

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESKİ UYGURCA KUANŞI İM PUSAR
İNCELEMESİ
METİN- ÇEVİRİ- AÇIKLAMALAR- SÖZLÜK

CEYDA ÖZCAN
11718101

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. MEHMET ÖLMEZ

İSTANBUL
2014

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

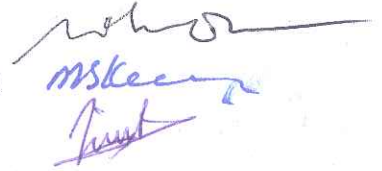
ESKİ UYGURCA KUANŞI İM PUSAR
İNCELEMESİ
METİN- ÇEVİRİ- AÇIKLAMALAR- SÖZLÜK

CEYDA ÖZCAN
11718101

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 20.05.2014
Tezin Savunulduğu Tarih: 28.05.2014

Tez Oy birliği/ Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Ölmez
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın
: Prof. Dr. Zühal Ölmez

İSTANBUL
2014

ÖZ

ESKİ UYGURCA KUANŞI İM PUSAR İNCELEMESİ METİN-ÇEVİRİ-AÇIKLAMALAR-SÖZLÜK CEYDA ÖZCAN

Mayıs, 2014

Eski Uygurca *Kuanşı im Puser* adlı eser üzerine Metin, Çeviri, Açıklamalar ve Sözlük kısımlarını kapsayan bu çalışma, Sanskritçesi *Saddharmapuṇḍarīka-sūtra* olan Mahāyāna Budizmi'ne ait önemli bir eserin Çince aslına dayandırılarak yapılmış bir incelemesidir. Çalışmamızda bu eserin ele alınmasının en önemli sebeplerinden biri Çince ile karşılaştırılarak oluşturulacak olan bir metin meydana getirebilmek ve açıklamaya muhtaç kelime veya kelime grupları üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmak istenmesidir. Çince ve Uygurca metinden kopmadan bir bütünlük içerisinde eser incelenmeye çalışılmıştır. Bu yüzden daha güvenilir ve doğru bilgiler sunmak için Açıklamalar kısmında ayrıntılı bir şekilde durulmuştur. Amaç doğrultusunda kullandığımız yöntem şekillenerek, Çince metin ve açıklamalar üzerine daha fazla araştırma yapma gereğini de beraberinde getirmiştir. Bu yüzden diğer dillere ait çeviriler, makaleler özenle taranmış ve aktarılma süreci içerisinde yol gösterici olmuştur. Altı bölümden oluşan çalışmamız (Giriş, Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin, Sonuç) *Kuanşı im Puser*'a ait genel bilgilerin verildiği Giriş bölümü ile başlayıp; eserin ait olduğu dönem, dönemin özellikleri ve eser üzerine yapılan çalışmalar hakkında kısaca bilgi verilmesi ile bu bölüm son bulmaktadır. 224 satır olan eserimizin transkripsiyonlu metnini Çeviri ve Açıklamalar kısmı takip etmektedir. Bu bölümde özellikle metni daha iyi anlayabilmek için Çince aslından kopmadan oluşturulmaya çalışılmış, açıklamaya muhtaç kelime veya kelime grupları üzerinde durulmuştur. Uygurca-Çince Dizin ve ardından Çince-Uygurca Dizin hazırlanmış ve kaynakça ile çalışmaya son verilmiştir. Bu çalışma, metin incelemesi yaparken Çince aslına dayandırılmanın ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Uygurca, Çince, Kuanşı im Puser

ABSTRACT

OLD UİGHUR KUANSI IM PUSAR EXAMINATION TEXT-TRANSLATION-EXPLANATIONS-GLOSSARY

CEYDA ÖZCAN

Mayıs, 2014

This study consisted of Text, Translation, Explanation and Glossary sections on the work called Old Uighur Kuansi im Pusar is based on the original Chinese version of a work belonging to Mahāyāna Buddhism known as Saddharmapuṇḍarīka-sūtra in Sanskrit. One of the most significant reasons for why this particular work has been studied is to constitute a text to be compared with Chinese and to emphasize the words or word groups craving for explanation. The work was studied carefully by preserving its integrity with text in Chinese and Uighur languages. Therefore, Explanation section was elaborated in details for the sake of offering more reliable and correct information. The method used varies in line with the purpose and it has become necessary to make more researches on the Chinese text and its explanations. As a result, its translations in other languages and articles on it were carefully scanned to be used for guiding purposes in the process of transmission. This work is consisted of six sections (Introduction, Text, Translation, Explanations, Index, and Conclusion). It begins with the Introduction offering an outline of Kuansi im Pusar. This section provides brief information on the period the work belongs to as well as the features of that period and the studies on the work. Transcript of the work consisted of 224 lines are followed by Translation and Explanations section. This section proves an effort to be loyal to its original Chinese version in order to understand the work better and a number of words or word groups craving for explanations were emphasized. Following an index from Uighur to Chinese, an index from Chinese to Uighur was prepared and the study was concluded with a bibliography. This study showed once more how important it is to stick to Chinese original version of a text while dealing with text analysis.

Keywords: Old Uighur, Chinese, Kuansi im Pusar

ÖN SÖZ

Eski Uygurca Kuanşı im Pusar İncelemesi Metin-Çeviri-Açıklamalar-Sözlük, başlığını taşıyan bu çalışmada, Uygurca Kuanşı im Pusar metni ele alınmıştır. Kuanşı im Pusar'a ait genel bilgilerin verildiği "Giriş" bölümünün hemen ardından çalışmanın ikinci ve üçüncü kısmını oluşturan "Metin" ve "Çeviri" bölümüne geçilir. Açıklanmaya muhtaç kelime veya kelime gruplarına "Açıklamalar" adı verilen dördüncü bölümde yer verilir. Beşinci bölüm ise "Dizin"dir. Dizinin hemen ardından gelen "Sonuç" bölümüyle çalışma son bulur.

Çalışmalarında her zaman bana destek olan yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Mehmet Ölmez'e en içten teşekkürlerimi sonsuz saygı ile sunmayı bir borç biliyorum. Klaus Röhrborn'a ve Simone-Christiane Raschmann'a çalışmaya olan katkılarından ve yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. En başından beri yanımda olan aileme sevgi ile teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmada geçen Japonca kaynakların, sözlüklerin okunmasında bana fikirleri ile kolaylık sağlayan arkadaşım Manami Koyano'ya teşekkürlerimi iletiyorum.

Ceyda Özcan

İstanbul; Mayıs, 2014

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
1.1.Budist Uygur Edebiyatında Mahāyāna Budizmine Ait Sūtralar..	2
1.2.Kuanşi-im Pusa Üzerine Yapılmış Çalışmalar	4
1.3.Yöntem	7
1.3.1. Nüshalar	7
1.3.2. Metnin İçeriği	8
1.3.3. Çeviri	9
1.3.4. Açıklamalar	9
1.3.5. Dizinler Üzerine	9
1.4. Kuanşi im Pusa'a Ait Düzeltilmiş Okuyuşlar	10
2. METİN	11
3. ÇEVİRİ	49
4. AÇIKLAMALAR	56
5. DİZİNLER	123
5.1. İkilemeler Dizini	123
5.2. Uygurca- Çince Dizin	124
5.3. Çince- Uygurca Dizin	165
6. SONUÇ	177
KAYNAKÇA	179
EKLER	186
Ek 1. Tıpkı Basımlar	186
Ek 1a. Radloff Yayımının Fotokopisi	186
Ek 1b. Çince Metnin Fotokopisi	194
ÖZGEÇMİŞ	200

KISALTMALAR

AoF	: Altorientalische Forschungen
bk.	: bakınız
bs.	: baskı
BT	: Berliner Turfan-texte
c.	: cilt
CAJ	: Central Asiatic Journal
Çin.	: Çince
DLT	: Atalay, Divanü Lûgat-it-Türk.
DTS	: Nadelyayev, Drevnetyurkskiy Slovar', 1969.
ED	: Clauson, 1972.
Elverskog	: Elverskog, 1997.
ET	: Eski Türkçe
G	: Giles
Hôbôgirin	: Hôbôgirin
JEBD	: Japanase-English Buddhist Dictionary
JTS	: Journal of Turkish Studies
krş.	: karşılaştırınız
Mo.	: Moğolca
Nakamura	: Nakamura, 1975.
OTWF	: Erdal, 1991.
s.	: sayfa
sa.	: sayı
Skr.	: Sanskritçe
Soğd.	: Soğdca
T	: Taishō.
T.	: Türkçe

TDA	: Türk Dilleri Araştırmaları
TDK	: Türk Dil Kurumu
TT	: Türkische Turfan-Texte
TTK	: Türk Tarih Kurumu
U	: Uigurica
UAJb	: Ural-Altaische Jahrbücher
UAJb NF	: Ural-Altaische Jahrbücher, Neue Folge
UJb	: Ungarische Jahrbücher
UWb	: Röhrborn, 1977.
UWb NF	: Röhrborn, 2010.
Uyg.	: Uygurca
Wog.	: Wogihara
< >	: eksik kısımları gösterir
{ }	: fazla kısımları gösterir
[]	: düşmüş kısımların onarımını gösterir

1. GİRİŞ

Sanskritçesi *Saddharmapuṇḍarīka-sūtra*, Çincesi 觀世音菩薩 *guanshiyin pusa* olarak bilinen *Kuanşi im Pusa* adı verilen Budist Uygur nesri içerisindeki çeviri eserlerden biridir. Mahāyāna Budizmi'ne ait eserin 25. Bölümünün tercümesidir. Çince metnin 25. bölümü Sanskrit aslının 24. bölümüne denk gelmektedir. Metni daha önce yayımlayanlardan Şinasi Tekin'e göre Sanskrit aslının ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle birlikte eserin ilk Çince tercümesi 266 yılından sonra tamamlanmıştır. Ona göre Sanskrit aslının bu tarihten sonra oluşturulduğunu düşünmek yerinde olur.¹ Eser üçüncü ve son kez Çinceye 600 yılında tercüme edilmiştir. Son şekli 27 bölümden oluşmaktadır.

Uygurca tercümenin ne zaman, nerede ve kimin tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Ancak Şinasi Tekin nüshalardaki Uygur yazısını dikkate alarak Moğol devrinden (XIII. yy.) sonra olamayacağını dile getirmektedir. Nüshaların dördü de Turfan ve yöresinde bulunmuştur.²

Metnimizin konusu, Avalokiteśvara adında bir Bodhisattvanın, tüm canlı varlıklara çeşitli sebeplerle, Tanrısal gücünden faydalanarak yardım etmesi ve tüm canlı varlıkların da güç durumlarda ona inanmaları ve ondan yardım istemeleridir.

Bulunduğu tarihten günümüze değin Kuanşi-im Pusa'la ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Eser ilk olarak W. Radloff tarafından dökme Uygur harfleri ile yayımlanmış ve metnin Almanca tercüme denemesi yapılmıştır.³ Eserin Alman Turfan seferlerinde bulunan parçaları F. W. K. Müller tarafından iki parça halinde, satır altlarına tercümesi ve Çince aslı eklenerek yayımlanmıştır.⁴ 1960 yılında ise

¹ Şinasi Tekin, *Uygurca metinler I. Kuanşi im Pusa (Ses İşiten İlah). Vap hua ki atlıg nom çeçeki sudur (Saddharmapuṇḍarīka-sūtra)* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi yayınları araştırmalar serisi. Edebiyat ve filoloji 2, 1960).

² *age*, 4.

³ W. Radloff, *Kuan-şi-im Pusa. Eine türkische Übersetzung des XXV. Kapitels der chinesischen Ausgabe des Saddharmapuṇḍarīkā*, Bibliotheca Buddhica XIV (1911). Radloff'un çalışması daha sonra Japonya, Hindistan ve Almanya'da tıpkıbasım yöntemiyle tekrar basılmıştır.

⁴ F.W.K. Müller, *Uigurica II*, Nr.3 (1910).

Şinasi Tekin, Leningrad ve Berlin nüshalarını karşılaştırarak yayımlamıştır.⁵ Durdu Fedakar⁶, Juten Oda⁷ ve Peter Zieme'nin pek çok makalesi ile konu ayrıntılı biçimde işlenmiştir. Söz konusu makalelere yeri geldikçe değinilecektir.

Bu çalışmada amaçlanan Kuanşi im Pusa'a ait genel bilgilerin verilmesi ve daha önce yapılmış olan çalışmalar doğrultusunda Çince karşılıklarına doğru bir şekilde değinebilmektir. Böylece Eski Uygur metinlerinin eksiksiz ya da doğru okunabilmesi için Çince karşılıklarının önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Çince karşılıkları ile bazı kelimelerin doğru okunuşları, eksik kalan kısımların tamamlanması ve de Uygurca metinde yer alan ya da almayan diğer kısımların incelenmesi açısından önemlidir. En önemli sorun ise Eski Uygurca metinleri üzerine yapılan çalışmalarda Çince karşılıkların göz ardı edilmesidir. Bu çalışmada amaçlanan metnin bütününe bakılarak Çince metin ile karşılaştırmasının yapılmasıdır. Giriş bölümüyle başlayan bu çalışmanın ardından ikinci ve üçüncü kısmını oluşturan Metin ve Çeviri bölümüne geçilir. Açıklanmaya muhtaç kelime veya kelime gruplarına Açıklamalar adı verilen dördüncü bölümde yer verilir. Beşinci bölüm ise Dizin'dir. Dizinin hemen ardından gelen Sonuç bölümüyle çalışma son bulur.

1.1. Budist Uygur Edebiyatında Mahāyāna Budizmine Ait Sūtralar

Uygur Bozkır Kağanlığı 744 ve 840 yılları arasında Moğolistan'da yaşamış ve Dokuz Oğuz adı verilen dokuz boydan oluşmuştur. 840 yılında Kırgızların saldırıları sonucu dağılmış ve Uygurlar çeşitli yönle göç etmiştir.⁸ Bugünkü Turfan ve çevresi olarak adlandırabileceğimiz bölgelere göç etmişler ve bu çevrede hanlıklar kuran Uygurlar toplumsal etkileşimler sonucunda zamanla Hristiyanlığı, Budizm'i ve Maniheizmi benimsemiştir.

⁵ Tekin, **age**.

⁶ Durdu Fedakar, "Das Altürkische in sogdischer Schrift Textmaterial und Orthographie (Teil II)", **UAJb Neue Folge** 13 (1994), 133-157.

⁷ Juten Oda, "A Fragment of the Uighur Avalokiteśvara-Sūtra with Notes", **Turfan, Khoton und Dunhuang**, yay. R. E. Emmerick, Werner Sundermann, Ingrid Warnke and Peter Zieme (Berlin: Akademie Verlag, 1996): 229-238.

⁸ Colin Mackerras, "Uygurlar", **Erken İç Asya Tarihi**, der. Denis Sinor, çev. Şinasi Tekin (İstanbul: İletişim yayınları, 2002): 425-449.

Budist, Maniheist ve çok az sayıda da Hristiyan Uygurlara ait eserler dinlerin doğrultusunda edebiyata olan etkisini de göstermektedir. Uygur edebiyatının en hacimli eserleri Budist Uygurlar tarafından ortaya konmuştur.

Budist Uygur edebiyatı Çince, Soğdca, Toharca, Tibetçe gibi dillerden Uygurcaya çevrilmiş olan Budist eserlere dayanır. Daha önce Budist edebiyat üzerine yapılan çalışmalar göz önüne alındığında, bu gruba giren türleri şöyle aktarabiliriz⁹:

- Anlatılar, Masallar
- Sūtralar
- Abhidharma metinleri
- Vinayalar
- Tövbe metinleri
- Büyü metinleri
- Budist Eski Uygur Şiiri
- Çeşitli metinler

Sūtralar, Abhidharmalar ve Vinayalar yani bu kutsal kitaplar “üç sepet” adı altında toplanmakta olan Budizm’i öğreten eserler üzerine Şinasi Tekin’in de çalışması söz konusudur¹⁰.

Bunun dışında Budist Uygur edebiyatı üzerine kaynak olarak alabileceğimiz çalışmaların başında Arat’ın Eski Türk Şiiri çalışması¹¹, Zieme’nin Eski Türk Şiiri üzerine yaptığı çalışma¹² ve Talat Tekin’in İslam Öncesi Türk Şiiri Üzerine yaptığı çalışması¹³ gelmektedir. Bunlara ek olarak Osman Fikri Sertkaya’nın da Eski Türk Şiirinin kaynakları üzerine bilgi verdiği makalesine bakabiliriz¹⁴. Bir diğer önemli

⁹ Mehmet Ölmez, “Eski Türk Budist Çeviri Edebiyatına Kısa Bir Bakış”, **Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önerk Armağanı** (Ankara: 1997): 225-256.

¹⁰ Şinasi Tekin, “Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller- Vezinler)”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, s. 2 (1965): 26-68.

¹¹ Reşit Rahmeti Arat, **Eski Türk Şiiri** (Ankara: TTK, 1965).

¹² Peter Zieme, **Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang** (Budapeşt: Studien zur alttürkischen Dichtung Akadémiai Kiadó, Bibliotheca Oientalis Hungarica XXXIII, 1991).

¹³ Tekin, Talat. “İslam Öncesi Türk Şiiri”, **Türk Dili, Türk Şiiri Özel sayısı I (Eski Türk Şiiri)**, s. 409 (Ocak 1986): 3-42.

¹⁴ Osman Fikri Sertkaya, “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış”, **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı I (Eski Türk Şiiri)**, s. 409 (Ocak 1986): 43-80.

çalışma ise Mehmet Ölmez'in makalesidir¹⁵. Sūtra, Vinaya, Avadanalara değinen ve tama yakın bir bibliyografya ile Elverskog'u anmamız mümkündür¹⁶.

744 yılında bugünkü Moğolistan'da hüküm sürmüş olan Göktürk Devletine son vererek ortaya çıkan Uygurlar, yine bir Türk boyu olan Kırgızlar'ın baskısı ve de 840 yılındaki soğuk hava koşulları nedeniyle Moğolistan'dan Hoço, Tarım, Turfan bölgelerine göç etmişlerdir. XIII. yüzyıl başlarına kadar bu bölgede hüküm sürerken çeşitli dinlerle tanışmışlardır. Aynı bölgede yaşayan Soğdların da etkisiyle Budist olmuşlar ve kendi dillerine Budist edebiyata ait önemli eserleri çevirmişlerdir. Mehmet Ölmez'e göre denilebilir ki Budist Uygur edebiyatının esasını bu çeviri eserler oluşturmaktadır¹⁷. Çoğunlukla sūtralar çevrilmiştir.

Sūtra'nın sözlük anlamı "ip, sicim; kuşak, bağ; öğreti, yasa, kural, öğreti kitabı" olup Uygurcada genellikle *sudur* sözcüğüyle karşılanmaktadır¹⁸.

İki bin beş yüz yıldan beri varlığını sürdüren Budizm, bu uzun süre içerisinde az çok değişikliğe uğramıştır. Budizm tarihi kendi içerisinde dört döneme ayrılır: İlk dönemi Hinayāna "küçük araç" olan, ikinci dönem Mahāyāna, üçüncü dönem Zen ve günümüze kadar gelecek olan bin yıllık dördüncü dönem. Kuanşi im Puser metninin de içinde bulunduğu Mahāyāna, "büyük araç" demektir. Mahāyāna'nın ruhani kahramanı Bodhisattva'dır. Bodhisattva, akıl ve merhamet sahibidir. Bunlar eşit ve dengelidir. Buddhalığın sonsuzluğu ve mükemmelliği konusu Mahāyāna Budizmi'nin temel görüşlerini oluşturduğu söylenebilir¹⁹.

1.2. Kuanşi im Puser Üzerine Yapılmış Çalışmalar

1. Fedakar, Durdu. "Das Alttürkische in sogdischer Schrift Textmaterial und Orthographie (Teil II)". **UAJb Neue Folge 13**. (1994): 133-157.

Söz konusu makale pek çok yazma göz önüne alınarak oluşturulmuştur, Kuanşi im Puser'ın da aralarında bulunduğunu görmekteyiz. 6., 7., 8. ve 11. örnekler Kuanşi im Puser'a aittir.

¹⁵ Ölmez, 1997, 225-256.

¹⁶ Johan Elverskog, **Uygur Budist Literature (Silk Road Studies I)** (Brepols: 1997): 59-62.

¹⁷ Ölmez, 1997, 240.

¹⁸ **age**, 242.

¹⁹ Özlem Ayazlı, **Altun Yaruk Sudur VI. Kitap, Karşılaştırmalı Metin Yayımları** (Ankara: TDK, 2012): 3.

2. Hamilton, James. **Manuscripts ouïgours du IXe-Xe siècle de Touen-Houang**. vol. I. nr. 3. Paris: Peeters, 1986: 27-31.

Açıklama, metin ve de Çince örneğin yer aldığı bu çalışma metin ile karşılaştırmak amacı ile kullanılmıştır.

3. Hurvitz, Leon. **Scripture of the Lotus Blossom of the Fine Dharma**. New York: Columbia University Press, 1976.

Kumārajīva'nın Çincesinden yapılmış İngilizce çeviridir. Metni daha iyi anlamlandırabilmemiz için çevirinin önemi söz konusudur, kitapta bu amaç sağlanmıştır. Metnin İngilizce çevirisi verildikten sonra, açıklamalar kısmında bazı kelimelere değinilmiştir. Sanskritçe kelimelerin varlığına ve yazılışlarına dikkat çekilmiştir.

4. Müller, Friedrich W. K. **Uigurica II**. APAW Nr. 3. Berlin: 1910: 72-78.

Metin ve altında Çincesi il beraber verilmiş bir makaledir. B nüshası olarak adlandırdığımız bu çalışma, metnimizde 070-111 ve 119-143 satırları arasına tekabül etmektedir. Çince karşılıklarının satır altlarında verilmesi, metnin okunmasını ve Çince ile karşılaştırma kolaylığını bize sağlamaktadır. Eski Uygurca metin ile paralel olarak ilerleyen Çince metne baktığımızda karşılıklarının nerede ise tam uyum gösterdiğini görmekteyiz. Ancak dikkati çeken husus, bazı kelimelerin farklı okuyuşlarıdır. Ya da Radloff'un metni göz önüne alındığında var olan eklemelerdir. Çalışmamızda transkripsiyonlu metni oluştururken Müller'in bu çalışması bize rehberlik etmiş, metni tama yakın tamamlamamıza olanak sağlamıştır.

5. Oda, Juten. "A Fragment of the Uighur Avalokiteśvara-sūtra with Notes", **Turfan, Khaton und Dunhuang**. R.E. Emmerick, Werner Sundermann, Ingrid Warnke and Peter Zieme, Eds. Berlin: Akademie Verlag, 1996: 229-238.

Söz konusu makalede Kuanşi im Pusa metnine değinilmiş, çevirinin de yer aldığı bir çalışma olup kaynakçası açısından yol göstericidir.

6. Oda, Juten. "A Fragment of the Uighur Avalokiteśvara-sūtra with Notes", **Turfan, Khaton und Dunhuang**. R.E. Emmerick, Werner Sundermann, Ingrid Warnke and Peter Zieme, Eds. Berlin: Akademie Verlag, 1996, Facsimiles: 239-242.

7. Radloff, Wilhelm. **Kuan-ši-im Puser. Eine türkische Übersetzung des XXV. Kapitels der chinesischen Ausgabe des Saddharmapuṇḍarīka.** Tokyo: Meicho- Fukyu- Kai The Association for Publishing Academic Masterpieces, 1911.

1911 yılında yapılmış olan bu çalışma dökme Uygur harfleri ile yayımlanmış ve de Almanca tercüme denemesi yapılmıştır. Transkripsiyonun bulunmaması, metnin tek nüshaya dayanması bu çalışmanın eksik yanları diyebiliriz. İlk çalışma olması açısından değeri büyüktür. Çalışmamızda temel aldığımız metin, Radloff'un dökme Uygur harfleri temiz olarak vermiş olduğu metindir. Ayrıntılarına daha sonra değineceğimiz metnimizin elimizde nüshasının eksik olmasından dolayı temel almakla beraber çoğunlukla Çince metne, Müller'e dayandırılarak oluşturulmuştur.

8. Schneider, Verlag Lambert. **Lotos-Sūtra Sūtra von der Lotosblume des wunderbaren Gesetzes.** 1992.

Kumārajīva'nın Çince ve Margareta von Borsig'in Almanca metninden yararlanarak Almanca çevirisi verilmiştir. Almanca çevirinin metne bağlı kalınarak oluşturulması, birebir ilerlemesi bize kendi metnimizi okurken kolaylık sağlamaktadır.

9. Sumi, Tôkan. **Kuan-si-im Puser.** Kariya:1977 (Radloff, Wilhelm. *A Note on the Uighur Text of Chinese Translation XXV. Kuan-ši-im Puser of Saddharmapuṇḍarīka-sūtra.* St. Pétersburg: 1911).

Söz konusu çalışma, bizim çalışmamızda amaçladığımız doğrultuda oluşturulmuştur. Eski Uygurca metin, Japonca çevirisi ve Çince karşılıkları şeklinde ilerlemektedir. Ancak dikkat çeken husus, Taishō 56c02- 58b07 aralarını oluşturan metnimizde görülen “。” işaret ile açıklamaları sınırlı tutmaya çalışılmış olmasıdır. Bizim çalışmamızda açıklamalar kısmını oluşturan bu bölüme baktığımızda görüleceği üzere işaretler doğrultusunda Çince-Eski Uygurca karşılık bazen daha uzun bazen daha kısa olmaktadır. Bu nedenle kitap doğrultusunda ilerlense bile yeni bir bakış açısı getirerek oluşturduğumuzu söylememiz mümkündür. Ancak Eski Uygurca, Japonca ve Çince olarak bütünlüklü bir çalışma olduğu için bu kitap çok önemlidir. Karşılıkların verilmesinin ardından, dipnotlarla açıklamalar gösterilmiş ve kitabın sonunda Sanskrit asıllarına değinilmiştir.

10. Tekin, Şinasi. **Uygurca Metinler I- Kuansı İm Puser (Ses İşiten İlah) Vap hua ki atlıg nom çeçeki sudur (Saddharmapuṇḍarīka-sūtra)**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları Araştırmaları Serisi Edebiyat Filoloji 2, 1960.

Söz konusu çalışma Leningrad ve Berlin nüshalarını karşılaştırarak yayımlamıştır. Sanskritçe-Uygurca bir dizin yer almaktadır. Bazı ufak yanlışlıklar olmasına rağmen yapılmış önemli çalışmalardandır. Çalışma, metin üzerine ayrıntılı bilgi vererek başladıktan sonra var olan nüshaların karşılaştırmalı şekli ile bir araya getirilmiş ve açıklamalar kısmı ile desteklenmiştir. Ardından sözlük kısmı ele alınmıştır. Burada dikkat çeken, Sanskritçe karşılıklarının açıklamalar ve sözlük içerisinde değinilmesidir. Sanskrit asıllarının metni doğru anlamlandırmamızda önemli bir etkisi vardır. Sanskritçelerine ayrıntılı bir şekilde değinmemekle birlikte yol gösterici olması açısından önemlidir. Bizim çalışmamızda Açıklamalar kısmında özellikle bu kelimelerin, özel isimlerin, Tanrı adlarının üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

11. Zieme, Peter. **Budistische Stabreimdichtungen der Uiguren Berliner TurfanTexte XIII**. Berlin: Akademie Verlag, 1985: 121-126.

Söz konusu çalışmada Avalokiteśvara ile ilgili bir metin ve de açıklamaların bulunduğu bilgilendirici önemli kaynaklardandır.

12. Zieme, Peter. “Zwei neue alttürkische Saddharmapuṇḍarīka-Fragmente”. **Altorientalische Forschungen**. 16. 2. 1989: 370-379, Fascimiles: XX- XXII.

Almanca olarak hazırlanmış konu ile ilgili olan bir diğer makalesi olarak bu çalışmada Çince karşılıklara ve metin örneklerine yer verilmiştir.

1.3. Yöntem

1.3.1. Nüshalar

Eserin Uygurca nüshaları büyüklü küçüklü dört tanedir. Ancak ulaşabildiğimiz nüsha sayısı sınırlıdır. Elimizde A ve B nüshası olarak adlandırdığımız nüshalar varken diğerleri kayıptır. Diğer nüshalara ilişkin bilgi 05 Mart ve 06 Mart tarihli Simone- Christiane Raschmann ile haberleşmelerimize dayanarak bu nüshaların elimizde bulunmadığına, kayıp olduğuna dairdir.

Ulaşamadığımız diğer nüshalar hakkında Şinasi Tekin'in vermiş olduğu bilgilere dayanarak açıklamalar verilecektir.

A nüshası müstensihin notu ile 224 satır olup W. Radloff tarafından dökme Uygur harfleri ile basılmış, buna Almanca tercümesi ve notlar eklenmiştir.²⁰

B nüshası F. W. K. Müller tarafından iki parça halinde, satır altlarına tercümesi ve Çince aslı eklenerek yayımlanmıştır.²¹

C ve D olarak adlandırılan nüshalar ise kayıptır. Nüshaları gördüğü tahmin edilen Şinasi Tekin çalışmasında, nüshalar hakkında ayrıntılı bilgiye yer vermiştir.²²

Ulaşabildiğimiz nüshalardan yola çıkılarak oluşturulmaya çalışılan, metnimizde önemi vurgulanan ve üzerinde daha çok çalıştığımız Çince kısım olmuştur. Çince karşılaştırmalarının verilmesi metni okumak ve anlamak açısından bize kolaylık sağlayacağı gibi asıl amaç, Çince metin ile Eski Uygurca metnimiz arasındaki paralelliklere değinmek, farklılıkları vurgulamaktır. Bazı kelimelerin bize doğru okunuşları hakkında da bilgi vermektedir.

Taishō 56c02- 58b07²³ arası olan Çince metnimiz daha öncesinde Kumārajīva tarafından verilmiştir. Bunun yanısıra Tsugunari Kubo, Akira Yuyama, Tōkan Sumi gibi çalışmaları da görmekteyiz. Bu çalışmada amaçlanan ulaşılabilen tüm nüshaları göz önünde bulundurularak bütünlüklü bir metin oluşturmak ama en önemlisi Çince karşılıkları ile metni daha iyi anlamlandırmaktır.

1.3.2. Metnin İçeriği

Avalokiteśvara adında bir Buddha'nın, olağanüstü ve Tanrısal gücünden faydalanarak tüm canlılara yardım etmesi ve canlı varlıkların başları sıkıştığında, derde düştüklerinde, gönülden bir şey dilediklerinde Kuanşi im Pusar'ın başka başka canlıların kılığına da girerek varlığını göstermesi ve tüm canlıları bulundukları zor durumlardan kurtarması anlatılmaktadır. Tüm canlıların sesini her yerden işitebilecek bir kudrete sahiptir. Soru cevap şeklinde başlayan ve bu süreç içerisinde aslında

²⁰ Radloff, *age*.

²¹ Müller, *age*.

²² Şinasi Tekin, *age*.

²³ 高楠 順次郎 Takakusu Junjirō, 渡辺海旭 Watanabe Kaigyoku, 大正新脩大藏經 **Taishō shinshū daizōkyō** (Tokyo: 1924-1935).

Kuanşi im Pusuar'ın özelliklerine, güçlerine ve tabiatüstü yaratılışına değinilerek ilerleyen bir metindir.

1.3.3. Çeviri

224 satırdan oluşan metnin çevirisinde her satırın çevirisi metinden kopmadan, metne bağlı kalınarak Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Uygurcada terimleşmiş ifadeler günümüz Türkçesine aktarılırken Çince'den de yararlanılmıştır. Uygurcada geçen ikilemeler, çeviride kelimelerin altına konulan küçük ₂ işareti ile gösterilmiştir. Sözelimi; *yer suv* “yeryüzü₂”, *asıg tuso* “fayda₂”.

1.3.4. Açıklamalar

Uygurca metin çevirisinin hemen ardından Açıklamalar bölümü gelmektedir. Bu bölümde açıklamaya gereksinim duyulan metne özgü kelimelerin dışında Buddha adlarının, Tanrı isimlerinin, diğer canlıların da açıklamasına yer verilmiştir. Metnin çevirisine katkı sağlamak amacıyla böyle bir yol izlenmiştir. Ayrıca Uygurca satırlar Çince karşılıkları ile verilmiştir. Böylelikle Uygurca ile Çince arasında örtüşen ve örtüşmeyen noktalar tespit edilmiş, farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Açıklamalar kısmı bütün Çince ve Uygurca metnin paralelinde ilerleyen ve metinden kopmadan sıralama ile verilen bir doğrultuda düzenlenmiştir. Hem Çince hem de Uygurca metin temel alınarak ilerlenirken, metnin transkripsiyonlu hali verilmiş ancak Açıklamalar kısmında kopmaların zihinlerde parçalanmaya yol açmaması için sıra ile tek tek incelenmiştir. Bunun için her Çince kelime pinyin okunuşları ve Giles numaraları ile beraber verilmiştir. Çünkü amaç, Çince karşılıkların Uygurca metin ile ne kadar örtüştüğünü ve beraber nasıl ilerlediğini göstermektir. F. W. K. Müller, nüshasında metnin çok kısa bir kısmını alarak Çince karşılıklarını vermiştir. Ancak bu çalışmada tüm metin üzerinden ne Uygurca ne de Çince kısımdan kopmadan bir bütünlük içerisinde görmemiz mümkündür. Bu süreç içerisinde metni anlamımızı kolaylaştırmak amacı ile de bazı kelimelerin açıklamasına yer verilmiştir.

1.3.5. Dizinler Üzerine

A. İkilemeler Dizini

Metnimizde geçen ikilemelerin yer aldığı alfabetik bir dizin hazırlanmıştır.

B. Uyğurca-Çince Dizin

Metnimizin Çince karşılığı Taishō'da 56c02-58b07 arasını kapsamaktadır. Sumi Tōkan²⁴ tarafından hazırlanmış olan Çincenin Japonca çevirisi, Leon Hurvitz²⁵ tarafından hazırlanmış olan İngilizce çevirisi, Verlag Lambert Schneider²⁶ tarafından hazırlanmış olan Almanca çevirisi metnin okunmasında bütünlük sağlamıştır. Çeviriler ile birlikte bazı kelimelerin doğru anlamlarına erişilmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda metin okunmuş, açıklamalar verilmiş ve dizin meydana getirilmiştir. Uyguca-Çince dizin alfabetik olarak oluşturulmuştur. Metinde alıntı olan sözcüklerin (Soğdca, Sanskritçe, Çince) kökeni belirtilmiştir.

Uyğurca kelimelerin tespit edilebilen Çince karşılıkları verilmiştir. Kelimenin her satırdaki Çince karşılığı aynı pinyin okunuşu ile yazılmış olsa bile teker teker gösterilmiştir.

C. Çince-Uyğurca Dizin

Çince-Uyğurca dizinde tıpkı Uyğurca-Çince dizin gibi alfabetik olarak pinyin okunuşlarına göre düzenlenmiştir. Pinyin okunuşlarının denk geldiği Uyğurca kelime ya da kelimeler verilmiş hemen altında da bu pinyin okunuşları ile ilgili olan alt başlıklara yer verilmiştir.

1.4. Kuanşi im Pusar'a Ait Düzeltilmiş Okuyuşlar

Üzerinde çalıştığımız Kuanşi im Pusar metninin bilindiği üzere yazıçevrimi Şinasi Tekin tarafından yapılmıştı²⁷. Burada, sözcükler üzerine yapılan çalışmada Şinasi Tekin'in okuyuşundan farklı olarak verilen düzeltmeleri aktarıyorum. Büyük farklılıklar olmamakla beraber günümüz okuyuşuna uygun olarak verilmesi daha doğrudur. Örneğin; kapalı e kullanımı, Şinasi Tekin'de *yir* iken, bu çalışmada *yer* şeklindedir. *adruk* → *adrok*, *birük* → *birök*, *bu* → *bo*, *kagıl* → *kakıl*, *ögüz* → *ügüz*, *taluy* → *taloy*, *kurtulur* → *kutrulur*.

²⁴ Tōkan Sumi, **Kuan-si-im Pusar** (Kariya: 1977) (W. Radloff, *A Note on the Uighur Text of Chinese Translation XXV. Kuan-si-im Pusar of Saddharmapundarīka-sūtra*, St. Pétersburg: 1911).

²⁵ Leon Hurvitz, **Scripture of the Lotus Blossom of the Fine Dharma** (New York: Columbia University Press, 1976).

²⁶ Verlag Lambert Schneider, **Lotos-Sūtra Sūtra von der Lotosblume des wunderbaren Gesetzes** (1992).

²⁷ Tekin, **age**, 1960.

2. METİN

A (001) ²⁸[*namo but*] *namo drm... namo saṇ*

//// /// n'mw drm... n'mw s'nk

(002) [*kuaṇṣi i*] *m pusar alkudīn sīṇar āt'ōz kōrkin*

///// //m pws'r ''lqwdyn synk'r 't'wyz kwyrkyn

(003) [*kōrkiti*] *p tīnl(ī)glarka asīg tuso kīlmakī beṣ otuzunç*

/////p tynlql'r q' ''syq twsw qylm'qy pyṣ 'wtwzwnç

(004) *ornīnta*

... ..'wrnynt'

C₁ (4a) *ūn eṣidgūçi tep atantī/ ki inçä*

C₂ (005) *tesār tōzūn* ²⁹*tesār eṣidgāli ārklīg*

s'r twyzwn

C₂₋₃ (006) *tep tetir bo yertinçūdāki* ³⁰*kim āmgāklig tīnl(ī)glar atasar ol*

typ tytyr pw yyrtynçwd'ky kym 'mk'klyk tynlql'r ''t's'r 'wl

C₃ (007) ³¹[*sav yo*] *k kim kāntū eṣidmāsār anī üçün bo bodis(a)v(a)t arya-*

²⁸ 1-4. satırlar B, C ve D nüshaları olarak belirlediğimiz nüshalarda yoktur.

²⁹ -sār tōzūn... den sonrası yalnız C₂'de vardır.

³⁰ kim āmgāklig tīnl(ī)glar... bu kısım C'de eksiktir.

/// //q kym k'ntw 'yşydm's'r ''ny 'wyçwn pw pwdysvt ''ry'

C₄ (008) -³²[vlok]dä[ş]var tep atanur.. tavgaçça kuanşi im tetir.. inçä

////d/vr typ ''t'nwr.. t'vq'çç' qw'nşy 'ym tytyr.. 'ynç'

C₅ (009) ³³[tep yar]lıkadı tözünüm birök bo [yertin]çüdü sansız

/// //lyq'dy twyzwnwm pyrwk /////çwd' s'nsyz

C₅₋₆ (010) ³⁴tümän tınl(ı)glar... ämgänsär ol ämgäkintä

C₆₋₇ (10a) ³⁵kuanşi im pusarka umug inag tutup... atasar...

C₇ (10b) ³⁶bo bodis(a)v(a)t kántüini atamış üçün anta ok eşidür... o

... ..

C₈ (011) ³⁷ötrü ol... ämgäklärintä ara kirip kutgarur.. ol kamag

'wytrw 'wl 'm//... ..

C₈₋₉ (012) ämgäkliglär ämgäkintä ³⁸anta<g> kutrulur anı üçün bo

'mk'klykl'r 'mk'kynt' ''nt' qwtrwlr ''ny 'wyçwn pw

C₉₋₁₀ (013) bodis(a)v(a)t kuanşi im tep atanur.. takı ymä kim kayu

³¹ sav yok yerine A₇ ok, eşidmäsär yerine C₃ işidmäsär, anı üçün bo bodis(a)v(a)t arya- kısmı C'de eksiktir, A₇'da vardır.

³² [valoki]d(ş)vr A₈'de, kuanşi im tetir.. inçä C'de eksiktir.

³³ [tep yar]lıkadı C'de eksiktir.

³⁴ A'da eksiktir.

³⁵ A'da eksiktir.

³⁶ anta ok eşidür buradaki anta ok bitişik yazılmıştır, ok sözü 'wq şeklindedir. eşidür yerine C₇ işidür vardır. Bu satır A'da eksiktir.

³⁷ A'daki ötrü ol äm//... 11. satırdır.

³⁸ antag kutrulur yerine A₁₂'de anta kutrulur şeklindedir. Şinasi Tekin'e göre antag olarak tamamlanması daha uygundur.

pwdysvt qw'nşy 'ym typ ''t'nwr.. t'qy ym' kym q'yw

C₁₀ (014) [tɪnl(i)g] kuanşı im³⁹ <pusar> atın uzun turkaru

///// qw'nşy 'ym ''tyn ''t's'r 'wzwn twrq'rw

(T 56c07- 56c08) 觀世音菩薩即時觀其音聲皆得解脫。若有持

C₁₀₋₁₁ (015) ⁴⁰<atar> tünlä künt[üz] atayu <tutsar> antag

//// tm'tyn twynl' kwyntw//.... .. //t'nwr ''nt'q

C₁₁ (016) ...⁴¹ogrı bir bar ulu//g... otka kirsär

... .. pyr 'wlw//... ..

(T 56c09) 入大火火

C₁₂ (017) ulug suvka kirsär ölimägäy sıgta tägip⁴²üngäy.. takı ymä miñ

... ..

(T 56c10) 大水所漂。百千

C₁₃ (018) tümän... m... umaz... tɪnl(i)glar altun kümüş ärdini monçuk

m wm'z

(T 56c11) 萬億衆生。爲求金銀琉璃

³⁹ kuanşı im pusar A₁₄'te yoktur. Ama metnin tamamlanması daha uygundur. A₁₄'deki atasar Şinasi Tekin'e göre yanlıştır. O yüzden metinde yer verilmemiştir. atasar C₁₀'da yoktur.

⁴⁰ toktatmatın kelimesini Şinasi Tekin soru işareti ile vermiştir. Ancak metnin bu şekilde tamamlanması uygun değildir, o dönem için Türk dillerinde böyle bir kelime yoktur. Mo. olan ve Ortak Türkçe tur- fiilinin karşılığı olan kelime Orta Asya Türk dillerinde Moğol dönemi sonrası yaygınlaşmıştır; tokta- için krş. (Lessing, 815a). Tekin'e göre A₁₅'deki atanur kelimesi de yanlıştır. O yüzden metinde yer verilmemiştir.

⁴¹ 16-18 satır arasında eksiklikler vardır.

⁴² Şinasi Tekin öngäy olarak tamamlamıştır, ancak bugünkü okuyuşa göre ü ile üngäy olması daha uygundur.

C₁₃₋₁₄ (019) ⁴³*satıgsız ärd(i)nilär... tilägäli... taloy ügüzkä kirsär*
s'tyqsyz 'rdny l'r .. t'lwy

C₁₄₋₁₅ (020) *taloy içintäki k(a)ra yel kälip* ⁴⁴*<kämisin> tokıp yäklär*
t'lwy 'yçynt'ky qr' yyl k'lyp 'rm'z ç' twqyp y'kl'r
(T 56c13) 黑風吹其船舫。飄墮羅刹鬼

C₁₅ (021) *ärgüsi otruglarınta ölüm yerkä* ⁴⁵*tägürsär anıñ*
'rkwsy 'wtrwql'rynt' 'wylwm yyrk' t'kyr l'r ''nynk
(T 56c13) 國。其中若

C₁₅₋₁₆ (022) *[ara] bir bilgä kişi kuanşı im pısar atın ata-*
/// pyr pylk' kyşy qw'nşy 'ym pws'r ''tyn ''t'
(T 56c14) 一人。稱觀世音菩薩名者。

C₁₆₋₁₇ (023) *-[sar] ol kamag* ⁴⁶*< tınl(ı)glar taloydaki > tişi yäklärdä ozar kutrulur*
äsän
/// 'wl q'm'q tysy y'kl'r d' 'wz'r qwtrwlwr 's'n
(T 56c14) 是諸人解脫羅刹

C₁₇ (024) *tükäl öz yerintä [ärür.. takı] ymä..* ⁴⁷*<anı üçün bo>*
bodis(a)v(a)t
twyk'l 'wyz yyrynt' //// ym'.. pwdsyvt

⁴³ *satıgsız* yerine C₁₃'te *satagsız* şeklindedir. *tilägäli* A₁₉'da yoktur, *taloy*'dan sonrası eksiktir.

⁴⁴ Radloff'a göre *ärmäzçä takıp* şeklinde okunmalıdır, ancak metin Çince metne göre tamamlanmıştır.

⁴⁵ *tägürsär* yerine A₂₁'de *tägirlär* vardır.

⁴⁶ *tınl(ı)glar taloydaki* A₂₃'te eksiktir. *ozar* C17'de eksiktir.

⁴⁷ *anı üçün bo* A₂₄'te eksiktir.

C₁₇₋₁₈ (025) ⁴⁸*kuanşı im <pusar> tep <atanur... takı ymä kim>*

qw'nşy 'ym typ

(T 56c15- 56c16) 名觀世音若復有人

C₁₈ (026) ⁴⁹*//////// // ... kayu tınl(ı)g bäglärdä ağır yazuklug bolup*

p'sm'dyn ''qz

C₁₉ (027) ⁵⁰*//////// tutup ölürgäli sakınç kılı biçäki kakılı 。*

'q'ly twtwp 'wylwrk'ly s'qynç qylty pyç'ky q'qyly

(T 56c17) 執刀杖

C₁₉₋₂₀ (028) *tsun tsun sınar* ⁵¹*uvşanur näñ bat kılı umaz*

tswn tswn syn'r 'wvş'nwr n'nk p't qylw 'wm'z

(T 56c17) 尋段段壞

C₂₀ (029) *kutrulur takı ymä <birök> bo üç miñ ulug miñ*

qwtwrlwr t'qy ym' pw 'wyç mynk 'wlwq mynk

(T 56c18) 解脱。若三千大千

C₂₀₋₂₁ (030) *[yer] suvda tolu yavlak yäk içgäk ärsär kälip*

/// swvd' twlw y'vl'q y'k 'yçk'k 'rs'r k'lyp

(T 56c18) 國土滿中夜叉羅刹。欲來惱

⁴⁸ 25-26. satır arasında eksiklikler vardır.

⁴⁹ Radloff'ta verilen kelime tanımlanamamıştır.

⁵⁰ Radloff'ta verilen kelime tanımlanamamıştır.

⁵¹ *uvşanur* yerine C₁₉'da *uşanur*, *bat kılı umaz* yerine C₂₀'de *bart bolmaz* şeklindedir.

C₂₁₋₂₂ (031) *ol kişig ölürgäli* ⁵² *ö[rlät]gäli sakınsar añar*

'wl kyşyk 'wylwrk'ly 'wy/ //k'ly s'qyns'r ''nt'

(T 56c18) 人

C₂₂ (032) ⁵³ *ötrü kuanşi im pu[sar] [atın atasa]r kamag yäk-*

'wytrw qw'nşy 'ym pw/// //// ////r d/ q'm'q y'k

(T 56c19) 觀世音菩薩名者。是諸

C₂₂₋₂₃ (033) ⁵⁴ *lär ol kişi tapa kınjırtı yavlak közin körü umagay-*

l'r kyşy

(T 56c20) 不能

C₂₃₋₂₄ (034) *-lar anı takı <nä temiş kargäk kim ol kişig> ölüri*

l'r ''ny t'qy 'wylwrw

C₂₄ (035) *usar azu adın adın kor yas kılı usar*

'ws'r ''zw ''dyn ''dyn qwr y's qylw 'ws'r r

C₂₄₋₂₅ (036) *takı ymä kim kayu* ⁵⁵ *tınl(ı)g bäglärdä ağır yazuk-*

t'qy ym' kym q'yw tynlq p'kl'rd' ''qyr y'zwq

⁵² Şinasi Tekin, Radloff'un doldurması olduğunu belirtmiş ve *üzüşgäli* şeklinde olduğunu notlarına kaydetmiştir.

⁵³ *utru* şeklinde okunmuştur, ancak *ötrü* olması doğru olmalıdır. *atın atayur* kısmının Radloff tarafından tamamlandığını Şinasi Tekin notlarında kaydetmiştir. Ancak bizce metnin tamamını göz önünde bulundurursak *atın atasar* şeklinde tamamlanması uygundur.

⁵⁴ 33-34. satır arasında eksiklikler vardır. Tekin'e göre tamamlanmıştır.

⁵⁵ *tınl(ı)g* yerine C₂₄'te *kişi* şeklindedir.

- C₂₅ (037) –⁵⁶lug<un yazuksuzun yana> yokıla kälip kınlıkta kirip ba-
-lwq pwlwp ywq yl' k'lyp qynlyqt' kyryp p'
(T 56c21) 有罪若無罪。
- C₂₆ (038) –mış bagda bukaguda yatıp ämgäk ämgänsär .. ol
... .. -mys p'qd' pwq'qwd' y'typ 'mk'k 'mkns'r.. 'wl
- C₂₆₋₂₇ (039) ämgäkintä kuanşı im pular atın atasar kut
'mk'kynt' qw'nşy 'ym pws'r ''tyn ''t's'r qwt
(T 56c22) 觀世音菩薩名
- C₂₇ (040) kolu ⁵⁷yalvara [bagda bukaguda ymä ol] tınl(ı)g boşunur
qwlw y'lv'rw ///// ////////// // tynlq pwşwnwr
- C₂₇₋₂₈ (041) kutrulur takı ym[ä bo üç miñ ulug] miñ
qwtwrlwr t'qy ym/ // // /// ///// mynk
(T 56c23) 解脱。若三千大千
- C₂₈ (042) yer suvda sansız tümän yağı yavlak ⁵⁸ara
yyr swvd' s'nsyz twym'n y'qy y'vl'q ''r'
(T 56c23) 國土 怨賊
- C₂₉ (043) ⁵⁹<ol kalın yağı yavlak ara> kalın satıgçılar yolayu ärtgäli
sakınsar korkınç-

⁵⁶ A₃₇'de yazuklug bolup şeklindedir.

⁵⁷ Şinasi Tekin yalvara şeklinde tamamlamıştır.

⁵⁸ A₄₂'de yavlak ara şeklindedir. Ancak Şinasi Tekin yavlak kuwrup şeklinde tamamlamıştır.

q'lyn s'tyqçy l'r ywl'yw 'rtk'ly s'qyns'r qwrqynç

C₂₉₋₃₀ (044) –lug⁶⁰ busuşlug ärsär <yana> ol beş yüz satıçılarda bir

lq pwsowlwq 'rs'r 'wl pyş ywz s'tyqçyl'r d' pyr

C₃₀₋₃₁ (045) bilür [ulu]g är sartbav⁶¹ satıçılar uluğı ol kalın satıçıl-

///q 'r s'rtp'w s'tyqçy 'wlwqy 'wl q'lyn s'tyqçy

(T 56c23) 商主將諸商

C₃₁ (046) -larıg başlap yolçı yerçi bolup ärtiñü üküş agı barım

l'ryq p'şl'p ywlçy yyrçy pwlwp 'rtynkw 'wykwş ''qy prym

C₃₁₋₃₂ (047) ⁶²agır yüklär ... [birlä ol yagılar ara uduz]up ärtür-

''qyr ywk l'r yp 'rtwr

(T 56c24) 重寶

C₃₂₋₃₃ (048) ⁶³gäli sakınsar <ärtiñü alp ärür... birök ol... ..sart>bav

k'ly s'qyns'r ///p'w

C₃₃ (049) satıçılar⁶⁴ uluğı ol kalın satıçılarka

s'tyqçyl'r 'wlwqy 'r 'wl q'lyn s'tyqçyl'r q'

⁵⁹ A₄₃'te *ol kalın yagı yavlak* kısmı yer almamaktadır, ancak Şinasi Tekin bu şekilde tamamlamayı uygun görmüştür. *sakınsar* C₂₉'da eksiktir.

⁶⁰ *busuklug* şeklindedir. *yana* kelimesi A₄₄'de eksiktir, metinde tamamlanmıştır.

⁶¹ A₄₅'te *sartbav satıçıl* şeklindedir.

⁶² A₄₇'de bu satırda eksiklikler vardır. Satırın sonunda *-ip ärtürgäli* kelimesini okuyabilmekteyiz.

⁶³ Sadece *sakınsar* ve *sartbav* kelimelerini A₄₈'de okuyabilmekteyiz.

⁶⁴ A₄₉'da *uluğı* kelimesinden sonra *är* kelimesi yer almaktadır.

C₃₃₋₃₄ (050) *inçä tep tesär sizlär kamag korkmanlar arıg*
'ynç' typ tys'r syz l'r q'm'q qwrqm'nkl'r ''ryq q
(T 56c25) 言。諸善男子勿得恐怖。汝

C₃₄ (051) ⁶⁵*süzük kertgünç köñülin kuanşi im pular*
swyz w' kyrtkwnç kwynklyn qw'nşy 'ym pws'r
(T 56c26) 心稱觀世音菩薩

C₃₄₋₃₅ (052) *[atı]n atanlar ol bodis(a)v(a)t sizlärkä korkunçsuz*
////n ''t'nkl'r 'wl pdysvt syzl'rk' qwrqwnçswz
(T 56c26) 名號。是菩薩能以無

C₃₅₋₃₆ (053) *buşi bergäy sizlär kamagun atamışka* ⁶⁶*bo kalın*
pwsy pyrk'y syz l'r q'm'qwn ''t'myş q' 'wl q'lyn
(T 56c27) 畏施於衆生。汝等。若稱名者。於此

C₃₆ (054) *yagi* ⁶⁷*yavlakta*<*ozgay sizlär tep tesär*> *ol kamag*
y'qy y'vl'q t' 'wl q'm'q
(T 56c27) 怨賊當得解脫。衆

C₃₆₋₃₇ (055) *satıgçılar* ⁶⁸<*eşidip tözü bir ünin namo*> *kuanşi*
s'tyqçy l'r qw'nşy
(T 56c28) 商人聞俱發聲言南無觀世音菩薩。

⁶⁵ A₅₁'de sözün kertgünç köñlün şeklindedir.

⁶⁶ A₅₃'de *bo* yerine *ol* kelimesi kullanılmıştır.

⁶⁷ *yavlakta* yerine C₃₆'da *yavlakka* yer almaktadır. *ozgay sizlär tep tesär* A₅₄'te eksiktir.

⁶⁸ *eşidip tözü bir ünin namo* A₅₅'te eksiktir.

C₃₇₋₃₈ (056) *im puser tep atamiŝta ol* ⁶⁹*kamag satigçılar*

'ym pws'r typ ''t'myŝt' 'wl q'm'q s'tyqçy 'yr

(T 56c29) 稱其名

C₃₈ (057) *kalın äriŝ yağı yavlamakta ozar kutrulurlar*

q'lyn 'rwş y'qy y'vl'qt' 'wz'r qwtrwlwr l'r

(T 56c29) 解脱

C₃₈₋₃₉ (058) *anı üçün kuanşi im puser tep atanur... anı üçün*

'ny 'wyçwn qw'nşy 'ym pws'r typ ''t'nwr... 'ny 'wçwn

(T 56c29) 觀世音菩薩

C₃₉₋₄₀ (059) [*siz*] *alkınçsız kögüzlüg bodis(a)v(a)t inçä bilin* ⁷⁰<*ukuy*>

/// ''lqynçsyz kwykwz lwk pwdysvt 'ynç' pylynk

C₄₀ (060) *kuanşi im puser* ⁷¹*kutadmak ärdämi antag kaşınçığ ulug*

qw'nşy 'ym pws'r qwt'dm'q 'rd'my ''nt'q q'synçyq 'wlwq

(T 57a02) 觀世音菩薩

C₄₀₋₄₁ (061) *tetir takı ymä [kim kayu] tın[lıg yäk]* ⁷²<*amranmak*> *uvutsuz*

tytyr t'qy ym' /// //// tyn/// /// 'wvwtswz

⁶⁹ *kamag* yerine C₃₇'de *kamag-g* şeklindedir.

⁷⁰ *ukuy* A₅₉'da eksiktir.

⁷¹ *kutadmak* C₄₀'da iyelik ekli şekli ile.

⁷² *amranmak* A₆₁'de yoktur.

C₄₁₋₄₂ (062) *biligi küçlüg [ärsär kuanşi ⁷³im pusa]r atın*

pylyky kwyçlwkw //// // /// //r ''tyn

C₄₂ (063) *atar ol uvutsuz ⁷⁴biligdä ketär amrılur kim kayu*

''t's'r 'wl 'vwtswz pylykd' kyt'r 'mrylwr kym q'yw

C₄₂₋₄₃ (064) *tnl(ı)g ⁷⁵<artok küçlüg> övkäçi ärsär kuanşi im pusa atın ata-*

tynlq 'wyvk'çy 'rs'r qw'nşy 'ym pws'r ''tyn ''t'-

(T 57a03) 若多*瞋恚常念恭敬觀世音菩薩

C₄₃ (065) *-sar övkäsi korayur ⁷⁶ögrünçülüg köñüllüg bolur*

-s'r 'wyvk'sy qwr'ywr 'wykrwnçwlvk kwynkwlvk pwlwr

(T 57a04) 瞋

(066) *[birö]k kim ayıg kılınçlıg kararıg biligsiz kögüz-*

///k kym ''yyq qylynçlyq q'r'ryq pylyksyz kwykwz-

(067) *-lüg ärsär uzun turkaru kuanşi im pusa atın*

-lwkw 'rs'r 'wzwn twrq'rw qw'nşy 'ym pws'r ''tyn

(T 57a04) 觀世音菩薩

(068) *atayu tapınu udunu t[äginsä]r äriş kar[arıg biligsiz] bilig-*

''t'yw t'pynw 'wdwnw t/////r 'rwş q'r'//// //pylyk-

⁷³ *kuanşi im pusa* C₄₁'de *im-m* şeklindedir.

⁷⁴ *biligdä* C₄₂'de *biligdän* şeklindedir. Ancak Şinasi Tekin *biligdän* kelimesinden sonra soru işareti ile netlik olmadığına işaret etmektedir.

⁷⁵ *artok küçlüg* A₆₄'te yoktur.

⁷⁶ *ögrünçülüg* kelimesinden itibaren 87. satıra kadar C'de bu kısım eksiktir.

(069) *-intä ketär kögüzi bolur yaruk bilgä alkınçsız*
-ynt' kyt'r kwykwz pwlwr yrwq pylk' [...] 'lkynçsyz

B₁ (070) *kögüzlüg bodis(a)v(a)t kuanşı im pusar[n]ıñ*
kwykwz lwk pdysvt qw'nşy 'ym pws'r ynk
 (T 57a05) 無盡意觀世音菩薩

B₁₋₂ (071) ⁷⁷*kutadmak küçi ärdämi antag ulug tetir anı üçün*
qwt'dm'q kwyçy 'rd'my 'nt'q 'wlwq tytyr 'ny 'wyçwn
 (T 57a06) 大 是故衆生

B₂ (072) *kamag yalhuklar ayayu ağırlayu tutmuş kârgäk kim*
q'm'q y'lnkwq l'r 'y'yw 'qyrl'yw twtmyş krk'k kym

B₂₋₃ (073) *[tün]lä küntüz unitmasar... takı ⁷⁸ymä kim kayu tişi*
///l' kwyntwz 'wnytm's'r... t'qy kym q'yw tyşy
 (T 57a07) 若有女

B₃₋₄ (074) *tınl(ı)g urı ogul tiläsär kuanşı im pusarka tap-*
tynlq 'wry 'wqwl tyl's'r qw'nşy 'ym pws'r k' t'p-
 (T 57a07) 人設欲求男。禮

B₄ (075) *-inu udunu täginip ⁷⁹atın üzüksüz atasar ötrü*

⁷⁷ *kutadmak ... tetir* yerine B₁'de *kutadmyş ... ärür* şeklindedir.

⁷⁸ *ymä* A₇₃'te eksiktir.

-ynw 'wdwnw t'kynyp ''tyn 'w yz wkszw ''ts'r 'wytrw

(T 57a07) 拜供養觀世音菩薩。

B₄₋₅ (076) *köñültäki täg uri* ⁸⁰<*körklä kutlug ülüglüg*> *ogul kälürür.. birök kız tiläsär*

kwynkwlt'ky t'k 'wry 'wqwl k'lwrwr... pyrwk qyz tyl's'r

(T 57a08) 便生福德智慧之男。設欲求女。

B₅₋₆ (077) ⁸¹<*ymä körklä*> *kız kälürür... ärtiñü üküş ädgü kılınç kazganç*

qyz k'lwrwr... 'rtynkw 'wykwş 'dkw qylynç q'z q'nç

(T 57a09) 之女

B₆₋₇ (078) *kazganur alku kişikä amrak bolur kim kayu kişi*

q'z q'nwr ''lqw kyşy k' 'mr'q pwlwr kym q'yw kyşy

(T 57a09) 宿殖德本衆人愛敬

B₇ (079) *kuanşi im pusarka* ⁸²*tapıg udug ayamak çiltämäk atamak*

qw'nşy 'ym pws'r q' t'pyq 'wdwq ''y'm'q çylt'm'k ''t'm'q

(T 57a10) 觀世音菩薩

B₈ (080) [*kert*]*günmäkdä ulatı* ⁸³*tägürgäli ämgäk ämgänsär ol ämgäki [tölüki] näñ*

////kwnm'k d' 'wl'ty t'kwrk'ly 'mk'k 'mk'ns'r 'wl 'mk'ky n'nk

⁷⁹ *atın* yerine B₁₄'te *antın* şeklindedir.

⁸⁰ *körklä kutlug ülüglüg* A₇₆'da eksiktir.

⁸¹ *ymä körklä* A₇₇'de eksiktir.

⁸² *tapıg* yerine B₇₋₈'de *tapınmaak* şeklindedir.

⁸³ *tägürgäli* kelimesinden önce *udunmak* gelmektedir, B₇₋₈'de *udunmak tägürgäli* şeklindedir. *Tölüki* kelimesi B nüshasına göre tamamlanmıştır.

- B₈₋₉ (081) *yoksuz bolmaz... anı üçün kamag yalñuklar alkugun*
 ywqswz pwl'm'z... 'ny 'wyçwn qm'q y'lnkwq l'r 'lqwqwn
 (T 57a11- 57a12) 是故衆生。皆應受持
- B₉₋₁₀ (082) *kuanşi im pular atın atamış kargäk... takı ymä*
 qw'nşy 'ym pws'r 'tyn 't'myš krk'k... t'qy ym'
 (T 57a12) 觀世音菩薩名號
- B₁₀₋₁₁ (083) *alkınçsız⁸⁴ kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t⁸⁵<siz> inçä bilij kim kayu
 tnl(i)g*
 'lqynçsyw kwykwz pwydysvt 'ynç' pylynk kym q'yw tynlq
 (T 57a12) 無盡意
- B₁₁₋₁₂ (084) *altmış iki koti sanı kum sanınça⁸⁶<gañ ügüz içintäki>
 bodis(a)v(a)tlar atın*
 'ltmys 'yky kwty s'ny qwm s'nynç' pwydysvtl'r 'tyn
 (T 57a13) 六十二億恒河沙菩薩
- B₁₂ (085) *atayu tapınu udunu kataglansar ölüm⁸⁷küniñä tägi atayu*
 't'yw t'pynw 'wdwnw q't'ql'ns'r 'wylwm kwynynk' t'ky 't'yw
 (T 57a13) 名字。復盡形供養

⁸⁴ kögüzlüg yerine A₈₃'te kögüz şeklindedir.

⁸⁵ Müller makalesinde siz kelimesi ile satırı tamamlamıştır.

⁸⁶ gañ ügüz içintäki A₈₄'te eksiktir. Ancak Şinasi Tekin bu kelimeyi gañ şeklinde verirken, Müller kâñ olarak tamamlamıştır.

⁸⁷ küniñä tägi yerine B₁₂'de künkä tägi şeklindedir.

B₁₂₋₁₃ (086) ⁸⁸*tapıgın udugın ägsütmäsär aşın içgüsin tonın tonangusın*
 t'pynw 'wdwnw 'kswtm's'r ''şyn 'yçkwn twnyn twnnqwsyn
 (T 57a14) 養飲食衣服

B₁₃ C₄₄ (087) ... [tö] ⁸⁹*-ltin töşäkin otıñ[a] äminä tägi alku tükäti tägürsär*
 ... -ltyn twyş'kyn 'wtyn 'mynk' t'ky ''lqw twyk'ty t'kwrs'r
 (T 57a14) 臥具醫藥。於

B₁₄ C₄₅ (088) *ol ädgü kılınç äriüş mü tetir alkınçsız* ⁹⁰*kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t*
 'wl 'dkw qylynç 'rwş mw tytyr ''lqynçsyzy kwykwz pwdysvt
 (T 57a15) 是善 無盡意

B₁₄₋₁₅ C₄₅₋₄₆ (089) *ol ädgü* ⁹¹*<kılınç> ärtiñü üküş tetir t(ä)ñrim tep ötünti...*
t(ä)ñri
 'wl 'dkw 'rtynkw 'wykwş tytyr tnkrym typ 'wytnwr... tnkry
 (T 57a15) 言。甚多世尊

B₁₅₋₁₆ C₄₆ (090) ⁹²*burhan yana inçä tep yarlıkadı... <birök> takı bir kişi bir tāk*
kuanşı
 pwrq'n 'ynç' typ yrlyq'dy... t'qy pyr kyşy pyr t'k qw'nşy
 (T 57a16) 佛言。若復有人受持

⁸⁸ *tapınu udunu ... içgün* yerine B₁₂₋₁₃'te *tapıgın udugın ... içgüsin* şeklindedir.

⁸⁹ *töltin töşäkin* şeklinde tamamlanması uygundur. *otıña* yerine A₈₇ *otın* şeklindedir.

⁹⁰ *kögüz* yerine C₄₅'te *kögüzlüg* şeklindedir.

⁹¹ *kılınç ... ötünti* A₈₉'da eksiktir. A₈₉'da *ötünür* şeklindedir.

⁹² *yana ... birök* A₉₀'da eksiktir. *bir tāk kuanşı* yerine B₁₆'da *tāk bir kuanşı* şeklindedir.

B₁₆₋₁₇ C₄₇ (091) *im pısar atın atayu tāk bir üdün tapınu udunu*⁹³ <atayu>
täginsär

'ym pws'r ''tyn ''t'ıw t'k pyr 'wydwn t'pynw 'wdwnw t'kyns'r

(T 57a16- 57a17) 觀世音菩薩名 一時禮拜供養。

B₁₇₋₁₈ C₄₈ (092) *ol kişi ädgü kılınçı öjräki kişi ädgü kılınçı birlä tüz*

'wl kşy 'dkw qylynçy 'wynkr'ky kşy 'dkw qylynçy pyrl' twyz

B₁₈ C₄₉ (093) *tetir bo iki kişiniğ ädgü kılınçı bir täg tüz adroksuz*

tytyr pw 'yky kşy nynk 'dkw qylynçy pyr t'k twyz ''drwqswz

(T 57a17) 是二人福正等無異。於

B₁₈₋₁₉ C₅₀ (094) *[teti]r mię tümän k(a)lp üd nomlansar takı alkınmagay kuanşi*

////r mynk twym'n klp 'wyd nwml'ns'r t'qy ''lqynm'q'y qw'nşy

(T 57a18) 百千萬億

B₁₉₋₂₀ C₅₀ (095) *im pısar atın atamış ugrınta ädgü kılınçlığ asığ*

'ym pws'r ''tyn ''t'myš 'wqrynt' 'dkw qylynçlq ''syqy

(T 57a19) 觀世音菩薩名。得如是無量無邊福德

B₂₀₋₂₁ C₅₁ (096) *tusosı antag tetir... takı ymă alkınçsız*⁹⁴ *kögüzlüg*

twswsy ''nt'q tytyr... t'qy ym' ''lqynçsyz kwykwz lwk

(T 57a20) 之利無盡意

⁹³ *atayu* A₉₁'de eksiktir.

⁹⁴ *kögüzlüg* yerine B₂₁'de *kögüz* şeklindedir.

B₂₁₋₂₂ C₅₁₋₅₂ (097) *bodis(a)v(a)t t(ä)ñri burhanka inçä tep ötüğ ötünti t(ä)ñrim*

pwdysvt tnkry pwrq'nq'ynç' typ 'wytwk 'wytwnty tnkrym

(T 57a20) 菩薩白佛言。世尊。

B₂₂₋₂₃ C₅₂₋₅₃ (098) *bo kuanşi im ⁹⁵pūsar nāçükin nā alın çävişin bo çambud(i)vip
yer suvda*

pw qw'nşy 'ym n'çwkyn n' 'l ç'vysyn pw ç'mpwdvyp yyr swvd'

(T 57a20) 觀世音菩薩。云

B₂₃₋₂₄ C₅₃ (099) *yoriyur tınl(i)glarka asıg tuso kılur nom nomlayur alı*

ywryywr tynlq l'rq' 'syq twsw qylwr nwm nwml'ywr 'ly

(T 57a21) 何遊此娑婆世界。云何而爲衆生 說法

B₂₄₋₂₅ C₅₄ (100) *çävişi nätäg ärki... ⁹⁶t(ä)ñri burhan inçä tep yarlıkadı alkınç-
(T 57a22) 佛*

ç'vyşy n't'k 'rky... tnkry pwrq'n 'ynç' typ yrlyq'dy 'lqynç-

B₂₅₋₂₆ C₅₄₋₅₅ (101) *-[sız] ⁹⁷kögüzlüg bodis(a)v(a)t siz inçä biliñ bo yertinçü yer
suv-*

-/// kwykwz lwk pwdysvt syz 'ynç' pylynk pw yyrtynçw yyr swp

(T 57a22- 57a23) 無盡意菩薩。國土衆

B₂₆ C₅₅₋₅₆ (102) *-daki tınl(i)glar... birök ⁹⁸burhanlar körkin körü kutrulgu*

⁹⁵ *pūsar* A₉₈'de eksiktir. *nā alin* *çävişin* yerine A₉₈'de *nā al çävişin* şeklindedir.

⁹⁶ *täñri* yerine B₂₄'te *täñrim* şeklindedir.

⁹⁷ *kögüzlüg* yerine B₂₅'te *kögüz* şeklindedir. A₁₀₁'de *sup* şeklinde yanlış yazım söz konusudur, olması gerektiği gibi düzeltilmiştir.

⁹⁸ *burhanlar* yerine B₂₆'da *burhan* şeklindedir.

-d'qy tynlq l'r... pyrwk pwrq'nl'r kwyrkyn kwyrw qwrwlqw

(T 57a23) 生應 以佛身得度者。

B₂₆₋₂₇ C₅₆ (103) ⁹⁹*tlnl(i)glar ärsär kuanşi im pular ol tlnl(i)glarka... burhanlar*

tynlq l'r 'rs'r qw'nşy 'ym pws'r 'wl tynlq l'rq'... pwrq'nl'r

(T 57a24) 觀世音菩薩。即現佛

B₂₇₋₂₈ C₅₆₋₅₇ (104) *körkin* ¹⁰⁰*körgitü nomlayu kutgarur... birök pratikabutlar*

kwyrkyn kwyrkytw nwml'yw qwtq'rwr... pyrwk pr'tyk'pwtl'r

(T 57a24) 身而爲說法。應以辟支佛

B₂₈₋₂₉ C₅₇₋₅₈ (105) *körkin* ¹⁰¹*körü kutrulgu tlnl(i)glar ärsär <kuanşi im pular ol tlnl(i)glarka> pratikabutlar*

kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r pr'tyk'pwtl'r

(T 57a25) 身得度者。即現辟支佛

B₂₉ C₅₈₋₅₉ (106) ¹⁰²*körkin körgitür nomlayur kutgarur...birök şiravaklar*

kwyrkyn kwyrkytw nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk şyr'v'kl'r

(T 57a25) 身而爲說法。應 以聲聞

⁹⁹ *tlnl(i)glar* kelimesi B₂₆ ve C₅₆'da eksiktir. *tlnl(i)glarka* yerine B₂₆'da *tlnl(i)gka*, *burhanlar* yerine ise *burhan* şeklindedir.

¹⁰⁰ *körkitü* A₁₀₄'de, *körtgürür* B₂₇'de, *kötgürü* C₅₆'da şeklindedir. A₁₀₄'de *nomlayu* şeklindedir. *pratikabutlar* yerine B₂₈'de *prtikabutlar* şeklindedir.

¹⁰¹ *körü* B₂₈ ve C₅₇'de eksiktir. *kuanşi im pular ol* A₁₀₅'de eksiktir. Şinasi Tekin, bu eksik kısmı Müller'e ait olan B nüshasına göre tamamlamıştır. Ancak B nüshasında *kuanşi im pular ol -larka* şeklindedir. Şinasi Tekin olması gerektiği şekli *tlnl(i)glarka* diye düşünerek eklemiş olmalıdır. *pratikabutlar* yerine B₂₉'da *prtikabut* şeklindedir.

¹⁰² *körkin* yerine B₂₉'da *körkün* şeklindedir. *körgitür* A₁₀₆'da, *körtgürüp* B₂₉'da, *kötgürü* C₅₈'de şeklindedir. *şiravaklar* yerine B₂₉'da *şrvklar* şeklindedir.

B₃₀₋₃₁ C₅₉₋₆₀ (107) *körkin*¹⁰³ *körü kutrulgu tnl(i)glar ärsar <kuanşi im pular ol tnl(i)glarka> şravaklar körkin*

kwyrkyn kwyrw qwrtwlqw tynlq l'r 'rs'r şrv'kl'r kwyrkyn

(T 57a26) 身得度者。即現聲聞身而爲

B₃₁₋₃₂ C₆₀ (108) ¹⁰⁴*[kör]gitür nomlayur kutgarur... birök äzrua t(ä)ñri körkin*

////kytwr nwml'ywr qwtq'rqr... pyrwk 'z rw' tñkry kwyrkyn

(T 57a27) 說法。應 以梵王 身得

B₃₂₋₃₃ C₆₁ (109) ¹⁰⁵*körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär <kuanşi im pular ol tnl(i)glarka> äzrua t(ä)ñri <bo> körkin*

kwyrw qwrtwlqw tynlq l'r 'rs'r 'z rw' tñkry kwyrkyn

(T 57a27) 度者。即現梵王

B₃₃₋₃₄ C₆₁ (110) ¹⁰⁶*körgitür nomlayur kutgarur... birök hormuzta t(ä)ñri körkin*

kwyrkytwr nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk qwrnwz t' tñkry kwyrkyn

(T 57a27- 57a28) 身而爲說法。應 以帝釋身得

B₃₄ (111) ¹⁰⁷*körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär <kuanşi im pular> ol tnl(i)glarka hormuzta*

pwyrw qwrtwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl tynlq l'rq' qwrnwz t'

(T 57a28) 度者。即現帝釋

¹⁰³ *körü* B₃₀ ve C₅₉₋₆₀'da eksiktir. *kuanşi im pular ol tnl(i)glarka* A₁₀₇'de eksiktir. *körkin* yerine B₃₀₋₃₁'de *körkün* şeklindedir. *şravaklar* yerine B₃₁'de *şrvklar* şeklindedir.

¹⁰⁴ *körgitür* A₁₀₈'de, *körtgürü* B₃₁'de, *kötgürü* C₆₀'da şeklindedir. B₃₁'de *nomlayur* şeklindedir.

¹⁰⁵ *körü* B₃₂₋₃₃'de ve C₆₁'de eksiktir. *kuanşi im pular ol tnl(i)glarka* A₁₀₉'da eksiktir. *äzrua t(ä)ñri bo körkin* kısmında ise *bo* kelimesi A₁₀₉'da eksiktir.

¹⁰⁶ *körgitür* A₁₁₀'da, *körtkürü* B₃₃₋₃₄'de, *kötgürü* C₆₁'de şeklindedir.

¹⁰⁷ A₁₁₁'de *pörü* şeklindedir. *körü* olarak düzeltilmiştir. A₁₁₁'de *kuanşi im pular* eksiktir. Bu satırdan sonra C nüshası sona ermektedir. B nüshasının ise yaklaşık altı satırı eksiktir. 119'dan sonra tekrar tam olarak devam etmektedir (UII. s. 18).

(112) ¹⁰⁸*t(ä)ñri körki<n> körgitür nomlayur kutgarur... birök ulug*
tnkry kwyrky kwyrkytwr nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk 'wlwq
(T 57a29) 身而爲說法。應 以

(113) *ärklig t(ä)ñri ¹⁰⁹körki<n> körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär <kuanşi im*
pusar> ol
'rklyk tnkry kwyrky kwyrw qwrtwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl
(T 57a29) 自在天身得度者。即現

(114) *tnl(i)glarka ulug ärklig t(ä)ñri körkin körgitür nomlayur*
tynlq l'r q' 'wlwq 'rklyk tnkry kwyrkyn kwyrkytwr nwml'ywr
(T 57b01) 自在天身而爲說法。應

B₃₅ (115) *kutgarur birök mahiṣvar ¹¹⁰ulug t(ä)ñri körkin körü kutrulgu tnl(i)g-*
qwtq'rwr pyrwk m'yysvr tnkry kwyrkyn kwyrw qwrtwlqw tynlq-
(T 57b01) 應 以大自在天身得度者。

B₃₆ (116) *-lar ärsär ¹¹¹<kuanşi im pusar> ol tnl(i)glarka mahiṣvar t(ä)ñri*
körkin körgitür

¹⁰⁸ Metinde *kwyrky* şeklinde verilen kelime, daha önceki metinlere ve metin içerisinde geçen kullanımlara göre *körkin* şeklinde tamamlanmıştır.

¹⁰⁹ Metinde *kwyrky* şeklinde verilen kelime, daha önceki metinlere ve metin içerisinde geçen kullanımlara göre *körkin* şeklinde tamamlanmıştır.

¹¹⁰ A₁₁₅'de *māḡiṣvar* şeklindedir, yanlıştır. Doğrusu diğer örneklerle, Sanskrit aslına ve de B nüshasına bakılarak *mahiṣvar* olarak tamamlanmıştır. *ulug* A₁₁₅'de eksiktir. B₃₅ nüshasından tamamlanmıştır.

¹¹¹ *kuanşi im pusar* A₁₁₆'da eksiktir. B₃₆'ya göre tamamlanmıştır. Ancak o nüshada da *////// pusar ol* şeklindedir. Diğer örneklerle bakılarak olması gerektiği şekilde tamamlanmıştır. A₁₁₆'de *māḡiṣvar* şeklindedir, yanlıştır. Doğrusu diğer örneklerle bakılarak *mahiṣvar* olarak tamamlanmıştır. Ancak B nüshasında da eksik olduğunu görmekteyiz. A₁₁₆'da *körgitür* şeklinde verilmiştir, ancak Şinasi Tekin diğer örnekleri de göz önünde bulundurarak *körtgürür* şeklinde tamamlamıştır. Ancak bu B nüshasında da eksiktir.

-l'r 'rs'r 'wl tynlq l'rq' m'kysvr tnkry kwyrkyn kwyrkytwr

(T 57b02) 即現大自在天身而爲

- B₃₇ (117) *nomlayur kutgarur...*¹¹²<bo> *birök t(ä)ñri yerintäki sü başı tay sañun*
nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk tnkry yyrynt'ky sww p'sy t'yswkyn
(T 57b02) 說法。應 以天大將軍

- (118) *körkin körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär ol tnl(i)glarka*
kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl tynlq l'rq'
(T 57b03) 身得度者。即現

- B₁ (119) *tay*¹¹³ *sañun körkin körgitür nomlayur kutgarur...birök*
t'y swkyn kwyrkyn kwyrkytwr nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk
(T 57b03) 天大將軍身而爲說法。應 以

- B₂ (120) *bişamn t(ä)ñri körkin körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär*¹¹⁴<*kuanşi im*
pusar ol>
pyş'mn tnkry kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl
(T 57b04) 毘沙門身得度者。即現

- B₃ (121) *tnl(i)glarka bişamn t(ä)ñri körkin*¹¹⁵ *körgitü nomlayu kut-*
tynlq l'rq' pyş'mn tnkry kwyrkyn kwyrkytw nwml'yw qwt-
(T 57b04- 57b05) 毘沙門身而爲說法。應

¹¹² *bo* A₁₁₇'de eksiktir. Ancak B₃₇ ile tamamlanmıştır. *tay sañun yerine* A₁₁₇'de *taysukin* şeklindedir.

¹¹³ *tay sañun yerine* A₁₁₉'da *taysukin* şeklindedir. *körgitür* A₁₁₉'da, *körtgürü* B₁'de şeklindedir.

¹¹⁴ *kuanşi im pusar* A₁₂₀'de eksiktir. B₂'ye göre tamamlanmıştır.

¹¹⁵ *körgitü* A₁₂₁'de, *körtkürü* B₃'te şeklindedir. *nomlayu yerine* B₃'te *nomlayur* şeklindedir. *kutgarur* kelimesi ise B₃'te *kurtgarur* şeklindedir. A₁₂₁'e göre tamamlanmıştır.

- B₃₋₄ (122) –*garur... birök kiçig kiçig eliglär körkin körü kutrul-*
 -q'rw... pyrwk kyçyk kyçyk 'ylykl'r kwyrkyn kwyrw qwrwl-
 (T 57b05) 以小王身得度者。
- B₄₋₅₋₆ (123) –*gu tnl(i)glar ärsär*¹¹⁶<*kuanşi im puser*> *ol tnl(i)glarka kiçig kiçig eliglär*
 -qw tynlq l'r 'rs'r 'wl tynlq l'rq' kyçyk kyçyk 'ylyk l'r
 (T 57b05) 即現小王
- B₆ (124) ¹¹⁷*körkin körgitü nomlayur kutgarur... birök ulug amançlar*
 kwyrkyn kwyrkytw nwml'ywr qwtq'rw... pyrwk 'wlwq ''m'nçl'r
 (T 57b06) 身而爲說法。應以長者
- B₇₋₈ (125) ¹¹⁸<*atlıglar*> *körkin körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär* <*kuanşi im puser*> *ol tnl(i)glarka*
 kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl tynlq l'rq'
 (T 57b06) 身得度者。即現
- B₈₋₉ (126) ¹¹⁹<*ulug*> *amançlar körkin körgitür nomlayur kutgarur... birök egil*
 ''m'nçl'r kwyrkyn kwyrkytw nwml'ywr qwtq'rw... pyrwk 'ylyk
 (T 57b07) 長者身而爲說法。應

¹¹⁶ *kuanşi im puser* A₁₁₆'da eksiktir. B₅'e göre tamamlanmıştır.

¹¹⁷ *körkin* yerine B₆'da *körkün* şeklindedir. *körgitü* A₁₂₄'de, *körtkürü* B₆'da şeklindedir. *nomlayur* yerine B₆'da *nomlayu* şeklindedir. *ämrançlar* yerine A₁₂₄'de *ämänçlar* şeklindedir. B₆'ya göre tamamlanmıştır.

¹¹⁸ *atlıglar* A₁₂₅'te eksiktir. B₇'ye göre tamamlanmıştır. *körkin körü* A₁₂₅'te bulunmaktadır, ancak B₇'de *körü* kelimesi eksiktir. A₁₂₅'e göre tamamlanmıştır.

¹¹⁹ *ulug* A₁₂₆'da eksiktir. B₈'e göre tamamlanmıştır. *ämrançlar* yerine A₁₂₆'da *ämänçlar* şeklindedir. B₈'e göre tamamlanmıştır. *körgitür* A₁₂₆'da, *körtkürü* B₈'de şeklindedir.

B₉₋₁₀ (127) ¹²⁰*nomçı töröçi körkin körü kutrulgu tınl(i)glar ärsär <kuanşı im pısar> ol*

nwmçy twyrwçy kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl

(T 57b07) 以居士身得度者。即現

B₁₀₋₁₁ (128) *tınl(i)glarka* ¹²¹*egil nomçı töröçi körkin körgitü nomlayur*

tynq l'r q' 'ykyl nwmçy twyrwçy kwyrkyn kwyrkytw nwml'ywr

(T 57b08) 居士身而爲說法。

B₁₁ (129) *kutgarur birök elçi bilgälär körkin körü kutrulgu tınl(i)g-*

qwtq'rwr pyrwk 'ylçy pylk'l'r kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq-

(T 57b08) 應 以宰官身得度者。即現

B₁₂ (130) *-lar ärsär* ¹²²*<kuanşı im pısar> ol tınl(i)glarka elçi bilgälär körkin körgitür*

-l'r 'rs'r 'wl tynlq l'r q' 'ylçy pylk'l'r kwyrkyn kwyrkytwr

(T 57b09) 宰官身而爲

B₁₂₋₁₃ (131) *nomlayur kutgarur... birök bram(a)nlar* ¹²³*körkin körü kutrulgu*

nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk pr'mn l'r kwyrkyn kwyrw qwrwlqw

(T 57b09) 說法。應 以婆羅門身得度者。

¹²⁰ *egil nomçı töröçi körkin körü* yerine B₉'da *igil tlmçı karı töröçi karı kılı bilgälär körkün* şeklindedir. *kuanşı im pısar* A₁₂₇'de eksiktir. B₁₀'a göre tamamlanmıştır.

¹²¹ *egil nomçı töröçi* yerine B₁₀'da *igil bilgä töröçi* şeklindedir. *körgitü* A₁₂₈'de, *körkürü* B₁₁'de şeklindedir.

¹²² *kuanşı im pısar* A₁₃₀'da eksiktir. B₁₂'ye göre tamamlanmıştır. *körgitür* A₁₃₀'da, *körtkürür* B₁₂'de şeklindedir.

¹²³ *körkin* yerine B₁₃'de *körkün* şeklindedir.

B₁₃₋₁₄ (132) *tnl(i)glar ärsär*¹²⁴ <*kuanşi im puser*> *ol tnl(i)glarka bram(a)nlar körkin*

tnlq l'r 'rs'r 'wl tnlq l'r q' pr'mn l'r kyyrkyn

(T 57b10) 即現婆羅門

B₁₄₋₁₅ (133) ¹²⁵*körgitür nomlayur kutgarur... birök toyın ş(a)mnanç upase*

kwyryktwr nwml'ywr qwtq'rwr... pyrwk twyyn şmn'nç 'wp'sy

(T 57b10- 57b11) 身而爲說法。應 以比丘比丘尼

B₁₅₋₁₆ (134) *upasançlar*¹²⁶ [*körkin*] *körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär* <*kuanşi im puser*> *ol tnl(i)g-*

'wp's'nç l'r ////////// kwyrw qwrtwlqw tnlq l'r 'rs'r 'wl tnlq-

(T 57b11) 優婆塞優婆夷身得度者。即現

B₁₆₋₁₇ (135) *-larka*¹²⁷ *toyın ş(a)mnanç upase upasançlar körkin körgitü*

-l'rq' twyyn şmn'nç 'wp'sy 'wp's'nçl'r kwyrykyn kwyryktw

(T 57b12) 比丘比丘尼優婆塞優婆夷身而爲

B₁₇₋₁₈ (136) ¹²⁸*nomlayur kutgarur... birök adın adın ügä bilgä atlıg yüz-*

nwml'yw qwtq'rwr... pyrwk ''dyn ''dyn 'wyk' pylk' ''tlq ywz-

(T 57b13) 說法。應 以長者居士宰官婆羅門婦女

¹²⁴ *kuanşi im puser* A₁₃₂'de eksiktir. B₁₃₋₁₄'e göre tamamlanmıştır. A₁₃₂'de *kirkin* şeklinde yazılmıştır, ancak *körkin* olarak tamamlamak doğru şekildir.

¹²⁵ *körgitür* A₁₃₃'de, *körtürü* B₁₄'de şeklindedir. *toyın* yerine B₁₅'de *toyun* şeklindedir.

¹²⁶ *körkin* yerine B₁₅'de *körkün* şeklindedir. *kuanşi im puser* A₁₃₄'de eksiktir. B₁₅₋₁₆'ya göre tamamlanmıştır.

¹²⁷ *toyın* yerine B₁₆'da *toyun* şeklindedir. *körgitü* A₁₃₅'te, *körtürü* B₁₆'da şeklindedir.

¹²⁸ *nomlayur* yerine A₁₃₆'da *nomlayur* şeklindedir. B₁₇'ye göre tamamlanmıştır. Doerfer'e göre kelimenin doğru okuyuşu *ügä* şeklindedir.

B₁₈₋₁₉ D₁₋₂ (137) –lüg är ¹²⁹ävçi körkin körü kutrulgu tnl(ı)glar ärsär <kuanşi im puser> ol

-lwk 'r 'vçy kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl

(T 57b13) 身得度者。即現

B₁₉₋₂₀ (138) tnl(ı)glarka adın adın ügä atlıg yüzlög är ¹³⁰ävçi

tynlq l'r q' 'dyn 'dyn 'wyk' pylk' 'tlq ywz lwk 'r 'vçy

B₂₀ D₂ (139) körkin ¹³¹körgitür nomlayu kutgarur birök känç urı känç

kwyrkyn kwyrkytwr nwml'yw qwtq'rwr pyrwk k'nç 'wry k'nç

(T 57b14) 婦女身而爲說法。應 以童男童

B₂₀₋₂₁ D₂₋₃ (140) kızlar ¹³²körkin körü kutrulgu tnl(ı)glar ärsär <kuanşi im puser> ol tnl(ı)glar-

qyz l'r kwyrkyn kwyrw qwrwlqw tynlq l'r 'rs'r 'wl tynlql'r-

(T 57b14- 57b15) 女身得度者。即現

B₂₁₋₂₂ D₄ (141) –ka känç urı känç kızlar körkin ¹³³körgitü nomlayu kutgarur...

-q' k'nç 'wry k'nç qyz l'r kwyrkyn kwyrkytwr nwml'yw qwtq'rwr...

(T 57b15) 童男童女身而爲說法。應

¹²⁹ävçi A₁₃₇'de, içi B₁₈'de, ävçi D₁'de şeklindedir. Ancak unutulmaması gereken birşey vardır ki özellikle D nüshasındaki okuyuşlar Şinasi Tekin göz önüne alınarak açıklaması verilmiştir. kuanşi im puser A₁₃₇'de eksiktir. B₁₈₋₁₉'a ve D₁₋₂'ye göre tamamlanmıştır.

¹³⁰ävçi A₁₃₈'de, B₂₀'de içi şeklindedir.

¹³¹körgitür A₁₃₉'da, körtkürü B₂₀'de şeklindedir. nomlayur yerine A₁₃₉'da nomlayu şeklindedir. Uri yerine D₂'de urılar şeklindedir.

¹³²körkin körü yerine B₂₁'de sadece körü şeklinde verilmiştir. A₁₄₀'da bu kısım tamdır. kuanşi im puser A₁₄₀'da eksiktir. B₂₁'e ve D₂₋₃'e göre tamamlanmıştır.

¹³³körgitür A₁₄₁'de, körtkürü B₂₂'de şeklindedir. nomlayur yerine A₁₄₁'de nomlayu şeklindedir.

B₂₂₋₂₃ D₅₋₆ (142) *birök t(ä)ḡrilär yäklär*¹³⁴ <luular> gantar <gandarvä>
asurelar talım kara kuşlar <kinarä>

pyrwk tnkry l'r y'kl'r kntrvl'r ''swr l'r t'lym qr'qwşl'r

(T 57b16) 以天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那羅

B₂₃₋₂₄ D₆₋₇ (143) ¹³⁵ *maharuklar kişili kişi ärmäzlilär körkin [körü] kutrulgu
tnl(i)g-*

m'qwrwkl'r kyşy ly kşy 'rm'z ly l'r kwyrkyn ///// qwrwqlw tynlq-

(T 57b16- 57b17) 摩睺羅伽人非人等身得度者。

D₇₋₈ (144) *-lar ärsär*¹³⁶ <kuanşi im pular> ol tnl(i)glarka alkuka yaraşı ät'öz
körkin

-l'r 'rs'r 'wl tynlq l'rq' ''lqwq' y'r'şy 't'wyz kwyrkyn

(T 57b17) 即皆現之而爲

D₈₋₉ (145) *körgitü nomlayu kutgarur... birök v(a)çirapanlar körkin*

kwyrkytw nwml'yw qwtq'rwr... pyrwk vçyrp'n l'r kwyrkyn

(T 57b18) 說法。應以執金剛身得

D₉₋₁₀ (146) *körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär kuanşi im pular ol tnl(i)g-*

kwyrw qwrwqlw tynlq l'r 'rs'r qw'nşy 'ym pws'r 'wl tynlq-

¹³⁴ *luular* A₁₄₂'de eksiktir. *lular* B₂₃'te, *luular* D₅'te şeklindedir. *gantarlar* A₁₄₂'de eksiktir. *kntrlär* B₂₃'te, *gantar* D₅'te şeklindedir. *gintirvilär* A₁₄₂'de var iken B₂₃'te eksiktir. Ancak doğru kullanım *gandarvä*'dir. Bu yüzden metne Çincesinde karşılığı söz konusu olduğu için eklenmiştir. Ayrıca metinde olmamasına rağmen, Çinceye karşımıza çıkan *kinarä* sözcüğü de metne eklenmiştir. Çünkü bunlar sekiz tabiatüstü canlıları karşılamaktadır.

¹³⁵ *mahuruklar* B₂₃'te, *mhruklar* D₆'da şeklindedir. *ärmäzlilär* yerine B₂₃'de *ärmäzli* şeklindedir. *körkin* *körü* yerine B₂₃'te sadece *körü* şeklinde verilmiştir. A₁₄₃'te de eksiktir. Ancak Şinasi Tekin diğer örnekleri göz önünde bulundurarak tamamlamıştır. B nüshası burada sona ermektedir.

¹³⁶ Metnin tümü göz önüne alınarak eksik kısmın tamamlanması uygun görülmüştür.

(T 57b18) 度者。即現

D₁₁ (147) –*larka v(a)çirpanlar körkin*¹³⁷*körgitü nomlayur kutgarur...*

-l'r q' vçyrp'n l'r kwyrkyn kwrkytw nwml'ywr qwtq'rwr...

(T 57b19) 執金剛 * 身而爲說法

(148) *alkınçsız*¹³⁸*kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t siz inçä bilin <ukuy>... bo kuanşi im*

''lqynçsz kwykwz pwdysvt syz 'ynç' pylynk... pw qw'nşy 'ym

(T 57b19) 無盡意 是觀世音菩薩

(149) *pusar munçulayu tañ adınçig alp ärdämin kamag tınl(i)g larka*

pws'r mwnçwl'yw t'nk ''dynçyq 'lp 'rd'myn qm'q tynlq l'rq'

(150) *asıg tuso kılı kutgarur... adrok adrok ät 'öz*¹³⁹*körgitip*

''syq twsw qylw qwtq'rwr... ''drwq ''drwq 't'wyz kwyrkytyp

(T 57b20) 種種形

(151) *bo sav atlıg yer suvda yoriyur tınl(i)glarig kutgarur... asıg*

pw sv ''tlq yyr swvd' ywryywr tynlql'ryq qwtq'rwr... ''syq

(T 57b20) 遊諸國土度脫

¹³⁷ *körgitür* A₁₄₇'de, *körtgürüp* D₁₁'de şeklindedir. *nomlayur* yerine D₁₁'de *nomlayu* şeklindedir. D nüshası burada sona ermektedir. Metnin bundan sonraki kısmında sadece A nüshası göz önüne alınarak okunmuştur. Şinasi Tekin daha önceki örneklerle dayanarak bazı tamamlamalarda bulunmaktadır. Doğruluğunu düşündüğümüz için bizde tamamlamayı uygun gördük.

¹³⁸ *kögüzlüg* yerine A₁₄₈'de *kögüz* şeklindedir.

¹³⁹ *körtgürüp* yerine A₁₅₀'de *körgitip* şeklindedir.

- (152) *tuso kılur... anın kamağ tınl(ı)glar ayayu ağırlayu tapınu*
 twsw qylwr... ''nyn qm'q tynlq l'r ''y'yw ''qyrl'yw t'pynw
 (T 57b21) 衆生是
- (153) *udunu atayu tutmuş kărgăk [...] alkuka korkunçsuz buşı bergüçi*
 'wdwnw ''t'yw twtmys krk'k [...] ''lqwq' qwrqwnçswz pwşy
 pyrkwçy
 (T 57b23) 施無畏
- (154) *tetir üçün ol üdün alkınçsız* ¹⁴⁰*kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t inçä*
 tytyr 'wyçwn 'wl 'wydwn ''lqynçz kwykwz pwdysvt 'ynç'
 (T 57b24) 是故無盡意菩薩白佛
- (155) *tep ötüğ ötünti... t(ä)ñrim biz amtı kuanşı im pusarka*
 typ 'wytwk 'wytwnty... tnkrym pyz 'mtı qw'nşy 'ym pws'rq'
 (T 57b24- 57b25) 言。世尊。我今當供養觀世音菩薩
- (156) *tapıg udug tăgürälim... ötrü kăntünün tükäl türlüg*
 t'pyq 'wdwq t'kwr'lym... 'wytrw kntw nwnk twyk'l twyrlwk
- (157) *satıgsız ärd(i)nilig küntăgüsin alıp kuanşı im pusarka*
 s'tyqsız 'rdnylyk kwynt'kwsy n 'lyp qw'nşy 'ym pws'rq'
 (T 57b25) 頸衆寶珠瓔珞。價
- (158) *tutdı inçä tep tedi tözünüm alıñ bo nom buşisi*

¹⁴⁰ *kögüzlüg* yerine A₁₅₄'te *kögüz* şeklindedir.

twtdy 'ynç' typ ty dy twyz wnwm ''lynk pw nwm pwşysy

(T 57b26) 言。仁者。受此法施

(159) *tetir... kuanşi im pular algalı unamadı... alkinçsiz* ¹⁴¹*kögüz<lüg>*

tytyr... qw'nşy 'ym pws'r ''lq'ly 'wn'm'dy... ''lqynçsyzy kwykwz

(T 57b27) 觀世音菩薩不肯受之。無盡意

(160) *bodis(a)v(a)t yana ekiläyü ötünti tözünüm biziñä yarlıkan-*

pwdysvt y'n' 'ykyl'yw 'wytwnty twyz wnwm pyz ynk' yrlyq'n-

(T 57b28) 復 言。仁者。愍我

(161) *-çuçı köñül turguruñ bo buşimizni alıp asıg tuso*

-çwçy kwnkwl twrqwrwnk pw pwşymz ny 'lyp ''syq twsw

(162) *kılıñ tep ötünti ol üdün t(ä)ñri burhan kuanşi im*

qylynk typ 'wytwnty 'wl 'wydwn tnkry pwrq'n qw'nşy 'ym

(T 57c01) 爾時佛告觀世音菩薩。

(163) *pusarka inçä tep yarlıkadı... tözünüm bo alkinçsiz*

pws'r q' 'ynç' typ yrlyq'dy... twyz wnwm pw ''lqynçsyzy

(T 57c01) 當愍此無盡意菩薩

(164) ¹⁴²*kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t ulatı t(ä)ñrili kişili kalın kuvragka*

kwykwz pwdysvt 'wl'ty tnkryly kyşy ly q'lyn qwvr'qq'

¹⁴¹ *kögüzlüg* yerine A₁₅₉'da *kögüz* şeklindedir.

¹⁴² *kögüzlüg* yerine A₁₆₄'te *kögüz* şeklindedir.

- (165) *yarlıkançuçı köñül turguruñ bo buşisin alıñ asıg tuso*
 yrlyq'ñwçy kwnkwl twrqwrwnk pw pwşy syn ''lynk ''syq twsw
- (166) *kılu berin tep yarlıkasar... ötrü kuanşı im pular ol buşı*
 qylw pyryn timer yrlyq's'r... 'wytrw qw'nşy 'ym pws'r 'wl pwşy
 (T 57c03) 觀世音菩薩
- (167) *bermiş ärd(i)nilig küntägüg alıp iki ülüş kılta bir ülüşin*
 pyrmys 'rdnylyk kwynt'kwk 'lyp 'yky 'wylwş qylty pyr 'wylwşyn
 (T 57c05) 其瓔珞。分作二分。一分奉
- (168) *ärüş ärd(i)ni burhanka tutdı bir ülüşin t(ä)ñri şakimun*
 'rwş 'rdny pwrq'n q' twtdy pyr 'wylwşyn tnkry ş'kymwn
 (T 57c05- 57c06) 釋迦牟尼佛。一分奉多寶佛塔
- (169) *burhanka tutdı kuanşı im pular antag uz al çävişin*
 pwrq'nq' twtdy qw'nşy 'ym pws'r ''nt'q 'wz ''l ç'vyşyn
 (T 57c06) 觀世音菩薩
- (170) *temin bo yertinçüdä asıg tuso kıl yoryur... ol üdün*
 tymyn pw yyrtynçwd' ''syq twsw qylw ywryywr... 'wl 'wydwn
 (T 57c07) 爾時

(171) *alkınçsız*¹⁴³*kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t şlok takşutın t(ä)ñri burhan-*

’lqynçsyz kwykwz pwdysvt şlw t’qswtyn tnkry pwrq’n

(T 57c07- 57c08) 無盡意菩薩。以偈

(172) *–ka inçä tep ayıtu täginti [...] sogançığ körkiñä tükällig-*

q’ynç’ typ ’yytw t’kynty [...] swq’nçyq kwyrkynk’ twyk’lyk-

(T 57c08- 57c09) 問曰世尊妙相具我今重

(173) *–im t(ä)ñrim [...] ekiläyü ayıtu täginür män bo bodis(a)v(a)t [...] nä*

–ym tnkrym [...] ’ykyl’yw ’yytw t’kynwrmn pw pwdysvt [...] n’

(T 57c09- 57c10) 問彼佛子何

(174) *üçün nä tıltagın kuanşı im pısar tep atantı [...] t(ä)ñri*

’wyçwn n’ tytl’qyn qw’nşy ’ym pws’r typ ’t’nty [...] tnkry

(T 57c10) 因緣名爲觀世音

(175) *burhan ymä şlok takşutın inçä tep [...] kikinç yarlıkadı*

pwrq’n ym’ şlw t’qswtyn ’ynç’ typ [...] kykynç yrlq’dy

(T 57c11) 偈答無盡意

(176) *[...]koduru tınlañ siz ol kuanşı im [...] bodis(a)v(a)t yorıgın*

qwd’w tynkl’nk syz ’wl qw’nşy ’ym [...] pwdysvt ywryqyn

(T 57c12) 汝聽觀音行

¹⁴³ *kögüzlüg* yerine A₁₇₁’de *kögüz* şeklindedir.

- (177) *nomlayın kut kolup [...] ant antıkmış taloy ügüzdä*
 nwml'yyn qwt qwlwp [...] 'nt 'ntyqmyşy t'lwıy 'wykwz d'
 (T 57c13) 弘誓深如海
- (178) *täriñräk ol ... k(a)lp üdün kolulasar bilgülük ärmäz kolti*
 t'rynr'k 'wl ... klp 'wydwn qwlwl's'r pylkwlwk 'rm'z kwltıy
- (179) *sanınça [...] burhanlarka tapınıp* ¹⁴⁴*[ant] antıka kut kolmış*
 s'nynç' [...] pwrq'nl'r q' t'pynyp [...] 'ntyq' qwt qwlmys
 (T 57c14) 侍多千億佛發
- (180) *ärür... män amtı siziñä azk(ı)ya nomlayın atın eşidsär [...]*
 'rwr... mn 'mtı syz ynk' 'z qy 'nwml'yyn 'tyn 'ysyds'r [...]
 (T 57c15) 我爲汝略說 聞名及
- (181) *ät'özin körsär sakınmış tägeñmiş yoksuz bolmaz [...]* *kop tür-*
 't'wyz yn kwyr's' s'qynmyşy t'kynmyşy ywqswz pwlm'z [...] qwp
 twyr-
 (T 57c16) 見身心念不空過 諸有
- (182) *-lüg ämgäkintä kutgarur bo yertinçüdäki [...]* *kamag yalñuklar*
 -lwk 'mk'kynt' qwtq'rwr pw yyrtynçwd'ky [...] qm'q y'lnkwq l'r
 (T 57c16) 苦
- (183) *adrok adrok muñınta [...]* ¹⁴⁵*alku türlüg ämgäkintä ozgurur*

¹⁴⁴ *ant antıkmış* şeklinde tamamlanması uygundur.

''drwq ''drwq mwnkynt' ''l''w twyrlwk 'mk'kynt' 'wz qwrwr

(184) *yelvikip agukup ölürgäli sakınsar yana ol ok kıltaçı-*

yylvykyp ''qwqwp 'wylwrk'ly s'qyns'r y'n' 'wl 'wq qylt'çy-

(185) *–ka tägir... ayıg erinç [...]¹⁴⁶yarlıg umugsuz inagsız ämgäklig*

-q' t'kyr... ''yyq 'yrynç yqlq 'wmwqswz 'yn'qsyz 'mk'k lyk

(186) *tınl(ı)glar ögintä kañınta takı yägräk adasınta*

tynlq l'r 'wykynt' q'nkynt' t'qy y'kr'k ''d'synt'

(T 58a12) 衆生

(187) *tudasınta ara kirür ozgurur al çäviş bilgä bilig*

twd'synt' ''r' kyrwr 'wz qwrwr ''l ç'vyş pylk' pylyk

(T 58a14) 智

(188) *kazganç ärtinü üküş kazganmış üçün bügülüg*

q'z q'nç 'rtynkw 'wykwş q'z q'nmys 'wyçwn pwykwllwk

(T 58a14) 神

(189) *ärdämkä tıdıgsız ärür... ontun sıñar ät'öz¹⁴⁷körgütür ol*

'rd'mk' tydyqsız 'rwr... 'wntwn synk'r 't'wyz kwyrkwtwr 'wl

(190) *yer suv yok kim kántü özi tägmäsär kántüni atamış*

¹⁴⁵ Eski Uygurca harfler düşünüldüğünde kelimeyi *alku* olarak okumak doğru olandır.

¹⁴⁶ *yqlq* kelimesinin *yarlıg* olarak okunması doğru olandır.

¹⁴⁷ *körtgürür* yerine A₁₈₉'da *körgütür* şeklindedir.

yyr swv ywq kym kntw 'wyz t'km's'r kntwny ''t'mys

(T 58a15) 國土無刹不現身

(191) *ünüg anta ok eşidür tamu pret ylık ajunta özi*

'wynwk ''nt''wq 'şydwr t'mw pryt yylqy ''j wnt' 'wyz

(T 58a16) 地獄鬼畜生

(192) *kirip ämgäklärintä özgür [...] kuanşı im pusa tnl(i)glarig*

kyryp 'mk'kl'rynt' 'wz qwrwr [...] qw'nşy 'ym pws'r tynlq l'ryq

(T 58a17) 苦

(193) *kolulamış çin kertü kolulamak tetir... arıg turug kolulamak*

qwlwl'mysy çyn kyrtw qwlwl'm'q tytyr... ''ryq twrwq qwlwl'm'q

(T 58a18) 清淨

(194) *tetir... keñ bilgä bilig kolulamak tetir ulug yarlıkançuçı*

tytyr... kynk pylk' pylyk qwlwl'm'q tytyr 'wlwq yrlyq'nçwçy

(T 58a18) 廣大智慧觀

(195) *kolulamak tetir... ulug ädgü ögli kolulamak tetir män*

qwlwl'm'q tytyr... 'wlwq 'dkw 'wykly qwlwl'm'q tytyr mn

(T 58a19) 慈

(196) *kut kolur män kulk(i)ya ulug yarlıkançuçı kolulamak biligin*

qwtqwlwrn qwlqy ' 'wlwq yrlyq'nçwçy qwlwl'm'q pylykyn

(197) *mäni kolulayu buyanlayu yarlıkazun arıg turug yarlıkançuçı yaruk-*
myny qwlwl'yw pwy'nl'yw yrlyq'z wn 'ryq twrwq yrlyq'nçwçy
yrwq-

(198) *–uñuz kün t(ä)ñri täg bilgä biliglig yarukuñuz kop kamag*
-wnkwz kwyn tnkry t'k pylk' pylynkl'k yrwqwnkwz qwp qm'q
(T 58a20) 無垢清淨光慧日破諸＊闇

(199) *yalñuklar kögüzin yarutır siz mäniñ ymä kararığımın*
y'lnkwql'r kwykwz yn y'rwtyr syz mnnynk ym' qr'ryqymyn

(200) *yarutı berzün tsuyumta yazukumta boşuyu berzün tözü*
y'rwty pyrz wn tswywm't' y'z wqwm't' pwswyw pyrz wn twyz
(T 58a21) 明照

(201) *yertinçü yer suvda ulug yarlıkançuçı bulıt öritir siz t(ä)ñrim*
yyrtynçw yyrswd' 'wlwq yrlyq'nçwçy pwlyt 'wrytyr syz tnkrym
(T 58a22) 慈意妙大雲

(202) *noş täg tatıgılg yagmur suvin yagıtıp yalñuklarnıñ*
nwş t'k t'tyq lq y'qmwr swvyn y'qytyp y'lnkwql'rnyk
(T 58a23) 澍甘露法雨

(203) *nizvani otın öçürür siz bo bodis(a)v(a)t sogançıg ünlüg*
nyz v'ny 'wtyn 'wyçwrwr syz pw pwdy svt swq'nçyq 'wynlwk

(T 58a26) 妙音

- (204) *tetir äzrua ünlüg tetir taloy ünlüg tetir yertin-*
tytyr 'z rw' 'wynlwk tytyr t'lw' 'wynlwk tytyr yyrtyn-
(T 58a26) 觀世音梵音海潮音

- (205) *—çüdä yegädmiş ünlüg tetir... anı üçün turkaru ata-*
-çwd' yyk'dmys 'wynlwk tytyr... 'ny 'wyçwn twrq'rw ''t'-
(T 58a27) 音是

- (206) *—miş kârgäk atamış sayu sezik kılmanlar... ämgäktä ara*
-mys krk'k ''t'mys s'yw syz yk qylm'nkl'r... 'mk'kt' 'r'
(T 58a27) 故須常

- (207) *kirmägäy tep... kuanşi im pular bügü biligin alkunı körür*
kyrm'k'y typ... qw'nşy 'ym pws'r pwykw pylykyn ''lqwny kwyrwr
(T 58a28) 觀世音

- (208) *bügülänür yarlıkançuçı közin körüp umuğı inagı bolu*
pwykwl'nwr yrlyq'nçwçy kwyz yn kwyrwp 'wmwqy 'yn'qy pwlw
(T 58b01) 慈眼視

- (209) *berür... kop türlüg ädgü kılınç kazgançı taloy ügüzdä*
pyrwr... qwp twyrlwk 'dkw qylynç q'z q'nçy t'lw' 'wykwz d'
(T 58b01- 58b02) 衆生福聚海無量

- (210) *täriṇrāk tetir aglak tözgäriṇçsiz ärdämi ol äriür kanta*
 t'rynkr'k tytyr ''ql'q twyz k'rynçsyž 'rd'my 'wl 'rwr q'nt'
- (211) *atar ar anta ok äšidür içginmaz muḡinta ämgäkintä ara*
 ''t's'r ''nt''wq 'šydwr 'yçqynm'z mwnkynt' 'mk'kynt' ''r'
- (212) *kirür ozgurur... anın tınl(ı)glar atamış tapınmış kärgäk [...]*
 kyrwr 'wz qwrwr... ''nyn tynlq l'r ''t'mys t'pynmys krk'k [...]
- (213) *ol üdün yer tutar bodis(a)v(a)t ornınta turup t(ä)ḡri burhan-*
 'wl 'wydwn yyr twt'r pwdysvt 'wrnynt' twrwp tnkry pwrq'n-
 (T 58b03) 爾時持地菩薩即從座起佛
- (214) *–ka inçä tep ötüğ ötünti... kim kayu tınl(ı)g bo kuanşı*
 -q' 'ynç' typ 'wytwk 'wytwnty... kym q'yw tynlq pw qw'nşy
 (T 58b04) 言世尊若有衆生聞是觀世音菩薩
- (215) *im pısar ärdämin büğülänmäkin kutadmakin eşidsär atın*
 'ym pws'r 'rd'myn pwykw'l'nm'kyn qwt'dm'qyn 'yşyds'r ''tyn
- (216) *atayu tutsar män inçä kolulayur män ol tınl(ı)ḡnıḡ*
 ''t'yw twts'r mn 'ynç' qwlwl'ywr mn 'wl tynlq nynk
 (T 58b05) 是人

- (217) *ädgü kılınç utlısı ärtinü üküş tetir... t(ä)ñri t(ä)ñrisi*
 'dkw qylynç 'wtlysy 'rtynkw 'wykwş tytyr... tnkry tnkrysy
- (218) *burhan kuanşı im pusarnıñ alkudın sınar kutadmak*
 pwrq'n qw'nşy 'ym pws'r nynyk ''lqwdyn synk'r qwt'dm'q
- (219) *ärdämin nomlayu vidyag kılmuşın eşidigli kuvragda säkiz*
 'd'myn nwml'yw vydy'q qylmysy n 'şydykly qwvr'qd' s'kyz
 (T 58b06) 八
- (220) *tümän tört miñ tınl(ı)glar alkugun tözgäriñsiz*
 twym'n twyrt mynk tynlq l'r ''lqwqwn twyz k'rynçsz
 (T 58b06) 萬四千衆生。皆
- (221) *burhan kutıña köñül turgurdılar...*
 pwrq'n qwtynk' kwnkwl twrqwrđy l'r...
- (222) *namo but... namo drm... namo sañ*
 n'mw pwt... n'mw drm... n'mw s'nk
- (223) *drmuruç säli upase kulk(ı)ya küsüşinä bitidim ägsük*
 drmwırwç s'ly 'wp'sy qwlqy 'kwyswşynk' pytydym 'kswk
- (224) *...d ... -meki bolur... ...bi... ..*
 ...d ... -m'ky pwlwr... ...py... ..

3. ÇEVİRİ

(001) Buddha'ya saygı, öğretiyeye saygı, topluluğa saygı. (002-003) “Kuanşi im Pular’ın her yerde görünüp, vücut bulup ortaya çıkması ve canlı varlıklara fayda₂ sağlaması” adlı 25. bölüm. (004) [Vaktiyle “Tükenmez gönüllü bodhisattva” (Skr. *aksayamati*)] yerinden [kalktı. Yan gözle baktıktan sonra sağ omzunun üzerini açtı ve önünde saygı ile el pençe divan durduktan sonra Buddha'ya döndü. Ve şu sözleri söyledi: “Ey Tanrım, saygılı Kuanşi im Pular (Skr. *avalokiteśvara bodhisattva*) bu adı hangi sebepten dolayı taşımaktadır?”. Tanrı Buddha, Tükenmez gönüllü bodhisattvaya karşılık verdi: “Ey iyi asil adam, sıkıntı çektiğini işittiğimiz bir çok canlı vardır]. (4a) “Ses işiten” diye adlandırılır. (005-008) Böyle denilir ve “işitme gücüne sahip” demektir. Bu yeryüzünde sıkıntı çeken canlı varlıkların söyleyeceği hiçbir söz yoktur ki kendisi işitmesin. Onun için bu bodhisattva aryavalokiteśvara diye adlandırılır. Çincesi Kuanşi im Pular’dır. (009-010) Şöyle buyurdu: “Asilim, eğer bu yeryüzünde sayısız canlı varlıklar [bulunsa ve] sıkıntı çekip, o acıları içinde (10a) Kuanşi im Pular’a sığınıp₂ adını anarsa, (10b) bu bodhisattva kendisini andıkları için hemen bunu işitir. [İşitir işitmez] sıkıntılarının arasında girip (onları) kurtarır. (011-016) Bu bütün sıkıntı çeken (canlılar) sıkıntılarından böylece kurtulur. Onun için bu bodhisattva, Kuanşi im Pular diye adlandırılır. Herhangi bir canlı varlık Kuanşi im Pular adını her zaman₂, geceli gündüzlü₂ durmadan₂ ansa ve o sırada (ola ki) bunlar bir ateşe girse [ateşin varlığı, parlaklığı, kıvılcımları bunları, bu bodhisattvanın gücü sayesinde yakamaz]. (017-019) Bir büyük denize₂ girse ve [Kuanşi im Pular adını ansa, onun ismi ile seslenseler] ıslanmaz ve sığ bir yere ulaşırlar. Ve yine sayısız canlı varlıklar, altın, gümüş, mücevher, boncuk ve paha biçilemez değerli şeyleri aramak için denize (veya) ırmağa girseler (020-023) denizde kara yel çıkıp (onların) gemilerini parçalayıp (onları insan yiyen) devlerin (Skr. *yakṣa*) bulunduğu yere₂ (yani) ölüm yerine götürse (ve) onların arasında bir bilge kişi, Kuanşi im Pular adını ansa bütün o canlı varlıklar, denizdeki (insan yiyen) dişi devlerden kurtulur (024-028) (ve) sağ salim kendi yerlerine varırlar. Onun için bu bodhisattva Kuanşi im Pular diye adlandırılır. Ve yine herhangi bir canlı varlık,

beylere karşı bir suç işlese (onu) tutup öldürmeyi veya (ona) işkence etmeyi (planlayıp) düşünseler; kılıç, bıçak (ve) kırbaçları parça parça olur, ufalanır. Hiç kötülük yapamazlar. (029-031) (Ve) kurtulurlar. Ve yine bu sayısız memleketlerde₂ birçok kötü (insan yiyen) devler bulunsa, gelip o kimseyi öldürmeyi, (o kimseye) eziyet etmeyi düşünseler (032-035) (o kimse) onlara karşı Kuanşi im Pusar adını ansa, o kimseye karşı kızgın ve kötü bakışlarla bakamazlar. Kim demiş ki o kişiyi bu bütün devler öldürebilsin veya (ona) türlü zararlar verebilsin. (036-037) Ve yine herhangi bir canlı varlık, beylere karşı ağır bir suç işlesin veya işlemesin yine (de) sanık olarak tutulup hapse girse (038-040) bağ ve kösteğe vurulup ızdırap çekse, bu ızdırabı çekerken Kuanşi im Pusar adını ansa, rahmet dileyip yalvarsa o canlı varlık bağ ve köstekten de kurtulur. (041-43) Ve yine bu sayısız memleketlerde₂ sayısız yol kesiciler toplansa ve bu bir sürü yol kesici arasından, birçok satıcı yola çıkıp (geçip) gitmeyi düşünse, korkup (044-050) sıkıntıya düşse, yine bu beş yüz satıcıdan bir bilgili kişi , bir kervanbaşı (Skr. *sārthavāha*), (yani) satıcıların büyüğü, bu birçok satıcıyı, başlarında, (onların) rehberi₂ olarak birçok mal mülk (ve) ağır yükler ile bu yol kesiciler arasından geçip gitmeyi düşünse bu çok zor olur. (Fakat) bir kervanbaşı (yani) satıcıların büyüğü bu çok olan satıcılara şöyle dese: “Sizler! Hiçbiriniz korkmayın. (051-055) Temiz, duru, imanlı gönül ile Kuanşi im Pusar adını anınız. Bu bodhisattva sizlere korkusuz sadaka verecektir. Sizler, hepiniz (onun adını) andığınız (için) bu çok olan satıcılardan kurtulursunuz!” diye söylese, o bütün satıcılar (bu sözleri) işitip hepsi bir ağızdan, (birlikte) (056-057) “Kuanşi im Pusar’a saygı!” diye söylediklerinde bu bütün satıcılar, o çok olan yol kesicilerden geçer kurtulurlar. (058-060) Onun için (bu bodhisattva) Kuanşi im Pusar diye adlandırılır. Onun için siz Tükenmez gönüllü bodhisattva, (bunu) işte böyle bilin, anlayın ki Kuanşi im Pusar’ın mesut olma gücü böyle büyüktür. (061-063) Ve yine herhangi bir canlı varlığın sevmeye hayasızlığı, utanmazlığı kuvvetli olursa (ve de) Kuanşi im Pusar adını anarsa, bu hayasızlığı gider (ve) sükunet bulur. (064-065) Ve herhangi bir canlı varlığın öfkesi kuvvetlenirse (artarsa ve bu canlı varlık) Kuanşi im Pusar adını anarsa öfkesi azalır, gönlü neşeli olur. (066-071) Bir canlı varlık kötü amelli, günahlı (olur ve) gönlü kararıp bilgisiz olursa (bu canlı varlık) durmadan Kuanşi im Pusar’ın adını saygı ile anar, (ona) tapar (ve ona) uyarsa, kararmış (olan gönlündeki bütün) karanlık (olan şeyler) ve bilgisizlik gider. Gönlü parlak olur. Tükenmez gönüllü bodhisattva Kuanşi im Pusar’ın mesut olma gücü, erdemi işte (bu kadar) büyüktür. (072-076)

Onun için bütün insanlar ona saygı duyar, inanır (böyle olmuş olması) gerek ki (tüm insanlar onu) gece gündüz₂ (durmadan anmayı) unutmaz. Ve yine herhangi bir kadın, bir erkek çocuğu dilese, Kuanşi im Puser'a saygıyla tapınır, (ona) uyar, inanır (ve) adını durmadan anarsa sonunda gönlündeki gibi güzel, mutlu bir erkek çocuğu (dünyaya) getirir. (077-082) Eğer bir kız çocuğu dilese, yine güzel bir kız çocuğu (dünyaya) getirir. Pek çok sevap kazanır. Herkes (tarafından) sevilir. Herhangi bir kimse Kuanşi im Puser'a saygı ve hürmet₂ ile tapmak, (ona) saygı göstermek, (onu) anmak, (ona) inanmak (gibi şeylerde) kulluk etmek için gayret gösterse, sıkıntı çekse bu sıkıntısı ızdırabı boşa gitmez. Onun için, bütün canlı varlıkların hepsinin Kuanşi im Puser'ın adını anması gerek. (083-087) Ve yine Tükenmez gönüllü bodhisattva, siz şöyle bilin ki herhangi bir canlı varlık altmış iki koti kadar (620.000.000) Ganj ırmağı içindeki kum sayısınca bodhisattvalar adını anmaya, (ona) tapınmaya, (ona) saygı göstermeye₂ çalışsa; ölüm gününe kadar (onun adını) anıp, saygı ve bağlılığını eksiltmese; yiyeceğine içeceğine₂, giyimine kuşamına₂, yatağına döşeğine₂, otuna ilacına₂ kadar herşeyini eksiksiz sunsa; (088-092) bu sevabı çok mudur?. Tükenmez gönüllü bodhisattva: “bu sevap pek çoktur, Tanrım!.” diye söyledi. Tanrı Buddha yine şöyle buyurdu: “Eğer bir kimse Kuanşi im Puser adını yalnız bir defa anarak, saygı gösterip, inanıp, saygı gösterip saygı ile ansa bu kimsenin sevabı önceki kimsenin sevabı ile aynıdır. (093-100) Bu iki kişinin sevabı birbirine denk, birbirinden farksızdır. Sayısız zamanlar boyunca (onlara dini) öğretse de azalmaz (yani sevapların denk oluşu değişmez). Kuanşi im Puser adını andığı sıradaki sevabı, faydası₂ işte böyledir. Ve yine Tükenmez gönüllü bodhisattva, Tanrı Buddha'ya şöyle (bir) soru sordu: “Tanrım, bu Kuanşi im Puser nasıl ve ne gibi çarelerle bu Jambudvīpa (denilen) dünyada yaşayan canlı varlıklara fayda₂ sağlar, (onlara) dini öğretir, (başvurduğu) çareleri₂ nelerdir acaba?.” Tanrı Buddha şöyle buyurdu: (101-104) “Tükenmez gönüllü bodhisattva, siz (bunu) böyle bilin!. Bu dünyadaki canlı varlıklar, eğer buddhaların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Puser o canlı varlıklara buddha kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (105-112) Eğer pratyekabuddhaların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Puser o canlı varlıklara pratyekabuddhaların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer śrāvakaların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Puser o canlı varlıklara śrāvakaların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer

Brahma-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Brahma-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer Indra-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Indra-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (113-119) Eğer Ísvara-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Ísvara-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Maheśvara ulu Tanrının yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Maheśvara ulu Tanrının kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer bu Tanrılar yerindeki (Skr. devaloka) ordu kumandanının (Skr. mahāsena) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara mahāsena kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (120-121) Eğer Vaiśramaṇa-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Vaiśramaṇa-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (122-126) Eğer küçük küçük hanların, senapatilerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara küçük küçük hanların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer śreṣṭhilerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara śreṣṭhilerin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (127-141) Eğer gr̥hapatinin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara gr̥hapatinin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer elçi ve hakimlerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara elçi ve hakimlerin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer brāhmaṇaların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara brāhmaṇaların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer bhikṣu, bhikṣunī, upāsaka ve upāsikāların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara bhikṣu, bhikṣunī, upāsaka ve upāsikāların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer çeşitli meşhur, hakim, asil, saygı değer erkek ve kadınların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara çeşitli meşhur, hakim, asil, saygı değer erkek ve kadınların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eğer genç oğlan ve genç kızların yüzünü görerek

kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusa o canlı varlıklara genç oğlan ve genç kız kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (142-147) Eđer Tanrıların (Skr. deva), ejderlerin (Skr. nāga), cinlerin (Skr. yakṣa), yılan hükümdarlarının (Skr. gandhāra), gökyüzü müzisyenlerinin (Skr. gandharva), güçlü devlerin (Skr. asura), altın kanatlı efsanevi kuşların yada kuşa benzeyen canlıların (Skr. garuda), boğa yılanı görünömlü şeytanların (Skr. mahārāga) ve hem insan hem de insan olmayanların (Skr. manuṣyamanuṣya) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusa o canlı varlıkların her birine uygun (olacak), yakışacak kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. Eđer vajrapānilerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusa o canlı varlıklara vajrapānilerin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır. (148-153) Tükenmez gönüllü bodhisattva siz (bunu) böyle bilin! Bu Kuanşi im Pusa hayret verici gücü ile bütün canlı varlıklara fayda₂ sağlar, (onları) kurtarır. Çeşitli kılıklara girip bu sav (Skr. saha) adlı memlekette₂ yaşayan canlı varlıkları kurtarır, (onlara) fayda₂ sağlar. Bütün canlı varlıkların sürekli (ona) saygı göstermeleri, (ona) tapınmaları, (adını) anmaları gerek (ki böylece) bütün canlılara korkusuz sadaka verecektir. (154-157) O zaman Tükenmez gönüllü bodhisattva şöyle deyip bir ricada bulundu: “Tanrım, biz şimdi Kuanşi im Pusa’a saygı gösterelim₂.” Sonra kendisinin türlü değerli mücevherlerle (süslü) gerdanlığını alıp Kuanşi im Pusa’a sundu. (158-167) Şöyle dedi: “Asilim, alın. Bu dinin sadakasıdır.” Kuanşi im Pusa almaya razı olmadı. Tükenmez gönüllü bodhisattva yine ikinci kez daha söyledi: “Asilim, bize merhametli gönlünüzü buyurun!. Bu sadakamızı alıp faydalı₂ kılın.” diye söyledi. O zaman Tanrı Buddha Kuanşi im Pusa’a şöyle deyip buyurdu: “Asilim, bu Tükenmez gönüllü bodhisattva ile Tanrı ve insanlar topluluğına merhametli gönlünüzü gösterin, bu sadakayı alın, faydalı₂ kılın” diye buyurunca sonrasında Kuanşi im Pusa o sadaka olarak verilmiş olan mücevherli gerdanlığı alıp ikiye böldü. (168-170) Bir parçasını Prabhūtaratna-Buddha’ya sundu. Bir (diğer) parçasını (da) Tanrı Śākyamuni-Buddha’ya sundu. Kuanşi im Pusa bu gibi bir çareye₂ başvurdu, bu yeryüzünde (bunun gibi) faydalar₂ sağlayarak dolaşır. (171-174) O zaman Tükenmez gönüllü bodhisattva (şu) beyitlerle₂ Tanrı Buddha’ya saygı ile şöyle sordu: “(Ey benim) sevimli yüzlü Tanrım, saygı ile ikinciye (yani bir daha) soruyorum. Bu bodhisattva ne için ne sebeple Kuanşi im Pusa diye adlandırıldı?” (175-179) Tanrı Buddha yine beyitle₂ şöyle deyip cevap vermek lütfunda bulundu:

“Siz iyice dinleyin! Bu Kuanşı im Puser’ın dolaşması, (canlı varlıklar için) rahmet dilemesi, (onları kurtarmak için) ant içmesi denizlerden ırmaklardan daha derindir. Bütün dönemleri saysalar bilemezler. Bir sürü buddhaya tapıp, (canlı varlıklar için) rahmet dilemiştir. (180-183) Ben şimdi size biraz birşey anlatacağım. Adını işitse, vücudunu görmeyi hayal ettiği, saygıyla dilediği şey boşa gitmez. Türlü sıkıntılardan kurtarır. Bu yeryüzündeki bütün canlıları ayrı ayrı her türlü sıkıntısından kurtarır. (184-189) (Bir kimse canlı varlıklara) büyü yapıp, onları zehirleyerek öldürmeyi düşünse yine o kimseye saldırır. Sefil, kötü, acınacak halde olan, umutsuz, ızdırap çeken canlı varlıkların sıkıntılarını anne ve babasının arasında (olabilecek) tehlikeden daha iyi (korur) girer, (onu) kurtarır. (Canlı varlıkları kurtarmak için) çareleri₂, hikmet ve sevapları pek fazla olduğundan dolayı tabiatüstü gücünün sınırı yoktur. On yönde (yani her yerde) görünür, vücut bulur. (190-193) (Hiçbir) memleket₂ yoktur ki kendisi ulaşmasın. Kendisini çağıran sesi hemen işitir. Cehennemlikler, açlık çeken ruhlar ve hayvanlar dünyasına girip, (onların hepsini) sıkıntılarından kurtarır. Kuanşı im Puser’ın canlı varlıkları (kurtarmaya) ant içmesi gerçek bir ant içmedir. Temiz, berrak bir ant içmedir. (194-199) Büyük, geniş hikmetli bir ant içmedir. Çok merhametli bir ant içmedir. Çok dostça bir ant içmedir. (Şöyle söyleyin): “Ben rahmet dilerim, bu ant içmeyi dilerim. Çok lütfeden ant içme bilgisi ile, (Kuanşı im Puser beni kurtarmak için) ant içmek ve (bana) iyilik etmek lütfunda bulunsun. Temiz, berrak, merhametli Güneş Tanrısı gibi hikmetli ışığı (bana) lütf etsin. Benim de karanlığımı aydınlatıversin. (200-203) (Beni) suçlarımdan, günahlarımdan kurtarıversin. Bütün yeryüzünde, tüm memleketlerde₂ büyük merhametli bir bulut meydana gelir. Tanrım, siz tatlı bir yağmur suyu yağdırıp canlı varlıkların hırs ateşini söndürürsünüz.” Bu bodhisattva tatlı seslidir. (204-208) Brahma seslidir. Deniz seslidir. Yeryüzündeki en üstün sese (sahip olandır). Onun için sürekli adının anılması gerek (ancak) siz (onu) her andığınızda sıkıntılarının arasında girip size kurtarmayacak diye şüphe etmeyin. Kuanşı im Puser tabiatüstü bilgisi ile herşeyi görür, bilir. Lütfkar gözü ile görüp, (onların) umudu oluverir. (209-212) Her türlü sevapları denizlerden, ırmaklardan₂ daha derindir. Yüksek, zor, anlaşılması güç kabiliyeti budur. (Onun adını) nerede ansalar hemen orada işitir, akla hayale gelmeyen sıkıntılarının arasına girerek (onları) kurtarır. (Bu yüzden) onun (adını) canlıların anmış olması, (ona) tapınmaları (saygı duymaları, inanmaları) gerekir. (213-221) O zaman dünyayı tutan bodhisattva (Skr. Dharanimdhara) (yerinden

kalkıp) ayakta durup Tanrı Buddha'ya şöyle dedi: “Herhangi bir canlı varlık bu Kuanşi im Puser'in kabiliyetini, tabiatüstü gücünü ve canlı varlıkları mesut olma (etme) kudretini işitse, adını sürekli anıp dursa; ben şöyle ant içerim, o canlı varlığın sevabı pek çoktur.” Tanrıların Tanrısı Buddha'nın, Kuanşi im Puser'in her yere mesut olma gücünü götürdüğünü anlattığı ve tabiatüstü gücünü açıkladığını işiten topluluktaki 84.000 canlı varlığın hepsi, anlaşılması güç olan Burhanlığa inandılar, gönül verdiler. (222) Buddha'ya saygı, öğretiyeye saygı, topluluğa saygı!.

(Müstensihin notu): (223-224) Ben zavallı upasaka Drmuruç (Skr. Dharmaruci) Seli'nin yoğun isteği üzerine yazdım. Eksiklikleri varsa (bağışlayın)!.

4. AÇIKLAMALAR

(001) [namo but] namo dr̥m namo saṃ: “Buddhaya, öğretisine ve topluluğuna saygı” anlamına gelen Budist kitaplarda giriş kısmında yer alan kalıp bir ifadedir. Ayrıca bk. (Wilkins, 2001, 170). Arat da söz konusu kalıp ifade üzerinde durmuş ve sözcüğün İslam kültür çevresindeki besmeleye tekabül ettiğine değinmiştir (Arat, 1965, 360). Aynı duruma değinen bir diğer isim de Tekin olmuştur, namo, but, dr̥m sözcüklerinin kelime anlamlarına değinerek İslam kültüründe besmeleye tekabül ettiğini dile getirip bu kalıp ifadenin kullanımlarına yer vermiştir (Şinasi Tekin, 1960, 25). Bu yapının Sanskritçesi ise şöyledir:

namo buddhāya namo dharmāya namaḥ saṃghāya/saṃghāya ~ namo buddhāya namo dharmāya namo saṃghāya (BTXXIII, 44).

Taishō To262.09.0056c02-0056c07 Uygurcada çevirisi olmayan Çince satırlar şu şekildedir. Uygurca metnimizde Çince karşılıklarına 14. satır ile başlamaktayız.

(002-014) 妙法蓮華經觀世音菩薩普門品第二十五 爾時無盡意菩薩即從座起。偏袒右肩合掌向佛而作是言。世尊觀世音菩薩以何因緣名觀世音。佛告無盡意菩薩。善男子。若有無量百千萬億衆生受諸苦惱。聞是觀世音菩薩。一心稱名。

miao fa lian hu jing guan shi yin pusa pu men pin di er shi wu er shi wu jin yi pusa ji cong zuo qi pian tan you jian ge zhang xiang fo er zuo chi zun guan shi yin pusa yi ci yin yuan ming guan shi yin fo kao wu jin yi pusa shan nan jie ruo you wu liang bai qian wan yi chong sheng shou zhu ku nao wen shi guan shi yin pusa yi xin cheng ming (G 7857, 3366, 7115, 5005, 2122, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 9513, 7751, 9273, 10955, 3363, 9959, 12698, 3354, 9921, 12753, 2055, 5367, 9511, 9530, 878, 12028, 11758, 1070, 9215, 10704, 13436, 1625, 3947, 421, 4283, 3589, 3345, 11741, 9940, 13025/ 13761, 9969, 11945, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 5462, 12399, 13215, 13737, 7940, 6363, 9969, 13209, 3589, 5952, 12753, 2055, 5367, 9511, 9530, 9710, 8139, 1505, 5644, 13376, 12753, 7015, 8560, 1725, 12486, 5368/

13184, 2900, 9865, 10016, 2571, 6258, 8165, 12651, 9940, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 5342, 4562, 734, 7940)

(002-014) Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uyгурca satırlar şu şekildedir:

(002) [kuanşı i]m pusar alkudın sıñar ät'öz körkın

(003) [körkiti]p tınl(i)glarka asıg tuso kılmaķı beş otuzunç

(004) ornınta

(005) tesär tözüın tesär eşidgäli ärklig

(006) tep tetir bo yertinçüdäki kim ämgäklig tınl(i)glar atasar ol

(007) [sav yo]k kim kántü eşidmäsar anı üçün bo bodis(a)v(a)t arya-

(008) - [vlok]dä[ş]var tep atanur.. tavgaçça kuanşı im tetir.. inçä

(009) [tep yar]lıkadı tözüınüm birök bo [yertin]çüdä
sansız

(010) tümän tınl(i)glar... ämgänsär ol ämgäkintä

(010a) kuanşı im pusarka umug ınag tutup... atasar...

(010b) bo bodis(a)v(a)t kántüni atamış üçün anta ok eşidür... o

(011) ötrü ol äm//... ämgäklärintä ara kirip kutgarur.. ol kamağ

(012) ämgäkliglär ämgäkintä anta<g> kutrulur anı üçün bo

(013) bodis(a)v(a)t kuanşı im tep atanur.. takı ymä kim kayu

(002) kuanşı im pusar ~ (008) aryavlokdäşvar: Çin. 觀世音菩薩 *guan shi yin pu sa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530) Skr. *avalokiteśvara*.

觀世音 *guan shi yin*, “Dünya’nın sesi ve Dünya’yı gözetleyen” anlamlarına gelmektedir. Lotus Sūtra’da 聞是觀世音菩薩。一心稱名。觀世音菩薩即時觀其音聲皆得解脫。 bu şekilde *avalokiteśvara* adını sürekli tekrarlamaktadır. Ancak bu kısım orijinal Sanskrit metinde bulunmamaktadır. Orta Asya’da bulunan Lotus Sūtra parçasında *avalokitasvara* şeklinde geçmektedir. *Avalokita* 觀 *svara* 音 şeklinde Çinceye tercüme edilmiştir. Eski tercümedeki şekli 光世音/觀世音, yeni tercümede

ise 觀自在/觀世自在. Halkın yardım isteğini işitip hemen yardım edebilen bir buddhadır; yardım isteyenlerin dileğine göre şekillenebilen merhametli bir Buddhadır. Bin kolu, on bir yüzü, sırt ve baş bölgesini kapsayan altın renkli halkası olan, kadın olduğu düşünülen bir Buddha'dır. Altılı, yedili ve otuz üçlü Kuanşi im Pusu vardır (Nakamura, 1975, 197b); 觀世在菩薩 *guan shi zai pusa* olarak Genzō tarafından tercüme edilmiştir fakat Kumārajiva 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa* şeklinde kullanmıştır. Eski kullanımının *avalokitasvara* şeklinde olduğu tahmin edilmektedir (Nakamura, 1975, 196c); ünlü bodhisattvalardan biridir. Bodhisattvaların listesinde ilk sıradakidir (Edgerton, 1935, 74b).

Büyük merhamet ve sevgi Buddhasıdır. Bu Buddhanın diğer adları *Duḥkharakṣasa*, *Abhayaṃadada* (Jap. *Semuisha*), *Padmapāṇi* (Jap. *Rengeshu*), *Samantamukha* ve *Māhākaruṇikamuni* (Jap. *Daihi-shōja*)'dır. O büyük merhameti ile bütün canlılar için ant içmektedir. *Amitābha Buddha*'nın görevlisidir. *Kannon* genellikle erkek olarak düşünülürken, Doğu Asya'da bu Buddha için şimdilerde ortak düşünce kadın olduğuna dairdir (Japoncası *kannon*, JEBD, 1979, 162b).

Dünyanın Sesi veya *Merhamet Tanrısı* olarak bilinen *avalokiteśvara* aslında erkek olmasına rağmen, son zamanlarda genellikle kadın figürü ile tasvir edilir. *Amida Buddha*'nın görevlisi, sol koludur. *Kuan-yin*'in yaklaşık otuz üç farklı şekli vardır: bazen bir kuş ile, bir vazo, bir söğütten sihirli bir değnek, bir inci, yüzlerce göz ve eller veya çocuk. *P'u-t'o* adasının koruyucu başkanıdır, özellikle denizden gelecek tehlikelere karşı korur (Soothill, 1937, 489a-b).

Skr. *āryāvalokiteśvara* olan bu kelimenin yazımı Soğdca üzerinden geçmiş olsa da, sadece HtPar 6a, HtPek 127 b2 ve belki TekinKuan8'de korunmuştur. “*Dhyānibuddha Amitābha*'nın *Dhyānibodhisttav* da bir bodhisattva ismidir (UWb, 1977, 220b- 221a).

(002) āt'öz körki: āt'öz (身軀, 肉体 Dai Matsui); körki (像, 在形 Zheng Huan), āt'öz körk (Körper und Gestalt 形狀 0781-0782; Wilkens, TTXV, 342a).

(009) tözünüm: Daha önceki Uyğurca metin yayımlarının bazılarında *tüzün* olarak okunan bu kelimenin *tözün* şeklinde okunacağını bize Brahmi yazısı ile yazılmış metinler göstermektedir (TT VIII).

(010) ämgäk: (苦(痛), Juten Oda); (苦, Wilkens 338a); (UigWb, 1977, 366b, 367a-b, 368a-b, 369a-b, 370a-b, 371a-b); (ED, 1972, 159a); *duḥkha* “acılık, karamsarlık, mutsuzluk, acı çekme, sıkıntı çekme, sefalet” anlamlarına gelmektedir. Bu listeyi iki, üç, dört, beş, sekiz ve on sınıfa ayırmak mümkündür. İki sınıf olarak nitelendirdiğimiz iç ve dış olarak ayrılır, iç ise akli ve fiziksel olarak kendi içinde ikiye ayrılır. Dört sınıf olarak nitelendirdiğimiz ise doğmak, yaşlanmak, hastalanmak ve ölmektir. Sekiz sınıf olarak nitelendirdiğimiz ise sevgiden acı çekmek, nefret ile tanışmak, amaçların başarısızlığı ve beş *skandhas*’ın etkisi (Soothill, 1937, 313a); *skhandas* için ayrıca bk. (Nakamura, 1975, 355a); “insanı sıkıntıya sokan, düşünülen gibi olmama, rahatsız olma durumu” anlamlarına gelmektedir (*duḥkha* Nakamura, 1975, 265c).

(014-015) [tɯnl(ɪ)g] kuanşi im <pusar> atın uzun turkaru <atar> tünlä künt[üz] atayu <tutsar> antag, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c08) 觀世音菩薩即時觀其音聲皆得解脫。若有持 *guan shi yin pusa ji shi guan qi yin sheng jie de jie tuo ruo you chi* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 878, 9921, 6363, 1026, 180, 9883, 1437, 10842, 1515/ 4419, 11375, 5644, 13376, 1982) “Kuanşi im Pusar adını her zaman, geceli gündüzlü durmadan ansa”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c09) 是觀世音菩薩名者。設 *shi guan shi yin pusa ming zhe she* (G 9940, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 542, 9800)

(015) ///// tm’tyn: Radloff’un nüshasında var olan ve [twqt’]tm’tyn şeklinde verilen kelimenin varlığı yanlıştır. Mo. *togta-* fiiline, Türkçe ettirgenlik eki olan *-t* ile türetilmiştir (Lessing, 815a).

(016) *ogrı bir bar ulu//g... otka kirsär*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

入大火火 *ru da huo huo* (G 3359/ 5690, 2688/ 10470/ 10546, 5326, 5326)
“bunlar bir ateşe girse”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c10) 不能燒。由是菩薩威神力故。若爲 *bu neng shao you shi pusa wei shen lig u ruo wei* (G 9456, 8184, 9766, 13407, 9940, 9511, 9530, 12582, 9819, 6980, 6190, 5644, 6190, 5644, 12521)

(017) *ulug suvka kirsär* , cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

大水所漂。 *da shui suo piao* (G 2688/ 10470/ 10546, 10128, 10211, 9138)
“Büyük bir denize girse”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c11) 稱其名號即得淺處。若有 *cheng qi ming hao ji de qian chu ruo you* (G 734, 1026, 7940, 3884, 878, 10842, 1735, 2660, 5644, 13376)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *ölimägäy sıgta tägip üngäy.. takı ymä*

(017-018) *miñ tümän tınl(ı)glar altun kümüş ärdini monçuk*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

百千萬億衆生。爲求金銀琉璃 *bai qian wan yi chong sheng wei qiu jin yin liu li* (G 8560, 1725, 12486, 5368/ 13184, 2900, 9865, 12521, 2315, 2032, 13253, 7244, 6899) “sayısız canlı varlıklar, altın, gümüş, mücevher, boncuk”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c12) 車馬瑙珊瑚虎珀眞珠等 *che ma nao shan hu hu po zhen zhu deng* (G 574, 7576, 8166, 9697, 4934, 4920, 9418, 589, 2549, 10877)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(019) *satıgsız ärd(i)nilär... tilägäli...*

Ancak bu satırlar içerisinde *ärd(i)ni* kelimesinin karşılığını görmekteyiz:

寶 *bao* (G 8720)

(019) *ärdni ~ ärdini*: Çin. 琉璃 *liu li* (G 7244, 6899); Çin. 寶 *bao* (G 8720); (寶 Wilkens, 84). Çin. 琉璃 *liu li* Sanskritçe biçimi *vaidūrya* olan kelime “dayanıklı yeşil mücevher, değerli taş” olarak tanımlanmaktadır. Yedi değerli şeyden biridir. *Vārāṇasī* dağı yakınlarda bulunmaktadır (Soothill, 1937, 425b); *ärdini* kelimesinin Sanskritçe biçimi *ratna*’dır. *rtni ~ r(a)tni* olarak geçmektedir. “Mücevher, cevher,

kıymetli taş, değerli taş” anlamlarına gelmektedir (UWb, 1977, 418a-b, 419a-b, 420a-b, 421a-b, 422a-b, 423a-b, 424a-b); “mücevher, herhangi değerli taş” (Soothill, 1937, 472b); Skr. *ratna* olan bu kelime “mücevher, değerli taş” anlamlarına gelmektedir. Bunun yanı sıra başka anlamları da vardır. İlk anlamı *Dharma* (Buddha, dharma, saṃgha)’dır. İkinci anlamı, yedi değerli madde veya herbiri kendinden renkli olan demektir. Bu yedi farklı değerli taş şöyledir: *muktāmaṇi*, *vaiḍūrya*, *śaṅkhaśilā*, *pravāla*, *sphaṭika*, *musāragalva* ve *lohitikā*’dır. Üçüncü anlamı, *Cakravartin*’in yedi mücevheri demektir. Dördüncü ve son anlamı ise bir çeşit Buddha’dır (Edgerton, 1953, 450b).

(019-022) *taloy ... ügüzkä kirsär taloy içintäki k(a)ra yel kälip <kämisin> tokıp yäklär ärgüsi otruglarında ölüm yerkä tägürsär anı [ara],* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c13) 入於大海假使黑風吹其船舫。飄墮羅刹鬼國。其中若 *ru yu da hai jia shi hei feng chui qi chuan fang piao tuo luo cha gui guo qi zhong jo* (G 3359/ 5690, 13515, 2688/ 10470/ 10546, 3767, 1160, 9896, 3899, 3554, 2825/ 5867, 1026, 2742, 3447, 9133, 11335, 7291, 213, 6430, 6609, 1026, 2875/ 2906, 5644) “denize (veya) ırmağa girseler, denizde kara yel çıkıp (onların) gemilerini parçalayıp (onları insan yiyen) devlerin (Skr. *yakṣa*) bulunduğu yere₂ (yani) ölüm yerine götürse (ve) onların arasında”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Uygurca metinde yer alan *ölüm yerkä tägürsär* ifadesinin Çince karşılığı yoktur.

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c14) 有乃至 *you nai zhi* (G 13376, 8113, 1817)

(019) taloy ügüz: Çin. 大海 *da hai* (G 2688/ 10470/ 10546, 3767).

Sanskritçe biçimi *sāgara* olan bu kelime “deniz, okyanus” anlamlarına gelmektedir. Okyanus, Buddha’nın meditasyon genişliğini simgeleyen bir sembol olarak kullanılabilir. İncinin yedi çeşidini, binlerce farklı balığı içeren bir denizdir (Soothill, 1937, 327b); Pali *ogha*, *samudra*, Skr. *udadhi*, *aṇṇava*, *augha*, *pātāla* şekillerinde karşımıza çıkan bu kelime geçtiği kaynağa göre farklı kullanılmaktadır (Nakamura, 1975, 168b). Ayrıca *taloy* sözcüğünün Buddhanın meditasyon genişliğini, büyüklüğünü gösteren bir simge olarak kullanıldığı durumlar için bk.

(Ölmez, 1998, 277). *Taloy ügüz* ikileme olarak şu şekilde verilmiştir: 海河 (Juten, 2010, 257b); (Wog, 2005, 1456b).

(020) k(a)ra yel: Çin. 黑風 *hei feng* (G 3899, 3554).

Çin. 風 *feng*, Sanskritçe biçimi *vāyu* olan kelime “rüzgar, hava” aynı zamanda “söylenti, şöhret, gelenek, huy, şehvet” anlamlarına da gelmektedir (Soothill, 1937, 318a). K(a)ra yel, “rüzgar” anlamındadır.

(020) yäk: *rakşasi* anlamına gelmektedir. 36 şeytandan birisidir. *Rakşa ülkesi* şeklinde metinde yer almaktadır (Tsugunari Kubo, Akira Yuyama, *The Lotus Sutra*, 295).

Çin. 羅刹鬼國 *luo cha gui guo* (G 7291, 213, 6430, 6609); bazı yerlerde *guo* “ülke” kelimesi olmadan da geçmektedir. Bu şeytanlar siyah vücutlu, kırmızı saçlı, yeşil gözlü olarak tasvir edilen erkek karakterdir. 國 *guo* Hint Okyanusunda bir ada olduğu, Ceylon olduğu düşünülmektedir (*rākṣasa* Soothill, 1937, 471b-472a).

Japonca *rasetsu*, Skr. *rākṣasa* kelimesi “şeytan, yamyam” olarak verilmiştir (JEBD, 1979, 231b). Ayrıca Japonca *ki* maddesi bizi *gaki* ve *oni* maddelerine yönlendirmektedir (JEBD, 1979, 172b); Japonca *gaki* “aç ruhlar ve hayaletler” anlamındadır (JEBD, 1979, 67b). Japonca *oni* “şeytan” anlamındadır (JEBD, 1979, 228b). Metinde *tişi yäk* şeklinde geçmektedir, ancak Çince karşılığında gördüğümüz *rākṣasa*, *rākṣasī* sözünün feminine şeklidir. İçinde *tişi* kelimesi barındırır. Xuanzang’un *Great Tang Records on the Western Regions* adlı kitabının 11. Cildinde *Rākṣa* ülkesi ile ilgili bölümler bulunmaktadır. İnsanları yiyen iblislerin yaşadığı ülke olarak tanımlanmaktadır. *Rākṣasi-dvīpa*, kadın şeytanların adası anlamına gelmektedir (Nakamura, 1975, 1402b). *Rākṣasa*, özel güçleri ile insanları kandırıp yiyen korkunç iblislerdir. Daha sonra Budistlerin koruyucu Tanrıları olarak görev almaktadırlar. Bunlar; zırh giyen, elinde kılıç olan ve beyaz aslana binen koruyuculardır. On iki melekten biridir. *Rākṣasi*, *on rākṣasi* olarak belirtilirken, koruyucu Tanrılar olarak geçmektedir (Nakamura, 1975, 1402a); *rākṣa* kelimesi Skr. *raṣā*, Pali *rakkhā* olarak tanımlanmaktadır. *Rākṣasa*, *Nāga* kralının adıdır. *Rākṣasi-dvīpa*, Ceylon olarak tanımlanan adadır. (Edgerton, 1953, 454a).

(022-023) *bir bilgä kişi kuanşi im pular atın ata-[sar] ol kamag* <*tñl(i)glar*>, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

一人。稱觀世音菩薩名者。是諸人 *yi ren cheng guan shi yin pusa ming zhe shi zhu ren* (G 5342, 5624, 734, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 542, 9940, 2571, 5624) “bir bilge kişi, Kuanşi im Pusa adını ansa bütün o canlı varlıklar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c15) 等。皆得 *deng jie de* (G 10877, 1437, 10842)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: <taloydaki> *tişi*

(023) *yäklärdä ozar kutrulur* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

解脱羅刹 *jie tuo luo cha* (G 1515/ 4419, 11375, 7291, 213) “(insan yiyen) dişi devlerden kurtulur”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

之難。以是因緣 *zhi nan yi shi yin yuan* (G 1787, 8135, 5462, 9940, 13215, 13737)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(023-024) *äsän tükäl öz yerintä [ärür.. takı] ymä.. ... <anı üçün bo> bodis(a)v(a)t*

(025-026) *kuanşi im <pusar> tep <atanur takı ymä kim> kayu tınl(ı)g*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c16) 名觀世音若復有人 *ming guan shi yin ruo fu you ren* (G 7940, 6363, 9969, 13209, 5644, 3721, 13376, 5624) “Kuanşi im Pusa diye adlandırılır. Ve yine herhangi bir canlı varlık”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c17) 臨當被害。稱觀世音菩薩名者。彼所 *lin dang bei hai cheng guan shi yin pusa ming zhe bi suo* (G 7165, 10721, 8769, 3768, 734, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 542, 8768/ 8966, 10211)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(026-027) *bäglärdä ağır yazuklug bolup tutup ölürgäli sakınç kiltu*

(027-028) *biçäki kakılı tsun tsun sınar uvşanur*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

執刀杖。尋段段壞 *zhi dao zhang xun duan duan huai* (G 1795, 10783, 426, 4581/ 4885, 12140, 12140, 5031/ 6331) “kılıç, bıçak (ve) kırbaçları parça parça olur, ufalanır.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

而得 *er de* (G 3345, 10842)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *näñ bat kılı umaz*

(028) bıçak kakıl: Çin. 刀杖 *dao zhang* (G 10783, 426).

(*bıçak* ED, 1972, 293b), (BT VIII, VIX); (*ka:ğıl* ED, 1972, 610b).

(028) uvşanur: Çin. 壞 *huai* (G 5031/ 6331), “ufalanmak” anlamına gelmektedir.

Erdal, OTWF’da şu şekilde değinmiştir: *uvşan-* ‘to crumble (intr)’ is not in the EDPT or the DTS. Hap. in Kuan 28, with the v.l. *uşan-*. A direct base would be formed from *uvuş* (DLT) with the +A- formative, but is not attested. See the pretty common *uvşak* in section 3.102, also for other cognates (OTWF, 1991, 624). Günümüz Türk Dillerine bakacak olursak bu konuda Radloff ve Sevortyan en iyi kaynaktır. Sevortyan’da kelime kökeni olarak “ufak” kelimesi *eğer* ufak sözcüğüne yer vermiştir ancak *uvşan-* fiiline değinmemektedir (Sevortyan, 1974, 560-561).

(028) bat: “hemen, derhal”, Clauson, *bat ~ ? pat* kelimesinin yansıma bir sözcük olduğunu ifade eder. Düşen bir nesnenin çıkardığı ses; sözcük Eski Türkçede “hemen, derhal” anlamı ile kullanılmıştır (ED, 1972, 296a-b).

(029-031) kutrulur.. takı ymä <birök> bo üç miñ ulug miñ [yer] suvda tolu yavlak yäk içgäk ärsär kälip ol kişig, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c18) 解脱。若三千大千國土滿中夜叉羅刹。欲來惱人 *jie tuo ruo san qian da qian guo tu man zhong ye cha luo cha yu lai nao ren* (G 1515/ 4419, 11375, 5644, 9522/ 9552, 1725, 2688/ 10470/ 10546, 1725, 6609, 12042/ 12099, 7622, 2875/ 2905, 12970, 186, 7291, 213, 13642, 6679, 8165, 5624) “(Ve) kurtulurlar. Ve yine bu sayısız memleketlerde birçok kötü (insan yiyen) devler bulunsa, gelip o kimseyi”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c19) 聞其稱 *wen qi cheng* (G 12651, 1026, 734)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *ölürgäli ö[rlät]gäli sakınsar añar*

(032) *ötrü kuanşı im pu[sar] [atın atasa]r.... ... kamag*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音菩薩名者。是諸 *guan shi yin pusa ming zhe shi zhu* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 542, 9940, 2571) “(o kimse) onlara karşı Kuanşı im Pusar adını ansa, o kimseye”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

惡鬼。尚 *wu gui shang* (G 3326/ 8452/ 12779, 6430, 9733)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(032-033) *yäklär ol kişi tapa kınırtı yavlak közin körü*

(033) kınırtı: “yan bakış, şaş bakış” anlamlarına gelmektedir. Kelime *qıngırtmaq* şekli ile de geçmektedir (Zieme, Peter, Georg Kara, 142). *Kıñ* kelimesi “*scheel, (hier) streg*” anlamları ile BT 13 ile 25’te geçmektedir. Ayrıca sayfa 299 UI IV, C 128 de değinilmiştir. *Kıñır* kelimesinin anlamı “çarpık, eğri” demektir ancak göz için “şaşı bakış” anlamına gelmektedir bundan ötürü “kızgın bakış” anlamını taşımaktadır (*kıñır* ED, 1972, 639b). Kelime kökeninden yola çıkarak ekleri de göz önünde bulundurduğumuzda başka örneklerle rastlamaktayız. Örneğin; *kınırtı* < *kıñ* + (*i*)*r- t- ı* krş. *yañı* + *r- t- ı* “tekrar”.

(033) *umagaylar* kelimesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c20) 不能 *bu neng* (G 9456, 8184) “bakamazlar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

以惡眼視之。況復加害。設復有人。若 *yi wu yan shi zhi huang fu jia hai she fu you ren ruo* (G 5462, 3326/ 8452/ 12779, 13129, 9955, 1787, 5146, 3721, 1144, 3768, 9800, 3721, 13376, 5624, 5644)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(034-036) *anı takı <nä temiş kârgäk kim ol kişig> ölürü*

(035) *usar azu adın adın kor yas kılı usar*

(036) *takı ymä kim kayu tınl(ı)g bäglärdä ağır*

(036-037) *yazuklug<un yazuksuzun yana> yokıla* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c21) 有罪若無罪。 *you zui ruo wu zui* (G 13376, 11910, 5644, 12753, 11910) “ağır bir suç işlesin veya işlemezsin”

Uygurca çevirisi yoktur:

扭械枷鎖檢 *niu xie jia suo jian* (G 2469/ 2520/ 8351, 4436, 1145,10204, 1661)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *kälip kınlıkta kirip ba-...-mış*

(038) *bag bukaguda* ikilemesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

繫 *xi* (G 870/ 4104) “bağ ve kösteğe”

(038) **bag bukagu:** Çin. 繫 *xi* (G 870/ 4104).

bukagu kelimesi “ayağa zincir vurma, kelepçe takma” anlamlarına gelmektedir. **buka-* fiilinden geldiği tahmin edilmektedir (ED, 1972, 314a); (Wilkins, 345a).

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

其身。稱 *qi shen cheng* (G 1026, 9813, 734)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(038-039) *yatıp ämgäk ämgänsär.. ol ämgäkintä*

(039) *kuanşi im pusar atın atasar* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c22) 觀世音菩薩名者。 *guan shi yin pusa ming zhe* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 542) “Kuanşi im Pusar adını ansa”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

皆悉斷壞即得 *jie xi duan huai ji de* (G 1437, 4138, 12149, 5031/6331, 878, 10842)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(039-040) *kut kolu yalvara [bagda bukaguda ymä ol] tınl(ı)g boşunur*

(041-042) *kutrulur takı ym[ä bo üç miñ ulug] miñ yer suvda*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c23) 解脱。若三千大千國土 *jie tuo ruo san qian da qian guo tu* (G 1515/ 4419, 11375, 5644, 9522/ 9552, 2688/ 10470/ 10546, 1725, 6609, 12042/ 12099) “kurtulur. Ve yine sayısız memleketlerde”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içerisinde geçen şu iki kelimenin karşılığı yoktur: 若.

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

滿中 *man zhong* (G 7622, 2875/ 2906)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *sansız tümän*

(042) *yagı yavlak* ikilemesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

怨賊 *yuan zei* (G 13716, 11671/ 11701) “yol kesiciler”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

有一 *you yi* (G 13376, 5342)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(042-045) *yagı yavlak ara*

(043) *<ol kalın yagı yavlak ara> kalın satıgçılar yolayı ärtgäli sakınsar korkıñ-*

(044) *-lug busuşlug ärsär <yana> ol beş yüz satıgçılarda bir*

(043) satıgçı: Skr. *sārtha*. Çin. 商 *shang* (G 9738); 商賈 *shang gu* (G 9738, 6250), 商人 *shang ren* (G 9738, 5624).

Satıgçı kelimesi “ticaretle uğraşan, tüccar, bezirgan” anlamlarına gelmektedir (Soothill, 1937, 344a); 隊商 *dui shang*, kelimesi 商賈 *shang gu* ve 商人 *shang ren*

madde başında geçmektedir. Skr. *sārtha* olan bu kelime “kervan; tüccar” anlamına gelmektedir (Nakamura, 1975, 717c).

(043) yola-: (ywl’- ?) *den Weg abschneiden // yola çıkmak

Ş. Tekin’in *yola-* okuduğu ve sözlük kısmında da “yola çıkmak” olarak adlandırdığı kelime yalnızca KuP ve Ş. Tekin’in KuP ile aynı yıl yayımladığı Maistrisimit’te geçer. Sözcük başka bir Uygurca metinde görülmez. Ş. Tekin’in Maistrisimirt üzerine 1980’de ikinci yayını olan BT 9’da da sözcük benzer şekilde okunur ve anlamlandırılır. BT 9., c. 2143 a: ywl’- “*den Weg abschneiden” okuyuş ve anlamlandırması *yola-* şeklinde bir transkripsiyon gerektirir; bu okuyuşa göre de KuP 43’teki ilgili kelime *yola-* okunup “yola çıkmak” şeklinde anlamlandırılmış olmalı. Ş. Tekin’in KuP yayını ile aynı yılda yapılmış olan *Maytrisimit* adlı çalışması 1976’da yayımlanmış olsa da söz konusu okuyuş 1960’a aittir. Çalışmanın 1960’ta yapıldığına dair bilgi için krş. 1976’daki yayın, 3. sayfadaki açıklama; o dönemki yayında 12.35 numaralı satırda *yolayu tuta iltdiler* olup (s. 59) çeviri kısmında “yolunu keserek tuttular ve götürdüler” şeklindedir (s. 199); Ş. Tekin’in yayımladığı bu iki eser hariç başka yerde görülmeyen bu kelime bir okuma hatası olmalıdır.

(044) busuṣ: “keder, kaygı” anlamlarına gelen sözcük metnimizde +*lug* eki ile geçmektedir. Marcel Erdal, sözcüğü –*Xş* eki (3.103) ile türemiş sözcükler içerisinde verir. Erdal, –*Xş* eki ile türemiş olan sözcüklerde ekin sözcük üzerindeki etkisini daha iyi görebilmemizi sağlamak için örneklere yer vermiştir: *alkıṣ* < *alka-*, *küsüṣ* < *küsä-*, *kargıṣ* < *karga-*, *ülüṣ* < *ülä-*, *keñiṣ* < *keñä-* vb.; *busan-* “sıkılmak, üzülmek, kızmak” kökü ile **busa-* köküne dayandırılmıştır (ED, 1972, 374b). Hamilton’un *busuṣ* okuyuşu ve nedenleri için bk. (Hamilton, 1998, 83-84).

(045) bilür [ulu]g är

(045) sartbav satıgçılar uluḡ ol kalın satıgçılarıḡ, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

商主將諸商 *shang zhu jiang zhu shang* (G 9738, 2526, 1212/ 5905, 2571, 9738) “bir kervanbaşı (Skr. *sārthavāha*), (yani) satıcıların büyüğü, bu birçok satıcıyı”
Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 56c24) 人。齋持 *ren ji chi* (G 5624, 823/ 835, 1982)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(046) *başlap yolçı yerçi bolup ärtiñü üküş agı barım*

(045) **sartbav:** Çin. 商主 *shang zhu* (G 9738, 2526). Skr. *sārthavāha*.

“Kervan başı, başkanı” anlamlarına gelmektedir (Nakamura, 1975, 717c); “*Māra*’nın oğlunun ismi, Bodhisattva’nın ismi, yakşanın ismi” şeklinde tanımlanmaktadır (Edgerton, 1953, 593b); (TTV, 1931, 351).

(047) *agır yüklär* kelime diziminin Çince karşılığında şu şekildedir:

重寶 *zhong bao* (G 2880/ 2914, 8720) “ağır yükler”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

經過嶮路。其中一人作是唱 *jing guo xian lu qi zhong yi ren zuo shi chang* (G 2122, 6622, 4458, 7365, 1026, 2875/ 2906, 5342, 5624, 11741, 9940, 429)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(047-049) [*birlä ol yagılar ara uduz*]up ärtür-

(048) -*gäli sakınsar* <*ärtiñü alp ärür... birök ol... ..* ...
sart>bav

(049) *satıgçılar uluğı ol kalın satıgçılarka*

(050) *inçä tep tesär sizlär kamag korkmañlar*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c25) 言。諸善男子勿得恐怖。汝 *yan zhu shan nan jie wu de kong bu ru* (G 13025/ 13761, 2571, 9710, 8139, 1505, 12774, 10842, 2369/ 6603/ 6604, 9481, 5666) “şöyle dese: “Sizler! Hiçbiriniz korkmayın.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içerisinde geçen şu iki kelimenin karşılığı yoktur: 男子.

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

等。應當一 *deng ying dang yi* (G 10877, 13294, 10721, 5342)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(050-051) *arığ süzük kertgünç*

(051-056) *könjülin kuanşi im pusar [atı]n atanlar ol bodis(a)v(a)t sizlärkä korkunçsuz buşi bergäy sizlär kamagun atamışka bo kalın yağı yavlakta... <ozgay sizlär tep tesär>... ol kamag satıgçılar... <eşidip tözü bir ünin namo> kuanşi im pusar tep atamışta* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 56c26- 56c27- 56c28- 56c29) 心稱觀世音菩薩名號。是菩薩能以無畏施於衆生。汝等。若稱名者。於此*怨賊當得解脫。衆商人聞俱發聲言南無觀世音菩薩。稱其名 *xin cheng guan shi yin pusa ming hao shi pusa neng yi wu wei shi yu chong sheng ru deng ruo cheng ming zhe yu ci yuan zei dang de jie tuo chong shang ren wen ju fa sheng yan nan wu guan shi yin pusa cheng qi ming* (G 4562, 734, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 3884, 9940, 9511, 9530, 8184, 5462, 12753, 12548, 9934, 13515, 2900, 9865, 5666, 10877, 5644, 734, 7940, 542, 13515, 12387, 13716, 11671/ 11701, 10721, 10842, 1515/ 4419, 11375, 2900, 9738, 5624, 12651, 3019, 3376, 9883, 13025/ 13761, 8128, 12753, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 734, 1026, 7940) “gönül ile Kuanşi im Pusar adını anınız. Bu bodhisattva sizlere korkusuz sadaka verecektir. Sizler, hepiniz (onun adını) andığınız (için) bu çok olan satıcılardan kurtulursunuz!.’ diye söylese, o bütün satıcılar (bu sözleri) işitip hepsi bir ağızdan, (birlikte) ‘Kuanşi im Pusar’a saygı!.’ diye söylediklerinde”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Metnin bütünlüğü açısından birebir uygun ilerlerken birkaç kelimenin sadece Uygurcada çevirisi yoktur: 能... .. 南無.

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

故即得 *gu ji de* (G 6190, 878, 10842)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(056-057) *ol kamag satıgçılar kalın ärüş yağı yavlakta*

(057) *ozar kutrulurlar* ikilemesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

解脫。 *jie tuo* (G 1515/ 4419, 11375) “kurtulurlar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

無盡意。 *wu jin yi* (G 12753, 2055, 5367)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: (058) *anı üçün*

(058) *kuanṣi im pusa* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音菩薩 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a01- 57a02) 摩訶薩。威神之力巍巍如是。若有衆生多於婬欲。常念恭敬 *mo he sa wei shen zhi li wei wei ru shi ruo you chong sheng duo yu yin yu chang nian gong jing* (G 7969, 3940, 9530, 12582, 9819, 1787, 6980, 12568, 12568, 5668, 9940, 5644, 13376, 2900, 9865, 11302, 13515, 13243, 13642, 440/ 9736, 8303, 6574, 2144)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(058-059) *tep atanur... anı üçün*

(059) *[siz] alkınçsız kögüzlüg bodis(a)v(a)t inçä bilij <ukun>*

(059) **alkınçsız kögüzlüg bodis(a)v(a)t**: Çin. 無盡意 *wu jin yi* (G 12753, 2055, 5367). Skr. *akṣayamati bodhisattva*'dır. "Tükenmez gönüllü bodhisattva" anlamına gelmektedir.

Buddha'nın adıdır. Nirvana'ya erişme isteğini uyandıran bu Buddha, halkın kurtuluşunu sağlamayı ve Buddha erdemini kazanmayı amaçlamaktadır. Bu Buddha, Lotus Sūtra'daki *Kuanṣi im Pusa* bölümünün tamamında muhavere halinde karşımıza çıkmaktadır (Nakamura, 1975, 1336d); Lotus Sūtra'nın 25. bölümünde; Buddha'nın emirlerine itaat ettiğine, Guanyin'e değerli taşlarla süslü bir kolye, boynuna bir çelenk takmayı teklif ettiğine ancak kabul etmek için Buddha'nın emri almadığını söyleyerek bunu geri çevirdiğine değinilmektedir (Soothill, 1937, 105a); "Tükenmez gönüllü bodhisattva" *Akṣayamati*'nin ismidir. Lotus Sutra'da geçen *Avalokiteśvara* bölümünde *Śākyamuni*'nin bu bodhisattva'a hitap ettiği varsayılır (Soothill, 1937, 381a); (Edgerton, 1953, 3a).

(060) *kuanṣi im pusa* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音菩薩 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

便得離欲。 *bian de li yu* (G 9187/ 9227, 10842, 6909, 13642)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(060- 064) *kutadmak ärdämi antag kaşınçığ ulug*

(061) *tetir takı ymä [kim kayu] tın[lıg yäk] <amranmak> uvutsuz*

(062) *biligi küçlüg [ärsär kuanşi im pusa]r atın*

(063) *atar ol uvutsuz biligä ketär amrılur kim kayu*

(064) *tınl(ı)g <artok küçlüg>*

(060) **kaşınçığ:** **kasın* ya da **kasın-*, **kas-* köküne dayandırılmıştır. Örnek olarak alınan *kaşınçığ ulug tetir* cümlesi ise çalıştığımız metne aittir (ED, 1972, 668b). Ancak Erdal, bunun yanlış okuyuş olduğunu dile getirmektedir. Bunun bir sebebi olarak da *korkınçığ* kelimesinin ya öncesinde ya da sonrasında geçmesini göstermiştir. Eğer zarf görevinde kullanılıyorsa “aşırı derecede, korkunç biçimde” anlamlarına gelmektedir. Güzelliği nitelerken *kaşınçığ körklä* “oldukça güzel” kutsallığı nitelerken *kaşınçığ ıdok* “kutsal”, büyüklüğü anlatmak isterken *kaşınçığ ulug* “muazzam” ya da şaşılacak bir durumu pekiştirirken “mükemmel, harikulade” *kaşınçığ tañısok* gibi örneklerle tanımlanmaktadır. Clauson’un yanlış alıntılandığını belirtip, *kaşı-* fiilinden gelmediğini, bilinen aksine *kaşınçığ* olduğu vurgulanmıştır (OTWF, 1991, 365). Ayrıca *korkınçığ kaşınçığ* “korkunç, dehşete verici” için bk. (Wilkens, 2001, 245); *kaşınçığ* (Tezcan, 1974, 96).

(061) **uvutsuz bilig:** Skr. *rāga*.

Skr. *rāga* olan bu kelime “aşka susamak, bir hayale kendini kaptırmak, doyumсуuz olmak” anlamlarına gelmektedir. Bir diğer anlamı ise Abhidarmalardaki çakralardan biridir. Diğer anlamları için ayrıca bk. (Nakamura, 1975, 1396a); “hırs, duygu, his, açgözlülük, doyumсуuzluk, kızgınlık, öfke” anlamlarına gelmektedir (Soothill, 1937, 290a).

(064) **küçlüg övkäçi:**

“Güçlü, kudretli; kuvvetli, sert, öldürücü, can sıkıcı” gibi anlamlara geldiğine değinilen bu kelime +*IUg* eki ile türetilmiş olup, Clauson’un örnek olarak verdiği kısım metnimizde söz konusu olan satırlardır. Ve anlam olarak *artuk küçlüg övkäçi* satırları “çok şiddetli öfke, mizaç ile” şeklinde tanımlanmıştır (ED, 1972, 697b).

(064) *övkäçi ärsär kuanşi im pusa* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a03) 若多*瞋恚常念恭敬觀世音菩薩。 *ruo duo chen hui chang nian gong jing guan shi yin pusa* (G 5644, 11302, 645, 5191, 440/ 9736, 8303, 6574, 2144, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530) “öfkəsi kuvvetlenirse”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: 常念恭敬.

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

便得離 *bian de li* (G 9187/ 9227, 10842, 6906)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *atın atasar*

(065) *övkəsi* kelimesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a04) 瞋 *chen* (G 645) “öfke”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

若多愚癡。常念恭敬 *ruo duo yu chi chang nian gong jing* (G 5644, 11302, 13559, 1966, 440/ 9736, 8303, 6574, 2144)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(065-067) *korayur ögrünçülüğ köñüllüğ bolur*

(066) *[birö]k kim ayıg kılınçlıg kararig biligsiz kögüz-*

(067) *-lüg ärsär uzun turkaru*

(65) kora- : kora- fiili “kötüleşmek, azalmak” anlamlarına gelmektedir. Clauson’un almış olduğu *övkəsi korayur* cümlesi ise çalıştığımız metne aittir. (Hakani, Kom. *xora-*, Kıpçak *kora-*) (ED, 1972, 645b).

(066) kararig biligsiz: *kararig* kelimesi, *karar-* fiilinden gelmektedir (ED, 1972, 663a). 痴心 *chīxīn* “cahil, aydınlanmamış gönül” (Soothill, 1937, 408a) ile 神闇 *shén àn* “erdemsiz karanlık gönül” olarak tanımlanmaktadır (Soothill, 1937, 335a). Talat Tekin ise “karanlık gönül” olarak adlandırmaktadır.

(067) *kuanşi im pusa* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音菩薩 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a05) 便得離癡。 *bian de li chi* (G 9187/ 9227, 10842, 6906, 1966)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(067-069) *atın*

(068) *atayu tapınu udunu t[äginsä]r äriş kar[arığ biligsiz] bilig-*

(069) *-intä ketär kögüzi bolur yaruk bilgä*

(069-070) *alkınçsız kögüzlüg* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

無盡意。 *wu jin yi* (G 12753, 2055, 5367)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *bodis(a)v(a)t*

(070) *kuanşi im pular* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音菩薩 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

有如是等 *yo uru shi deng* (G 13376, 5668, 9940, 10877)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(071) *kutadmak küçi ärdämi antag*

(071) *ulug* kelimesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a06) 大 *da* (G 2688/ 10470/ 10546) “büyük”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

威神力多所饒益。 *wei shen li duo suo rao yi* (G 12582, 9819, 6980, 11302, 10211, 5585, 5485/ 13161)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *tetir*

(071-072) *anı üçün kamag yaljuklar* kelimesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

是故衆生 *shi gu chong sheng* (G 9940, 6190, 2900, 9865) “onun için bütün insanlar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

常應心念。 *chang ying xin nian* (G 440/ 9736, 13294, 4562, 8303)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(072-073) *ayayu ağırlayu tutmış kârgäk kim*

(073) *[tün]lä küntüz unıtmasar...*

(073-075) *takı ymä kim kayu tişi tınl(ı)g urı ogul tiläsär kuanşı im pusarka tapınu udunu täginip*, cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a07) 若有女人設欲求男。禮拜供養觀世音菩薩。 *ruo yuo nü ren she yu qiu nan li bai gong yang guan shi yin pusa* (G 5644, 13376, 8419/ 13628, 5624, 9800, 13642, 2315, 8139, 6949, 8569, 6572, 12856, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530) “Ve yine herhangi bir kadın, bir erkek çocuğu dilese, Kuanşı im Pusar’a saygıyla tapınır, (ona) uyar, inanır”

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *atın üzüksüz atasar ötrü*

(076) *köñültäki täg urı <körklä kutlug ülüglüg> ogul kälürür. birök kız tiläsär* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a08) 便生福德智慧之男。設欲求女。 *bian sheng fu de zhi hui zhi nan she yu qiu nü* (G 9187/ 9227, 9865, 3707, 10845, 1784, 5193, 1787, 8139, 9800, 13642, 2315, 8419/ 13628) “gönlündeki gibi güzel, mutlu bir erkek çocuğu (dünyaya) getirir. Eğer bir kız çocuğu dilese”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a09) 便生端正有相 *bian sheng duan zheng you xiang* (G 9187/ 9227, 9865, 12138, 687, 13376, 4249)

(077) *<ymä körklä> kız kälürür* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

之女 *zhi nü* (G1787, 8419/ 13628) “yine güzel bir kız çocuğu (dünyaya) getirir”

Çince karşılığının olmadığı satırlar şu şekildedir: *ärtiñü üküş ädgü kılınç*

(077-078) *kazganç kazganur.. alku kişikä amrak bolur* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

宿殖德本衆人愛敬。 *su zhi de ben chong ren ai jing* (G 4671/ 4726/ 10338, 1851, 10845, 8846, 2900, 5624, 15, 2144) “Pek çok sevap kazanır. Herkes (tarafından) sevilir”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

無盡意。 *wu jin yi* (G 12753, 2055, 5367)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *kim kayu kişi*

(079) *kuanşi im pusarka* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a10) 觀世音菩薩。 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a11) 有如是力。若有衆生。恭敬禮拜觀世音菩薩。福不唐捐。 *you ru shi li ruo you chong sheng gong jing li bai guan shi yin pusa fu bu tang juan* (G13376, 5668, 9940, 6980, 5644, 13376, 2900, 9865, 6574, 2144, 6949, 8569, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 3707, 9456, 10767, 3129/ 13732).

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(079-081) *tapıg udug ayamak çiltämäk atamak*

(080) *[kert]günmāk dä ulatı tǎgürgäli ämgäk ämgänsär ol ämgäki [tölüki]*

(080) ulatı: “ve, ve benzeri, ve diğerleri” anlamına gelmektedir. *Ulatı* sözcüğü ula- “birleştirmek, bağlamak, bitiştirmek, ulamak” eyleminden –*t*- ettirgenlik ekiyle ve –*ı* ulacı ile türemiştir. *Ula-* eylemi de *ul* “yer, zemin, temel, dip” adından +*a-* eki ile türemiştir. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bk. (Hamilton, 1998, 81-82-83); (ED, 1972, 134a; Erdal, 1991, 791).

(081) *yoksuz bolmaz...*

(081-082) *anı üçün kamag yalñuklar alkugun kuanşi im pusar atın atamış* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a12) 是故衆生。皆應受持觀世音菩薩名號 *shi gu chong sheng jie ying shou chi guan shi yin pu sa ming hao* (G 9940, 6190, 2900, 9865, 1437, 13924,

10016, 1982, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 3884) “Onun için, bütün canlı varlıkların hepsinin Kuanşi im Pusu’ın adını anması gerek”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: 應受持.

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *kärgäk... takı ymä*

(083) *alkınçsız kögüzlüg* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

無盡意。 *wu jin yi* (G 12753, 2055, 5367) “Tükenmez gönüllü”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a13) 若有人受持 *ruo you ren shou chi* (G 5644, 13376, 5642, 10016, 1982)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *bodis(a)v(a)t <siz> inçä bilij kim kayu tınl(ı)g*

(084-085) *altmış iki koti sanı kum sanınça <gañ ügüz içintäki> bodis(a)v(a)tlar atın atayu udunu* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

六十二億恒河沙菩薩名字。復盡形供養 *liu shi er yi heng he sha pusa ming zi fu jin xing gong yang* (G 7276/ 7428, 9959, 3363, 5368/ 13184, 3919, 3936, 9624, 9511, 9530, 7940, 12324, 3721, 2055, 4617, 6572, 12856) “altmış iki koti kadar (620.000.000) Ganj ırmağı içindeki kum sayısınca bodhisattvalar adını anmaya (ona) tapınmaya, (ona) saygı göstermeye çalışsa”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: 復盡形

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(085-086) *kataglansar ölüm küniñä tägi atayu*

(086) *tapıgın udugın ägsütmäsär*

(086-087) *aşın içgüsin tonın tonangusın [tö]ltin töşäkin otıñ[a] ämiñä tägi* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a14) 飲食衣服臥具醫藥。於 *yin shi yi fu wo ju yi yao yu* (G 13269, 9971/ 10294, 5385, 3727, 12691, 3018, 5380, 12958/ 13352/ 13796, 13515) “yiyeceğine içeceğine, giyimine kuşamına, yatağına döşegine, otuna ilacına kadar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

汝意云何。 *ru yi yun ci* (G 5666, 5367, 13805, 12399).

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *alku tükäti tägürsär*

(087) [töl]tin töşäkin: “Şilte, yatak, minder, döşek” anlamlarına gelen *tölätin töşäkin* ikilemesine değinen Clauson’dan yola çıkarak bu şekilde tamamlamamız mümkündür. *Töşä-* fillinden yola çıkarak **tölä-* fiilinin varlığını tahmin etmektedir (*tölät* ED, 1972, 494); (*töşä:k* ED, 1972, 563b). Her iki kelimeye de değinilmektedir

(088) ol ädgü kelimesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a15) 是善 “sevap” *shi shan* (G 9940, 9710)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir: 男子善女人功德多不。 *nan jie shan nü ren gong de duo bu* (G 8139, 1505, 9710, 8419/ 13628, 5624, 6554, 10845, 11302, 9456)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(088) kılınç ärüş mü tetir

(088) alkınçsız kögüzlüg ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

無盡意 *wu jin yi* “Tükenmez gönüllü” (G 12753, 2055, 5367)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *bodis(a)v(a)t ol ädgü* <*kılınç*> *ärtiñü*

(089) üküş tetir t(ä)ñrim tep ötünti t(ä)ñri cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

言。甚多世尊。 *yan shen duo shi zun* (G 13025/ 13761, 9839, 11302, 9969, 11945) “‘bu sevap pek çoktur, Tanrım!.’ diye söyledi”

(090-091) burhan yana inçä tep yarlıkadı... <*birök*> *takı bir kişi bir tāk kuanşi im pular atın atayu* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a16) 佛言。若復有人受持觀世音菩薩名 *fo yan ruo fu you ren shou chi guan shi yin pusa ming* (G 3589, 13025/ 13761, 5644, 3721, 13376, 5624, 10016, 1982, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940) “Tanrı Buddha yine şöyle buyurdu: “Eğer bir kimse Kuanşi im Pusa adını yalnız bir defa anarak”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a17) 號。乃至 *hao nai zhi* (G 3884, 8113, 1817)

(091) *tāk bir üdün tapınu udunu <atayu> tāginsār* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

一時禮拜供養。 *yi shi li bai gong yang* (G 5342, 9921, 6949, 8569, 6572, 12856) “yalnız bir defa anarak saygı gösterip, inanıp, saygı gösterip saygı ile ansa”

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(092-093) *ol kişi ädgü kılınçı öñräki kişi ädgü kılınçı birlä tüz tetir*

(093-094) *bo iki kişinin ädgü kılınçı bir täg tüz adroksuz [teti]r miñ tümän* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a18) 是二人福正等無異。於百千萬億 *shi er ren fu zheng deng wu yi yu bai qian wan yi* (G 9940, 3363, 5624, 3707, 687, 10877, 12753, 5505, 13515, 8560, 1725, 12486, 5368/ 13184) “Bu iki kişinin sevabı birbirine denk, birbirinden farksızdır. Sayısız”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

劫不可窮盡。無盡意。受持 *jie bu ke qiong jin wu jin yi shou chi* (G 1504, 9456, 6078, 2350/ 2362, 2055, 12753, 2055, 5367, 10016, 1982)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *k(a)lp üd nomlansar takı alkınmagay*

(094-098) *kuanşi im pusa atın atamış ugrınta ädgü kılınçlıg asıgı tusosı antag tetir... takı ymä alkınçsız kögüzlüg bodis(a)v(a)t t(ä)ñri burhanka inçä tep ötüg ötünti t(ä)ñrim bo kuanşi im pusa* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a19- 57a20) 觀世音菩薩名號。得如是無量無邊福德之利無盡意菩薩白佛言。世尊。觀世音菩薩。云 *guan shi yin pusa ming hao de ru shi wu liang wu*

bian fu de zhi li wu jin yi pusa bai fo yan shi zun guan shi yin pu sa yun (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7940, 3884, 10842, 5668, 9940, 12753, 7015, 12753, 9192, 3707, 108445, 1787, 6885, 12753, 2055, 5367, 9511, 9530, 8556/ 9339, 3598, 13205/ 13761, 9969, 11945, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 13805) “Kuanşi im Pusar adını andığı sıradaki sevabı, faydası işte böyledir. Ve yine Tükenmez gönüllü bodhisattva, Tanrı Buddha’ya şöyle (bir) soru sordu: “Tanrım, bu Kuanşi im Pusar”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: 號。得如是無量無邊。

(098) burhan: Çin. 佛 *fo* (G 3589) < O. Çin. *bur* + ET *han*, O. Çin. *burfo* << Skr. *Buddha*. *Burhan*, *but* şekillerinde başka metinlerde görmemiz mümkündür. Skr. *buddha*, *budh* kelimesinden gelmektedir, bk. (Soothill, 1937, 225a-b).

Budist öğretinin kurucusu *Gautama Śakyamuni*’nin lakabıdır. Ancak sonrasında sembolik bir ifade olarak diğer buddhalar içinde kullanılmaya başlanmıştır. *Fo*, *Dharma* (öğreti) ve *Samgha* (cemaat= kuvrag) Buddha’nın üç vasfıdır. Buddha, *trikaya*’da bu üç vasıfta görünmektedir (*fo* Nobel, 195b- 196a); Orta Asya Dillerinde *but*, *bot* olarak telaffuz edildiği düşünülmektedir. Burhan aydınlanan, kişiliğini tamamlamış, saygı değer insandır. Gerçeği arama yetisi olan insandır, bu yüzden gerçeği arayan ve başkalarının gerçeği aramasına, doğru yolu bulmasına yardımcı olan kişidir. Eski Çin’de *but* kelimesi yaygınca kullanıldığı için çeşitli varyantları söz konusudur. Örneğin; Skr. *tāyin* “kurtarıcı”, Skr. *jina* “kazanan”, Skr. *lokanātha* “Dünyanın sahibi”, Skr. *vidu* “akıllı kişi” (Nakamura, 1975, 1189d); (Japoncası *hotoke* JEBD, 1979, 120b) ayrıca *Buddha* için (Japoncası *butsuda* JEBD, 1979, 25a); kelimenin daha ayrıntılı anlamları için bk. (Hôbôgirin, 1937, 190a-190b-191a-191b-192a).

Çince karşılığının olmadığı satırlar şu şekildedir: *nāçükin nā alın çävişin bo çambud(i)vip*

(098-099) *yer suvda yorıyur tınl(i)glarka* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a21) 何遊此娑婆世界。云何而爲衆生 *ci you ci suo po shi jie yun ci er wei chong sheng* (G 12399, 13423, 12387, 10195, 9412, 9969, 1522, 13805, 12399, 3345, 12521, 2900, 9865) “dünyada yaşayan canlı varlıklara”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: 娑婆世 .. 云何而爲衆.

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *asıg tuso kalur*

(099) *nom nomlayur* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

說法 *shuo fa* (G 9598/ 10164, 3366) “(onlara) dini öğretir”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a22) 方便之力。其事云何。 *fang bian zhi li qi shi yun ci* (G 3435, 9187/ 9227, 1787, 6980, 1026, 9990, 13805, 12399)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *alı çävişi nätäg ärki*

(100) *t(ä)ñri burhan* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

佛 *fo* (G 3598) “Buddha”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir: *inçä tep yarlıkadı*

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

告 *kao* (G 5952)

(100-101) *alkınç[sız] kögüzlüg bodis(a)v(a)t* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

無盡意菩薩。 *wu jin yi pusa* (G 12753, 2055, 5367, 9511, 9530) “Tükenmez gönüllü bodhisattva”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57a23) 善男子。若有 *shan nan jie ruo you* (G 9710, 8139, 1505, 5644, 13376)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *siz inçä bilin*

(101-104) *bo yertinçü yer suwdaki tınl(ı)glar... birök burhanlar körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär kuanşi im pusa ol tınl(ı)glarka... burhanlar körkin körgitü nomlayu kutgarur...* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a24) 國土衆生應以佛身得度者。觀世音菩薩。即現佛身而爲說法。

應 *guo tu chong sheng ying yi fo shen de du zhe guan shi yin pusa ji xian fo shen er wei shuo fa ying* (G 6609, 12042/ 12099, 2900, 9865, 13294, 5462, 3598, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 878, 4539/ 4825, 3598, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Bu dünyadaki canlı varlıklar, eğer Buddhaların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusa o canlı varlıklara Buddha kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusa*

(104-106) *birök pratikabutlar körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşi im pusa ol tınl(ı)glarka> pratikabutlar körkin körgitür nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a25) 以辟支佛身得度者。即現辟支佛身而爲說法。應 *yi pi zhi fo shen de du zhe ji xian pi zhi fo shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 8955/ 9016, 1873, 3598, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 8955/ 9016, 1873, 3598, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer pratyekabuddhaların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusa o canlı varlıklara pratyekabuddhaların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusa*

(104) **pratikabut:** Çince 辟支佛 *pizhi fo* (G 8955/ 9016, 1873, 3598). Skr. *pratyekabuddha* “kendiliğinden aydınlanmış” anlamına gelmektedir. Şinasi Tekin ise açıklamalar kısmında şöyle bir anlam vermiştir: “yalnız kendisini kurtaran, başkalarını düşünmeyen ve dinini yaymayan burhan” (Tekin, 1993, 27).

“Yalnız buddha” anlamına gelmektedir. Halktan uzaklaşıp, dağda kendi başına aydınlanmak için öğretileri uygulayan kişidir. Budizimin gelişme evresinde tek başına öğretiye uyanlar için bu terim kullanılmaktadır (Nakamura, 1975, 1144a); öğretmene bağlı olmadan kendi başına aydınlanmış Buddha’dır ve diğerlerinden ziyade nirvanaya erişme bilgisi fazladır. Üç araçtan ortadakidir (Soothill, 1937, 414a); kendi başına olan Buddha’dır. Yalnız olarak yaşadığı yerde aydınlanmaya

erişmiştir fakat dünyaya bu bilgisini açıklamaz (Edgerton, 1953, 379a); Japoncası *byakushi-butsu* olan ve “kendi aydınlanmış Buddha” olarak çevirmemiz mümkün olan *pratyekabuddha* kelimesinin ayrıntılı açıklaması için bk. (JEBD, 1979, 28a-b).

(106-108) *birök şiravaklar körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsar <kuanşi im pusar ol tınl(ı)glarka> şravaklar körkin [kör]gitür nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a26) 以聲聞身得度者。即現聲聞身而爲說法。應 *yi sheng wen shen de du zhe ji xian sheng wen shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 9883, 12651, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 9883, 12651, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer śrāvakların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara śrāvakların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(106) **şiravak:** Çin. 聲聞 *sheng wen* (G 9883, 12651). Skr. *śrāvaka* “Burhan’ın dinleyicilerine, müritlerine verilen addır”.

Öğretiyi dinleyen kişiler ve Buddha’nın müritleri olarak anlamlandırılmaktadır. Buddha’nın sesini duyup, kendi aydınlanması ile meşgul olan kişilerdir (Nakamura, 1975, 734a); *śrāvaka* mürit anlamına gelmektedir. Buddha’nın öğretilerini dinleyen ve aydınlanmaya erişen kişilerdir. Bu kişi Buddha’nın öğretisine göre dört gerçeğin farkına varmak, *arhat* derecesine ulaşmak için çabalayandır (Japoncası *shōmon*, JEBD, 1979, 296b- 297a); mürit anlamına gelen bu kelime, Mahāyāna metinlerinde Hinayāna’nın takipçileri için kullanılmaktadır (Edgerton, 1953, 535a); “dinleyici, mürit” anlamlarına gelen bu kelimenin iki anlamına değinilmiştir. İlk anlamı, Buddha’nın sesini işitendir. *Śakyamuni*’nin müritleridir. İkinci anlamı, azizlik mertebesinin en düşüğüdür, diğerleri ise *Pratyeka-buddha*, *Bodhisattva* ve *Buddha*’dır (Soothill, 1937, 279b).

(108-110) *birök äzrua t(ä)ñri körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşi im pusar ol tınl(ı)glarka> äzrua t(ä)ñri <bo> körkin körgitür nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a27) 以梵王身得度者。即現梵王身而爲說法。應 *yi fan wang shen de du zhe ji xian fan wang shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 3403, 12493, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 3403, 12493, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer Brahma-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Brahma-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(108) äzrua täñri: Çin. 梵 *fan* (G 3403). Skr. *brahman*. Sgd. 'zrw' “zervan” Mani dininde *zaman ilahı*, Budizmde ise *brahman*, *brahma-deva* karşılığıdır. Metnimizde 梵王 *fan wang* olarak yer almaktadır.

Skr. *brahman* kelimesinin karşılığıdır. Hindistan’da Brahmanizm dininde en yüksek mertebedir. Brahman, ilk zamanlarda Veda’nın duası, ilahisi ya da mistik güçleri anlamına gelmekte iken Brahmana dönemi sonrasında dünyanın oluş nedeni, kainat teorisi anlamına gelmeye başlamıştır. Ve daha sonrasında kişiliği olan Tanrı şeklinde ifade edilip, Budizm kanununun koruyucu Tanrılarından biri olmuştur. *Brahmana* kelimesi; kutsal mesleğe sahip olan, brahmin, temiz kutsal bir şey ve Sanskrit dili anlamlarına gelmektedir (Nakamura, 1975, 1269d); (Juten, 2010, 237a); *brahmadeva*, *Brahmā* 梵天 *fan tian* olarak geçen kelime, “brahma rahibi ya da rahip” anlamlarındadır (Soothill, 1937, 353a); iki anlamına değinilen bu kelimenin ilk anlamı Buddha’nın farklı bir şeklidir, ikinci anlamı ise *nāga* kralıdır (Edgerton, 1953, 404a); *brahman* olarak verilmiştir (Japoncası *bon*, JEBD, 1979, 19b); *brahman*, *brahmā* olarak geçen kelimenin varyantlarına, türetilen diğer kelimelere ve cinsiyetine değinilmiştir. Ya erkek ya da orta cinsiyetli olduğu düşünülmektedir (Hôbôgirin, 1930, 113a-b).

(110-112) *birök hormuzta t(ä)ñri körkin körü kutrulgu tnl(ı)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tnl(ı)glarka hormuzta t(ä)ñri körki<n> körgitür nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a28) 以帝釋身得度者。即現帝釋身而爲說法。應 *yi di shi shen de du zhe ji xian di shi shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 10942, 9983, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 10942, 9983, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164,

366, 13294) “Eğer Indra-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara Indra-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(110) hormuzta täñri: Çin. 帝釋 *di shi* (G 10942, 9983). Sgd. *hwrmwzd'* Mani dininde *ilk insan*, Budizmde ise *Indra* karşılığıdır.

Indra, Veda mitolojisinde yer alan en güçlü Tanrıdır. *Brahmā* ile birlikte Budizm'in kanununu koruyan Tanrı olarak bilinmektedir. Japonyada halk arasında ismi *Sakka* olarak geçmektedir. Budizm mitolojisine göre gökyüzündeki Skr. *Trāyastriṃśa* mekanın sahibi olup Skr. *Sumeru* dağında Skr. *Puraṃ Sudarśanam nāma*'da oturmaktadır. (Nakamura, 1975, 904d); “cennetin imparatoru, cennetin kralı” anlamlarına gelmektedir. Eski Hint'lerde gök Tanrılarında biridir. Skr. *vajra* (Indra'nın şimşegi) ve elektrik ile şeytanlarla savaşmaktadır. Skr. *Trimūrti* (üçlü ilah grubu/ üçleme) yani *Brahma*, *Vişnu* ve *Śiva* Tanrılarında daha düşük konumda yer alıp, Skr. *Varuna* veya gökte bulunmaktadır. Budistler bu Tanrıyı kendilerine koruyucu olarak almalarına rağmen, Buddha ya da Buddha'nın çeşitlerinden daha düşük bir merteye vermişlerdir (Soothill, 1937, 145a); 帝釋天 *di shi tian* olarak verilen kelimenin anlamı, Budizm'in koruyucu Tanrısı olan ikisinden biridir (Japoncası *taishaku-ten*, JEBD, 1979, 311b); Pali. *Sakko devānoṃ indo*, Skr. *Indra* olarak bilinmekle beraber sıklıkla *Śakra* diye de adlandırılır (Edgerton, 1953, 114a-b).

(112-115) birök ulug ärklig t(ä)ñri körki<n> körü kutrulgu tınl(i)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tınl(i)glarka ulug ärklig t(ä)ñri körkin körgitür nomlayur kutgarur satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57a29- 57b01) 以自在天身得度者。即現自在天身而爲說法。應 *yi zi zai tian shen de du zhe ji xian zi zai tian shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 12365, 11481, 11208, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 12365, 11481, 11208, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer İśvara-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara İśvara-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(112) ulug ärklig täğri: Çin. 自在天 *zi zai tian* (G12365, 11481, 11208). Skr. *īśvaradeva*.

Uzayı yöneten Tanrı olarak tanımlanmıştır (自在 Nakamura, 1975, 551d); Śiva'nın lakabıdır. Śiva sekiz kollu, üç gözlü ve boğaya binen bir Tanrı olarak tasvir edilmektedir (Soothill, 1937, 218b); (Edgerton, 1953, 117b).

(115-117) birök mahiṣvar ulug t(ä)ñri körkin körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär <*kuanşi im pusar*> *ol tnl(i)glarka mahiṣvar t(ä)ñri körkin körgitür nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b02) 以大自在天身得度者。即現大自在天身而爲說法。應 *yi da zi zai tian shen de du zhe ji xian da zi zai tian shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 2688/ 10470/ 10546, 12365, 11481, 11208, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 2688/ 10470/ 10546, 12365, 11481, 11208, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer maheśvara ulu Tanrının yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara maheśvara ulu Tanrının kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(115) mahiṣvar ulug täğri: Çin. 大自在天 *da zi zai tian* (G 2688/ 10470/ 10546, 12365, 11481, 11208). Skr. *maheśvara* “büyük bir ilah adı”.

Hindistan Brahmanizm’inde dünyanın yaratıcı Tanrısı olarak geçmektedir. Üç gözlü, sekiz kollu, elinde beyaz Japonca *hossu* olarak tanımlanan nesne ile tasvir edilmekle beraber beyaz inek üzerinde oturduğu düşünülmektedir. *Hossu* kelimesi, Skr. *vyajana* demektir. Bu kelimeyi Wogihara, sözlüğünde “yelpaze” olarak tanımlanmıştır (Wog, 2005, 1484a) (自在天 Nakamura, 1975, 552b); *Maheśvara* olarak verilen kelime Śiva'nın lakabıdır. *Akañiṣṭha* cennetinde yaşayanların, bu dünyanın yaratıcısıdır (Japoncası *daijizai-ten*, JEBD, 1979, 39a); Buddha'nın küçüklüğünde ona haberci olarak gelen ve gelecek Buddhalık hakkında tahminde bulunan olarak tanımlanmıştır (Edgerton, 1953, 427b); binlerce uzayın veya evrenin

kralı olarak geçmektedir. Şeytanların ya da ilahilerin prensi olarak iki farklı şekilde tasvir edilmektedir (Soothill, 1937, 218b).

(117-119) <bo> birök t(ä)ñri yerintäki sü başı tay sañun körkin körü kutrulgu tñl(i)glar ärsär ol tñl(i)glarka tay sañun körkin körgitür nomlayur kutgarur satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b03) 以天大將軍身得度者。即現天大將軍身而爲說法。應 *yi tian da jiang jun shen de du zhe ji xian tian da jiang jun shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 11208, 2688/ 10470/ 10546, 1212/ 5905, 3276, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 11208, 2688/ 10470/ 10546, 1212/ 5905, 3276, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer bu Tanrılar yerindeki (Skr. *devaloka*) ordu kumandanının (Skr. *mahāsena*) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara mahasena kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(117) **täñri yerintäki sü başı tay sañun:** Çin. 天大將軍 *tian da jiang jun* (G 11208, 2688/ 10470/ 10546, 1211/ 5905, 3276). Skr. *cakravartirāja*.

Skr. *devaloka* 天界, Skr. *mahāsena* 摩訶舍那

Skr. *deva* 天界 olarak verilen bu kelime “Tanrıların dünyası” anlamına gelmektedir (Nakamura, 1975, 979d); Brahmanizm’de Tanrıların ve *devaloka*’nın tüm yerleşmiş olanların yeridir (Soothill, 1937, 373a).

Skr. *mahāsena*, yakşanın adıdır (Edgerton, 1953, 427a); Skr. *cakravartirāja*. Jizang’ın açıklamasına göre beş Tanrıdan oluşmaktadır. Bu beş Tanrı: *Brahma-prohita*, *Mahābalavān puruṣaḥ*, *yakṣa*, *Skanda* ve *Viṣṇu*. Fakat Sanskritçe tanımında, *raja* adı dikkat çekmektedir. Ve anlamı farklıdır (Nakamura, 1975, 982d); “eski zamanlarda kullanılan ve her yere gidebilen tekerlekli aracı kullanan ve kanunlara hükmeden kişi” anlamına gelmektedir (Soothill, 1937, 303a).

(119-122) *birök bişamn t(ä)ñri körkin körü kutrulgu tñl(i)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tñl(i)glarka bişamn t(ä)ñri körkin körgitü nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b04- 57b05) 以毘沙門身得度者。即現毘沙門身而爲說法。應 *yi pi sha men shen de du zhe ji xian pi sha men shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 9050/ 9051, 9624, 7751, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 9050/ 9051, 9624, 7751, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer vaiśramaṇa-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara vaiśramaṇa-devanın kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(119) bişamn tǵri: Çin. 毘沙門 *pi sha men* (G 9050/ 9051, 9624,169). Skr. *vaiśramaṇa* “gökyüzünün dört koruyucu Tanrısından biridir”.

Dünyanın kuzey bölgesini koruyan Tanrıdır. *Kubera* Tanrısı ile aynı görevdedir. Hinduizm’in bir destanında kuzey bölgesini koruyan Tanrı olarak yer almaktadır, ayrıca zenginliğin Tanrısıdır. Budizm mitolojisinde *Sumeru* dağının dördüncü kademesinde oturan dört liderden biridir. *Yakṣa* ve *rakṣa*ları yöneterek kuzey bölgesini korumaktadır. Budizm’de kanunları koruyan ve mutluluk dağıtan bir Tanrı olarak bilindiği için, halkın çok fazla tapındığı Tanrıdır (Nakamura, 1975, 1133d); *vaiśravaṇa* olarak verilen dört koruyucu Tanrıdan (*Shitennō*) biridir. O Mt. *Sumeru*’nun dördüncü katmanında oturmakta ve dünyanın kuzey parçasında yaşayan insanları korumaktadır. Bununla beraber kanunları duyan ve Buddha’nın vaaz verdiği yeri koruyandır (Japoncası *bishamon-ten* 毘沙門天 JEBD, 17b); kelimenin tam anlamı olmamakla beraber *pi* 毘 305a, *sha men* 沙門 242b karşılıkları ile aynı anlamı yakalamaktayız (Soothill, 1937).

(122-124) *birök kiçig kiçig eliglär körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tınl(ı)glarka kiçig kiçig eliglär körkin körgitü nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b06) 以小王身得度者。即現小王身而爲說法。應 *yi xiao wang shen de du zhe ji xian xiao wang shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 4294, 12493, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 4294, 12493, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer küçük küçük hanların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara küçük küçük hanların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(122) kiçig eliglär: Çin. 小王 *xiao wang* (G 4294, 12493). Skr. *senapati*

Küçük *rājā* anlamına gelmektedir (Soothill, 1937, 100b); “Kraldan sonra gelen makam” anlamındadır. Çalıştığımız metinde de geçtiğine değinilmiştir. Ancak anlam olarak “ordu başkanı, kumandan” olarak verilmiştir (Nakamura, 1975, 693d).

(124-126) birök ulug amançlar <atlıglar> körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tınl(ı)glarka <ulug> amançlar körkin körgitür nomlayur kutgarur satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b07) 以長者身得度者。即現長者身而爲說法。應 *yi chang zhe shen de du zhe ji xian chang zhe shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 408/ 450, 542, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 408/ 450, 542, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer śrethilerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara śrethilerin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(124) ulug amançlar atlıglar: Çin. 長者 *chang zhe* (G 408/ 450, 542). Skr. *śresthi*.

(善財 *Sudhana*, 善財 童子 *Sudhana-śresthi-dāraka*)

“Zengin, büyük mülk sahibi, yaşlılar, erdemli kişiler” anlamlarındadır. Ayrıca Skr. *agra-kuliko grha-patiḥ* olarak geçmektedir (Nakamura, 1975, 973a).

āmrañç kelimesi şeklinde verilmiş olmasına rağmen “*amranç*” okuma hatası ile bkz. *amanç* (UWb, 1977, 377b); *amanç* kelimesi Skr. *amātya*- “ev arkadaşı, bakan” anlamlarına gelmektedir. Pali *amacca*, Toharca A/B’de *āmās/ amāc* olarak karşımıza çıkmaktadır (BT VIII, B45 Anm.)?. Sözcüğün Uygurca şekli halk etimolojisine dayanıyor olabilir. *Inanç*, *tayanç* isimlerine analogidir, *amranç* varyantı. Clauson’da halk etimolojisi diye düşünmüş olmalıdır ki *amran*- “sev-” kelimesine göre oluşturmaya çalışmıştır (ED 163a). Skr. *śresthi*’i anlamında olarak bu sözcük sadece Sakaca’da varlığını korumuştur (UWb, 1977, 115a-b).

(126-129) *birök egil nomçı töröçi körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşı im pusar> ol tınl(ı)glarka egil nomçı töröçi körkin körgitü nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b08) 以居士身得度者。即現居士身而爲說法。應 *yi ju shi shen de du zhe ji xian ju shi shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 2987, 9992, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 2987, 9992, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer grıhapatinin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşı im Pusar o canlı varlıklara grıhapatinin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uyгурca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşı im pusar*

(129) **egil nomçı töröçi:** Çin. 居士 *ju shi* (G 2987, 9992). Skr. *grıhapati, grıha-pati, gaha-pati* “alim, filozof”.

Evde oturan kişidir. Kelimenin Sanskritçe kökeni *grıha-pati, gaha-pati* olup, bu kelimenin tercümesi ise “evin sahibi, evde olan erkek çocuğu, mülk sahibi”dir. Hindistan’da ticaret ve endüstriyel işlerde uğraşan zenginleri işaret etmektedir. Bu mülk sahipleri eskiden bir sınıfı oluşturmakta idiler. Brahmanizm’deki dört soylu sistemine göre üçüncü sınıf olan *vaişaya*’ya denk gelmektedir. Budizm’de ise daha yüksek bir mevkiide olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda “Budizm’e inananlar, erkek Budistler” anlamına da gelmektedir. Çin’de “eğitimli olup memur olmayan kişi” demektir (Nakamura, 1975, 346c); mülk sahibi anlamındadır. Ticaretin yanı sıra tarım işlerinde de görev almaktadır. Çin’de iyi okumuş ama devlete hizmet etmeyen kişilerdir. Bunun yanı sıra Buddha yolunda olan, budist olanlara denilmektedir (Japoncası *koji*, Skr. *grıha-pati, gaha-pati* JEBD, 1979, 176b); “ailenin başkanı, toprak sahibi” anlamlarına gelmektedir. Ev sahibidir ve rahip olma amacı olmadan evde Budist öğreti doğrultusunda çalışan kişi demektir (Soothill, 1937, 257a); (Edgerton, 1953, 214a).

(129-131) *birök elçi bilgälär körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşı im pusar> ol tınl(ı)glarka elçi bilgälär körkin körgitür nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b09) 以宰官身得度者。即現宰官身而爲說法。應 *yi zai guan shen de du zhe ji xian zai guan shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 11490, 6341, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 11490, 6341, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer elçi ve hakimlerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara elçi ve hakimlerin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uyгурca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(129) elçi bilgä: Çin. 宰官 *zai guan* (G 11490, 6341) Skr. *naigama*.

Skr. *nigama*’dan gelmektedir. Pali *ne^o* . “Şehir insanları” anlamındadır (Edgerton, 1953, 312a); “hükümdar, emir veren” anlamlarındadır (Nakamura, 1975, 444b).

(131-133) birök bram(a)nlar körkin körü kutrulgu tınl(ı)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tınl(ı)glarka bram(a)nlar körkin körgitür nomlayur kutgarur satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b10) 以婆羅門身得度者。即現婆羅門身而爲說法。應 *yi po luo men shen de du zhe ji xian po luo men shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 9412, 7291, 7751, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 9412, 7291, 7751, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer brahmanların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara brahmanların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uyгурca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(131) bram(a)n: Çin. 婆羅門 *po luo men* (G 9412, 7291, 7751) Skr. *brāhmaṇa, brahman*.

“Tören yöneten din adamı” anlamına gelmektedir. Hindistan kast sisteminin en üstünde yer alır. Eski Hindistan Soy sisteminde de en üsttedir. Genellikle Hinduizm kutsal kitabındaki öğretileri öğretmekle ve bunları yönetmekle görevli kişilere verilen addır (Skr. // P. *brāhmaṇa* Nakamura, 1975, 1097d); Brahmanizm ve Hinduizmde rahip anlamına gelmektedir. Hint kas sisteminin en üst düzeyidir

(Japoncası *baramon*, JEBD, 1979, 13a); “öğretileri saf olarak uygulayan, kusursuz saflığı görebilen, kendini dizginleyen” anlamlarındadır (*baramon* Hôbôgirin, 1929, 51a-b); (Soothill, 1937, 87a-391b); (Edgerton, 1953, 404b).

(133-136) *birök toyın ş(a)mnanç upase upasançlar [körkin] körü kutrulgu tınl(i)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tınl(i)glarka toyın ş(a)mnanç upasi upasançlar körkin körgitü nomlayu kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b11- 57b12) 以比丘比丘尼優婆塞優婆夷身得度者。即現比丘比丘尼優婆塞優婆夷身而爲說法。應 *yi bi qiu bi qiu ni you po sai you po yi shen de du zhe ji xian bi qiu bi qiu ni you po sai you po yi shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 8942/ 9943, 2310, 8942/ 9943, 2310, 8194, 13382, 9412, 9541/ 9608, 13382, 9412, 5397, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 8942/ 9943, 2310, 8942/ 9943, 2310, 8194, 13382, 9412, 9541/ 9608, 13382, 9412, 5397, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 3366, 13294) “Eğer bhiksu, bhikṣunī, upāsaka ve upāsikāların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara bhiksu, bhikṣunī, upāsaka ve upāsikāların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uyгурca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(133) toyın ş(a)mnanç upase upasanç:

toyın: Çin. 比丘 *bi qiu* (G 8942/ 9943, 2310). Skr. *bhiksu* “rahip”. Uyğurcada *toyın dentar* kelimesini karşılamaktadır. Bu karşılığı tanıklamak için şu çalışmaya bakılabilir (Shogaito, 1993, 363a).

Yiyecek dilenen dilenci anlamındadır. Brahmanizm’de hayatın dördüncü döneminde öğretiyeye çalışarak her bölgede bulunanlara *bikushu* denilmektedir. Budizm’in yaygın olduğu dönemde her din için *pindapata* yapanlara bu ad verilmektedir. “Öğretiye çalışan Budist rahipler” anlamındadır. Budizm’in son zamanlarında, öğretilerin tamamlandığı dönemde *śīla* kurallarını kabul eden erkeklere verilen addır. *Śīla* kurallarına uyan erkekler için bu hükümler 250 tanedir (Nakamura, 1975, 1132b) *Śīla* için ayrıca bk. (*śīla* Soothill, 1937, 239a); “rahip, dilenci, *saṃgha*’nın yetişmiş üyesi” anlamlarına gelmektedir. (Japoncası *biku*, Skr.

bhikṣu, P. *bhikkhu*, JEBD, 1979, 17a); insanların içinde, insanların *dāna*'sı için dilencilik yapan kişidir (*biku*, Skr. *bhikṣu*, P. *bhikkhu*, Hôbôgirin, 1929, 70b-71a-b) *Dāna*, *bhikṣu* topluluğuna ya da *bhikṣu*'lara verilen gönüllü bağış, sadakadır (*dāna* Nakamura, 1975, 1175d) (Japoncası *fuse* JEBD, 1979, 65b); “din dilencisi, düşkün” anlamlarındadır. Evden ayrılıp, yaşamını kazandığı dilencilikle sağlamaktadır (Soothill, 1937, 158b).

ş(a)mnanç: Çin. 比丘尼 *bi qiu ni* (G 8942/ 9943, 2310, 8194). Skr. *bhikṣunī*, Soğd. *šmn'nç* “rahibe”.

Budist öğreti yoluna girip, tarikatın üyesi olarak kurallara itaat eden kız çocuğudur. Budist öğreti kurallarını koruyanlardır. Kuralların sayısı değişmekle beraber, kadınlar için *śīla* genelde 348 tanedir. Ancak *śīla* genel Budist öğreti kuralları olarak düşünülürken; *upasampadā*, *bhikṣu* ve *bhikṣunilerin* uyduğu öğretilerin özel adıdır (P. *bhikkhuni* Nakamura, 1975, 1132d) *upasampadā* için ayrıca bk. (*upasampadā* Nakamura, 1975, 276b), (*upasampad*, P. *upasampadā* Edgerton, 1953, 143a); “kadın dilenci, *saṃgha*'nın yetişmiş üyesi” anlamlarına gelmektedir. Rahibeler için konulmuş hükümlere itaat eder ve Buddha öğretisi yoluna girer. Buddha'nın teyzesi *Mahāprajāpatī*, *Ānanda*'nın teklifine uymak için katılmayı kabul eden ilk kadındır (Japoncası *bikuni*, Skr. *bhikṣunī*, P. *bhikkhunī*, JEBD, 1979, 17a); Budist tapınağın önemli bir parçasını oluşturan dilenci kadınlardır (*bikuni*, Skr. *bhikṣunī*, P. *bhikkhunī*, Hôbôgirin, 1929, 73a-b); “rahibe, düşkün dilenci kadın” anlamına gelmektedir. İlk kadın papaz, rahibe Buddha'yı besleyip büyüten Buddha'nın teyzesi *Mahāprajāpatī*'dir. Aydınlanmanın on dördüncü yılında Buddha teyzesini ve kadınları, dini emirlerin dilencisi olmak için ikna etmeyi başarmıştır; ancak kadınların kabulü Budizm süresini beş yüz yıl kadar kısaltacaktır. Rahibe, ancak yaşlı olanlar, her rahibin yüceliğini onaylamak, kabul etmek zorundadır; asla ona itaatsizlik edemez ya da hatalarını söyleyemez. Onun kurallarına itaat etmelidir, ona saygı duymalıdır. Rahibeler, bütün bu kuralların yanı sıra kendisine konan kurallara da riayet etmelidir (Soothill, 1937, 158b); (*bhikṣunī*, Pali *bhikkhunī*, Edgerton, 1953, 409a); ayrıca *şamnanç* için bk. Wilkens (2001, 270).

upase: Çin. 優婆塞 *you po sai* (G 13382, 9412, 9541/ 9608). Skr. *upāsaka*. Soğd. 'wp'sy “inanır, inanan kişi, mümin”.

Halk içerisinde yaşayan Budist öğretiyeye inanan erkeklere verilen addır. Kelime kökü “hizmet eden kişi” teriminden gelmektedir. Rahip olmak için çabalayan kişilere hizmet edenlerdir. Hindistandaki dinlerde geçerli olan bir terim iken, daha sonra Budizm’e girmiştir (Nakamura, 1975, 92d); ahlak kurallarına bağı olan ve evinde ibadet eden mürittir. Beş öğretiyeye bağı olan erkek itaatkar anlamına gelmektedir (Soothill, 1937, 330a); “dinine bağı erkek” anlamındadır. Üç hazineye (*sambō*) inanan ve beş öğretiyeye (*gokai*) itaat eden rahip olmayan kimsedir (Japoncası *ubasoku*, JEED, 1979, 323a); kelimenin ayrıntılı anlamları için bk. (Edgerton, 1953, 147a); ayrıca *upase* için bk. (Wilkins, 2001, 286).

upasanç: Çin. 優婆夷 *you po yi* (G 13382, 9412, 5397). Skr. *upāsikā*. Soğd. *’wp’s’nç* “inanan kadın, mümine”.

Halk içerisinde yaşayan Budist öğretiyeye inanan kadınlardır (Nakamura, 1975, 92c); evinde ibadet eden kadın mürittir. Beş öğretiyeye bağı olan kadın itaatkar anlamına gelmektedir (Soothill, 1937, 330a); “dinine bağı kadın” anlamındadır. Üç hazineye (*sambō*) inanan ve beş öğretiyeye (*gokai*) itaat eden rahibe olmayan kadındır (Japoncası *ubai*, JEED, 1979, 323a); kelimenin ayrıntılı anlamları için bk. (Edgerton, 1953, 147a); ayrıca *upasanç* için bk. (Wilkins, 2001, 286).

(136-139) *birök adın adın ügä bilgä atlıg yüzlüg är ävçi körkin körü kutrulgu tınl(i)glar ärsär <kuanşı im pısar> ol tınl(i)glarka adın adın ügä bilgä atlıg yüzlüg är ävçi körkin körgitür nomlayı kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b13- 57b14) 以長者居士宰官婆羅門婦女身得度者。即現婦女身而爲說法。應 *yi chang zhe ju shi zai guan po luo men fu nü shen de du zhe ji xian fu nü shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 408/ 450, 542, 2987, 9992, 11490, 6341, 9412, 7291, 7751, 3592/ 3749, 8419/ 13628, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 3592/ 3749, 8419/ 13628, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer çeşitli meşhur, hakim, asil, saygı değer erkek ve kadınların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşı im Pısar o canlı varlıklara çeşitli meşhur, hakim, asil, saygı değer erkek ve kadınların kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(139-141) *birök kânç urı kânç kızlar körkin körü kutrulgu tınl(i)glar ärsär* <*kuanşi im pusar*> *ol tınl(i)glarka kânç urı kânç kızlar körkin körgitü nomlayu kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b15) 以童男童女身得度者。即現童男童女身而爲說法。應 *yi tong nan tong nü shen de du zhe ji xian tong nan tong nü shen er wei shuo fa ying* (G 5462, 12299, 8139, 12299, 8419/ 13628, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 12299, 8139, 12299, 8419/ 13628, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer genç oğlan ve genç kızların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im Pusar o canlı varlıklara genç oğlan ve genç kız kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im pusar*

(142-145) *birök t(ä)ñrilär yäklär <luular> gantar <gandarvä> asurelar talım kara kuşlar <kinarä> maharuklar kişili kişi ärmäzlilär körkin [körü] kutrulgu tınl(i)glar ärsär <kuanşi im pusar> ol tınl(i)glarka alkuka yaraşı ät'öz körkin körgitü nomlayu kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b16- 57b17) 以天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那羅摩睺羅伽人非人等身得度者。即皆現之而爲說法。應 *yi tian long ye cha gan ta po a xiu luo jia lou luo jin na luo mo hou luo qie ren fei ren deng shen de du zhe ji jie xian zi er wei shuo fa ying* (G 5462, 11208, 7479, 12970, 186, 1742/ 5809, 10535, 9412, 13319/ 8440/ 12684, 4661, 7291, 1153, 7343, 7291, 2067, 8090/ 8112/ 8178/ 8360, 7291, 7969, 4013, 7291, 1558, 5624, 3459, 5624, 10877, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 1437, 4539/ 4825, 1787, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366, 13294) “Eğer Tanrıların (Skr. *deva*), ejderhaların (Skr. *nāga*), cinlerin (Skr. *yakṣa*), yılan hükümdarlarının (Skr. *gandhāra*), gökyüzü müzisyenlerinin (Skr. *gandharva*), güçlü devlerin (Skr. *asura*), altın kanatlı efsanevi kuşların ya da kuşa benzeyen canlıların (Skr. *garuda*), boğa yılanı görünümlü şeytanların (Skr. *mahoraga*) ve hem insan hem de insan olmayanların (Skr. *manuṣyamānuṣya*) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı

varlık iseler, Kuanşi im Puser o canlı varlıkların her birine uygun (olacak), yakışacak kılığa girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanşi im puser*

(142) täñrilär yäklär luular gantar gandarvä asurälar talım kara kuşlar kinarä maharuklar:

täñri: Çin. 天 *tian* (G 11208). Skr. *deva* “Tanrı, ilah”.

“Tanrıların dünyası, gökyüzü alemi” anlamlarına gelmektedir. “Gökyüzü alemi” anlamına gelen kelimenin Skr. *divya*’dır. Bir diğer anlamı ise Hintlerin hayal ettikleri Tanrılarıdır. Çincesi *tian* olan kelime, Tanrı anlamındadır. Çin bakış açısına göre bu Tanrılar, gökyüzünde yaşamaktadırlar ancak yeryüzünde de bulunabilirler. Bu tanıma göre Skr. *deva*’dır (Nakamura, 1975, 979a); “cennet, gökyüzü” anlamlarına gelmektedir (Soothill, 1937, 143a); ilk anlamı “cennet”, ikinci anlamı ise “cennette yaşayanlar” olarak verilmektedir. *Hachibushu*’nun sınıflarından biridir (Japoncası *ten*, JEED, 1979, 315b); *devaputra* olarak nadir şekilde Sanskritçe’de geçerken, yaygın olarak kullanımı Pali dilindedir. “Tanrı” anlamına gelen bu kelimenin diğer isimleri için ayrıca bk. (Edgerton, 1953, 270a-b).

luu: Çin. 龍 *long* (G 7479). Skr. *yakṣa* “cin”. Şinasi Tekin bu Çince kelimenin karşılığı olarak *yakṣa* kelimesini uygun görmüştür. Ancak bilinen sekiz tabiatüstü sınıf içerisindeki karşılığı *nāga*’dır. Skr. *nāga* “ejderha” demektir.

Denizde veya nehirde yaşayan büyük yılanların türünden olan Tanrıdır. Hint yerli halkının arasında yaygın olan yılan Tanrı inancı daha sonra Budizm’e girmiştir (Nakamura, 1975, 1422a); yağmurları ve bulutları getiren, yılan şeklindeki yarı Tanrıdır. Budizm’i koruyan ejderha Tanrıdır. *Hachibushu*’nun sınıflarından biridir (Japoncası *ryū*, JEED, 1979, 244b); “ejderha, ejderha gibi, yılan ama iri yılan, iri yılan gibi, fil ya da fil gibi iri ve hantal” anlamlarına gelmektedir (Soothill, 1937, 454b). *Nāga*, “yılan, ejderha, fil” anlamlarındadır. Ejderha olarak, pullarla kaplı sürüngenlerin başıdır. Görülebilen ya da görünmeyen, artabilen ya da azalabilen, uzayabilen ya da kısalabilen bir canlıdır. Bahar aylarında gökyüzünde oturur, kış aylarında ise yeryüzüne iner. Bu ejderhanın pek çok çeşitleri vardır. Yağmurları

getiren, gökyüzü cennetini koruyan, nehirleri denizleri kontrol altına alan ve derinlerde uzun uykulara yatan bu ejderhalardır (Soothill, 1937, 247a).

The eight classes of supernatural beings in the Lotus sūtra: 天 deva, 龍 nāga, 夜叉 yakṣa, 乾闥婆 gandharva, 阿修羅 asura, 迦樓羅 garuḍa, 緊那羅 kinnara, 摩睺羅伽 mahoraga (Soothill, 1937, 41a); (Nakamura, 1975, 985c); (*hachibu-shu* JEBD, 1979, 95a).

gandarve: Çin. 乾闥婆 *gan ta po* (G 1742/ 5809, 10535, 9412). Skr. *gandhāra* “yılan hükümdarlarından birinin adı”. Şinasi Tekin bu Çince kelimenin karşılığı olarak *gandhāra* kelimesini uygun görmüştür. Ancak bilinen sekiz tabiatüstü sınıf içerisindeki karşılığı *gandharva*’dır. Skr. *gandharva* “gökyüzü müzisyeni” demektir. İki ayrı kelimedir.

Hint mitolojisinde “iyi niyetli cin” anlamına gelmektedir. Gökyüzünde yaşayıp, *sōma* içkisini koruduğu düşünülmektedir. Budizm’e geçtiğinde Tanrıların sekiz sınıfını oluşturmaktadır. *Kimnara* ile birlikte *Indra*’ya müzik çalarak hizmet etmektedir (Nakamura, 1975, 325b); “cennet müzisyeni” anlamındadır. *Hachibushu*’nun sınıflarından biridir (Japoncası *kendatsuba*, JEBD, 1979, 170b); (Pali *Gandhabbā*, Edgerton, 1953, 209b); güzel koku ve müzik Tanrısı olan *Gandharva*, *Gandha-mādana*’da (yani güzel kokulu, tütsülü dağlarda yaşayan) *Indra*’nın müzisyenidir. *Gandharva*, şarap içip et yemez fakat güzel kokulu, tütsüler ile beslenir ve bu güzel kokuyu yayar (Soothill, 1937, 319b).

asurā: Çin. 阿修羅 *a xiu luo* (G 1.3319/ 8440/ 12684, 4661, 7291). Skr. *asura* “bir grup şeytana verilen ad”.

Indra ile savaşan şeytanlardır. Tanrı ya da Tanrıça olarak adlandırılmaktadır (Soothill, 1937, 285a-b); Eski Farsça *ahura* ile aynı kökten gelmektedir. İlk zamanlarda iyilik Tanrısının adıdır. Hindistanda da aynı anlamdadır. Son dönemlerde ise Tanrı olmayanlar şeklinde, yani kötü Tanrı anlamında kullanılmaktadır. Devamlı *Indra* ve gökyüzü ile savaşmaktadır. Budizm’de altı yoldan biri, sekiz sınıftan biridir. Bir tür yakşadır. *Sumeru* dağının altında, denizin derinliklerinde yaşamaktadır (Nakamura, 1975, 4d); (*asuradeva* Edgerton, 1953, 84b); Hinduzim ve Brahmanizmde *Indra* ya da *Śakra* önderliğinde Tanrılarla savaşan şeytandır. Budizm’e girdiğinde ise, doğa ile savaşan anlamını kazanmıştır. *Hachibushu*’nun

sınıflarından biridir (Japoncası *ashura*, JEBD, 1979, 12a); Skr. *asura* olan bu kelime Çinceye *fei t'ien* “Tanrılar (arasında) olmayan” şeklinde çevrilmiştir. *Asura*’nın asıl biçimi *sura*’dır ve halk etimolojisi neticesinde bu biçimi almıştır. Bu sınıf, iblislerden daha güçlüdür. Tanrıların, devasa düşmanlarıdır. Ancak bir zamanlar asuralarında Tanrı olduğu tahmin edilmektedir. *Brāhmaṇa*lar tarafından Tanrılar ve *prajāpati* halkıyla beraber üçüncü olarak yaratılmıştır. Budist dünyasında beş tür yeni doğan varlıklar (beş yol: *Tanrılar*, *insanlar*, *hayvanlar*, *pretalar* ve *cehennem varlıkları*) arasında *asuralar* bir yere sahip değildir. Ancak Kuzey Budizmi’nde bunlar altı yol sınıflandırmasında beşinci sırada yer almaktadırlar (*a-su-lo* Nobel, 19a-b); Erken Hindistan ve Fars topraklarında da bilinen bu Tanrı, *Ahura Mazda* şeklinde geçmektedir. *Asura* ile ilgili muhavare *Abidharma Mahāvibhāṣā Śāstra*’da geçmektedir (*ashura*, Hôbôgirin, 1929, 40b).

talım kara kuşlar: Çin. 迦樓羅 *jia lou luo* (G 1153, 7343, 7291). Skr. *garuda* “mitolojik bir kuş veya kuşa benzer canlı”.

Yakṣa’nın adıdır (*garuḍa*, Edgerton, 1953, 210b); Hint mitolojisinde var olduğu düşünülen ismi olan cismi olmayan büyük kutsal kuştur. Dört göğün altında, büyük ağaçta yaşayıp ejderhalarla beslenen bir canlıdır. Kanatlarını açtığında 3.360.000 li uzunluğundadır. Sekiz tabiatüstü sınıftan biridir. Mahayana içerisindeki mistik Budizm’e göre, *Brahman* ve *Maheṣvara* bu kuşun şekline girerek halkı kurtardığına inanılmaktadır. *Mañjuśrī*’nin bir diğer şeklidir (Nakamura, 1975, 152d) ayrıntılı bilgi için bk. (*mañjuśrī* Nakamura, 1975, 1369b); efsanevi bir kuştur. Tüylü kuşların en başı, iri yılanların düşmanıdır. *Viṣṇu*’nun aracıdır. Altın kanatlı, boynunda muskası olan, görkemli ağaçların arasında yaşayan, yılan ve ejderhalarla beslenen bir canlı olarak tasvir edilmektedir. Tıpkı Ankakuşu gibi ateşin sembolüdür (Soothill, 1937, 283b); (Oda, 1983, 70); kuş yiyen ejderha olarak tanımlanmaktadır. *Hachibushu*’nun sınıflarından biridir (Japoncası *karura*, JEBD, 1979, 164b).

Talim “yırtıcı” kuş” anlamına gelen bu kelimeye dair Irk Bitig ve bizim çalıştığımız metnin varlığına değinilmiştir. Sanskritçesi *garuḍa* olan bu kelime mitolojik bir kuş, yılanların düşmanı ve kuşların kralı anlamında verilmiştir (ED, 1972, 499b); karakuş “kartal”, Arapça *al-uqab*, Latince *aquila*, Moğolca *bürgüd*, Sanskritçe *grdrakut*, Çince *jiu* şeklinde geçmektedir, örnekler ve ayrıntılı bilgi için bk. (Ayazlı, 2008, 89-103).

kinarä: Çin. 緊那羅 *jin na luo* Skr. *kinvara* “yarı hayvan yarı insan olan mitolojik canlılar topluluğu”. Bk. Zieme (2005, 208).

Yarı tanrı, yarı insan ve yarı hayvan şeklinde tasvir edilen gökyüzü müzisyenidir. *Hachibushu*’nun sınıflarından biridir (Japoncası *kinnara*, JEED, 1979, 174b); güzel sese sahip olup, şarkı söyleyerek, dans eden müzik Tanrısıdır. Eski Hint mitolojisinde yarı Tanrılardan biridir, *Ganderva* gibi *Kuvera* Tanrısına hizmet etmektedir. Gökyüzü müzisyenlerden olan bu Tanrı, Himalaya dağlarında yaşamaktadır. İkinci anlamı ise, hem insan hem insan olmayan gökyüzü müzisyenidir. Üçüncü anlamı ise, Budizm’deki sekiz tabiatüstü sınıftan biridir (Nakamura, 1975, 250d); *yakşa*’nın adıdır (*kinvara* Edgerton, 1953, 183a); *Kuvera*’nın müzisyeni olan *kinvara*’lar yarı insan yarı hayvan görünümündeki mitolojik canlılardır. Erkek vücutlu, at kafası olan bir canlı şeklinde tasvir edilmektedir. Gökyüzü müzisyenlerinin sekiz türünden biri olan *kinvara*’lar klakson ya da kristal bir ud çalarken tasvir edilmektedir. Bu canlıların dişileri şarkı söyler ve dans eder. *Ganderva*’lardan daha alt derecededirler (Soothill, 1937, 427a).

maharuk: Çin. 摩睺羅伽 *mo hou luo qie* (G 7969, 4013, 7291, 1558). Skr. *mahoraga* “boğa yılanı görünümlü şeytan sınıfı”. Ayrıca Skr. *mahārāga* için bk. Zieme (1976b, 91b). Lotus sūtra içerisindeki tabiatüstü canlıların sekizinden biri olan mahoraga aynı zamanda *Śakyamuni*’nin mahiyetindeki bir ruhtur.

“Büyük yılan” anlamındadır. Tabiatüstü sekiz sınıftan biri olan yılan Tanrıdır (Nakamura, 1975, 1278d); “boğa yılanı görünümlü şeytan sınıfı” olarak tanımlanmaktadır (*mahoraga* Soothill, 1937, 216b); iri yılanlardan biridir (*mahoragaka* Edgerton, 1953, 427b); yılan kafalı Tanrı anlamındadır. *Hachibushu*’nun sınıflarından biridir (Japoncası *magoraga*, JEED, 1979, 192a).

kişili kişi ärmäzli: Çin. 人非人 *ren fei ren* (G 5624, 3459, 5624). Skr. *manuṣyamānuṣya* “hem insan hem değil”.

İnsana benzeyen ama insan olmayan canlı olarak tasvir edilmektedir (Soothill, 1937, 32b); *Kimvara* ile aynıdır. Şekli insana benzemektedir, ancak insan olmadığı için bu ad verilmiştir. Aslında “maymun” anlamındadır. Dişi ve erkeği olan bu canlı, daha sonra cennetteki müzisyen anlamını kazanmıştır. Tabiatüstü sekiz sınıftan biridir. İnsan olmayan bu canlı Buddha’nın huzuruna teşrif ederken insan

görünümü kazanır. *Manuṣya* “insan”, *amanuṣya* “insan olmayan” demektir. Burada insan olmayan derken kastedilen Tanrılar ve ejderhalardır (Nakamura, 1975, 1071b).

(145-147) *birök v(a)çirapanlar körkin körü kutrulgu tnl(i)glar ärsär kuanṣi im pusar ol tnl(i)glarka v(a)çirapanlar körkin körgitü nomlayur kutgarur* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b18- 57b19) 以執金剛身得度者。即現執金剛*身而爲說法。 *yi zhi jin gang shen de du zhe ji xian zhi jin gang shen er wei shuo fa* (G 5462, 1795, 2032, 5895, 9813, 10842, 11305/ 12089, 542, 878, 4539/ 4825, 1795, 2032, 5895, 9813, 3345, 12521, 9598/ 10164, 366) “Eğer vajrapāṇilerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanṣi im Pusar o canlı varlıklara vajrapāṇilerin kılığına girerek görünür, (onlara dini) öğretir, (onları) kurtarır.”

Çince ile Uygurca arasında ufak farklar söz konusudur. Örneğin bu cümle içinde geçen şu kelimelerin karşılığı yoktur: *kuanṣi im pusar*

(145) **v(a)çirapani:** Çin. 執金剛 *zhi jin gang* (G 1795, 2032, 5895). Skr. *vajrapāṇi* “şimşekten kamayı elinde tutan, *Indra*’nın lakabı”.

Vajradhara’ya da *vajrapāṇi* olarak tanımlanmaktadır. Bu bodhisattva elinde *vajra* ya da şimşek tutmaktadır. (Soothill, 1937, 253a-b); “*ikinci Dhyānibuddha*, bir bodhisattva adı, *Indra*’nın lakabı” anlamlarına gelmektedir (*vajrapāṇi*, Pali. *Vajirapāṇi*, Edgerton, 1953, 467b); elinde *vajra* olan Tanrıdır. Buddha’yı koruma görevinde olan bu Tanrı, kuralları çiğneyen olursa *vajrayı* kullanıp bu durumu ortadan kaldırmaktadır, paramparça edip yok etmektedir. Mistik Budizim’de Buddha’nın vücut, ağız ve fikir gücünün sembolüdür (執金剛神 *zhi jin gang shen* Nakamura, 1975, 569a→649a); “mücevher tutan” anlamına gelmektedir (Japoncası *shūkongō*, JEBD, 1979, 302a) Elinde *vajra* ile Buddha’nın koruyuculuğunu yapan *yakṣa*dır (Japoncası *shūkongō-jin* JEBD, 1979, 302a); “*ikinci Dhyānibuddha*” anlamı için ayrıca bk. (Kara, Zieme, 1977, A238).

(148) *alkınçsız kögüzlüg* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

無盡意。 *wu jin yi* “Tükenmez gönüllü” (G 12753, 2055, 5367)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *bodis(a)v(a)t siz inçä bilij <ukun>*

(149-150) *bo kuanşı im pusar* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

是觀世音菩薩。 *shi guan shi yin pusa* (G 9940, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530) “bu Kuanşı im Pusar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57b20) 成就如是功德。以 *cheng jiu ru shi gong de yi* (G 762, 2283, 5668, 9940, 6554, 10845, 5462)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *munçulayu tañ adınçığ alp ärdämin kamag tınl(ı)glarka asıg tuso kılı kutgarur*

(150) *adrok adrok ät'öz* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

種種形 *zhong zhong xing* (G 2886/ 12013, 2886/ 12013, 4617) “Çeşitli kılıklara”

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *körgitip bo sav atlıg*

(151) *yer suvda yoriyur* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

遊諸國土度脫 *you zhu guo tu du tuo* (G13423, 2571, 6609, 12042/ 12099, 11305/ 12089, 11375) “memlekette yaşayan”

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir: *tınl(ı)glarığ kutgarur asıg tuso kılur*

(152) *anın kamag tınl(ı)glar* cümlesi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b21) 衆生。是 *chong sheng shi* (G 2900, 9865, 9940) “Bütün canlı varlıkların”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57b22) 故汝等。應當一心供養觀世音菩薩。是觀世音菩薩摩訶薩。於怖畏急難之中能 *gu ru deng ying dang yi xin gong yang guan shi yin pusa shi guan shi yin pusa mo he sa yu bu wei ji nan zhi zhong neng* (G 6190, 5666, 10877, 13294, 10721, 5342, 4562, 6572, 12856, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 9940, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 7969, 3940, 9530, 13515, 9481, 12458, 892, 8135, 1787, 2875/ 2906, 8184)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz satırlar şu şekildedir:

(152-153) *ayayu ağırlayu tapınu udunu atayu tutmış kărgăk alkuka*

Ancak bu satırlar içerisinde *tapınu* kelimesinin karşılığına rastlamaktayız: 供養. Kuanşi im Pusar ismi bu satırlar içerisinde, yani Çince de iki kere geçerken Uyğurcada karşılığı yoktur.

(153) *korkunçsuz buşi birgüçi tetir üçün ol üdün* cümlesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b23) 施無畏。是故 *shi wu wei gu shi* (G 9934, 12753, 12548, 9940, 6190) “korkusuz sadaka verecektir o zaman”

Metnimizde Uyğurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57b24) 此娑婆世界。皆號之爲施無畏者。 *ci suo po shi jie hao zhi wei shi wu wei zhe* (G 12387, 10195, 9412, 9969, 1522, 1437, 3884, 1787, 12521, 9934, 12753, 12548, 542)

(154-156) *alkınçsız kögüzlüg bodis(a)v(a)t inçä tep ötüg ötünti.. t(ä)ñrim biz amtı kuanşi im pusarka tapıg udug tăgürälim* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b25) 無盡意菩薩白佛言。世尊。我今當供養觀世音菩薩。 “Tükenmez gönüllü bodhisattva şöyle deyip bir ricada bulundu: ‘Tanrım, biz şimdi Kuanşi im Pusar’a saygı gösterelim”” *wu jin yi pusa bai fo yan shi zun wo jin dang gong yang guan shi yin pusa* (G 12753, 2055, 5367, 9511, 9530, 8556/ 9339, 3598, 13025/ 13761, 9969, 11945, 3313/ 8426/ 12680, 2027, 10721, 6572, 12856, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uyğurca satırlar şu şekildedir: *ötrü kăntününj*

(156-157) *tükäl türlüg satıgsız ärd(i)nilig küntägüsin* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b26) 即解頸衆寶珠瓔珞。價直 百千兩金。 *ji jie jing chong bao zhu ying luo jia zhi bai qian liang jin* (G 878, 1515/ 4419, 2126, 2900, 8720, 2549, 13323, 7321, 1182, 1846, 8560, 1725, 7010, 2032) “Sonra kendisinin türlü değerli mücevherlerle (süslü) gerdanlığını”

Metnimizde Uyğurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

而以與之。作是 *er yi yu zhi zuo shi* (G 3345, 5462, 13522, 1787, 11741, 9940)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uyğurca satırlar şu şekildedir: *alıp kuanşı im pusarka tutdı*

(157) küntägü: Bu kelimenin varlığına dair en iyi açıklamayı görebileceğimiz makale Peter Zieme’ye aittir. Bize kelimenin geçtiği yerlerden başlayarak, etimolojisi hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.

Saddharmapuṇḍarīka-sūtra’nın 25. bölümünde iki kez bu kelimenin geçtiğini görmekteyiz: (156) “ötrü kántünün tükäl türlüg satıgsız ärd(i)nilig küntägüsin alıp”, (166) “ötrü kuanşı im pusar ol buşı bermiş ärd(i)nilig küntägüg alıp”. Bir üçüncü belge 24. bölümden şimdiye kadar çözümlenmemiş bir varağı içermektedir: “äliglärintä [...] bir satıgsız ärd(i)nilig küntägü tuta t(ä)ñri şakimuni burkanka tapag udug ötünüp”. Sözcüğün anlamı *kwynt’kw* = *küntägü* olduğu açıktır ve de şimdiye kadar doğru olarak bildirilmiştir. Kolye için alışlagelmiş sözcükler olan Skr. *muktāhāra*, Çin. 瓔珞 *ying luo* (G 13323 ,7321) kelimesidir. *Maitrisimit Hami* I 3b19’da şu şekilde geçmektedir: “[etig ya]ratıg küntägü asguk”. Ürümçi yayınında bu şüpheli sözcük *küntägü* olarak doğru okunmuştur, ancak bu kesin değildir. Çünkü yazarlar çeviride *marğan* “mercan kolye” veya *asguk* olup olmayacağını düşünmüşlerdir. Zieme’ye göre son okunuş doğru olandır. Zieme, bu ayrıntılı bilginin ardından sözcüğün etimolojisine de değinir. Zieme’ye göre sözcüğün etimolojisi zordur. Clauson’a göre şöyle ifade edilir: (*köndegü* ED 731b). Bu kelimenin Sanskritçe aslı bize anlamının “kolye” olduğunu göstermektedir. Muhtemelen, -gü eki ile biten eski bir sözcüktür. Bu sözcük ve *kön-*, *köndger-* ve benzeri sözcükler arasında anlamsal bir bağ yoktur. Türkçe’de “kolye” için geniş bir kullanımı olan sözcük yoktur. *Drevnetyurskiy Slovar’* ve diğer Eski Türkçe sözlüklerde bu kelime bulunmamaktadır. R. A. Zakirov, çalışmasında bunu nadir bir kelime olarak anmaktadır, daha fazla kanıt sunmaz, ayrıntı vermez (Zieme, 1995, 237-238).

(158) inçä tep tedi tözünüm alıj bo nom buşisi tetir.. satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b27) 言。仁者。受此 法施 *yan ren zhe shou ci fa shi* (G 13025/ 13761, 5627, 542, 10016, 12387, 336, 9934) “Şöyle dedi: “Asilim, alın.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

珍寶瓔珞。時 *zhen bao ying luo shi* (G 599, 8720, 13323, 7321, 9921)

(159-160) *kuanşi im pusar algalı unamadı.. alkınçsız kögüzlüg bodis(a)v(a)t yana* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57b28) 觀世音菩薩不肯受之。無盡意復 *guan shi yin pusa bu ken shou zhi wu jin yi fu* (G6363, 9969, 13209, 9511, 9530, 9456, 5979, 10016, 1787, 12753, 2055, 5367, 3721) “Kuanşi im Pusar almaya razı olmadı. Tükenmez gönüllü bodhisattva yine ikinci”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

白觀世音菩薩 *bai guan shi yin pusa* (G8556/ 9339, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Kuanşi im Pusar ismi bu satırlar içerisinde, yani Çince de bir kere geçerken Uygurcada karşılığı yoktur.

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *ikiläyü ötünti*

(160) *tözünüm biziñä* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

言。仁者。愍我 *yan ren zhe min wo* (G13025/ 13761, 5627, 542, 7919/ 7930, 3313/ 8426/ 12680) “Asilim, bize”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57b29) 等故受此瓔珞 *deng gu shou ci ying luo* (G 10877,6190, 10016, 12387, 13323, 7321)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(160-162) *yarlıkançuçı*

(161) *könjül turguruñ bo buşimizni alıp asıg tuso*

(162) *kılıñ tep ötünti*

(162-164) *ol üdün t(ä)ñri burhan kuanşi im pusarka inçä tep yarlıkadı..*
tözünüm bo alkınçsız kögüzlög bodis(a)v(a)t satırlarının Çince karşılığında şu
şekildedir:

(T 57c01) 爾時佛告觀世音菩薩。當愍此無盡意菩薩 *er shi fo kao guan shi*
yin pusa dang min ci wu jin yi pusa (G 3354, 9921, 3598, 5952, 6363, 9969, 13209,
9511, 9530, 10721, 7919/ 7930, 12387, 12753, 2055, 5367, 9511, 9530) “O zaman
Tanrı Buddha Kuanşi im Pusar’a şöyle deyip buyurdu: “Asilim, bu Tükenmez
gönüllü bodhisattva”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57c02- 57c03) 及四衆天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那羅摩睺羅伽人
非人等故。受是瓔珞。即時 *ji si chong tian long ye cha gan ta po a xiu luo jia lou*
luo jin na luo mo hou luo qie ren fei ren deng gu shou shi ying luo ji shi (G 841,
10291, 2900, 11208, 7479, 12970, 186, 1742/ 5809, 10535, 9412, I. 3319/ 8440/
12684, 4661, 7291, 1153, 7343, 7291, 2067, 8090/ 8112/ 8178/ 8360, 7291, 7969,
4013, 7291, 1558, 5624, 3459, 5624, 10877, 6190, 10016, 9940, 13323, 7321, 878,
9921)

(Uygurcada çevirisi yoktur dediğimiz bu satırlar daha önce değindiğimiz (142-143)
tabiatüstü sekiz sınıfı içermektedir: *täñrilär yäklär luular gantar gandarvä asurelar*
talım kara kuşlar kinarä maharuklar kişili kişi 天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那
羅摩睺羅伽人非人等.

The eight classes of supernatural beings in the Lotus sūtra: 天 deva, 龍 nāga,
夜叉 yakṣa, 乾闥婆 gandharva, 阿修羅 asura, 迦樓羅 garuda, 緊那羅 kinnara, 摩睺
羅伽 mahoraga (Soothill, 1937, 41a); (Nakamura, 1975, 985c); (*hachibu-shu* JEBD,
1979, 95a)).

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(164-166) *ulatı t(ä)ñrili kişili kalın kuvragka*

(165) *yarlıkançuçı köñül turguruñ bo buşisin alıñ asıg tuso*

(166) *kılu biriñ tep yarlıkasar.. ötrü*

(166) *kuanşi im pusar* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c04) 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

愍諸四衆及於天龍人非人等。受 *min zhu si chong ji yu tian long ren fei ren deng shou* (G 7919/ 7930, 2571, 10291, 2900, 841, 13515, 11208, 7479, 5624, 3459, 5624, 10877, 10016)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *ol buşi bermiş*

(167-169) *ärd(i)nilig küntägüg alıp iki ülüş kälti bir ülüşin ärüş ärd(i)ni burhanka tutdı bir ülüşin t(ä)ñri şakimuni burhanka tutdı* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c05- 57c06) 其瓔珞。分作二分。一分奉釋迦牟尼佛。一分奉多寶佛塔。 *qi ying luo fen zuo er fen yi fen feng shi jia mou ni fo yi fen feng duo bao fo ta* (G 1026, 13323, 7321, 3506, 11741, 3363, 3506, 5342, 3506, 3574, 9983, 1153, 8044, 8194, 3598, 5342, 3506, 3574, 11302, 8720, 3598, 10525) “mücevherli gerdanlığı alıp ikiye böldü. Bir parçasını Prabhūtaratna-Buddha’ya sundu. Bir (diğer) parçasını (da) Tanrı Śākyamuni-Buddha’ya sundu.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

無盡意。 *wu jin yi* (G 12753, 2055, 5367) “alkınçsız kögüzlüg”

(168) **şakimuni buddha**: Çin. 釋迦牟尼佛 *shi jia mou ni fo* (G 9983, 1153, 8044, 8194, 3598). Skr. *śākyamuni* “Buddha adı, Śākya hükümdarı, Śākya hakimi”.

Śakimuni tarihi bir Buddha’nın adıdır ve yedi tarihi Buddha’nın en sonuncusudur. R. Arat, söz konusu kelimenin Türkçede şimdiye kadar *şakimuni* şeklinde okunduğunu aslına daha yakın olarak *śākyamuni* okumanın imkan dahilinde olabileceğini ifade etse de karışıklık yaratabilecek hususun Türkçe kelimenin Sanskritçe ses karşılığını (Türkçe *şakı* = Skr. *śākya*) hatırd tutmanın zor olduğudur der Arat (1986, 361). R. Arat’ın bu görüşüne katılarak Türkçede şimdiye değin okunan biçimiyle kelimeye yer verilmiştir.

Skr. *Śākya-muni* olan bu kelime, *Śākya* kabilesindeki kutsal kişi anlamına gelmektedir. Budizm’i başlatan Skr. *Gautama Buddha*’dır (Nakamura, 1975, 610c→610b); *Śākya* kabilesinin bilge kişisi anlamındadır. Tarihi Buddha’nın,

Budizm'in kurucusunun adıdır. Ailenin adı *Gautama* (Pali *Gotama*), verilen adı ise *Siddhārtha* (Pali *Siddhattha*)'dır. Bu *Śākya* kabilesinin bir üyesidir. (Japoncası *shakamuni*, JEBD, 1979, 267a); *Śākyamuni*, *Śākya* kabilesinin azizidir. “Aziz, bilge kişi, dünya nimetlerinden kendini çekmiş rahip” anlamlarına gelmektedir (Soothill, 1937, 482a-b); *Vipaśyin* ile başlayan yedi Buddha'nın yedincisidir (*śākyamuni*, Pali. *Śākyasiṃha*, Edgerton, 1953, 525a).

ärüş ärd(i)ni burhan: Çin. 多寶佛 *duo bao fo* (G 11302, 8720, 3598), Skr. *prabhūtaratna-buddha* “incisi çok olan Buddha”. *ärüş* < Skr. *prabhuta* “çok, ... bakımından zengin”. *ärd(i)ni* < Skr. *ratna* “inci, değerli taş”.

Prabhūtaratna-buddha, *Saddharma-puṇḍarīka-sūtra*'da görülmektedir. *Śākyamuni* sūtranın ilk on bölümünü açıkladığı zaman, bu *tathāgata Śākyamuni*'ye önce görünmüş ve sonra onu övmüştür (Japoncası *tahō-nyorai*, 多寶如来 JEBD, 1979, 310b); *Prabhūtaratna*, hazinesi bol ya da mücevheri çok Buddha'dır. Nirvanada uzun süre kalan eski Buddha, Lotus öğretisi vaaz ettiğini duyup *hisstūpato*'da görünür. Varlığı görünür bunun yanı sıra nirvananın varlığı kaybolmaz. Ve bu Lotus öğretisi Buddha müjdesidir (Soothill, 1937, 209a); hazinesi çok olan *tathāgata*'ya verilen addır. *Śākya*'nın isimlerinden biridir. Kendi ölümünden sonra Lotus Sūtra'nın okunduğu yerlere teşrif edip, okuyan kişiye “(senin söylediğin) doğrudur” diyerek doğruluğunu kanıtlamaya çalışan *tathāgata*'dır. Bu Buddha 多寶佛 *duo bao fo* şu şekilde de geçmektedir. Skr. *bhūta-ratnasya tathāgatasya*'dır (Nakamura, 1975, 899d); uzak dünyadaki (*Ratnavisuddhā*) eski Buddha'nın adıdır. (Edgerton, 1953, 382b).

(169) *kuanşi im pusa* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音菩薩。 *guan shi yin pusa* (G 6363, 9969, 13209, 9511, 9530)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57c07) 有如是自在神力。遊於娑婆世界。 *you ru shi zi zai shen li you yu suo po shi jie* (G 13376, 5668, 9940, 12365, 11481, 9819, 6980, 13423, 13515, 10195, 9412, 9969, 1522)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(169-170) *antag uz al çävişin temin bo yertinçüdä asıg tuso kılı yoriyur..*

Ancak bu satırlar içerisinde *yoriyur* kelimesinin karşılığına rastlamaktayız: 遊.

(170-174) *ol üdün alkinçsız kögüz<lüg> bodis(a)v(a)t şlok takşutın t(ä)ñri burhanka inçä tep ayıtu täğinti [...]sogançığ körkiñä tükälligim t(ä)ñrim [...] ikiläyü ayıtu täğinür män bo bodis(a)v(a)t [...] nä üçün nä tıtağın kuanşı im pusar tep atantı [...]* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c08- 57c09- 57c10) 爾時無盡意菩薩。以偈問曰世尊妙相具我今重問 彼佛子何因緣名為觀世音 *er shi wu jin yi pusa yi jie wen yue shi zun miao xiang ju wo jin zhong wen bi fo jie ci yin yuan ming wei guan shi yin* (G 3354, 9921, 12753, 2055, 5367, 9511, 9530, 5462, 967/ 1453, 12650, 13772, 9969, 11495, 7857, 4249, 3018, 3313/ 8426/ 12680, 2027, 2880/ 2914, 12650, 8768/ 8966, 3598, 1505, 12399, 13215, 13737, 7940, 12521, 6363, 9969, 13209) “O zaman Tükenmez gönüllü bodhisattva (şu) beyitlerle Tanrı Buddha’ya saygı ile şöyle sordu: ‘(Ey benim) sevimli yüzlü Tanrım, saygı ile ikinciye (yani bir daha) soruyorum. Bu bodhisattva ne için ne sebeple Kuanşı im Pusar diye adlandırıldı?’”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 57c11) 具足妙相尊 *ju zu miao xiang zun* (G 3018, 3025/ 11840, 7857, 4249, 11945)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *t(ä)ñri burhan ymä*

(171) **şlok takşut:** Çin. 偈 *jie* (G 967/ 1453). Skr. *gāthā* “dörtlük, manzume”.

Şiir anlamındadır. Buddha’nın düşüncelerinin şiir olarak ifade ediliş biçimi ya da Buddha’nın erdemini öven şiir demektir. Uyaklı yazının bir türü olarak, dörtlükten oluşmaktadır. *Gāthā* ve *geya* olarak iki türü vardır (Nakamura, 1975, 307b); Skr. *gāthā* olan bu kelime “vezinli ilahi, dinsel şarkı” anlamlarına gelmektedir. Sūtralarda bulunan ve genellikle 4, 5 ve 7’li satırlı olan ilahilerdir (Soothill, 1937, 342a); Buddha’nın övüldüğü şarkılarda kullanılan mısralardır ya da Budist öğretinin önemli noktalarını kısaca vurgulamak için kullanılmaktadır (Japoncası *ge*, JEBD, 71a).

Modern biçimler Mo. *silüg* bk. (Lessing, 1960, 708a), Tuvaca *şülük* (Ölmez, 2007, 268a).

(175-176) *şlok takşutın inçä tep [...] kikiñ yarlıkadı[...]koduru tınlañ siz ol kuanşı im [...] bodis(a)v(a)t yorığın* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c12) 偈答無盡意 汝聽觀音行 *jie da wu jin yi ru ting guan yin xing* (G 967/ 1453, 10479, 12753, 2055, 5367, 5666, 11299, 6363, 13209, 3858/ 4624) “Tanrı Buddha yine beyitle şöyle deyip cevap vermek lütfunda bulundu: ‘Siz iyice dinleyin! Bu Kuanşı im Pusar’ın dolaşması”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

善應諸方所 *shan ying zhu fang suo* (G 9710, 13294, 2571, 3435, 10211)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *nomlayın kut kolup*

(177-178) *ant antıkmış taloy ügüzdä täriñräk ol* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c13) 弘誓深如海 *hong shi shen ru hai* (G 5282, 9994, 9823, 5668, 3767) “(onları kurtarmak için) ant içmesi denizlerden ırmaklardan daha derindir.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

歷劫不思議 *li jie bu si yi* (G 6924, 1504, 9456, 10271, 5460)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *k(a)lp üdün kolulasar bilgülik ärmäz*

(178-179) *kolti sanınça [...] burhanlarka tapınıp* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c14) 侍多千億佛發 *shi duo qian yi fo fa* (G 9915, 11302, 1725, 5368/ 13184, 3598, 3376) “Bir sürü buddhaya tapıp”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

大清淨願 *da qing jing yuan* (G 2688/ 10470/ 10546, 2188, 2176/ 2177, 13708)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *antıka kut kolmuş äriür..*

(180-181) *män amtı siziñä azk(ı)ya nomlayın atın eşidsär [...]*ät'özin körsär
sakınmışı täginmışı yoksuz bolmaz [...] satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 57c15- 57c16) 我爲汝略說 聞名及見身心念不空過 *wo wei ru lüe shuo*
wen ming ji jian shen xin nian bu kong guo (G 3313/ 8426/ 12680, 12521, 5666,
7079/ 7242/ 7564/ 7565/ 7572, 9598/ 10164, 12651, 7940, 841, 1671/ 4533, 9813,
4562, 8303, 9456, 6596, 6622) “Ben şimdi size biraz birşey anlatacağım. Adını
iştirse, vücudunu görmeyi hayal ettiği, saygıyla dilediği şey boşa gitmez.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

能滅 *neng mie* (G 8184, 784)

(181-182) *kop türlüg ämgäkintä* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

諸有苦 *zhu you ku* (G 2571, 13376, 6258) “Türlü sıkıntılardan”

Uygurcada çevirisi yoktur: 假使興害意 推落大火坑

念彼觀音力 火坑變成池

或漂流巨海 龍魚諸鬼難

念彼觀音力 波浪不能沒

或在須彌峯 爲人所推墮

念彼觀音力 如日虛空住

或被惡人逐 墮落金剛山

念彼觀音力 不能損一毛

或值怨賊繞 各執刀加害

念彼觀音力 咸即起慈心

或遭王難苦 臨刑欲壽終

念彼觀音力 刀尋段段壞

或囚禁枷鎖 手足被杻械

念彼觀音力 釋然得解脫

呪詛諸毒藥 所欲害身者

念彼觀音力 還著於本人

或遇惡羅刹 毒龍諸鬼等

念彼觀音力 時悉不敢害

若惡獸圍遶 利牙爪可怖

念彼觀音力 疾走無邊方

虵蛇及蝮蠍 氣毒煙火燃

念彼觀音力 尋聲自迴去

雲雷鼓掣電 降雹澍大雨

念彼觀音力 應時得消散

(T 57c17) 假使興害意 推落大火坑 *jia shi xing hai yi tui luo da huo keng*
(G 1160, 9896, 4611, 3768, 5367, 2822/ 12185, 6672/ 6811/ 7329/ 7364, 2688/
10470/ 10546, 5326, 6015)

(T 57c18) 念彼觀音力 火坑變成池 *nian bi guan yin li huo keng bian
cheng chi* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 5326, 6015, 9210, 762, 1983)

(T 57c19) 或漂流巨海 龍魚諸鬼難 *huo piao liu ju hai long yu zhu gui nan*
(G 3989/ 5316, 9138, 7248, 3003, 3767, 7479, 13510, 2571, 6430, 8135)

(T 57c20) 念彼觀音力 波浪不能沒 *nian bi guan yin li bo lang bu neng mo*
(G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 9336, 6762, 9456, 8184, 7713/ 8016/ 8057)

(T 57c21) 或在須彌峯 爲人所推墮 *huo zai xu mi feng wei ren suo tui tuo*
(G 3989/ 5316, 11481, 4716, 7812, 3564, 12521, 5624, 10211, 2822/ 12185, 11335)

(T 57c22) 念彼觀音力 如日虛空住 *nian bi guan yin li ru ri xu kong zhu* (G
8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 5668, 5595/ 5642/ 9998, 3048/ 4711, 6595,
2527)

(T 57c23) 或被惡人逐 墮落金剛山 *huo bei wu ren zhu tuo luo jin gang shan* (G 3989/ 5316, 8769, 3326/ 8452/ 12779, 5624, 2591, 11335, 6672/ 6811/ 7329/ 7364, 2032, 5895, 9663)

(T 57c24) 念彼觀音力 不能損一毛 *nian bi guan yin li bu neng sun yi mao* (G 8303, 8768/ 8966, 13209, 6980, 9456, 8184, 10440, 5342, 7679)

(T 57c25) 或值怨賊繞 各執刀加害 *huo zhi yuan zei rao ge zhi dao jia hai* (G 3989/ 5316, 1847, 13716, 11671/ 11701, 5580/ 5584, 6026, 1795, 10783, 1144, 3768)

(T 57c26) 念彼觀音力 咸即起慈心 *nian bi guan yin li xian ji qi ci xin* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 4498, 878, 1070, 12406, 4562)

(T 57c27) 或遭王難苦 臨刑欲壽終 *huo zao wang nan ku lin xing yu shou zhong* (G 3989/ 5316, 11611, 12493, 8135, 6258, 7165, 4621, 13642, 10019, 2894/ 12008)

(T 57c28) 念彼觀音力 刀尋段段壞 *nian bi guan yin li dao xun xia xia huai* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 10783, 4581/ 4885, 4194, 4194, 5031/ 6331)

(T 57c29) 或囚禁枷鎖 手足被杻械 *huo qiu jin jia suo shou zu bei niu xie* (G 3989/ 5316, 2336/ 4665, 2033, 1145, 10204, 10011, 3025/ 11840, 8769, 2469/ 2520/ 8351, 4436)

(T 58a01) 念彼觀音力 釋然得解脫 *nian bi guan yin li shi ran de jie tuo* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 9983, 5551, 10842, 1515/ 4419, 11375)

(T 58a02) 呪詛諸毒藥 所欲害身者 *zhou zhu zhu du yao suo yu hai shen zhe* (G 2476, 2598, 2571, 12054, 12958, 13352, 13796, 10211, 13642, 3768, 9813, 542)

(T 58a03) 念彼觀音力 還著於本人 *nian bi guan yin li huan zhu yu ben ren* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 3763/ 3826/ 5047, 483/ 543/ 2395/ 2566, 13515, 8846, 5624)

(T 58a04) 或遇惡羅刹 毒龍諸鬼等 *huo yu wu luo cha du long zhu gui deng* (G 3989/ 5316, 13562, 3326/ 8452/ 12779, 7291, 213, 12054, 7479, 2571, 6430, 10877)

(T 58a05) 念彼觀音力 時悉不敢害 *nian bi guan yin li shi xi bu gan hai* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 9921, 4138, 9456, 5841, 3768)

(T 58a06) 若惡獸圍遶 利牙爪可怖 *ruo wu shou wei rao li ya zhao ke bu* (G 5644, 3326/ 8452/ 12779, 10022, 12529, 5580/ 5584, 6885, 12797, 484/ 2684, 6078, 9481)

(T 58a07) 念彼觀音力 疾走無邊方 *nian bi guan yin li ji zou wu bian fang* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 918, 11791, 12753, 9192, 3435)

(T 58a08) 虵蛇及蝮蠍 氣毒煙火燃 *yuan she ji fu xie qi du yan huo ran* (G 13748, 9786, 841, 3716, 4362, 1064, 12054, 13029/ 13064, 5326, 5552)

(T 58a09) 念彼觀音力 尋聲自迴去 *nian bi guan yin li xun sheng zi hui qu* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 4581/ 4885, 9883, 12365, 5173, 3068/ 6107)

(T 58a10) 雲雷鼓掣電 降雹澍大雨 *yun lei gu che dian jiang bao zhu da yu* (G 13812, 6824, 6241/ 6243, 583/ 1997, 11201, 1255/ 4282, 8704/ 9400, 2612, 2688/ 10470/ 10546, 13623)

(T 58a11) 念彼觀音力 應時得消散 *nian bi guan yin li ying shi de xiao san* (G 8303, 8768/ 8966, 6363, 13209, 6980, 13294, 9921, 10842, 4297, 9559)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(182-185) *kutgarur bo yertinçüdaki [...] kamag yaljuklar*

(183) *adrok adrok muñinta [...] alku türlüg ämgäkintä ozgurur*

(184) *yelvikip agukup ölürgäli sakınsar yana ol ok kıltaçı-*

(185) *-ka tägir... ayıg erinç [...] yarlıg umugsuz inagsız ämgäklig*

(186) *tınl(ı)glar* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58a12) 衆生 *chong sheng* (G 2900, 9865) “canlılar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a13- 58a14- 58a15) 被困厄無量苦逼身觀音妙智力能救世間苦具足
神通力廣修智方便十方諸 *bei kun e wu liang ku bi shen guan yin miao zhi li neng*
jiu shi jian ku ju zu shen tong li guang xiu zhi fang bian shi fang zhu (G 8769, 6542,
8470, 12753, 7015, 6258, 8918, 9813, 6363, 13209, 7857, 1784, 6980, 8184, 2281,
9969, 1601, 6258, 3018, 3025/ 11840, 9819, 12294, 6980, 6397, 4661, 1784, 3435,
9187/ 9227, 9959, 3435, 2571)

Uygurcada çevirisinin olmadığını düşündüğümüz bu satırlar arasında bazen karşılıklarına rastlamaktayız. Ancak birkaç kelimeden ibaret olan bu karşılığın sağlandığı kelimeler şu şekildedir: **(187)** *bilgä bilig* 智, **(188)** *bügülüg* 神.

(184) yelvik-: *yelvik-* fiili *yelvi*: “sihirbazlık kaidesi” anlamına gelmektedir. Clauson’un verdiği örnek üzerinde çalıştığımız metne aittir. Ve *aguk-* fiiline bizi göndermektedir (ED, 1972, 920b). “Büyüden etkilenmek” anlamındadır. *Yelvi+k-* şeklinde verilen fiil, Nadeljaev ve Clauson’da *jelvikmāk* şeklinde de olabileceğine değinilmiştir. Ancak Clauson “büyü yapmak” olarak yanlış bir çeviride bulunmuştur. Fakat *yelvi+lä-*. Erdal’a göre bu hata *yelvik-* ve *aguk-* fiili ile beraber geçtiği için, bizim çalıştığımız metinden kaynaklanmaktadır (OTWF, 1991, 497).

(184) aguk-: “zehirli olmak” anlamına gelmektedir. Clauson’un verdiği *yelvikip agukup ölürgäli sakınsar* cümle üzerinde çalıştığımız metne aittir (ED, 1972, 83a-b). *aguk-* / ''*qwq-* fiili, *agu* isim “hediye” kökünden gelmektedir. *+(X)k-* isimden fiil yapım eki ile *agu+k-* fiili oluşmaktadır. Fiil “zehirlenmek; (düşünsel olarak) zehirlenmek, (düşünceleri) zehirlenmek” anlamlarındadır (UigWb, 2010, 31).

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(186- 189) *ögintä kañınta takı yägrāk adasınta*

(187) *tudasınta ara kirür ozgurur al çäviş bilgä bilig*

(188) *kazganç ärtiñü üküş kazganmış üçün бүгүлүг*

(189) *ärdämkä tıdıgsız ärür... ontun sıñar ät'öz körgütür ol*

(190) *yer suv yok kim kántü özi tägmäsär* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

國土無刹不現身 *guo tu wu cha bu xian shen* (G 6609, 12042/ 12099, 12753, 213, 9456, 4539/ 4825, 9813) “(Hiçbir) memleket₂ yoktur ki kendisi ulaşmasın.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a16) 種種諸惡趣 *zhong zhong zhu wu qu* (G 2886/ 12013, 2886/ 12013, 2571, 3326/ 8452/ 12779, 3120)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(190-191) *käntüni atamış ünüg anta ok eşidir*

(191) *tamu pret yılkı ajunta özi* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

地獄鬼畜生 *di yu gui chu sheng* (G 10956, 13633, 6430, 2669/ 4742, 9865)

“Cehennemlikler, açlık çeken ruhlar ve hayvanlar dünyasına”

(191) tamu pret yılkı ajun: “Cehennemlikler, ruhlar ve hayvanlar dünyası”.

Çin. 地獄鬼畜生 *di yu gui chu sheng* (G 10956, 13633, 6430, 2669/ 4742, 9865)

Skr. *naraka*, *niraya*, Çin. 地獄 *di yu* (G 10956, 13633). “Cehennem” anlamındadır. Aydınlanmamış insanların göçüp gittiği beş ya da altı dünyadan birisidir. Cehennem tasvirleri çok farklılıklar göstermektedir. Örneğin, sekiz sıcak cehennem, sekiz soğuk cehennem, üç yalıtılmış cehennem gibi (Japoncası *jigoku*, JEBD, 1979, 135a).

Skr. *demon*, Çin. 鬼 *gui* (G 6430). Üç anlamı vardır. İlki, merhumların ruhudur. İkinci anlamı, göç edip giden insanların gittiği sekiz dünyadan birinde yaşayanlar yani aç hayaletler ya da *gokiler*di. Üçüncü anlam ise, cehennemin koruyucu şeytanlarıdır (Japoncası *oni*, 1979, 228b). *Pret* < Toh.A *pret* < Skr. *preta* “ruh, hayalet, cin” anlamlarındadır ve “şeytan” olarak geçmektedir (DTS, 1969, 398b).

Skr. *tiryag-yoni*, Çin. 畜生 *chu sheng* (G 2669/ 4742, 9865). Kuşlar, vahşi hayvanlar, balıklar, kurtlar ve diğer türler yani insandan aşağı olan canlıları tanımlamaktadır (Japoncası *chikushō*, 1979, 30b).

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a17- 58a18) 生老病死苦以漸悉令滅眞觀 *sheng lao bing si ku yi jian xi ling mie zhen guan* (G 9865, 6783, 9300, 10280, 6258, 5462, 1629, 4138, 7199, 7874, 589, 6363)

Uygurcada çevirisinin olmadığını düşündüğümüz bu satırlar arasında bazen karşılıklarına rastlamaktayız. Ancak birkaç kelimedenden ibaret olan bu karşılığın sağlandığı kelimeler şu şekildedir: **(192)** *ämğäk* 苦.

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(192-193) *kirip ämgäklärintä ozgurur [...] kuanşi im pular tınl(ı)glarig*

(193) *kolulamış çin kertü kolulamak tetir...*

(193) *arig turug* ikilemesinin Çince karşılığında şu şekildedir:

清淨 *qing jing* (G 2188, 2176/ 2177)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir: 觀 *guan* (G 6363)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(193-194) *kolulamak tetir...*

(194) *keñ bilgä bilig* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

廣大智慧觀 *guang da zhi hui guan* (G 6397, 2688/ 10470/ 10546, 1784, 5193, 6363) “Büyük, geniş hikmetli bir ant içmedir.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a19) 悲觀及慈觀 5 常願常瞻仰 *bei guan ji ci guan chang yuan chang zhan yang* (G 8779, 6363, 841, 12406, 6363, 440/ 9736, 13708, 440/ 9736, 277/ 9683, 12885)

Uygurcada çevirisinin olmadığını düşündüğümüz bu satırlar arasında bazen karşılıklarına rastlamaktayız. Ancak birkaç kelimedenden ibaret olan bu karşılığın sağlandığı kelimeler şu şekildedir: **(195)** *ädgü ögli* 慈.

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(194-197) *kolulamak tetir ulug yarlıkançuçı*

(195) *kolulamak tetir... ulug ädgü ögli kolulamak tetir män*

(196) *kut kolur män kulk(ı)ya ulug yarlıkançuçı kolulamak biligin*

(197) *mäni kolulayu buyanlayu yarlıkazun*

(197-198) *arığ turug yarlıkançuçı yarukunıuz kün t(ä)ñri täg bilgä biliglig yarukunıuz kop kamag* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58a20) 無垢清淨光慧日破諸 * *wu gou qing jing guang hui ri po zhu* (G 12753, 6163, 2188, 2176/ 2177, 6389, 5193, 5595/ 5642/ 9998, 9410, 2571) “Temiz, berrak, merhametli Güneş Tanrısı gibi hikmetli ışığı (bana) lütf etsin.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a21) 闇能伏災風火普 *an neng fu zai feng huo pu* (G 60, 8184, 3691, 11487, 3554, 5326, 9513)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(199) *yalıuklar kögüzin yarutır siz mänin ymä kararığının*

(200) *yarutu berzün* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

明照 *ming zhao* (G 7946, 474) “aydınlatıversin.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a22) 世間悲體戒雷震 *shi jian bei ti jie lei zhen* (G 9969, 1601, 8779, 11205, 1531, 6824, 642)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(200-201) *tsuyumta yazukumta boşuyu berzün tözü yertinçü yer suvda*

(201) *ulug yarlıkançuçı bulıt öritir* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

慈意妙大雲 *ci yi miao da yun* (G 12406, 5367, 7857, 2688/ 10470/ 10546, 13812) “büyük merhametli bir bulut meydana gelir.”

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *siz t(ä)ñrim*

(202) *noş täg tatıglıg yagmur suvın yagıtıp* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58a23) 澍甘露法雨 *zhu gan lu fa yu* (G 2612, 5832, 7362/ 7369, 3366, 13623) “tatlı bir yağmur suyu yağdırıp”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a24- 58a25) 滅除煩惱焰靜訟經官處 怖畏軍陣中念彼觀音力衆怨悉
退散 *mie chu fan nao yan zheng song jing guan chu bu wei jun zhen zhong nian bi*
guan yin li chong yuan xi tui san (G 7874, 2638, 3411, 8165, 13151, 713, 10447,
2122, 6341, 2660, 9481, 12548, 3276, 643, 2875/ 2906, 8303, 8768/ 8966, 6363,
13209, 6980, 2900, 13716, 4138, 12183, 9559)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(202-203) *yalḡukların*

(203) *nizvani otın öçürür siz bo bodis(a)v(a)t*

(202) noş tąg tatılgı yagmur suv: Çin. 澍甘露 *zhu gan lu* (G 2612, 5832,
7362/ 7369) Skr. *amṛta*, *noş tatıg* “tatlı, hoş”.

Çin. 澍 *zhu* (G 2612) “bereket(li) yağmur”.

Çin. 甘露 *gan lu* (G 5832, 7362/7369) “Tanrıların içme suyu” anlamına gelmektedir. Bu suyu içen kişi ölümsüzlüğe erişmektedir. Veda’da Skr. *soma* içkisi olarak geçmektedir. Tadı bal gibi olduğundan bu adı almıştır. Kişiyi sarhoş eden, lezzetli olan yiyecekler için de kullanılmaktadır. “Gökten inen tatlı damla, gökyüzündeki ölümsüz ilaç, Tanrıların içkisi” anlamlarındadır. İçen kişi Tanrı olur, nur olur. Lotus Sūtra’da içimi tatlı olan bir içki olarak verilen bu içecek, içen kişiye ölümsüzlük getirmekle beraber Buddha’nın öğretisinin mecazi anlatımıdır (Nakamura, 1975, 185c); “tatlı öz su, şerbet, Tanrıların içkisi” anlamlarını taşımaktadır. Bunu içen kişinin ölümsüz olduğu söylenir (Japoncası *kanro*, JEED, 1979, 162b); Skr. *amṛta* olan bu kelime “tatlı çiğ, tadı ve kokusu güzel şey, ölümsüzlük yemeği, tanrı yemeği, ölümsüzlük şerbeti” anlamlarına gelmektedir. Yeşil, sarı, kırmızı ve beyaz olmak üzere dört türlü ölümsüzlük şerbeti vardır. Bunlar *sudhā* ya da *soma* olarak bilinen ve yenilebilir bir ağaçtan gelmektedirler (Soothill, 1937, 195b); *Nāga*’nın ismidir (Edgerton, 1953, 64a); (Hôbôgirin, 1929, 30a- 80b).

Çin. 澍甘露法雨 *zhu gan lu fa yu* (2612, 5832, 7362/7369, 3366, 13623)
“Tanrıların suyu gibi tatlı olan bereketli yağmur suyu”.

(203-204) *sogançig ünlüg tetir.. äzrua ünlüg tetir taloy ünlüg tetir* satırlarının
Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58a26) 妙音觀世音梵音海潮音 *miao yin guan shi yin fan yin hai chao yin* (G 7857, 13209, 6363, 9969, 13209, 3403, 13209, 3767, 519, 13209) “Brahma seslidir. Deniz seslidir.”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a27) 勝彼世間 *sheng bi shi jian* (G 9876, 8768/ 8966, 9969, 1601)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(205) *yertinçüdü yegädmiş*

(205-206) *ünlüg tetir... anı üçün turkaru atamış kargäk atamış* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

音是故須常念 *yin shi gu xu chang nian* (G 13209, 9940, 6190, 4716, 440/ 9736, 8303) “Onun için sürekli adının anılması gerek”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a28) 念念勿生疑 *nian nian wu sheng yi*

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(206-207) *sezik kulmanlar... ämgäktä ara kirmägäy tep...*

(207) *kuanşi im pular* ismi Çince karşılığında şu şekildedir:

觀世音 *guan shi yin* (G 6363, 9969, 13209)

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58a29- 58b01) 淨聖於苦惱死厄能爲作依怙具一切功德 *jing sheng yu ku nao si e neng wei zuo yi hu ju yi qie gong de* (G 2176/ 2177, 9892, 13515, 6258, 8165, 10280, 8470, 8184, 12521, 11741, 5387, 4969, 3018, 5342, 1057/ 1552, 6554, 10845)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(207-208) *bügü biligin alkunı körür бүгүләнүр*

(208) *yarlıkançuçı közin körüp* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

慈眼視 *ci yan shi* (G 12406, 13129, 9955) “Lütufkar gözü ile görüp”

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir: *umuğı inagı bolu berür...*

(209) *kop türlüg ädgü kılınç kazgançı taloy ügüzdä* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58b02) 衆生福聚海 *chong sheng fu ju hai* (G 2900, 9865, 3707, 3061/4778, 3767) “Her türlü sevapları denizlerden, ırmaklardan₂”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

無量是故應頂禮 *wu liang shi gu ying ding li* (G 12753, 7015, 9940, 6190, 13294, 11265, 6949)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(210-212) *täriñräk tetir aqlak tözgäriñsiz ärdämi ol ärür kanta*

(211) *atarar anta ok äşidür içginmaz muñınta ämgäkintä ara*

(212) *kirür ozgurur... anın tınl(ı)glar atamış tapınmış kärgäk [...]*

(213) *ol üdün yer tutar bodis(a)v(a)t ornınta turup* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58b03) 爾時持地菩薩即從座起。 *er shi chi di pu sa ji cong zuo qi* (G 3354, 9921, 1982, 10956, 9511, 9530, 878, 12028, 11758, 1070) “O zaman dünyayı tutan bodhisattva (Skr. *dharaṇīmdhara*) (yerinden kalkıp) ayakta durup”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

前白 *qian bai* (G 1737, 8556/ 9339)

(213) **yer tutar bodis(a)v(a)t:** Çin. 持地菩薩 *chi di pu sa* (G 1982, 10956, 9511, 9530). Skr. *dharaṇīmdhara* “yeryüzünü, dünyayı tutan Buddha”.

Kṣiti Gharbha’nın diğer adıdır (Skr. *dharaṇīmdharo bodhisattvo mahāsattvaḥ* Nakamura, 1975, 569b); Skr. *dharaṇīmdhara* ya da *ṇīmdhara* kelimesi “bir ya da daha fazla Bodhisattva’nın adı; *Nāga* kralının adı” anlamlarına gelmektedir (Edgerton, 1953, 276a); Çin. 持地 *chi di*, Skr. *dharaṇīmdhara* kelimesi “yeryüzünü, dünyayı tutan, kural koyan Buddha” anlamındadır. *Avalokiteśvara*’nın geleceğini tahmin eden, haber veren bodhisattvanın adıdır (Soothill, 1937, 302b).

(213-215) *t(ä)ñri burhanka inçä tep ötüg ötünti... kim kayu tnl(i)g bo kuanşi im pusar* satırlarının Çince karşılığında şu şekildedir:

(T 58b04) 佛言世尊若有衆生聞是觀世音菩薩 *fo yan shi zun ruo you chong sheng wen shi guan shi yin pusa* (G 3598, 13025/ 13761, 9969, 11945, 5644, 13376, 2900, 9865, 12651, 9940, 6363, 9969, 13209, 9511, 9530) “Tanrı Buddha’ya şöyle dedi: “Herhangi bir canlı varlık bu Kuanşi im Pusar”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58b05- 58b06) 品自在之業普門示現神通力者。當知是人功德不少。佛說是普門品時。衆中 *pin zi zai zhi ye pu men shi xian shen tong li zhe dang zhi shi ren gong de bu shao fo shuo shi pu men pin shi chong zhong* (G 9273, 12365, 11481, 1787, 12991, 9513, 7751, 9953, 4539/ 4825, 9819, 12294, 6980, 542, 10721, 1783, 9940, 5624, 6554, 10845, 9456, 9746, 3598, 9598/ 10164, 9940, 9513, 7751, 9273, 9921, 2900, 2875/ 2906)

Uygurcada çevirisinin olmadığını düşündüğümüz bu satırlar arasında bazen karşılıklarına rastlamaktayız. Ancak birkaç kelimedenden ibaret olan bu karşılığın sağlandığı kelimeler şu şekildedir: (216) *ol tnl(i)g* 是人.

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(215-220) *ärdämin bögülänmäkin kutadmakin eşidsär atın*

(216) *atayu tutsar män inçä kolulayur män ol tnl(i)gnıñ*

(217) *ädgü kılınç uthısı ärtiñü üküş tetir... t(ä)ñri t(ä)ñrisi*

(218) *burhan kuanşi im pusarnıñ alkudın sınar kutadmak*

(219) *ärdämin nomlayu vidyag kılınıñ eşidigli kuvragda*

(219) **vidya:** Çin. 明 *ming* (G 7946), Skr. *vidyā* “bilgi” anlamına gelmektedir. Ancak Şinasi Tekin “büyücülük sanatı” anlamı da vermiştir. Bunun için kelimenin şu şekilde olması gerekmektedir: 明呪. Kuanşi im Pusar’ın vücut değiştirme, başka bir canlının kılığına girip görünme yani istediği zaman ve istediği yerde istediği kılığa girebilme gücüne işaret etmektedir.

“Bilgi, ışık, aydınlanma” anlamlarına gelmektedir. Buddha’nın hikmetinin açığa çıkması, ışığının tezahür etmesini görmekteyiz (Soothill, 1937, 262a-b); kelimenin ayrıntılı anlamları için bk. (Nakamura, 1975, 1306b).

(219-220) *säkiz tümän tört miñ tınl(ı)glar alkugun* satırlarının Çince karşılığı şu şekildedir:

八萬四千衆生。皆 *ba wan si qian chong sheng jie* (G 8504, 12486, 10291, 1725, 2900, 9865, 1437) “84.000 canlı varlığın hepsi”

Metnimizde Uygurca karşılığı bulunmayan Çince kelimeler şu şekildedir:

(T 58b07) 發無等等阿耨多羅三藐三菩提心 *fa wu deng deng a nou duo luo san miao san pu ti xin* (G 3376, 12753, 10877, 10877, I. 3319/ 8440/ 12684, 8381, 11302, 7291, 9522/ 9552, 7866, 9522/ 9552, 10915/ 11003, 4562)

Çince karşılığını tespit edemediğimiz Uygurca satırlar şu şekildedir:

(220-222) *tözgäriñsiz*

(221) *burhan kutıña köñül turgurdılar...*

(222) *namo but... namo drm... namo sañ*

Ve bu satırların ardından hem Uygurca hem de Çince metin sona ermektedir. Ayrıca müstensihinin notu da vardır:

(223-224) *drmuruç säli upase kulk(ı)ya küsüşinä bitidim ägsük...d ... -meki bolur... ..bi... ..* [(Müstensihinin notu): (223-224) Ben zavallı upasaka Drmuruç (Skr. *Dharmaruci*) Seli’nin yoğun isteği üzerine yazdım. Eksiklikleri varsa (bağışlayın)!.

5. DİZİN

5.1. İkilemeler Dizini

Budist Uygur Edebiyatı içerisinde ikilemelerin oldukça yer tuttuğunu metnimizde tespit ettiğimiz ikilemeler aracılığıyla görmekteyiz. Metnimizde tespit ettiğimiz ikilemeler şunlardır:

Ayrıca İslami döneme ait bir eser olan Kutadgu Bilig’de geçen ikilemeler için bk. (Ölmez, Zühal, 1997, 19-40; 1998, 235-260).

ada tuda: tehlike, felaket 186

al çäviş: usul, care 098, 169, 187

arığ süzük: saf, temiz 051

arığ turug: saf, temiz 193, 197

asıg tuso: fayda, yarar 003, 096, 099,
150, 151, 161, 165, 170

aş içgü: yiyecek içecek 086

atamak kertgünmäk: inanma 080

bag bukagu: köstek 038

biçäk kağıl: bıçak kırbaç 027

çın kertü: gerçek, hakikat, doğru 193

ärgü otrug: oturulacak yer, makam
021

ot äm: ilaç 087

sansız tümän: sayısız 009, 042

şlok takşut: beyit, dörtlük 171, 175

taloy ügüz: okyanus 019, 209

tapın- udun-: hürmet göstermek,
hizmet etmek 085, 091, 152

tapıg udug: saygı, hürmet, hizmet
079, 086, 156

ton tonangu: giyecek 086

tünlä küntüz: gece gündüz 015, 073

umug inag: umut 10a

umugsuz inagsız: umutsuz 185

uzun turkaru: uzun (müddet), daima
14

yäk içgäk: şeytan 030

yer suv: yeryüzü 030, 042, 151, 190,
201

yolçı yerçi: yolcu 046

5.2. Uygurca- Çince Dizin

ada sıkıntı, zorluk

a. +sınta tudasınta 186

adın başka, diğer, farklı

a. a. kor yas kılı usar 035

a. a. ügä bilgä atlıg yüzlüg är

ävçi 136, 138 || 長者居士

宰官婆羅門婦女 *chang*

zhe ju shi zai guan po lu men

fu nü

adınçığ bambaşka, seçkin

tañ a. alp ärdäm 149

adrok fark, farklı

a. a. ät'öz 150 || 種種形 *zhong*

zhong xing

a. a. muñıta alku türlüg

ämğäkintä ozgurur 183

adroksuz farksız

bir täg tüz a. tetir 093 || 等無

異 *deng wu yi*

agı mal, hazine

a. barım ağır yüklär 046

agır ağır || 重 *zhong*

a. yazuklug bolup tutup 026

a. yazuklugun yazuksuzun yana
yokıla 036

a. yüklär 047 || 重寶 *zhong bao*

agırlla- saygı göstermek, hürmet

etmek, ağırlamak → *aya-*

ayayu a.-yu tutmuş 072

ayayu a.-yu tapınu udunu

atayu tutmuş 152

aglak yüksek

a. tözgäriñsiz ärdäm 210

aguk- ağılamak, zehirlemek

yelvikip a.-up ölürgäli 184

ajun << Soğd. 'žwn dünya

tamu pret yılkı a.+ta 191 || 地

獄鬼畜生 *di yu gui chu sheng*

al usul, çare

a. çäviş 187

a. çävişin 169

a. +ı çävişi 099

nä a. +ın çävişin 098

al- almak

tözünüm a.-ıñ bo nom buşisi

tetir 158 || 仁者受此法施

ren zhe shou ci fa shi

bo buşisin a.-ıñ 165

buşimizni a.-ıp 161

küntägüg a.-ıp 167

küntägüsin a.-ıp 157

kuanşi im pusa a.-galı

unamadı 159 || 觀世音菩薩不

肯受之 *guan shi yin pusa bu*

ken shou zhi

alkın- azalmak

takı a.-magay 094

alkınçsız eksilmeyen, tükenmez ||

無盡意 *wu jin yi*

a. kögüzlüg bodis(a)v(a)t 059,
069, 083, 088, 096, 100, 148,
154, 159, 163, 171 || 無盡意菩
薩 *wu jin yi pusa*

alku bütün, hep, hepsi || 衆 *chong*, 皆
jie

a. kişikā amrak bolur 078 || 衆
人愛敬 *chong ren ai jing*
a. tükāti tägürsär 087
a. türlüğ ämgäk 183
bügü biligin a.+nı körür 207
a.+ka korkunçsuz buşi bergüçi
tetir 153
a.+ka yaraşı 144 || 皆 *jie*
a.+dın sınar 002, 218

alkugun bütün, hep || 皆 *jie*

kamag yalñuklar a. kuanşi im
pusar atın atamış kargäk 081
|| 皆應受持觀世音菩薩名號
jie ying shou chi guan shi yin
pusa ming hao
säkiz tümän tört miñ tınl(ı)glar
a. 220 || 八萬四千衆生皆 *ba*
wan si qian chong sheng jie

altmış altmış

a. iki koti 084 || 六十二億 *liu*
shi er yi

alp zor, güç; fedakarlık; kahraman
ärtiñü *a. ärür* 048

tañ adınçığ a. ärdämin 149

altun altın || 金 *jin*

a. kümüş ärd(i)ni monçuk 018
|| 金銀琉璃 *jin yin liu li*

amanç (=) Skr. *sresthī* zengin

ulug a. +lar atlıglar 124, 126 ||
長者 *chang zhe*

amrak sevimli || 愛 *ai*

alku kişikā a. bolur 078 || 衆人
愛敬。 *chong ren ai jing*

amran- sevmek

a.-mak uvutsuz bilig 061

amrıl- uysallaşmak

uvutsuz biligdä ketär a.-ur 063

amtı şimdi || 今 *jin*

biz a. kuanşi im pusarka tapıg
udug tägürälim 155 || 我今當
供養觀世音菩薩 *wo jin dang*
gong yang guan shi yin pusa
män a. siziñä azk(ı)ya
nomlayın 180 || 我爲汝略說
wo wei ru lüe shuo

anı onu || 是 *shi*

a. takı 034
a. üçün 007, 012, 024, 071,
081, 205 || 是故 *shi gu*
a. üçün 058

anın onun için, bu yüzden

a. kamag tınl(ı)glar 152 || 衆生
是 *chong sheng shi*
a. tınl(ı)glar 212

anıñ onun || 其 *qi*

a. ara 021 || 其中 *qi zhong*

ant ant, yemin || 弘誓 *hong shi*

a. antıkmış 177 || 弘誓 *hong shi*

anta orada, ondan sonra

a. (antag yerine) 012

a. (açar yerine) 031

a. ok eşidür 10b, 191, 211

antag öyle, böyle, böylece, o gibi

a. kutrulur 012

a. 015

a. kasınçığ ulug tetir 060

a. ulug tetir 071

asıgı tusosı a. tetir 096

kuanşı im pusar a. uz al çävişin 169

antık- ant içmek || 弘誓 *hong shi*

ant a.-mışı 177 || 弘誓 *hong shi*

a.-a kut kolmuş ärür 179

açar ona

a. utru 031

ara ara, arası || 中 *zhong*

yagı yavlak a. 043

yagılar a. uduzup ärtürgäli 047

adasınta tudasınta a. 187

ämgäktä a. 206, 211

muñınta ämgäkintä a. 011

anıñ a. 022 || 其中 *qi zhong*

arığ arı, temiz, saf || 清淨 *qing jing*

a. turug 193 || 清淨 *qing jing*

a. turug yarlıkançuçı 197 || 清淨光 *qing jing guang*

a. süzük kertgünç köñül 050

artok ziyade, fazla, artık, çok

a. küçlög övkäçi ärsär 064

aryavalokdäşvar → kuanşı im pusar

<< Skr. *aryavalokiteśvara* 007-008

asıg yarar, fayda, kazanç

a. tuso kıl- 003, 099, 150, 151, 161, 165, 170

ädgü kılınçlıg a.+ı tusosı 095 || 福德之利 *fu de zhi li*

asurä << Skr. *asura* şeytanlar sınıfına verilen bir ad || 阿修羅 *a xiu luo*

a.+lar 142 || 阿修羅 *a xiu luo*

aş yemek, gıda, aş, yiyecek || 食 *shi*

a.+ın içgüsin 086 || 飲食 *yin shi*

at ad, isim, unvan || 名 *ming*

a.+ın üzüksüz atasar 075

a.+ın eşidsär 180 || 聞名 *wen ming*

a.+ın atayu tutsar män 215

bodis(a)v(a)tlar a. atayu tapınu udunu 084 || 菩薩名字。復盡形供養 *pusa ming zi fu jin xing gong yang*

kuanşı im pusar a. atasar 014, 022, 032, 039 || 觀世音菩薩名者 *guan shi yin pusa ming zhe*

kuanşı im pusar a. atasar 062,
 064
kuanşı im pusar a. atanlar 052
 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin*
pusa ming
kuanşı im pusar a. atayu 067
kuanşı im pusar a. atayu 091 ||
 觀世音菩薩名 *guan shi yin pu*
sa ming
kuanşı im pusar a. atamış 082
 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin*
pusa ming
kuanşı im pusar a. atamış 095
 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin*
pusa ming
ata- ad vermek, adlandırmak,
 çağırarak, seslenmek, söylemek || 名
ming
käntüini a.-mış 10b, 190
sizlär kamagun a.-mışka 053 ||
 汝等若稱名者 *ru deng*
ruo cheng ming zhe
kuanşı im pusar tep a.-mışta
 056 || 觀世音菩薩稱其名
guan shi yin pusa cheng qi
ming
kuanşı im pusar atın a.-mış
 082 || 觀世音菩薩名 *guan shi*
yin pusa ming
kuanşı im pusar atın a.-mış
 095 || 觀世音菩薩名 *guan shi*
yin pusa ming

anı için turkaru a.-mış 205 ||
 是故須常 *shi gu xu chang*
kärgäk a.-mış 206
anın tınl(ı)glar a.-mış 212
kuanşı im pusar atın a.-ırlar
 052 || 觀世音菩薩名 *guan shi*
yin pusa ming
ämgäklig tınl(ı)glar a.-sar 006
a.-sar 10a
kuanşı im pusar atın a.-mış
 014
uzun turkaru a.-sar 015
kuanşı im pusar atın a.-sar
 022, 032, 039 || 觀世音菩薩名
 者 *guan shi yin pusa ming zhe*
kuanşı im pusar atın a.-sar
 063, 064
atın üzüksüz a.-sar 075
kanta a.-sar anta ok äşidür 211
a.-yu 015
kuanşı im pusar atın a.-yu 068
kuanşı im pusar atın a.-yu 091
 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin*
pusa ming
täk bir üdün tapınu udunu a.-
yu täginsär 091 || 一時禮拜供
 養 *yi shi li bai gong yang*
bodis(a)v(a)tlar atın a.-yu
udunu 085 || 菩薩名字。復盡
 形供養 *pusa ming zi fu jin*
xing gong yang
ölüm küniñä tägi a.-yu 085

anın kamağ tınl(ı)glar ayayu
agırlayı tapını udunu a.-yu
tutmuş 153
atın a.-yu tutsar män 216
atamak çağırma
a. kertgünmāk 079
atan- adlandırılmak || 稱 *cheng*, 名
ming
tep a.-ur 008, 013, 025, 058
tep a.-tı 4a
kuanşı im pısar tep a.-tı 174 ||
名為觀世音 ming wei guan shi
yin
atl(ı)g adlı, denen, ünlü, denilen,
adlandırılan
ügä bilgä a. yüzlög är ävçi
136, 138 || 長者居士宰官婆羅
門婦女 *chang zhe ju shi zai*
guan po luo men fu nü
bo sav a. yer suvda yorıyur 151
ulug ämränçlär a.+lar 125 ||
長者 *chang zhe*
aya- saygı göstermek, hürmet etmek
a.-yu agırlayı tutmuş 072
a.-yu agırlayı tapını udunu
atayı tutmuş kärgäk 152
ayamak saygı, saygı gösterme
tapıg udug a. 079
ayıg kötü, fena
a. kılınçlıg “günah” 066
a. erinç yarlıg umugsuz inagsız
ämğäklig tınl(ı)g 185
ayıt- sormak || 問 *wen*

tep a.-u 172 || 問曰 wen yue
ikiläyü a.-u 173 || 問 wen
azk(ı)ya azıcık
män amtı sizinä a. nomlayın
180 || 我為汝略說 *wo wei ru*
lüe shuo
azu veya; yoksa
a. adın adın kor yas kılı usar
035
bag köstek || 繫 *xi*
b.+da bukaguda 038, 040 || 繫
xi
bar var
bir b. ulug otka kirsär 016 ||
入大火火 *ru da huo huo*
bar- varmak, gitmek, ulaşmak
b.-urlar 024
barım mal
agı b. ağır yüklär 046
bart krş. *bat*
b. bol- C20
bas- basmak
b.-madın 026
baş başkan
t(ä)ñri yerintäki sü b.+ı tay
sañun 117 || 天大將軍 tian da
jiang jun
başla- (bir topluluğun) başına geçmek,
başlamak
ol kalın satıgçılarıg b.-p 046
bat zarar krş. *bart*
b. kıl- 028
bäg bey, efendi, üst düzey görevli

kayu tınl(ı)g b.+lär dä 026, 036
ber- vermek || 施 *shi*
umugu ınagı bolu b.-ür 209
ol buşı b.-miş 167
korkunçsuz buşı b.-gäy 053 ||
 無畏施 *wu wei shi*
asıg tuso kılı b.-iñ 166
yarutı b.-zün 200 || 明照 ming
zhao
boşuyu b.-zün 200
korkunçsuz buşı b.-güçi 153 ||
 無畏施 *wu wei shi*

beş beş
b. otuzunç “25” 003
b. yüz “500” 044

biçäk bıçak || 刀 *dao*
b. kakılı 027 || 刀杖 dao zhang

bil- bilmek; anlamak; ayırımına
 varmak; kavramak
inçä b.-iñ 059, 083, 101, 148
bir b.-ür ulug är sartbav 045
b.-gülük ärmäz 178

bilgä bilge, hakîm || 智 *zhi*, 慧 *hui*
yaruk b. 069
b. bilig 187 || 智 zhi
kän b. bilig 194 || 廣大智慧
 觀 *guang da zhi hui guan*
t(ä)ñri täg b. biliglig 198
elçi b.+lär 129, 130 || 宰官
zai guan
ügä b. atlıg är ävçi 136, 138 ||
 長者居士宰官婆羅門婦女

chang zhe ju shi zai guan po
luo men fu nü
bir b. kişi 022

bilig bilgi; bilinç
uvutsuz b.+dä ketär 063
uvutsuz b.+i küçlüg ärsär 062
biligsiz b.+intä ketär 069
ulug yarlıkançuçı kolulamak
kolulamak b.+in 196
bügü b.+in alkunı körür 207
bilgä b. 187 || 智 zhi
kän bilgä b. 194 || 廣大智慧
 觀 *guang da zhi hui guan*
bilgä b.+lig yarukunuz 198

biligsiz bilgisiz, cahil
kararig b. kögüzlüg ärsär 066
kararig b. biligintä ketär 068

bir bir (=) Skr. *eka* || 一 *yi*
b. bilür 045
b. üdün 091 || 一時 yi shi
b. täg tüz adroksuz 093 || 等無
 異 *deng wu yi*
takı b. kişi b. tāk 090 || 復有人
fu yu ren
b. ülişin 167, 168 || 一分 yi fen
b. ünin namo 055 || 聲 sheng
b. bar ulug otka kirsär 016 ||
 入大火火 *ru da huo huo*
b. bilgä kişi 022

birle ile, birlikte
ädgü kılınçı b. tüz tetir 092

*b. ol yağılar ara uduzup
ärtürgäli 047*

birök eğer, ise, şayet, ola ki; fakat ||
以 *yi*

b. 009, 048 || 以 yi

*b. bo üç miñ ulug miñ 029 || 若
三千大千 ruo san qian da
qian*

b. kim ayıg kılınçlıg 066

*b. kız tiläsär 076 || 欲求女 yu
qiu nü*

*b. takı bir kişi 090 || 復有人 fu
you ren*

b. burhanlar 102 || 以佛 yi fo

*b. pratikabutlar 104 || 以辟支
佛 yi pi zhi fo*

*b. şiravaklar 106 || 以聲聞
yi sheng wen*

*b. äzrua t(ä)ñri 108 || 以梵
王 yi fan wang*

*b. hormuzta t(ä)ñri 110 || 以帝
釋 yi di shi*

*b. ulug ärklig t(ä)ñri 112 || 以
自在天 yi zi zai tian*

*b. mahişvar ulug t(ä)ñri 115 ||
以大自在天 yi da zi zai tian*

*b. t(ä)ñri yerintä sü başı tay
sañun 117 || 以天大將軍 yi
tian da jiang jun*

*b. bişamn t(ä)ñri 119 || 以毘沙
門 yi pi sha men*

*b. kiçig kiçig eliglär 122 || 以
小王 yi xiao wang*

*b. ulug amançlar atlıglar 124
|| 以長者 yi chang zhe*

*b. egil nomçı töröçi 126 || 以居
士 yi ju shi*

*b. elçi bilgälär 129 || 以宰官 yi
zai guan*

*b. bram(a)nlar 131 || 以婆羅門
yi po luo men*

*b. toyın ş(a)mnanç upasi
upasançlar 133 || 以比丘比丘
尼優婆塞優婆夷 yi bi qiu bi
qiu ni you po sai you po yi*

*b. adın adın ügä bilgä atlıg
yüzlüg är ävçi 136 || 以長者居
士宰官婆羅門婦女 yi chang
zhe ju shi zai guan po luo men
fu nü*

*b. känç urı känç kızlar 139 || 以
童男童女 yi tong nan tong nü*

*b. t(ä)ñrilär yäklär luular
gantarlar gantarvalar asurlar
talım kara kuşlar kinarä
maharuklar kişili kişi
ärmäzlilär 142 || 以天龍夜叉
乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那羅
摩睺羅伽人非人等 yi tian
long ye cha gan ta po a xiu luo
jia lou luo jin na luo mo hou
luo qie ren fei ren deng*

b. v(a)çirapanlar 145 || 以執
金剛 *yi zhi jing gang*

bişamn (=) Skr. *vaiśramaṇa* || 毘沙門
pi sha men

b. t(ä)ñri 120, 121 || 毘沙門 *pi
sha men*

biti- yazmak
kulk(ı)ya küsüşinä b.-dim 223

biz *biz*
*b. amtı kuanşı im pusarka
tapıg udug tägürälim* 155 || 我
今當供養觀世音菩薩 *wo jin
dang gong yang guan shi yin
pusa*

b. +inä yarlıkançuçı köñül 160

bo bu || 此 *ci*, 彼 *bi*, 若 *ruo*
b. yertinçü 101 || 國土 *guo tu*
b. yertinçüdəki 006, 182
b. yertinçüdä 009, 170
b. bodis(a)v(a)t 007, 10b, 012,
024, 173, 203 || 彼佛 *bi fo*
b. üç miñ ulug miñ 029, 041 ||
若三千大千 *ruo san qian da
qian*
b. kalın yağı yavlak 053 || 此
*怨賊 *ci yuan zei*
b. iki kişiniñ ädgü kılınçı 093 ||
是二人福正 *shi er ren fu
zheng*
b. kuanşı im pusar 098, 148,
214 || 是觀世音菩薩 *shi guan
shi yin pusa*

b. çambud(i)vip yoriyur 098
*b. birök t(ä)ñri yerintäki sü
bai tay sañun* 117 || 以天大將
軍 *yi tian da jiang jun*

b. sav atlıg yer suvda yoriyur
151
b. nom buşisi tetir 158 || 此
法施 *ci fa shi*

b. buşimizni alıp 161
b. alkınçsız kögüzlüg 163
b. buşisin alıñ 165
b. körkin 109

bodis(a)v(a)t << Skr. *bodhisattva*
Buddha olacak kimse, Buddha adayı ||
Çin. 菩薩 *pusa*

bo b. 007, 10b, 013, 024, 173,
203 || 彼佛 *bi fo*
ol b. 052 || 是菩薩 *shi pusa*
alkınçsız kögüzlüg b. 059, 070,
083, 088, 097, 101, 148, 154,
160, 164, 171 || 無盡意菩薩
wu jin yi pusa
kuanşı im b. 176 || 觀音 *guan
yin*
*gañ ügüz içintäki b.+lar atayu
tapınu udunu* 084 || 恒河沙菩
薩名字。復盡形供養 *heng he
sha pusa ming zi fu jin xing
gong yang*
yer tutar b. (=) Skr.
dharanimdhara bodhisattva
213 || 持地菩薩 *chi di pusa*

bol- olmak; yardımcı eylem

ögrünçülüğ köñüllüğ b.-ur 065

kögüzi b.-ur 069

b.-ur 224

alku kişikā amrak b.-ur 078 ||

衆人愛敬。 *chong ren ai jing*

umugı inagı b.-u berür 208

agır yazuklug b.-up 026

yolçısı yerçisi b.-up 046

yoksuz b.-maz 081

yoksuz b.-maz 181 || 不空 *bu*

kong

boşu- kurtarmak

b.-yu berzün 200

boşun- kurtulmak

ol tınl(i)g b.-ur 040

bram(a)n << Skr. *brāhmana* || 婆羅門

po luo men

b.+lar 131, 132 || 婆羅門 *po*

luo men

bukagu köstek

bagda b.+da 038, 040 || 繫 *xi*

bulıt bulut || 雲 *yun*

ulug yarlıkançuçı b. öritir 201

|| 慈意妙大雲 *ci yi miao da*

yun

burhan << Skr. *Buddha* || 佛 *fo*

t(ä)ñri b.+ka 097, 171, 213 ||

佛 *fo*

birök b.+lar 102 || 以佛 *yi*

fo

b.+lar 103 || 佛 *fo*

kolti sanınça b.+larka 179 ||

多千億佛 *duo qian yi fo*

ärüş ärd(i)ni b.+ka 168 || 多

寶佛 *duo bao fo*

t(ä)ñri b. 090, 100, 162 || 佛 *fo*

t(ä)ñri b. 175

t(ä)ñri şakimun b.+ka 169 || 釋

迦牟尼佛 *shi jia mou ni fo*

t(ä)ñri t(ä)ñrisi b. (=) Skr.

devātidevabuddha 218

tözgärinçsiz b. kutı (=)

Skr. *anuttarāsamyaśambuddha*

221

busuşlug kederli, dertli, üzüntülü

korkınçlug b. ärsär 044

buşi << Çin. 布施 (*bu shi*) sadaka

korkunçsuz b. bergäy 053 || 無

畏施 *wu wei shi*

korkunçsuz b. bergüçi 153 || 無

畏施 *wu wei shi*

b. bermiş 166

bo nom b.+si tetir 158 || 此法

施 *ci fa shi*

bo b.+sin alıñ 165

bo b.+mizni alıp 161

but burhan << Skr. *buddha*

namo b. namo drm namo sañ

001, 222

buyanla- iyilik etmek → *buyan* <<

Skr. *punya* iyi davranış

kolulayu b.-yu yarlıkazun 197

bügü hikmet, bilgelik; büyü, doğa

üstü güç; tabiat üstü kudret || 神 *shen*

b. biligin alkunu körür 207

b.+lüg ärdäm 188 || 神 *shen*

bügülän- bilmek

bügü biligin alkunu körür b.-ür

208

bügülänmäk bilme

kuanşi im pular ärdämin b.+in

kutadmakin eşidsär 215

çambud(i)vip << Skr. *jambudvīpa* bu

dünyanın adı

bo ç. yer suvda yoriyur 098

çäviş usul, çare

al ç. 187

alı ç.+i 100

alın ç.+in 098

al ç.+in 169

çın doğru || 眞 *zhen*

ç. kertü 193

çiltämäk onur, saygı, saygı gösterme

tapıg udug ayamak ç. 079

drm << Skr. *dharmā*

namo but namo d. namo san

001, 222

drmuruç << Skr. *dharmaruci* fazilet

sahibi

d. säli upase kulk(ı)ya 223

ädgü iyi, güzel; iyilik, üstünlük || 善

shan, 福 *fu*

ä. kılınç kazganç kazganur 077

ä. kılınç 088, 089 || 是善 *shi*

shan

ä. kılınç 217

kop türüg ä. kılınç || 衆生福聚

chong sheng fu ju

ä. kılınçı 092

ä. kılınçı 093 || 福正 *fu zheng*

ä. kılınçlıg asıgı tusosı antag

tetir 095 || 福德之利 *fu de zhi*

li

ä. ögli 195 || 慈 *ci*

ägsük eksik

ä. 223

ägsüt- eksiltmek, azaltmak

tapıgın udugın ä.-mäsar 086

äm ilaç

otıja ä.+injä 087 || 醫藥 *yi yao*

ämgäk sıkıntı, eziyet, ızdırap || 苦 *ku*

ä.+tä ara kirmägäy tep 206

ol ä.+i tölüki 080

ä.+intä 010, 012, 039, 182,

183, 211 || 苦 *ku*

ä.+lärintä 011, 192

ä.+lig tınl(ı)glar 006

ä.+lig tınl(ı)glar 185 || 衆生

chong sheng

ol kamag ämgäkliglär 012

ä. ämgänsär 038, 080

ämgän- acı çekmek, ızdırap çekmek

ämgäk ä.-sär 010, 038, 080

är erkek

ulug ä. sartbav satıgçılar 045

ügä bilgä atlıg yüzlüg ä. ävçi

137, 138 || 長者居士宰官婆羅

門婦女 *chang zhe ju shi zai*
guan po luo men fu nü
är- yardımcı eylem, {-Dir}; var
 olmak, bulunmak || 若 *ruo*
öz yerintä ä.-ür 024
ärtnü alp ä.-ür 048
antika kut kolmuş ä.-ür 180
bügülüğ ärdämkä tıdıgsız ä.-ür
 189
ol ä.-ür kanta atasar 210
yavlak yäk içgäk ä.-sär kälip
 030 || 中夜叉羅刹欲來 *zhong*
ye cha luo cha yu lai
korkunçlug busuşlug ä.-sär
 044
ä.-türgäli sakınsar 047
amranmak uvutsuz biligi
küçlüg ä.-sär 062
övkäçi ä.-sär 064 || 若多*瞋
 恚 *ruo*
ayığ kılınçlıg kararığ biligsiz
kararığ biligsiz kögüzlüg ä.-sär
 067
kutrulgu tınl(ı)glar ä.-sär 103,
 105, 107, 109, 111, 113, 116,
 118, 120, 123, 125, 127, 130,
 132, 134, 137, 140, 144, 146 ||
 度者即現 *du zhe ji xian*
bilgülik ä.-mäs 178
kişili kişi ä.+lilär 143 || 人非
 人 *ren fei ren*
ärdäm güç, kabiliyet, fazilet, erdem
bügülüğ ä.+kä 189 || 神 *shen*

kutadmak ä.+i 060, 071
tözgäriñsiz ä.+i ol ärür 210
alp ä.+in kamag tınl(ı)glarka
 149
ä.+in бүгүләнмәкин kutadmak
eşidsär 215
kutadmak ä.+in nomlayu 219
ärd(i)ni (=) Skr. *ratna* değerli taş,
 mücevher || 琉璃 *liu li*, 璽 *ying*
satıgsız ä.+lär 019
ä.+lig küntägüg alıp 167 || 璽
 珞 *ying luo*
satıgsız ä. küntägüsin alıp 157
 || 頸衆寶珠璽珞價直百千兩
 金 *jing chong bao zhu ying luo*
jia zhi bai qian liang jin
altun kümüş ä. monçuk 018
 金銀琉璃 *jin yin liu li*
ärüş ä. burhan (=) Skr.
prabhutaratnabuddha 168 || 多
 寶佛 *duo bao fo*
ärgü oturulacak yer, makam || 國 *guo*
yäklär ä.+si otruglarında 021 ||
 羅刹鬼國 *luo cha gui guo*
ärk kuvvet, kudret, irade
eşidgäli ä.+lig 005
ulug ä.+lig t(ä)ñri (=) Skr.
işvaradeva 113, 114 || 自在天
zi zai tian
ärki belki
alı çävişi nätäg ä. 100
ärt- geçmek, aşmak

ä.-gäli sakınsar 043
ärtiñü pek, son derece, olağanüstü
 ä. *alp ärür* 048
 ä. *üküş agı barım* 046
 ä. *üküş ädgü kılınç kazganç*
kazganur 077
ädgü kılınç ä. üküş tetir 089
 ä. *üküş kazganmış* 188
ädgü kılınç utlısı ä. üküş tetir
 217
ärtür- geçirmek
 ä.-gäli sakınsar 047
ärüş pek çok; bütün || 多 *duo*
ädgü kılınç ä. mü tetir 088
 ä. *ärd(i)ni burhan* (=) Skr.
prabhūtaratnabuddha 168 || 多
 寶佛 *duo bao fo*
ol kalın ä. yağı yavlak 057
 ä. *kararığ biligsiz biligintä*
ketär 068
äsän sağ, salim, sağlıklı
 ä. *tükäl öz yerintä* 023
ät'öz (=) Skr. *kāya* vücut, beden || 形
xing, 身 *shen*
 ä.+in *körsär* 181 || 見身 *jian*
shen
 ä. *körkin* 002, 144
 ä. *körgitip* 150 || 形 *xing*
 ä. *körgütür* 189
ävçi kadın || 婦女 *fu nü*
ügä bilgä är ä. 137, 138 || 長者
 居士宰官婆羅門婦女 *chang*

zhe ju shi zai guan po luo men
fu nü
äzrua << Soğd. 'zrw' Brahma Tanrı ||
 梵 *fan*
 ä. *t(ä)ñri* 108, 109 || 梵王 *fan*
wang
 ä. *ünlüg tetir* 204 || 梵音 *fan*
yin
egil genel , dünyaya ait
 i. *nomçı töröçi* (=) Skr.
grihapati 126, 128 || 居士 *ju*
shi
elçi elçi
 i. *bilgälär* 129, 130 || 宰官 *zai*
guan
elig hükümdar, han, hakan
kiçig kiçig i. +lär 122, 123 ||
 小王 *xiao wang*
erinc zavallı, sefil
ayığ e. 185
eşid- işitmek || 聞 *wen*
anta ok e.-ür 10b, 191, 211
atın e.-sär 180 || 聞名 *wen*
ming
atın e.-sär 215
e.-ip 055 || 聞 *wen*
e.-gäli ärklig tep tetir 005
e.-igli kuvrag 219
ün e.-güçi 4a
e.-mäsär 007
gañ << Skr. *gañā* Ganj nehri

kum sanınça g. ügüz 084 || 恒河沙 *heng he sha*

gandarvā << Skr. *gandharva* gökyüzü müzisyeni || 乾闥婆 *gan ta po*

g.+lar 142 || 乾闥婆 *gan ta po*

gantar << Skr. *gandhāra* yılan hükümdarlar || 乾闥婆 *gan ta po*

g.+lar 142 || 乾闥婆 *gan ta po*

hormuzta << Soğd. *xwrmwzd* İndra bir ilah || 帝釋 *di shi*

h. t(ä)ñri 110, 111 || 帝釋 *di shi*

ıçgın- kaybetmek, elinden kaçırmak; geçmek (ızdırap)

ı.-maz muñıta ämgäkintä ara kirür ozgurur 211

ımag umut; sığınak, dayanak

umugı ı.+ı bolu berür 208

yarlıg umugsuz ı.+sız ämgäklig tınl(i)glar 185

umug ı. tutup 10a “sığınak”

ıç ıç

gan ügüz i.+intäki 084 || 恒河沙 *heng he sha*

taloy i.+intäki 020

ıçgäk şeytan, dev, cin

tolu yavlak yäk i. 030 || 滿中夜叉羅刹 *man zhong ye cha*

luo cha

ıçgü içki, içecek şey || 飲 *yin*

aşın i.+sin 086 || 飲食 *yin shi*

iki iki || 二 *er*

bo i. kişiniñ ädgü kılınçı 093 || 是二人福正 *shi er ren fu zheng*

i. ülüş kılıtı 167 || 分作二 *fen zuo er*

altmış i. koti sanı 084 || 六十二億 *liu shi er yi*

ikiläyü yeniden, ikinci kez

yana i. ötünti 160

i. ayıtu täginür 173

inçä öyle, öylece, böyle

i. tesär 4a

i. tep yarlıkadı 008, 100

i. tep yarlıkadı 090, || 言若復有 *yan ruo fu yu*

i. tep yarlıkadı 163, 175

i. tep tesär 050 || 言 *yan*

i. biliñ 059, 083, 101, 148

i. tep ötüg ötünti 097, 154, 214 || 言 *yan*

i. tep tedi 158

i. tep ayıtu 172 || 問曰 *wen yue*

i. kolulayur män 216

kakıl kırbaç || 杖 *zhang*

biçäki k.+ı 027 || 刀杖 *dao zhang*

kalın kalın, çok; sık

ol k. ärüş yağı yavlak 057

k. kuvragka 164

k. satıgçılar 043, 045, 049

k. yağı yavlak 043, 053 || 此 * 怨賊 *ci yuan zei*

kalp << Skr. *kalpa* devir, dönem, çağ;
eski çağlar, çok eski dönemler

miñ tūmān k. üd nomlansar

094

k. üdün kolulasar 178

kamag tamamı, hepsi, bütün, hep,
toplam || 諸 *zhu*, 衆 *chong*

k. ämgäkliglär 011

kop k. yalañuklar 198

sizlär k. korkmanlar 050 || 勿

得恐怖汝 *wu de kong bu ru*

k. satıgçılar 054 || 衆商 *chong*

shang

k. satıgçılar 056

k. tınl(i)glar 023 || 諸人 *zhu*

ren

k. tınl(i)glar 149, 152

anın üçün k. yalñuklar 072,

081 || 是故衆生 *shi gu chong*

sheng

anın üçün k. yalñuklar 182

k. yäklär 032

kamagun bütün, hepsi

sizlär k. atamışka 053 || 汝等若

稱名者 *ru deng ruo cheng*

ming zhe

kanta nerede

k. atasar anta ok äşidür 210

kañ baba

ögintä k. +inta 186

kara kara || 黑 *hei*

talım k. kuşlar (=) Skr. *garuda*
mitolojik bir kuş veya kuşa benzer
canlı

talım k. kuşlar 142 || 迦樓羅

jia lou luo

k. yel 020 || 黑風 *hei feng*

kararığ karanlık, kara

mäniñ ymä k. +ımın yarutu

berzün 199

k. biligsiz bilig 068

k. biligsiz kögüzlüg 066

kasınçığ pek çok

k. ulug tetir 060

kataglan- gayret etmek, çabalamak

tapınu udunu k.-sar 085

kayu hangi || 復有 *fu you*

takı ymä k. 013, 026, 036, 061,

073 || 復有 *fu y0u*

kim k. tınl(i)g 063, 083, 214

kim k. tınl(i)g 214 || 有衆生

you chong sheng

kim k. kişi 078

kazgan- kazanmak

ärtiñü üküş ädgü kılınç

kazganç k.-ur 078 || 殖德 *zhi*

de

ärtiñü üküş k.-mış 188

kazganç kazanç || 殖 *zhi*

kop türlüg ädgü kılınç k.+ı 209

|| 衆生福聚 *chong sheng fu ju*

k. kazganur 077 || 殖德 *zhi de*

k. ärtiñü üküş kazganmış 188

käl- gelmek || 來 *lai*

taloy içintäki kara yel k.-ip
020

yavlak yäk içgäk ärsär k.-ip
030 || 中夜叉羅刹欲來 *zhong*
ye cha luo cha yu lai
yazuklugun yazuksuzun yana
yokıla k.-ip 037 || 有罪若無罪
you zui ruo wu zui

kälür- getirmek || 設 *she*, 之 *zhi*

urı körklä kutlug ülüglüg ogul
k.-ür 076 || 福德智慧之男
set fu de zhi hui zhi nan she
kız k.-ür 077 || 之女 *zhi nü*

kämi gemi || 船舫 *chuan fang*

kara yel kälip k.+sin tokıp 020
|| 黑風吹其船舫飄墮 *hei feng*
chui qi chuan fang piao tuo

känç genç || 童 *tong*

k. urı k. kız 139, 141 || 童男童
女 *tong nan tong nü*

k(ä)ntü kendi || 身 *shen*

kim k. eşidmäsär 007
ötrü k.+nüñ 156
k.+ni atamış 10b, 190
k. özi 190 || 身 *shen*

k(ä)rgäk gerek, ihtiyaç, lüzum

nä temiş k. kim 034
atamış k. 082, 206
atamış tapınmış k. 212
ayayu ağırlayu tapınu udunu
atayu tutmuş k. 153

ayayu ağırlayu tutmuş k. kim
072

keñ geniş

k. bilgä bilig 194 || 廣大智慧
觀 *guang da zhi hui guan*

kertgünç inanç

arığ süzük k. köñül 051

kertgünmäk iman etme, inanma

atamak k. 080

kertü doğru

çın k. kolulamak tetir 193

ket- gitmek, uzaklaşmak

uvutsuz biligdä k.-är 063
biligsiz biligintä k.-är 069

kıl- yapmak, etmek, yerine getirmek

asıg tuso k.-ur 099, 152
sakınç k.-tı 027
iki ülüş k.-tı 167 || 分作二 *fen*
zuo er
asıg tuso k.-ıñ 162
asıg tuso k.-u 150, 166, 170
adın adın kor yas k.-u usar 035
näñ bat k.-u umaz 028
vidyag k.-mışın 219
k.-taçıkä tägir 184
sayu sezik k.-manlar 206

kılıç kılıç

k.+ı 027

kılınç iş, davranış, amel || 正 *zheng*

ayıg k.+lıg 066
ädgü k. 088, 089 || 福正 *fu*
zheng
ädgü k. 217

ädgü k. kazganç kazganur 077
kop türlüg ädgü k. 209 || 衆生
福聚 chong sheng fu ju
ädgü k. +ı 092
ädgü k. +ı 093 || 福正 fu zheng
ädgü k. +lıg asıgı tusosı 095 ||
福德之利 fu de zhi li

kılmak kılma, sağlama

asıg tuso k. +ı 003

kına- eziyet etmek

k.-galı sakın- 027

kınlık hapishane

k. +ta kirip 037

kıyırtı yan bakış, şaşı bakış

k. yavlak közin körü 033

kız kız || 女 nü

k. tiläsär 076 || 欲求女 yu qiu
nü

k. kälürür 077 || 之女 zhi nü

känç urı känç k. +lar 140, 141 ||

童男童女 tong nan tong nü

kiçig küçük

k. k. eliglär 122, 123 || 小王
xiao wang

kikiñç cevap || 答 da

k. yarlıkadı 175

kim kim; ki, öyle ki, şayet || 有 you

takı ymä k. kayu 013, 025,
036, 061, 073 || 復有人 fu you
ren

k. kayu tınl(i)g 063, 083, 214

k. kayu kişi 078

k. ämgäklig 006

kärgäk k. ol kişig 034

birök k. ayıg kılınçlıg 066

ayayu ağırlayu tutmuş kärgäk
k. 072

yertinçüdüki k. tınl(i)glar 006

yer suv yok k. 007, 190

kinarä << Skr. kimnara yarı hayvan
yarı insan olan mitolojik canlılar
topluluğu || 緊那羅 jin na luo

k. 142 || 緊那羅 jin na luo

kir- girmek || 入 ru, 漂 piao

adasınta tudasınta ara k.-ür
187

muñınta ämgäkintä ara k.-ür
212

otka k.-sär 016 ||

入大火火 ru da huo huo

ulug suvka k.-sär 017 ||

大水所漂 da shui suo piao

taloy ügüzkä k.-sär 019

k.-ip kutgarur 011

kınlıkta k.-ip 037

tamu pret yıldı ajunta özi k.-ip
192

ämgäktä ara k.-mägäy tep 207

kişi kişi, insan, şahıs || 人 ren

alku k. +kä amrak bolur 078 ||
衆人愛敬。 chong ren ai jing
kim kayu k. 078

takı bir k. bir tāk 090 || 復有人
fu you ren

ol k. ädgü kılınçı 092

öñräki k. ädgü kılınçı 092
 bo iki k. +niñ ädgü kılınçı 093 ||
 是二人福正 shi er ren fu
 zheng
 ol k. +g ölü- 031, 034
 k. +li k. ärmäzlilär (=) Skr.
 manuṣyamanuṣya 143 || 人非
 人 ren fei ren
 t(ä)ñrili k. +li 164
 bir bilgä k. 022
 ol k. tapa kınırta yavlak közin
 koru umagaylar 033

koduru tamamıyla, tam; dikkatle,
 iyice

k. tınlañ siz 176

kol- dilemek, istemek

kut k.-ur män 196
 kut k.-u yalvara 040
 kut k.-up 177
 kut k.-muş ärür 179

kolti << Skr. koti sayısız, çok || 多千
 億佛 duo qian yi, 億 yi

altmış iki k. sanı 084 || 六十二
 億 liu shi er yi
 k. sanınça burhanlar 178 || 多
 千億佛 duo qian yi fo

kolula- devirlere gore saymak; ant
 içmek; inanmak

kuanşı im pular tınl(i)glarığ
 k.-muşı çın kertü kolulamak
 tetir 193
 inçä k.-yur män 216
 kalp üdün k.-sar 178

mäni k.-yu buyanlayu
 yarlıkazun 197

kolulamak (kurtarmaya) ant içme

arığ turug k. tetir 193
 çın kertü k. 193
 kän bilgä bilig k. tetir 194
 ulug yarlıkançuçı k. tetir 195
 ädgü ögli k. tetir 195
 k. biligin 196

kop bütün, hep; bütünüyle; her türlü ||
 諸 zhu

k. kamag yalñuklar 198
 k. türlüğ ämgäkintä 181 ||
 諸有苦 zhu you ku
 k. türlüğ ädgü kılınç 209 || 衆
 生福聚 chong sheng fu ju

kor zarar, ziyan

k. yas kılı usar 035

kora- azalmak

övkäsi k. -yur 065

kork- korkmak || 恐怖 kong bu

sizlär kamag k. -mañlar 050 ||
 汝勿得恐怖 ru wu de kong bu

korkınçlıg → bk. korkunçlug

korkunçlug korkmuş

k. busuşlug ärsär 043

korkunçsuz korkusuz || 無畏 wu wei

sizlärkä k. buşı bergäy 052 ||
 無畏施 wu wei shi
 k. buşı bergüçi 153 || 無畏施
 wu wei shi

koti → kolti

kögüz düşünce, kavrama, anlama

alkınçsız k. 083, 096, 101, 148,
154, 159, 164, 171 (*kögüzlüg*
yerine)

k.+i bolur 069

kop kamag yalñuklar k.+in
yarutır 199

kögüzlüg düşünceli, kavrama gücü
olan

alkınçsız k. bodis(a)v(a)t
059, 070, 083, 088, 096, 101,
148, 154, 159, 164, 171 || 無盡
意菩薩 *wu jin yi pusa*

kararığ biligsiz k. ärsär 066

köñül gönül, yürek; düşünce; kanaat;
iman || 心 *xin*

k.+täki täg urı 076

arığ süzük kertgünç k.+in 051

ögrünçlüg k. +lüg bolur 065

burhan kutıña k. turgurdılar
221

yarlıkançuçı k. turguruñ 161,
165

kör- görmek

bügü biligin alkunı k.-ür 207

ät'özin k.-sär 181 || 見身 *jian*
shen

közin k.-ü umagaylar 033

körkin k.-ü kutrulgu 102, 105,
107, 109, 111, 113, 115, 118,
120, 122, 125, 127, 129, 131,
134, 137, 140, 143, 146 || 身得
度者 *shen de du zhe*

yarlıkançuçı közin k.-üp 208 ||

慈眼視 *ci yan shi*

körk görünüş, güzel (yüz)

ät'öz k.+in 002

sogançıg k.+injä tükälligim
t(ä)ñrim 172 || 世尊妙 *shi zun*
miao

bişamn t(ä)ñri k.+in körü 120 ||
毘沙門身得 *pi sha men shen*
de

bişamn t(ä)ñri k.+in körgitü
121 || 毘沙門身而爲 *pi sha*
men shen er wei

bram(a)nlar k.+in körü 131 ||
婆羅門身得 *po luo men shen*
de

bram(a)nlar k.+in körgitür 132
|| 婆羅門身而爲 *po luo men*
shen er wei

burhanlar k.+in körü 102 || 佛
身得 *fo shen de*

burhanlar k.+in körgitü 104 ||
佛身而爲 *fo shen er wei*

ulug ämränçlär atlıglar k.+in
körü 125 || 長者身得 *chang*
zhe shen de

ulug amançlar atlıglar k.+in
körgitür 126 || 長者身而爲
chang zhe shen er wei

ügä bilgä atlıg är ävçi k.+in
körü 137 || 長者居士宰官婆羅
門婦女身得 *chang zhe ju shi*

zai guan po luo men fu nü shen de
ügä bilgä atlıg är ävçi k.+in körgitür 139 || 長者居士宰官
 婆羅門婦女身而爲 *chang zhe ju shi zai guan po luo men fu nü shen er wei*
äzrua t(ä)ñri k.+in körü 108 || 梵王身得 *fan wang shen de*
äzrua t(ä)ñri k.+in körgitü 109 || 梵王身而爲 *fan wang shen er wei*
hormuzta t(ä)ñri k.+in körü 110 || 帝釋身得 *di shi shen de*
hormuzta t(ä)ñri k.+in körgitü 112 || 帝釋身而爲 *di shi shen er wei*
elçi bilgälär k.+in körü 129 || 宰官身得 *zai guan shen de*
elçi bilgälär k.+in körgitür 130 || 宰官身而爲 *zai guan shen er wei*
kiçig kiçig äliglär k.+in körü 122 || 小王身得 *xiao wang shen de*
kiçig kiçig äliglär k.+in körgitü 124 || 小王身而爲 *xiao wang shen er wei*
känç urı känç kızlar k.+in körü 140 || 童男童女身得 *tong nan tong nü shen de*

känç urı känç kızlar k.+in körgitü 141 || 童男童女身而爲
tong nan tong nü shen er wei kişili kişi ärmäzlilär k.+in körü 143 || 人非人等身得 *ren fei ren deng shen de*
k.+in körgitü 144 || 身而爲 *shen er wei mahiṣvār ulug t(ä)ñri k.+in körü* 115 || 大自在天身得 *da zi zai tian shen de*
mahiṣvār ulug t(ä)ñri k.+in körgitür 116 || 大自在身而爲 *da zi zai tian shen er wei*
egil nomçı töröçi k.+in körü 127 || 居士身得 *ju shi shen de*
egil nomçı töröçi k.+in körgitü 128 || 居士身而爲 *ju shi shen er wei*
pratikabutlar k.+in körü 105 || 辟支佛身得 *pi zhi fo shen de*
pratikabutlar k.+in körgitü 106 || 辟支佛身而爲 *pi zhi fo shen er wei*
t(ä)ñri yerintäki sü başı tay sañun k.+in körü 118 || 天大將軍身得 *tian da jiang jun shen de*
t(ä)ñri yerintäki sü başı tay sañun k.+in körgitür 119 || 天

大將軍身而爲 *tian da jiang jun shen er wei*
şravaklar k.+in körü 107 || 聲聞身得 *sheng wen shen de*
şravaklar k.+in körgitür 108 || 聲聞身而爲 *sheng wen shen er wei*
toyın ş(a)mnanç upasi
upasançlar k.+in körü 134 || 比丘比丘尼優婆塞優婆夷身得
bi qiu bi qiu ni you po sai you po yi shen de
toyın ş(a)mnanç upasi
upasançlar k.+in körgitü 135 || 比丘比丘尼優婆塞優婆夷身而爲
bi qiu bi qiu ni you po sai you po yi shen er wei
ulug ärklig t(ä)ñri k.+in körü 113 || 自在天身得 *zi zai tian shen de*
ulug ärklig t(ä)ñri k.+in körgitür 114 || 自在天身而爲
zi zai tian shen er wei
v(a)çirapanlar k.+in körü 145 || 執金剛身得 *zhi jing gang shen de*
v(a)çirapanlar k.+in körü 147 || 執金剛身而爲 *zhi jing gang shen er wei*

körgit- görünmek; göstermek

körkin k.-ür 106, 108, 110, 112, 114, 116, 119, 126, 130, 133, 139 || 身而爲 *shen er wei körkin k.-ip* 003
körkin k.-ü 104, 121, 124, 128, 135, 141, 145, 147 || 身而爲 *shen er wei ät'öz k.-ip* 150
ät'öz k.ür yerine *körgütür* 189

körklä güzel

k. kız kälürür 077 || 之女 *zhi nü*
k. kutlug ülüglüg urı ogul kälürür 076 || 福德智慧之男
 設 *fu de zhi hui zhi nan she*

köz göz

tapa kıjırtı yavlak k.+in körü 033
yarlıkançuçı k.+in körüp 208 || 慈眼視 *ci yan shi*

kuanşi im pusar << Çin. *guanshiyin* 觀世音, (=) Skr. *avalokiteśvara* 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa*

k. (pusar eksik) 008, 013 || 觀世音 *guan shi yin*
k. bodis(a)v(a)t 176 || 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa*
k. 002, 014, 025, 098, 148, 166, 192, 207 || 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa*
k.+ka 10a, 157, 162, 169 || 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa*

k.+nıy alkudın sınar 218
k. atın atasar 022, 039 || 觀世音菩薩名者 *guan shi yin pusa ming zhe*
k. atın atasar 062, 064
k. atın atayur 032 || 觀世音菩薩名者 *guan shi yin pusa ming zhe*
k. atın atanlar 051 || 觀世音菩薩名者 *guan shi yin pusa ming zhe*
k. tep atamışta 055 || 觀世音菩薩稱其名 *guan shi yin pusa cheng qi ming*
k. kutadmak ärdämi 060
k. tep atanur 058
k. atın atayu 067
k. atın atayu 090 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin pusa ming*
k. tep atandı 174 || 名爲觀世音 *ming wei guan shi yin*
k.+nıy kutadmak küçi ärdämi 070
k. ärdämin 214
k.+ka tapınu udunu täginip 074 || 拜供養觀世音菩薩 *bai gong yang guan shi yin pusa*
k.+ka 079 || 觀世音菩薩 *guan shi yin pusa*
k. atın atamış 082 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin pusa ming*

k. atın atamış 094 || 觀世音菩薩名 *guan shi yin pusa ming*
k. pular ol tınl(i)glarka 103, 105, 107, 109, 111, 113, 116, 120, 123, 125, 127, 130, 132, 134, 137, 140, 144, 146
k.+ka tapıg udug tägürälim 155 || 當供養觀世音菩薩 *dang gong yang guan shi yin pusa*
k. algalı unamadı 159 || 觀世音菩薩不肯受之 *guan shi yin pusa bu ken shou zhi*

kul kul

k.+k(i)ya 196, 223

kum kum

k. sanınça gañ ügüz içintäki 084 || 恒河沙 *heng he sha*

kuş kuş

talım kara k.+lar (=) Skr. garuda mitolojik bir kuş veya kuş benzer canlı
talım kara k.+lar 142 || 迦樓羅 *jia lou luo*

kut mutluluk, saadet; asalet; rahmet

k. kolu yalvara 039
k. kolup 177
antıka k. kolmış 179
k. kolur män 196
tözgäriñsiz burhan k.+ıña (=) Skr. anuttara-samyak-sambodhi 221

kutadmak mesut olma

ärdämin bügülänmäkin k.+ın
eşidsär 215
kuanşi im pusar k. ärdämi
 060
kuanşi im pusarnıj k. ärdämi
 071, 218

kutgar- kurtarmak || 應 *ying*

ämğäklärintä ara kirip k.-ur
 011
nomlayur k.-ur 104, 106, 108,
 110, 112, 115, 117, 119, 121,
 124, 126, 129, 131, 133, 136,
 139, 141, 145, 147 || 說法應
shuo fa ying
asıg tuso kılı k.-ur 150
tınl(ı)glarıg k.-ur 151
kop türlüg ämgäkintä k.-ur 182

kutlug kutlu, mesut, kutsal, mukaddes
 || 福 *fu*

körklä k. ülüglüg urı ogul
kälürür 076 || 福德智慧之男
 設 *fu de zhi hui zhi nan she*

kutrul- kutrulmak || 解脱 *jie tuo* || 度
 者 *du zhe*

yäklärdä ozar k.-ur 023 ||
 解脱羅刹 *jie tuo luo cha*
näñ bat kılı umaz k.-ur 029
ozar k.-ur 057 || 解脱 *jie tuo*
k.-gu tınl(ı)glar ärsär 102,
 105, 107, 109, 111, 113, 115,
 118, 120, 125, 127, 129, 131,

134, 137, 140, 143, 146 || 度
 者即現 *du zhe ji xian*
bagda bukaguda ymä ol
tınl(ı)g boşunur k.-ur 041
ämgäkintä k.-ur 012

kuvra- toplamak

yagı yavlak k.-p 042

kuvrag topluluk, dini topluluk

kalın k.+ka yarlıkançuçı köñül
turguruñ 164
k.+da säkiz tümän tört miñ
tınl(ı)glar 219

küç güç, kuvvet

kutadmak k.+i ärdämi 071

küçlüg güçlü, kuvvetli

artuk k. övkäçi ärsär 064
amranmak uvutsuz biligi k.
ärsär 062

kümüş gümüş || 銀 *yin*

altun k. ärdini monçuk 018 ||
 金銀琉璃 *jin yin liu li*

kün gün, güneş || 日 *ri*

ölüm k.+inä tägi 085
k. t(ä)ñri 198 || 日 *ri*

küntägü gerdanlık || 頸 *jing*, 珞 *luo*

ärd(i)nilig k.+g 167 || 瓔珞
ying luo
satıgsız ärd(i)nilig k.+sin 157 ||
 頸衆寶珠瓔珞價直百千兩金
jing chong bao zhu ying luo jia
zhi bai qian liang jin

küntüz gündüz

tünlä k. 015, 073

küsüş istek, dilek, arzu

kulk(ı)ya k. +iñä bitidim 223

luu ejderha || 龍 *lung*

l. +lar 142 || 龍 long

maharuk << Skr. *mahoraga* boğa
yılanı görünümlü şeytan türü || 摩睺羅
伽 *mo hou luo qie*

*m. +lar 143 || 摩睺羅伽 mo
hou luo qie*

mahişvar << Skr. *maheśvara* bir ilah
adı || 大自在天 *da zi zai tian*

*m. ulug t(ä)ñri 115, 116 || 大自
在天 da zi zai tian*

m(ä)n ben, I. tekil kişi adılı || 我 *wo*

kolulamak tetir m. 195

kut kolur m. 196

atın atayu tutsar m. 216

inçä kolulayur m. 216

m. amtı siziñä azk(ı)ya

nomlayın 180 || 我爲汝略說

wo wei ru lüe shuo

ayıtu täginür m. 173

mäni beni

m. kolulayu buyanlayu 197

mäniñ benim, (män'in genetifi)

m. ymä kararığımın yarutu 199

miñ bin || 千 *qian*

säkiz tümän tört m. tınl(ı)glar

220 || 八萬四千衆生皆 ba wan

si qian chong sheng

m. tümän 017 || 百千萬億衆

bai qian wan yi chong

m. tümän kalp üd 094

üç m. ulug m. 029, 041 ||

三千大千 san qian da qian

monçuk boncuk, inci, değerli taş ||

琉璃 liu li

altun kümüş ärd(i)ni m. 018 ||

金銀琉璃 jin yin liu li

mu soru bildirir

ärüş m. tetir 088

munçulayu böylesine, bu şekilde,
böyle, bunca, bu biçimde

kuanşi im pular m. 149

muñ dert, acı, sıkıntı

m. +inta ämgäkintä 183, 211

namo Toh. *namo* << Skr. *namaḥ* saygı

n. but n. drn n. sañ 001, 222

n. kuanşi im pular 055 || 觀世

音菩薩 guan shi yin pusa

nä ne

n. temiş kargäk 034,

n. alın çävişin 098

n. üçün n. tıltagin 174 || 因緣

yin yuan

näçük nasıl

n. +in nä alın çävişin 098

näñ hiç

n. bat kılı umaz 028

n. yoksuz bolmaz 080

nätäg ne gibi, nasıl

alı çävişi n. ärki 100

nizvani günah; ihtiras, tutku

n. otı öçürür 203

nom << Soğd. *nwm* (=) Skr. *dharma*
din, öğretici, kanun || 法 *fa*

n. nomlayur 099 || 說法 *shuo*
fa

bo n. buşisi tetir 158 || 此法施
ci fa shi

nomçı öğretmen (*dharmayı* açıklayan
kişi)

egil n. töröçi 127, 128 || 居
士 *ju shi*

nomla- öğüt vermek, anlatmak (dini
konuları), açıklamak (<< Soğd. *nwm*
ve Uyg. +la-) || 法 *fa* , 說 *shuo*

nom n.-yur 099 || 說法 *shuo*
fa

körkin körgitü n.-yur 114,
124, 128, 136, 141, 147 || 身而
爲說法 *shen er wei shuo fa*

körkin körgitür n.-yur 106,
110, 112, 117, 119, 126, 131,
133 || 身而爲說法 *shen er wei*
shuo fa

kuanşi im pusar ol körgitür n.-
yur 108

miñ tümän kalp üd n.-sar 094

kuanşi im pusar bodis(a)v(a)t
yorigın n.-yın 177 || 觀音行
guan yin xing

män amtı siziñä azk(ı)ya n.-
yın 180 || 我爲汝略說 *wo wei*
ru lüe shuo

körkin körgitü n.-yu 104, 121,
136, 141, 145 || 身而 爲 說 法
shen er wei shuo fa

körkin körgitür n.-yu 139 || 身
而爲說法 *shen er wei shuo fa*
kutadmak ärdämin n.-yu
vidyag kılmuşın 219

noş << Soğd. *nwş* tatlı, sevimli || 甘
gan

n. tąg tatıglıg yagmur suvı
yagıtıp 202 || 澍甘露法雨 *zhu*
gan lu fa yu

og(u)l oğul, çocuk, evlat

urı o. kälürür 076

urı o. tiläsär 074 || 欲求男 *yu*
qiu nan

ok (krş. *ök*) pekiştirme edatı

anta o. eşidür 10b, 191, 211

ol o. kıltaçıka tägir 184

ol o, işaret sıfatı || 是 *shi*, 爾 *er*

o. sav yok 006

o. ämgäkintä 010, 038

o. kamag ämgäkliglär 011

o. kamag tınl(ı)glar 023 || 是諸
人 *shi zhu ren*

o. kişig 031, 034

kamag yäklär o. kişi 032

o. tınl(ı)g boşunur 040

o. kalın yagı yavlak 043

o. beş yüz satıgçılarda 044

o. kalın satıgçılarıg 045

o. yagılar ara uduzup ärtürgäli
047

o. 048
o. *kalın satıgçılarka* 049
o. *bodis(a)v(a)t* 052 || 是菩薩
shi pusa
o. *kalın yağı yavlakta* (bo
yerine: 053) || 此 * 怨賊 *ci*
yuan zei
o. *kamağ satıgçılar* 054 || 衆商
chong shang
o. *kamağ satıgçılar* 056
o. *kalın äriş yağı yavlak* 057
o. *uvutsuz biligdä ketär* 063
o. *ämgäki tölüki* 080
o. *ädgü kılınç* 088, 089 || 是善
shi shan
o. *kişi ädgü kılınçı* 092
o. *tınl(ı)glarka* 103, 105, 107,
109, 111, 113, 116, 118, 120,
123, 125, 127, 130, 132, 134,
137, 140, 144, 146
o. *üdün* 154, 213
o. *üdün* 162, 170 || 爾時 *er shi*
o. *buşi bermiş* 166
o. *kuanşi im pusar* 176 || 觀音
guan yin
taloy ügüzdä täriñräk o. 178
深如海 *shen ru hai*
o. *yer suv* 189 || 國土 *guo tu*
aglak tözgäriñsiz ärdämi o.
210
o. *tınl(ı)gnıñ ädgü kılınç* 216
o. *ok kıltaçıka tägir* 184

on on

o. +*tun sıñar* 189
oron yer, konak, merhale, mevki
o. +*ınta* 004, 213 || 座 *zuo*
ot ateş || 火 *huo*
ka kirsär 016 ||
入大火火 *ru da huo huo*
nizvani o. +ın öçürür 203
ot ilaç
o. +*ıña ämiñä* 087 || 醫藥 *yi*
yao
otrug ada || 國 *guo*
yäklär ärgüsi o. +larınta 021 ||
羅刹鬼國 *luo cha gui guo*
otuz otuz “30”
beş o. +unç 003
oz- kurtulmak, serbest kalmak || 解脱
jie tuo
o. -*ar kutrulur* 023, 057 || 解脱
jie tuo
o. -*gay sizlär* 054 || 解脱 *jie tuo*
ozgur- kurtulmak, kaçırmak
ämgäkintä o. -ur 183
yägräk adasınta tudasınta ara
kirür o. -ur 187
ämgäklärintä o. -ur 192
muñınta ämgäkintä ara kirür
o. -ur 212
ö- düşünmek
gli kolulamak
tetir 195 || 慈 *ci*
öçür- söndürmek
nizvani otın ö. -ür siz 203

ög anne

ö.+intä kañta 186

ögrünçlüg sevinçli

ö. köñüllüg bolur 065

öli- ıslanmak

ö.-mägäy 017

ölüm ölüm

ö. küniñä tägi 085

ö. yerkä tägürsär 021

ölür- öldürmek

ol kişig ö.-ü 034

ö.-gäli sakınç kılta 027

ol kişig ö.-gäli 031

ö.-gäli sakınsar 184

öñrä doğuda, önce

ö.+ki kişi ädgü kılınç 092

örit- meydana gelmek, oluşmak

ulug yarlıkançuçı bulit ö.-ir

201|| 慈意妙大雲 ci yi miao

da yun

örlät- kızdırmak, rahatsız etmek

ö.-gäli sakınsar 031

ötrü sonra, -DAn dolayı, -DAn beri,

yoluyla, aracılığıyla

ö. ol ämgäklärintä 011

ö. kuanşi im pusar 032, 166 ||

觀世音菩薩 guan shi yin pusa

ö. köñültäki täg 075

ö. kántünün 156

ötüg dilek, rica, sual || 言 yan

ö. ötünti 097, 155, 214 || 言

yan

ötün- arz etmek, rica etmek,

bildirmek; sormak; söylemek || 言 yan

t(ä)ñrim tep ö.-ti 089 || 言甚多

世尊 yan shen duo shi zun

ötüg ö.-ti 097, 155, 214 || 言

yan

ikiläyü ö.-ti 160

tep ö.-ti 162

ö.-sär 040

övkä öfke, hiddet || 瞋 chen

ö.+si korayur 065

övkäçi öfkeli, sinirli || 瞋恚 chen hui

ö. ärsär 064 || 若多*瞋恚 ruo

duo chen hui

öz öz, kendi

käntü ö.+i tägmäsär 190

tamu pret yolkı ajunta ö.+i 191

ö. yerintä ärür 024

pratikabut << Skr. pratyekabuddha ||

辟支佛 pi zhi fo

p. 104, 105 || 辟支佛 pi zhi fo

pret << Skr. preta açlık ruhu

tamu p. yolkı ajun 191 || 地獄

鬼畜生 di yu gui chu sheng

pusar Çin 菩薩 pusa (=) Skr.

bodhisattva

kuanşi im p. ||

觀世音菩薩 guan shi yin pusa

014, 022, 025, 032, 039, 051,

056, 058, 060, 062, 064, 067,

082, 091, 095, 098, 103, 105,

107, 109, 111, 113, 116, 120,

123, 125, 128, 130, 132, 134,
137, 140, 144, 146, 149, 155,
159, 166, 169, 174, 192, 207,
215 ||觀世音菩薩 *guan shi yin*
pusa
p. +nuṇ 070, 218
p. +ka 10a, 074, 079, 155, 157,
163

sakın- düşünmek || 念 *nian*

örlätgäli s.-sar 031

ärtgäli s.-sar 043

ärtürgäli s.-sar 048

ölürgäli s.-sar 184

ät'özün körsär s.-muştı 181 || 見

身心念 *jian shen xin nian*

sakınç fikir, düşünce, farkındalık,
bilinç

s. kultu 027

san sayı, hesap

altmış iki koti s.+ı 084 || 六十

二億 *liu shi er yi*

kum s.+ınça gan ügüz 084 || 恒

河沙 *heng he sha*

kolti s.+ınça 179 || 多千億 *duo*

qian yi

sansız sayısız, hesapsız

s. tümän 009, 042

saṇ << Skr. *sangha* rahipler topluluğu

namo but namo drm namo s.

001, 222

saṇun → bk. *tay*

t(ä)ṇri yerintäki sü başı tay s.

117, 119 || 天大將軍 *tian da*

jiang jun

sartbav << Skr. *sārthavāha*

kervanbaşı, kılavuz || 主 *zhu*

s. satıgçılar 045, 048 ||

商主 *shang zhu*

satıgçı satıcı || 商 *shang*

kalın s.+lar 043

kalın s.+larıg 045

sartbav s.+lar 049

kamag s.+lar 055 || 衆商

chong shang

kamag s.+lar 056

sartbav s.+lar 045 || 商主

shang zhu

kalın s+larka 049

ol beş yüz s.+larda 044

satıgsız satılsız, satılmayacak kadar
değerli olan

s. ärd(i)nilär 019

s. ärd(i)nilig küntägüsin 157 ||

頸衆寶珠瓔珞價直百千兩金

jing chong bao zhu ying luo jia

zhi bai qian liang jin

sav I söz, haber

s. yok 007

sav II (=) Skr. *sahā*

s. atlıg yer suv 151

sayu her, herkes, herbiri

s. sezik kılmanlar 206

säkiz sekiz “8” || 八 *ba*

s. tümän tört miñ tınl(ı)glar
 219 || 八萬四千衆生 *ba wan si*
qian chong sheng

säli Özel ad
drmuruç s. upase kulk(ı)ya 223

sezik şüphe
s. kılmanlar 206

sıg sığ yer
s. +ta tägip 017

sın- kırılmak
tsun tsun s.-ar uvşanur 028 ||
 段段壞

sınar taraf, tarafa, yön
alkudın s. 002, 218
ontun s. 189

siz siz (2. çoğul kişi adılı) || 汝 *ru*
s. +lär kamag korkmanlar 050
 || 勿得恐怖汝 *wu de kong bu*
ru
s. +lärkä korkunçsuz buşi
bergäy 052 || 無畏施 *wu wei*
shi
s. +lär kamagun atamışka 053
 || 汝等若稱名者 *ru deng*
ruo cheng ming zhe
ozgay s. +lär tep tesär 054 || 解
 脫 *jie tuo*
män amtı s. +iñä azkıya
nomlayın 180 || 我爲汝略說
wo wei ru lüe shuo
yer suvda ulug yarlıkançuçı
bulit öritir s. 201
nizvani otın öçürür s. 203

yaljuklar kögüzin yarutır s.
 199

s. alkınçsız kögüzlüg
bodis(a)v(a)t inçä biliñ 059
alkınçsız kögüzlüg
bodis(a)v(a)t s. inçä biliñ 101,
 148

s. inçä biliñ 083
tınlañ s. 176 || 汝聽 *ru ting*

sogançig sevimli || 妙 *miao*
s. körkinä tükälligim täñrim
 172 || 世尊妙 *shi zun miao*
s. ünlüg tetir 203 || 妙音 *miao*
yin

suv su || 水 *shui*,
ulug s. +ka kirsär 017 || 澍 *zhu*
 大水所漂 *da shui suo piao*
yer s. +da 201
yer s. +da yoriyur 151 || 遊諸
 國土度 *you zhu guo tu du*
yer s. +dakı tınl(ı)glar 101 || 國
 土衆生 *guo tu chong sheng*
noş täg tatıglıg yagmur s. +ın
yagıtıp 202 || 澍甘露法雨 *zhu*
gan lu fa yu
yer suv “memleket” 030, 042,
 190 || 國土 *guo tu*

sü ordu
t(ä)ñri yerintäki s. başı tay
sañun 117 || 天大將軍 *tian da*
jiang jun

süzük arı, temiz, saf

arığ s. kertgünç köñülin 051
şakimuni << Skr. *Śākyamuni* Buddha
adı, śakya hükümdarı, śakya hakimi

t(ä)ñri ş. burhan 168 || 釋迦牟尼佛 *shi jia mou ni fo*

ş(a)mnanç << Soğd. *şmn'nç*
/*şamnānç*/, (=) Skr. *bhikṣunī* rahibe ||
比丘尼 *bi qiu ni*

toyın ş. upasi upasanç 133,
135 || 比丘比丘尼優婆塞優婆
夷 *bi qiu bi qiu ni you po sai*
you po yi

şlok << Toh. *ślok*, Sogd. *šl'wk*, Skr.
śloka mısra, dize || 偈 *jie*

ş. takṣut 171, 175 || 偈 *jie*

şravak << Skr. *śrāvaka* || 聲聞 *sheng*
wen

ş.+lar 106, 108 || 聲聞 *sheng*
wen

takı ve, dahi, de/da, artık || 復 *fu*

birök t. bir kişi 090
t. nā tāmiş kărgäk 034
t. yägräk adasinta tudasinta
ara kirür ozgurur 186
t. alkınmagay 094
t. ymä 025, 029, 041, 073 ||
復有 *fu you*
t. ymä 013, 017, 024, 036, 061,
082, 096

takṣut manzume, şiir || 偈 *jie*

şlok t.+ın 171, 175 || 偈 *jie*

talım yırtıcı

t. kara kuşlar (=) Skr. *garuda*
mitolojik bir kuş veya kuşa benzer
canlı

t. kara kuşlar 142 || 迦樓羅 *jia*
lou luo

taloy deniz || 海 *hai*

t.+dakı tişi yäklärdä ozar 023 ||
解脫羅刹 *jie tuo luo cha*
t. içintäki kara yel kälip 020
t. ügüzkä kirsär 019
t. ügüzdä täriñräk 177, 209 ||
深如海 *shen ru hai*

t. ünlüg tetir 204 || 海潮音 *hai*
chao yin

tamu << Soğd. *tmw*, (=) Skr. *narada*
cehennem

t. pret yılkı ajun 191 || 地獄鬼
畜生 *di yu gui chu sheng*

tañ hayret verici

t. adınçığ 149

tapa doğru, karşı

kişi t. kınırtı yavlak közin 033

tapıg hizmet, saygı

t.+ın udugun ägsütmäsär 086
t. udug ayamak çiltämäk
atamak kertgünmäk dä ulatı
tägürgäli 079

t. udug tägürälim 156 || 當供養
dang gong yang

tapın- saygı göstermek, hürmet etmek
|| 發 *fa*

anın tınl(ı)glar atamış t.-miş
kärgäk 212

atayu t.-u udunu täginsär 068
 atayu t.-u udunu täginsär 091 ||
 禮拜供養 li bai gong yang
 t. udunu täginip 074 || 拜供養
 bai gong yang
 atın atayu t. udunu 085 || 供
 養 gong yang
 t. udunu atayu tutmuş 152
 kolti sanınça burhanlarka t-ip
 179 || 多千億佛發 duo qian yi
 fo fa

tapınmak tapınma, saygı gösterme
 t. B7

tatig (=) Skr. amr tat, iksir, panzehir
 noş täg t.+lig yagmur suvi
 yagıtıp 202 || 澍甘露法雨 zhu
 gan lu fa yu

tavgaç Çin
 t.+ça kuanşı im pusar tetir 008

tay << Çin. tai
 t(ä)ñri yerintäki sü başı t.
 sañun 117, 119 || 天大將軍
 tian da jiang jun

täg gibi
 ädgü kılınçı bir t. tüz adroksuz
 tetir 093 || 福正等無異 fu
 zheng deng wu yi
 köñültäki t. urı körklä kutlug
 ülüglüg ogul kälürür 076
 kün t(ä)ñri t. bilgä biliglig
 yarukunuz 198 || 光慧日 guang
 hui ri

noş t. tatiglig yagmur suvin
 yagıtıp 202 || 澍甘露法雨 zhu
 gan lu fa yu

täg- deǵmek, ulaşmak, varmak
 ol ok kıltaçıka t.-ir 185
 ölüm yerkä t.-rsär 021
 sıgta t.-ip 017
 kántü özi t.-mäsär 190

tägi kadar, deǵın, dek
 otıña ämiñä t. 087
 ölüm küniñä t. 085

tägin- varmak, ulaşmak, yerine
 getirmek; istemek || 養 yang, 過 guo

ikiläyü ayıtu t.-ür män 173
 tep ayıtu t.-ti 172 || 問曰 wen
 yue
 tapınu udunu t.-sär 068 || 禮拜
 供養 li bai gong yang
 tapınu udunu atayu t.-sär 091
 || 禮拜供養 li bai gong yang
 tapınu udunu t.-ip 075 || 拜供
 養 bai gong yang
 sakınmışı t.-mişi yoksuz bol-
 181 || 念不空過 nian bu kong
 guo

tägür- ulaştırmaq, deǵdirmek,
 eriştirmek, yaklaştırmak; getirmek,
 sunmak

ölüm yerkä t.-sär 021
 alku tükäti t.-sär 087
 tapıg udug t.- älim 156 || 當供
 養 dang gong yang

uladı t.-gäli 080

täk yalnız; iken

t. bir üdün tapını udunu atayu

täginsär 091 || 一時禮拜供養

yi shi li bai gong yang

bir t. kuanşi im pusa atın

atayu 090 || 觀世音菩薩名

guan shi yin pusa ming

t(ä)ñri (=) Skr. deva Tanrı; gök,
gökyüzü || 天 tian, 世尊 shi zun

t.+lär 142 || 天 tian

t.+li kişili 164

t.+m 089, 097, 155, 173, 201 ||

世尊 shi zun

bişamn t. 120, 121 || 毘沙門 pi

sha men

burhan t. 089, 097, 100, 162,

171, 174, 213 || 佛 fo

äzrua t. 108, 109 || 梵王 fan

wang

hormuzta t. 110, 112 || 帝釋

di shi

kün t. 198 || 日 ri

mahişvar ulug t. 115, 116 || 大

自在天 da zi zai tian

şakimun burhan t. 168 || 釋迦

牟尼佛 shi jia mou ni fo

ulug ärklig t. 113, 114 || 自在

天 zi zai tian

t. yerintäki sü başı tay sañun

117 || 天大將軍 tian da jiang
jun

t. t.+si burhan (=) Skr.
devātidevabuddha 217

täriñ derin || 深 shen

taloy ügüzdä t.+räk 178, 210 ||

深如海 shen ru hai

te- demek, söylemek || 言 yan, 稱
cheng, 曰 yue

t.-p atantı 4a

kuanşi im pusa t.-p atantı

174 || 名爲觀世音 ming wei

guan shi yin

inçä t.-p t.-di 158 || 言 yan

inçä t.-sär 005

t.-p t.-sär 050, 054

nä t.-miş kargäk 034

ärklig t.-p tetir 006

t.-p atanur 008, 013, 025, 058

t.-p atamışta 056 || 稱其名

cheng qi ming

t.-p ötünti 089, 162

inçä t.-p ötüg ötünti 097, 155,

214 || 言 yan

inçä t.-p ayıtu 172 || 問曰 wen
yue

kirmägäy t.-p 207

inçä t.-p yarlıkadı 163, 175

inçä t.-p yarlıkadı 090 || 若復
有 ruo fu you

inçä t.-p tesär 050, 054

inçä t.-p yarlıka- 009, 100

t.-p yarlıkasar 166

t-p ötün- 089, 162

temin hemen

t. bo yertinçüdä asıg tuso kılı

yoryur 170

tet- {-Dİr}

tep t.-ir 006

kuanşı im pısar t.-ir 008

ulug t.-ir 061, 071

ädgü kılınç ärüş mü t.-ir 088

ädgü kılınç ärtiñü üküş t.-ir
089

ädgü kılınçı birlä tüz t.-ir 093

ädgü kılınçı bir täg tüz
adroksuz t.-ir 094 || 福正等無

異 *fu zheng deng wu yi*

ädgü kılınçlıg asıgı tusosı

antag t.-ir 096 || 福德之利 *fu*
de zhi li

buşı bergüçi t.-ir 154

bo nom buşısı t.-ir 159 || 此法
施 *ci fa shi*

çın kertü kolulamak t.-ir 193

arıg turug kolulamak t.-ir
194

keñ bilgä bilig kolulamak t.-ir
194

ulug yarlıkançuçı kolulamak t.-
ir 195

ulug ädgü ögli kolulamak t.-ir
195

sogançıg ünlüg t.-ir 204 || 妙音

miao yin

äzrua ünlüg t.-ir 204 || 梵音

fan yin

taloy ünlüg t.-ir 204 || 海潮音

hai chao yin

yertinçüdä yegädmiş t.-ir 205

taloy ügüzdä täriñrāk t.-ir 210

ädgü kılınç utlısı ärtiñü üküş t.-
ir 217

tıdıgsız engelsiz

bügüliüg ärdämkä t. ärür 189

tıltag sebep, neden || 因緣 *yin yuan*

nä üçün nä t.+ın 174 || 因緣
yin yuan

tınl(ı)g canlı, canlı varlık, insan || 生
sheng, 人 ren

kim kayu t. 014, 026, 036 || 有
衆生 *you chong sheng*

kim kayu t. 061, 064, 083, 214

ol t. boşunur 040

tişi t. 074 || 女人 *nü ren*

anın t+lar atamış 212

säkiz tümän tört miñ t.+lar
220 || 八萬四千衆生 *ba wan*

si qian chong sheng

ämgäklig t.+lar 006

t.+lar 186 || 衆生 *chong sheng*

kamag t.+lar 023 || 諸人
zhu ren

kamag t.+lar 152 || 衆生
chong sheng

kutrulgu t.+lar ärsär 103, 105,
107, 109, 111, 113, 115, 118,
120, 123, 125, 127, 129, 132,
134, 137, 140, 143, 146 || 度者
即現 *du zhe ji xian*
miñ tümän t.+lar 018 || 百千萬
億衆生 *bai qian wan yi chong*
sheng
sansız tümän t.+lar 010
yer suvdakı t.+lar 102 || 國土
衆生 *guo tu chong sheng*
yoriyur t.+larka 099 || 何遊此
娑婆世界云何而爲衆生 *ci*
you ci suo po shi jie yun ci er
wei chong sheng
yoriyur t.+ıg 151
ol t.+niñ ädgü kılınç utlısı 216
t.+larıg 151, 192
kuanşı im pusar ol t.+larka
003, 105, 107, 109, 111, 114,
116, 118, 121, 123, 125, 128,
130, 132, 134, 138, 140, 144,
146
kamag t.+larka 149
tıñla- dinlemek, işitmek || 聽 *ting*
t.-ıñ siz 176 || 汝聽 *ru ting*
tilä- dilemek, istemek, aramak || 求 *qiu*
urı ogul t.-sär 074 || 欲求男 *yu*
qiu nan
kız t.-sär 077 || 欲求女 *yu qiu*
nü
t.-gäli 019

tişi dişi || 女 *nü*
t. tınl(i)g 073 || 女人 *nü ren*
t. yäklärdä ozar kutrulur 023 ||
解脱羅刹 *jie tuo luo cha*
tokı- vurmak, dokunmak; (gemi vb.)
batırmak || 吹 *chui*, 飄墮 *piao tuo*
kara yel kälip kämisin t.-p 020||
黑風吹其船舫飄墮 *hei feng*
chui qi chuan fang piao tuo
tolu dolu, hep, bütün || 滿 *man*
t. yavlak yäk içgäk 030 || 滿中
夜叉羅刹 *man zhong ye cha*
luo cha
ton elbise, giysi, kıyafet || 衣服 *yi fu*
t.+ın tonangusın 086 || 衣服 *yi*
fu
tonangu elbise, giysi, kıyafet || 衣服
yi fu
tonın t.+sın 086 || 衣服 *yi fu*
toyın (=) Skr. *bhiksu*, rahip || 比丘 *bi*
qiu
t. ş(a)mnanç upasi upasanç
133, 135 || 比丘比丘尼優婆塞
優婆夷 *bi qiu bi qiu ni you po*
sai you po yi
tölät döşek, yatak || 臥 *wo*
t.+ın töşäkin 087 || 臥 *wo*
tölük güçlü
ämğäki tölüki 080
töröçi (=) Skr. *dharmpati*

egil nomçı t. (=) Skr. gr̥ihapati
 127, 128 || 居士 *ju shi*

tört dört “4” || 四 *si*
säkiz tümän t. miñ tınl(ı)glar
 220 || 八萬四千衆生 *ba wan si*
qian chong sheng

töşäk döşek, yatak || 臥 *wo*
töltin t. +in 087 || 臥 wo

tözgärinçsiz (=) Skr. *anuttarā* pek
 derin, anlaşılamayan
aglak t. ärdämi 210
t. burhan kutıña köñül
turgurdılar 220

tözü bütün, hepsi || 俱 *ju*
t. 055, 200 || 俱 ju

tözün asil, soylu
t. 005
t. +üm 009
t. +üm 163
t. +üm alıñ bu nom buşisi tetir
 158 || 言仁者受此法施 *yan*
ren zhe shou ci fa shi
t. +üm biziñä yarlıkançuçı
köñül turguruñ 160

tsun küçük, ufak, zayıf || 段 *duan*
t. t. sınar uvşanur 028 || 段段
 壞
duan duan huai

tsuy << Çin *tsui* günah
t. +umta yazukumta boşuyu
berziün 200

tuda → bk. *ada*

adasınta t. +nta 187

tur- durmak, kalkmak
ornunta t.-up 213 || 座起 zuo
qi

turgur- ortaya çıkarmak
burhan kutıña köñül t.-dılar
 221
yarlıkançuçı köñül t.-uñ 161,
 165

turkaru daima || 常 *chang*
anı üçün t. atamış 205 || 是故
 須常 *shi gu xu chang*
uzun t. 014, 067

turug duru, temiz || 清淨 *qing jing*
arığ t. 193 || 清淨 qing jing
arığ t. yarlıkançuçı yarukunuz
 197 || 清淨 *qing jing guang*

tuso fayda, yarar, çıkar
ädgü kılınçlıg asıgı t. +sı 096 ||
 福德之利 *fu de zhi li*
asıg t. kıl- 003, 099, 150,
 152, 161, 165, 170

tut- tutmak; (dini) emri yerine
 getirmek || 執 *zhi*, 持 *chi*
kuanşı im pusarka t.-dı 158
ärüş ärd(i)ni burhanka t.-dı
 168
täñri şakimun burhanka t.-dı
 169
agır yazuklug bolup t.-up 027
atayu t.-sar 015, 216
ayayu agırlayu t.-mış 072

ayayu agırlayu tapınu udunu
atayu t.-mış 153
yer t.-ar bodis(a)v(a)t 213 || 持
地菩薩 chi di pusa
umug ınag t.-up 10a
tükäl tamamen, büsbütün, tam, tamam
äsän t. 024
t. türlüğ 156
tükällig sahip, egemen, muktedir
sogançıg körkiñä t.+im täñrim
172 || 世尊妙 shi zun miao
tükäti bütünüyle, tamamen, hep, hepsi
alku t. täğürsär 087
tümän on bin, büyük sayı, çokluk
 bildiren sayı; sayısız || 百千萬億衆
bai qian wan yi chong
miñ t. 018 || 百千萬億衆 bai
qian wan yi chong
miñ t. 094 || 於百千萬億 yu
bai qian wan yi
sansız t. tınl(i)glar 010
sansız t. yağı yavlak 042
säkiz t. tört miñ tınl(i)glar 220
 || 八萬四千衆生 *ba wan si*
qian chong sheng
tünlä geceleyin
t. küntüz 015, 073
türlüg türlü, çeşitli
alku t. ämgäkintä 183
kop t. ämgäkintä 181 || 諸有苦
zhu you ku

kop t. ädgü kılınç 209 || 衆生福
聚 chong sheng fu ju
tükäl t. 156

tüz düz; aynı

ädgü kılınçı birlä t. tetir 092
bir täğ t. adroksuz tetir 093 ||
等無異 deng wu yi

u- yapabilmek, -AbİlmAk, muktedir olmak || 能 *neng*

u.-sar azu adın adın kor yas u.-
sar 035
u.-maz 018, 028
u.-magaylar 033 || 不能 bu
neng

udug saygı, hürmet, hizmet

tapıg u. ayamak 079
tapıg u. täğürälim 156 || 當供
養 dang gong yang
tapıgın u.+ın ägsütmäsär 086

udun- saygı göstermek, hürmet etmek

atayu tapınu u.-u täğinsär 068
tapınu u.-u täğinip 075 || 拜供
養 bai gong yang
atayu tapınu u.-u 085 || 名字。
復盡形供養 ming zi fu jin xing
gong yang
tapınu u.-u atayu täğinsär 091
 || 禮拜供養 *li bai gong yang*
tapınu u.-u atayu tutmış 153

uduz- geçirmek; sevk etmek

yagılar ara u.-up ärtürgäli
047

ugur sıra; sebep, fırsat

u. +ı bir ulug otka kirsär 016 ||

入大火火 *ru da huo huo*

u. +inta ädgü kılınçlıg 095

uk- anlamak, bilmek

biliñ u.-uñ 059, 148

uladı ve, devamla, başkaları

bodis(a)v(a)t u. 164

kertgünmäk dä u. tägürgäli

080

ulug büyük, ulu, yüce || 大 *da*

u. är sartbav satıgçılar 045

antag u. tetir 071

u. +ı ol kalın satıgçılarıg 045

u. +ı ol kalın satıgçılarka 049

u. ädgü ögli kolulamak tetir
195

u. amançlar atlıglar 124, 126

|| 長者 *chang zhe*

u. ärklig t(ä)ñri 112, 114 || 自

在天 *zi zai tian*

kasınçıg u. tetir 060

mahişvar u. t(ä)ñri 115 || 大自

在天 *da zi zai tian*

u. otka kirsär 016 ||

入大火火 *ru da huo huo*

u. suvka kirsär 017 ||

大水所漂 *da shui suo piao*

üç miñ ulug miñ 029, 041 ||

三千大千 *san qian da qian*

u. yarlıkançuçı bulıt 201 || 慈

意妙大雲 *ci yi mia da yun*

u. yarlıkançuçı kolulamak 194,
196

umug umut; sığınak

u. +ı inagı bolu berür 208

yarlıg u. +suz inagsız ämgäklig
tınl(ı)glar 185

u. inag tutup 10a “sığınak”

una- razı olmak, kabul etmek

kuanşı im pusa algalı u.-madı

159 || 觀世音菩薩不肯受之

guan shi yin pusa bu ken shou
zhi

unit- unutmak

tünlä küntüz u.-masar 073

upasanç << Soğd. 'wp's'nç, (=) Skr.

upāsikā inanan kadın, mümine || 優婆
夷 *you po yi*

toyın ş(a)mnanç upasi u.+lar

134, 135 || 比丘比丘尼優婆塞

優婆夷 *bi qiu bi qiu ni you po*

sai you po yi

upase << Soğd. 'wp'sy, (=) Skr.

upāsaka inanan kişi, mümin, rahip ||
優婆塞 *you po sai*

toyın ş(a)mnanç u. upasançlar

133, 135 || 比丘比丘尼優婆塞

優婆夷 *bi qiu bi qiu ni you po*

sai you po yi

drmuruç säli u. kulk(ı)ya

küsüşinjä bitidim 223

ur- vurmak, fırlatmak

u.-sar 032

urı oğul, genç erkek, delikanlı || 男
nan

känç u. känç kızlar 139, 141 ||

童男童女 *tong nan tong nü*

u. ogul tiläsär 074 || 欲求男 *yu*

qiu nan

u. körklä kutlug ülüglüg ogul

kälürür 076 || 福德智慧之男

設 *fu de zhi hui zhi nan she*

uth (=) Skr. *karma*, karşılık, netice,
üdül

ädgü kılınç u.+sı ärtiñü üküş

tetir 217

utru karşı

añar u. ur- 032

uvşan- ufalanmak || 壞 *huai*

tsun tsun sinar u.-ur 028 ||

段段壞 *duan duan huai*

uvutsuz utanmaz, ahlaksız

amranmak u. biligi 061

u. biligdä ketär 063

uz usta, mahir, yetenekli, kudretli

u. al çäviş 169

uzun uzun (müddet), daima

u. turkaru 014, 067

üç üç “3” || 三 *san*

ü. miñ ulug miñ 029, 041 ||

三千大千 *san qian da qian*

üçün için, -DAn dolayısıyla || 故 *gu*,

因 *yin*, 緣 *yuan*

atamış ü. 10b

kazganmış ü. 188

korkunçsuz buşi bergüçi tetir ü.

154

anı ü. 007, 012, 024, 071, 081,

205 || 是故 *shi gu*

a. üçün 058

nä ü. nä tıltagın 174 || 因緣

yin yuan

üd zaman || 時 *shi*

miñ tümän kalp ü. nomlansar

094

üdün zaman || 時 *shi*

ol ü. 154, 213

ol ü. 162, 170 || 爾時 *er shi*

täk bir ö. tapınu udunu atayu

täginsär 091 || 一時禮拜供養

yi shi li bai gong yang

kalp ö. kolulasar 178

ügä meşhur

ö. bilgä athg yüzlüg är 136,

138 || 長者居士宰官婆羅門

婦女 *chang zhe ju shi zai guan*

po luo men fu nü

ügüz nehir || 海 *hai*

taloy ü.+kä kirsär 019,

taloy ü.+dä täriñräk 177, 209 ||

深如海 *shen ru hai*

kum sanınça gañ ü. 084 || 恒河

沙 *heng he sha*

üküş çok, pek || 多 *duo*

ärtiñü ü. ağı barım ağır yüklär

046

ärtnjü ü. ädgü kılınç kazganç
kazganur 077

ädgü kılınç ärtnjü ü. tetir 089

ärtnjü ü. kazganmış 188

ädgü kılınç utlısı ärtnjü ü. tetir
217

ülüglüg nasipli, kısmetli; ölçülü,
belirli

körklä kutlug ü. ogul kälürür
076 || 福德智慧之男設 *fu de*
zhi hui zhi nan she

ülüş bölüm, fasıla, ‘kitap’, cüz, parça,
kısım || 分 *fen*

iki ü. kılı 167 || 分作二 *fen zuo*
er

bir ü.+in 167, 168 || 一分 *fen*
yi

ün ses || 聲 *sheng*

ü.+üg anta ok eşidir 191

bir ü.+in 055 || 聲 *sheng*

ü. eşidgüçi 4a

ün- çıkmak

sıgta tägip u.-gäy 017

ünlüg sesli || 音 *yin*, 聲 *sheng*

äzrua ü. tetir 204 || 梵音 *fan*
yin

sogançığ ü. tetir 203 || 妙音
miao yin

taloy ü. tetir 204 || 海潮音 *hai*
chao yin

yertinçüdä yegädmiş ü. tetir
205

üzüksüz durmaksızın

atın ü. atasar 075

v(a)çirapani << Skr. *vajrapāṇi* ikinci

Dhyānibuddha şimşekten kamayı
elinde tutan || 執金剛 *zhi jing gang*

v.+lar 145, 147 || 執金剛 *zhi*
jing gang

vidya << Skr. *vidyā* bilgi; büyü sanatı

v.+g kalmışın 219

yagı düşman || 怨賊 *yuan zei*

ol y.+lar ara uduzup ärtürgäli
047

y. yavlak 042, 043, 054 ||

怨賊 *yuan zei*

y. yavlakta 057

yagıt- yağdırmak || 雨 *yu*

noş täg tatıglıg yagmur suvin

y.-ıp 202 || 澍甘露法雨 *zhu*
gan lu fa yu

yagmur yağmur || 雨 *yu*, 澍 *zhu*

noş täg tatıglıg y. suvı yagıtıp

202 || 澍甘露法雨 *zhu gan lu*
fa yu

yalıuk (=) Skr. *manuśya* insan || 生
sheng

anın üçün kamag y.+lar 072,
081 || 是故衆生 *shi gu chong*
sheng

anın üçün kamag y.+lar 182

y. kögüzin 199

y.+larnıy nizvani otın öçürür
202

yalvar- yalvarmak

kut kolu y.-a 040

yana yine || 復 *fu*

yazuklugun yazuksuzun y.

yokula kälip 037 || 有罪若無罪

you zui ruo wu zui

y. ol beş yüz satıgçılarda 044

tänri burhan y. inçä tep

yarlıkadı 090 || 佛言。若復有

fo yan ruo fu you

y. ikiläyü ötünti 160

sakınsar y. 184

yaraşı uyan, uygun

alkuka y. ät'öz 144

yarlıg sefil, acınası, zavallı

ayıg erinç y. 185

y(a)rlıka- buyurmak, açıklamak, lütuf etmek, merhamet etmek

inçä tep y.-dı 009, 090, 100, 163, 175

tep y.-sar 166

kolulayu buyanlayu y.-zun 197

y(a)rlıkançuçı bağışlayıcı, merhametli || 慈 *ci*

arıg turug y. yarukuñuz 197 ||

清淨光 *qing jing guang*

y. köñül turgur- 160, 165

y. közin körüp 208 || 慈眼視 *ci*

yan shi

ulug y. bulit öritir 201 || 慈

意妙大雲 *ci yi mia da yun*

ulug y. kolulamak 194, 196

y(a)ruk parlak, parlaklık || 光 *guang*

t(ä)ñri täg bilgä biliglig

y.+uñuz 198

yarlıkançuçı y.+uñuz 197

y. bilgä 069

y(a)rut- aydınlatmak, parlatmak, ısıtmak

yalñuklar kögüzin y.-ır siz 199

y.-ı berzün 200 || 明照 *ming*

zhao

yas zarar, ziyan

kor y. kılı usar 035

yat- yatmak

bagda bukaguda y.-ıp 038

yavlak kötü, fena; kötülük, düşmanlık

tolu y. yäk içgäk 030 || 滿中

夜叉羅刹 *man zhong ye cha*

luo cha

yagı y.+ta 054 || 怨賊 *yuan zei*

yagı y.+ta 057

y. közün körü umagaylar 033

yagı y. 042, 043 || 怨賊 *yuan zei*

yazuk günah

tsuyumta y.+umta boşuyu

berzün 200

yazuklug suçlu || 有罪 *you zui*

agır y. yazuksuzun 026, 036 ||

有罪若無罪 *you zui ruo wu zui*

yazuksuz günahsız, suçsuz || 無罪

wu zui

yazuklugun y.+un 037 ||

有罪無罪 *you zui wu zui*

yäk << Skr. *yakṣa* şeytan || 夜叉 *ye cha*, 羅刹鬼 *luo cha gui*

y.+lär ärgüsi otruglarında 020

|| 羅刹鬼國 *luo cha gui guo*

kim kayu y. 061

y.+lär 032

y.+lär 142 || 夜叉 *ye cha*

tişi y.+lärdä ozar kutrulur 023

|| 解脱羅刹 *jie tuo luo cha*

tolu yavlak y. içgäk 030 || 滿

中夜叉羅刹 *man zhong ye cha*

luo cha

yeg daha iyi, iyi, yeğ, çok iyi, eksiksiz

y.+rāk adasında tudasında 186

yegäd- üstün gelmek; iyileşmek, iyi duruma getirmek

yertinçüdä y. ünlüg tetir 205

yel yel, rüzgar || 風 *feng*

kara y. 020 || 黑風 *hei feng*

yelvik- büyülemek

y.-ip agukup ölürgäli 184

yer yer; mevki; yeryüzü, dünya || 土 *tu*, 地 *di*, 國 *guo*

ölüm y.+kä tägürsär 021

äsän tükäl öz y.+intä 024

t(ä)ñri y.+intäki sü başı tay

sañun 117 || 天大將軍 *tian da*

jiang jun

y. tutar bodis(a)v(a)t 213 || 持

地菩薩 *chi di pusa*

çambud(i)vip y. suvda yoriyur

098 || 何遊此 *ci you ci*

y. suvda yoriyur 151 || 遊諸

國土度 *you zhu guo tu du*

y. suv “yeryüzü, memleket”

030, 042, 190 || 國土 *guo tu*

yertinçü y. suv 101 || 國土 *guo tu*

yertinçü y. suv 201

yerçi kılavuz

y.+si yolçısı 046

yertinçü dünya, yeryüzü || 國土 *guo tu*

y.+dä 009, 170, 205

bo y.+däki 006, 182

y. yer suv 101 || 國土 *guo tu*

y. yer suv 201

yılık (=) Skr. *tiryagyon*i hayvan

tamu pret y. ajun 191 || 地獄鬼

畜生 *di yu gui chu sheng*

y(i)mä yine, dahi, de/da, bile, her ne kadar || 復 *fu*

bagda bukaguda y. ol tınl(i)g 040

y. körkli kız kälürür 077 || 之 *zhi nü*

täñri burhan y. şlok takşutın

inçä tep kikinç yarlıkadı 175

mäniñ y. kararığımın yarutı *berzün* 199

takı y. 025, 029, 041, 073 ||

復有 *fu you*

t. ymä 013, 017, 024, 036, 061, 082, 096

yok yok || 無 *wu*

ol sav y. 007 || 國土無 guo tu
wu

yer suv y. 190 || 國土無 guo tu
wu

yokıl- sanık olarak tutulmak (Tekin'e göre)

yazuklugun yazuksuzun yana
y.-a 036 || 有罪若無罪 you zui
ruo wu zui

yoksuz boşuna

y. bolmaz 081
y. bolmaz 181 || 不空 bu kong

yola- yola çıkmak (?)

y.-yu ärtgäli 043

yolçı rehber

y.+sı yerçisi 046

yorı- yürümek, dolaşmak || 遊 *you*, 度
du, 脱 *tuo*

asıg tuso kılı y.-yur 170
yer suvda y.-yur 099 || 何遊此
ci you ci
yer suvda y.-yur 151 || 遊諸國
土度 you zhu guo tu du

yorıg dolaşma || 行 *xing*

kuanşi im pusar bodis(a)v(a)t
y.+ın 176 || 觀音行 guan yin
xing

yük yük

agır y.+lär 047 || 重寶 zhong
bao

yüz yüz “100” || 百 *bai*

beş y. 044

yüzlüg saygı değer

ögä bilgä atlıg y. är ävçi 136,
138 || 長者居士宰官婆羅門婦
女 chang zhe ju shi zai guan
po luo men fu nü

5. 3. Çince- Uygurca Dizin

ai 愛	amrak
a xiu Luo 阿修羅	asure << Skr. <i>asura</i>
ba wan si qian chong sheng 八萬四千衆生	säkiz tümän tört miñ tınl(ı)glar
ba wan si qian chong sheng jie 八萬四千衆生皆	säkiz tümän tört miñ tınl(ı)glar alkugun
bai gong yang 拜供養	tapınu udunu täginip
ba 八	säkiz
	ba wan si qian chong sheng 八萬四千衆生 säkiz tümän tört miñ tınl(ı)glar
bai 百	yüz
	bai qian wan yi chong 百千 yüz miñ tümän
bao 寶	ärd(i)ni
bi 彼	bo
	bi fo 彼佛 bo bodis(a)v(a)t
bi qiu 比丘	toyın (=) Skr. bhiksu
bi qiu ni 比丘尼	ş(a)mnanç (=) Skr. bhikṣunī
bu 不	-ma/ -me
	bu kong 不空 yoksuz bolmaz
	bu neng 不能 uma-
chang zhe 長者	ulug amançlar atlıglar (=) Skr. śreṣṭhi
chang zhe ju shi zai guan po Luo men fu nü 長者居士宰官婆羅門婦女	ügä bilgä atlıg yüzlüg är ävçi

chen 瞋

övkä

cheng 稱

atan-

chi di pusa 爾時持地菩薩

yer tutar bodis(a)v(a)t

chong 衆

alku

chong ren 衆人 *alku kişi*

chong ren ai jing 衆人愛敬 *alku kişikä amrak*

bolur

chong sheng fu ju 衆生福聚 *kop türlüğ ädgü*

kılınç

chuan fang 船舫

kämi

ci yi mia da yun 慈意妙大雲

ulug yarlıkançuçı bulıt öritir

ci 此

bo

ci fa shi 此法施 *bo nom buşisi tetir*

ci 慈

yarlıkançuçı

ci yan shi 慈眼視 *yarlıkançuçı közin körüp*

ci yi miao da yun 慈意妙大雲 *ulug*

yarlıkançuçı bulıt öritir

ci you ci 何遊此

çambud(i)vip yer suvda yoriyur

da 大

ulug

da shui suo piao 大水所漂 *ulug suvka kirsär*

da zi zai tian 大自在天

mahişvar ulug t(ä)ñri << Skr. maheśvara

dang gong yang 當供養

tapıg udug täğürälim

dao 刀

biçäk

dao zhang 刀杖 *biçäk kakılı*

deng wu yi 等無異

bir täg tüz adroksuz tetir

<i>di shi</i> 帝釋	<i>hormuzta täḡri</i>
<i>di yu gui chu sheng</i> 地獄鬼畜生	<i>tamu pret yilkı ajunta</i>
<i>du zhe</i> 度者	<i>kutrulgu</i>
	<i>du zhe ji xian</i> 度者即現 <i>kutrulgu tınl(ı)glar</i> <i>ärsär</i>
<i>duan duan huai</i> 段段壞	<i>tsun tsun sinar uvşanur</i>
<i>duo qian yi fo</i> 多千億佛	<i>kolti sanınça burhanlarka</i>
<i>duo bao fo</i> 多寶佛	<i>ärüş ärd(i)ni burhan</i>
<i>er shi</i> 爾時	<i>ol üdün</i>
	<i>er shi chi di pusa</i> 爾時持地菩薩 <i>ol üdün yer</i> <i>tutar bodis(a)v(a)t</i>
<i>fan wang</i> 梵王	<i>äzrua t(ä)ḡri (=) Skr. brahman</i>
<i>fan yin</i> 梵音	<i>ä. ünlüg tetir</i>
<i>fen zuo er</i> 分作二	<i>iki ülüş kılı</i>
<i>feng</i> 風	<i>yel</i>
<i>fli</i> 利	<i>asıg tusu</i>
<i>fo</i> 佛	<i>burhan</i>
<i>fu de zhi li</i> 福德之利	<i>ädgü kılınçlıg asıgı tusosı antag tetir</i>
<i>fu de zhi hui zhi nan she</i> 福德智慧之男設	<i>körklä kutlug ülüglüg urı ogul kälürür</i>
<i>fu yu</i> 復有	<i>takı ymä</i>
<i>gan ta po</i> 乾闥婆	<i>gandarve << Skr. gandhāra</i>
<i>gong yang</i> 供養	<i>tapın- udun-</i>
<i>guan shi yin pusa</i> 觀世音菩薩	<i>kuanşı im pusar</i>
	<i>guan shi yin pusa bu ken shou zhi</i> 觀世音菩 薩不肯受之 <i>kuanşı im pusar algalı unamadı</i>

guan shi yin pusa ming 觀世音菩薩名	<i>kuanşı</i> <i>im pusar atın atamış</i>
guan shi yin pusa ming zhe 觀世音菩薩名者	<i>kuanşı im pusar atın atasar</i>
bai gong yang guan shi yin pusa 拜供養觀世 音菩薩	<i>kuanşı im pusarka tapınu udunu</i> <i>täginip</i>
guang da zhi hui guan 廣大智慧觀	<i>kāṇ bilgä bilig</i>
guo 國	<i>el uluş, yertinçü</i>
	guo tu 國土 <i>yer suv, yertinçü</i>
hai 海	<i>taloy ügüz</i>
	hai chao yin 海潮音 <i>taloy ünlüg</i>
hei 黑	<i>kara</i>
	hei feng 黑風 <i>kara yel</i>
	hei feng chui qi chuan fang piao 黑風吹其船 舫飄 <i>kara yel kälip kâmisin tokıp</i>
heng he sha 恒河沙	<i>kum sanınça gaṇ ügüz içintäki</i>
	heng he sha pusa ming zi fu jin xing gong yang 恒河沙菩薩名字復盡形供養 <i>gaṇ ügüz</i> <i>içintäki bodis(a)v(a)tlar atayu tapınu udunu</i>
hong shi 弘誓	<i>ant antıkmışı</i>
hui 慧	<i>bilgä</i>
	hui ri 慧日 <i>kün t(ä)ṇri täg bilgä biliglig</i>
jia lou luo 迦樓羅	<i>talım kara kuşlar (=) Skr. garuda</i>
jian shen 見身	<i>ät'özin körsär</i>

	<i>jian shen xin nian</i> 見身心念 <i>ät'özin körsär</i> <i>sakınmışı</i>
<i>ji fa shi</i> 此法施	<i>bo nom buşisi tetir</i>
<i>jie</i> 皆	<i>alku</i>
<i>jie tuo</i> 解脱	<i>oz- kutrul-</i>
	<i>jie tuo luo cha</i> 解脱羅刹 <i>tişi yäklärdä ozar</i> <i>kutrulur</i>
<i>jie ying shou chi guan shi yin pusa ming hao</i> 皆應受持觀世音菩薩名號	<i>kamag yalñuklar alkugun kuanşi im pusar atın</i> <i>atamış kârgäk</i>
<i>jin na luo</i> 緊那羅	<i>kinarä << Skr. kimnara</i>
<i>jin</i> 金	<i>altun</i>
	<i>jin yin liu li</i> 金銀琉璃 <i>altun kümüş ärdni</i> <i>monçuk</i>
<i>jin</i> 今	<i>amtı</i>
	<i>jin dang gong yang guan shi yin pusa</i> 今當供 養觀世音菩薩 <i>amtı kuanşi im pusarka tapıg</i> <i>udug tägürälim</i>
<i>ju shi</i> 居士	<i>egil nomçı töröçi (=) Skr. gr̥hapati, gr̥ha-pati,</i> <i>gaha-pati</i>
<i>li bai gong yang</i> 禮拜供養	<i>tapınu udunu atayu täginsär</i>
<i>liu</i> 六	<i>altı</i>
	<i>liu shi er yi</i> 六十二億 <i>altmış iki koti</i>
<i>long</i> 龍	<i>luu (=) Skr. nāga</i>
<i>luo cha gui</i> 羅刹鬼	<i>yäk</i>

	luo cha gui guo 羅刹鬼國 <i>yäklär ärgüsi</i> <i>otrugarınta</i>
man 滿	<i>tolu</i>
	man zhong ye cha luo cha 滿中夜叉羅刹 <i>tolu</i> <i>yavlak yäk içgäk</i>
miao yin 妙音	<i>sogañçığ ünliüg</i>
ming 名	<i>at</i>
	ming guan shi yin 名觀世音 <i>kuanşı im pısar</i> <i>tep atantı</i>
ming zhao 明照	<i>yarutı berzün</i>
mo hou luo qie 摩睺羅伽	<i>maharuk << Skr. mahoraga</i>
nü ren 女人	<i>tişi tınl(i)g</i>
pi sha men 毘沙門	<i>bişamn t(ä)ñri (=) Skr. vaiśramaṇa</i>
pi zhi fo 辟支佛	<i>pratıkabut << Skr. pratyekabuddha</i>
piao tuo 飄墮	<i>tokı-</i>
po luo men 婆羅門	<i>bramn << Skr. brāhmaṇa, brahman</i>
pusa 菩薩	<i>bodis(a)v(a)t</i>
	pusa ming zi fu jin xing gong yang 菩薩名字 復盡形供養 <i>bodis(a)v(a)tlar atın atayu tapınu</i> <i>udunu</i>
qi 其	<i>anıñ</i>
	qi zhong 其中 <i>anıñ ara</i>
qing jing 清淨	<i>arıg turug</i>
	qing jing guan 清淨光 <i>arıg turug yarlıkançuçı</i>
ren fei ren 人非人	<i>kişili kişi ärmäzli (=) Skr. manuṣyamanuṣya</i>

ru da huo huo 入大火火

ulug otka kirsär

ru 汝

siz

ru deng ruo cheng ming zhe 汝等若稱名者

sizlär kamagun atamışka

ru ting 汝聽 *tıñlaŋ siz*

ruo duo chen hui 若多*瞋恚

övkäçi ärsär

ruo fu yu 若復有

inçä tep yarlıkadı

ruo san qian da qian 若三千大千

bo üç miñ ulug miñ

san qian da qian 三千大千

üç miñ ulug miñ

shang 商

satıgçı

shang zhu 商主 *sartbav satıgçı*

shen de 身得

körkin körü

shen de du zhe 身得度者 *körkin körü kutrulgu*

shen er wei 身而爲 *körkin körgitü(r)*

shen 神

büğü

shen ru hai 深如海

taloy ügüzdä täriñräk

sheng wen 聲聞

şiravak << Skr. śrāvaka

sheng 生

tınl(i)g

sheng 聲

ün

shi 是

bo, tet-, anı

shi er ren fu zheng 是二人福正 *bo iki kişiniñ*

ädgü kılınçı

shi gu 是故 *anın üçün*

shi gu chong sheng 是故衆生 *anın üçün*

kamag yalñuklar

	<i>shi gu xu chang</i> 是故須常 <i>anı üçün turkaru atamış</i>
	<i>shi guan shi yin pusa</i> 是觀世音菩薩 <i>bo kuanşı im pusar</i>
	<i>shi pusa</i> 是菩薩 <i>ol bodis(a)v(a)t</i>
	<i>shi shan</i> 是善 <i>ol ädgü</i>
	<i>shi zhu ren</i> 是諸人 <i>ol kamag tınl(ı)glar</i>
<i>shi</i> 誓	<i>antık-</i>
<i>shi</i> 食	<i>aş</i>
<i>shi</i> 施	<i>ber-</i>
<i>shi jia mou ni fo</i> 釋迦牟尼佛	<i>t(ä)ñri şakimun burhan</i>
<i>shi zun</i> 世尊	<i>t(ä)ñrim</i>
	<i>shi zun miao</i> 世尊妙 <i>körkiñä tükälligim</i>
	<i>t(ä)ñrim</i>
<i>shuo fa</i> 說法	<i>nom nomlayur</i>
	<i>shuo fa ying</i> 說法應 <i>nomlayur kutgarur</i>
<i>tian</i> 天	<i>t(ä)ñri</i>
	<i>tian da jiang jun</i> 天大將軍 <i>t(ä)ñri yerintäki sü başı tay sañun</i>
<i>tong nan tong nü</i> 童男 童女	<i>känç urı känç kızlar</i>
<i>xiao wang</i> 小王	<i>kiçig eliglär</i>
<i>wen</i> 問	<i>ayıt-</i>
	<i>wen yue</i> 問曰 <i>tep ayıtu</i>
<i>wen</i> 聞	<i>eşid-</i>
	<i>wen ming</i> 聞名 <i>atın eşidsär</i>

wo 臥

tölät töşäk

wo jin dang gong yang guan shi yin pusa 我今當供養觀世音菩薩 *biz amtı kuanşı*
im pusarka tapıg udug tägürälim

wo wei ru lüe shuo 我爲汝略說

män amtı siziñä azk(ı)ya nomlayın

wu de kong bu ru 勿得恐怖汝

sizlär kamag korkmanlar

wu 無

+sIz

wu wei shi 無畏施 *korkunçsuz buşı bergäy*

wu jin yi 無盡意 *alkınçsız*

wu jin yi pusa 無盡意菩薩 *alkınçsız kögüzlüg*
bodis(a)v(a)t

yan 言

te-

yan ren zhe min wo 言仁者愍我 *tözünüm*
biziñä

yan ren zhe shou ci fa shi 言仁者受此法施
tözünüm alıj bo nom buşisi tetir

yi 以

birök

yi bi qiu bi qiu ni you po sai you po yi 以比丘
比丘尼優婆塞優婆夷 *birök toyın şmnanç*
upasi upasançlar

yi chang zhe 以長者 *birök ulug amançlar*
atlıglar

yi chang zhe ju shi zai guan po luo men fu nü
以長者居士宰官婆羅門婦女 *birök adın adın*
ügä bilgä atlıg yüzlüg är ävçi

yi di shi 以帝釋 *birök hormuzta t(ä)ñri*

yi fan wang 以梵王 *birök äzrua t(ä)ñri*

yi fo 以佛 *birök burhanlar*

yi ju shi 以居士 *birök igil nomçı törüçi*

yi pi sha men 以毘沙門 *birök bişamn t(ä)ñri*

yi pi zhi fo 以辟支佛 *birök pratikabutlar*

yi po Luo men 以婆羅門 *birök bramnlar*

yi sheng wen 以聲聞 *birök şiravaklar*

yi tian da jiang jun 以天大將軍 *birök t(ä)ñri*
yerintä sü başı tay sañun

yi tian long ye cha gan ta po a xiu Luo jia lou
luo jin na Luo mo hou Luo qie ren fei ren deng
以天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那羅摩睺
羅伽人非人等 *birök t(ä)ñrilär yäklär luular*
gantarlar gantarvalar asurlar talım kara kuşlar
kişili kişi ärmäzlilär

yi tong nan tong nü 以童男童女 *birök känç*
urı känç kızlar

yi xiao wang 以小王 *birök kiçig kiçig eliglär*

yi zai guan 以宰官 *birök ilçi bilgälär*

yi zhi jing gang 以執 金剛 *birök*
v(a)çirapanlar

yi zi zai tian 以大自在天 *birök mähişvar ulug*
täñri

yi 一

bir

yi fen 一分 *bir ülüşin*

yi ren 一人 *bir kişi*

yi ren cheng 一人稱 *bir bilgä kişi*

	<i>yi shi</i> 一時 <i>bir üdün</i>
	<i>yi shi li bai gong yang</i> 一時禮拜供養 <i>täk bir üdün tapınu udunu atayu täginsär</i>
<i>yi fu</i> 衣服	<i>ton tonangu</i>
<i>yi tian da jiang jun</i> 以天大將軍	<i>t(ä)ñri yerintäki sü başı tay sañun</i>
<i>yi yao</i> 醫藥	<i>ot äm</i>
<i>yin</i> 音	<i>ün</i>
<i>yin shi</i> 飲食	<i>aş içgü</i>
<i>yin yuan</i> 因緣	<i>nä üçün nä tıtagın</i>
<i>ying lu</i> 瓔珞	<i>ärd(i)nilig küntägü</i>
<i>you po sai</i> 優婆塞	<i>upase << Skr. upāsaka</i>
<i>you po yi</i> 優婆夷	<i>upasañç << Skr. upāsikā</i>
<i>yu</i> 欲	<i>tilä-, küsä-</i>
	<i>yu qiu nan</i> 欲求男 <i>urı ogul tiläsär</i>
	<i>yu qiu nü</i> 欲求女 <i>kız tiläsär</i>
<i>yu zui ruo wu zui</i> 有罪若無罪	<i>yazuklugun yazuksuzun</i>
<i>xi</i> 繫	<i>bag bukagu</i>
<i>zai guan</i> 宰官	<i>ilçi bilgälär (=) Skr. naigama</i>
<i>zi zai tian</i> 自在天	<i>ulug ärklig t(ä)ñri (=) Skr. isvaradeva</i>
<i>zhi</i> 智	<i>bilgä</i>
<i>zhi de</i> 殖德	<i>kazganç kazganur</i>
<i>zhi jin gang</i> 執金剛	<i>v(a)çirapani << Skr. vajrapāṇi</i>
<i>zhi nü</i> 之女	<i>kız kälürür</i>
<i>zhong</i> 中	<i>ara</i>

zhong 重

agır

zhong bao 重寶 *agır yüklär*

zhong zhong xing 種種形

adrok adrok ät'öz

zhu 諸

kamag

zhu ren 諸人 *kamag tınl(ı)glar*

zhu yu ku 諸有苦 *kop türlüg ämgäkintä*

zhu gan lu fa yu 澍甘露法雨

noş täg tatıglıg yagmur suv

6. SONUÇ

Sanskritçesi *Saddharmapuṇḍarīka-sūtra*, Çincesi 觀世音菩薩 *guanshiyin pusa* yaygın adıyla *Kuanşi im Puser* olarak bilinen bu eser, Çince metnin 25. bölümü Sanskrit aslının 24. bölümüne denk gelmektedir. Çalışmamızda bu eserin ele alınmasının en önemli sebeplerinden biri Çince ile karşılaştırılarak oluşturulacak olan bir metin meydana getirebilmek ve açıklamaya muhtaç kelime veya kelime grupları üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmak istenmesidir.

Altı bölümden oluşan çalışmamız (Giriş, Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin, Sonuç) *Kuanşi im Puser*'a ait genel bilgilerin verildiği *Kuanşi im Puser* üzerine yapılan çalışmaların yer aldığı Giriş bölümü ile başlar. Giriş bölümünde metni daha iyi anlayabilmek için ait olduğu dönem, dönem özellikleri ile ilgili genel bir tarihi bilginin ardından, sūtralara değinilir. Çalışmamızda bize kaynaklık eden diğer çalışmalar hakkında kısaca bilginin verilmesinin ardından yöntem, içerik, düzeltilmiş okuyuşlara dair kısaca bilgiler edinilmesi mümkündür.

Metin, bölümümüz ise 224 satırdan oluşmaktadır. Her satıra birden başlayarak numara verilmiştir. Metin, içerik olarak Mahāyāna Budizminin özünü yansıtmaktadır. *Avalokiteśvara* adlı boddhisatva'nın canlılara yardım etmesinden bahsedilir. Metnin çevirisini yaparken özellikle dikkat edilen husus, metne bağlı kalınarak metni en iyi yansıtacak çeviri yapmak olmuştur. Bunun için de açıklanmaya muhtaç kelime veya kelime gruplarına açıklamalar kısmında yer verilmiştir. Açıklamalar kısmında izlenilen yöntem, Çince ve Uygurca metinden kopmadan bir bütünlük içerisinde her iki metnin paralel olarak ilerlemesidir. Böylelikle, çalışmamızda hedeflenen Çince asıl metne dayandırılmanın önemine dikkat çekilmiştir. Çince metni gözardı edersek okuduğumuz metnin ne kadar eksik kaldığını daha iyi anlamış bulunmaktayız. Her satırın varsa Çince karşılığı verilmiş, olmayan Uygurca kısımlar atlanmadığı gibi Uygurca karşılığın sağlanamadığı Çince kelimelerde pinyin ve Giles numaraları ile daha iyi ve daha doğru açıklamak amacıyla birlikte verilmiştir.

Açıklamalar bölümünün hemen ardından dizine geçilmiştir. Kelimelerin anlamı verildikten sonra Çinceleri tespit edilebilen kelimelerin Çinceleri, Sanskrit karşılığı olan kelimelerin Sankritçe yazılışları verilmiştir. Dikkat çeken nokta ise, bir metnin başka bir dile çevrilirken farklılıklar göstermesidir. Bu farklılıklar genelde karşımıza ekleme diyebileceğimiz kısımlar olarak çıkmaktadır. Ekleme ile Çince versiyonunda olmayıp Uygurca versiyonunda olan ya da Çince versiyonda karşımıza çıkıp Uygurca versiyonunda rastlamadığımız kelimeler söz konusudur. Uygurca-Çince Dizin ve ardından Çince- Uygurca Dizin hazırlanmış ve kaynakça ile çalışmaya son verilmiştir.

Bu çalışma, metin incelemesi yaparken Çince aslına dayandırılmanın ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha göstermiştir. Çince ve Uygurca metnin birlikte işlenmesi, açıklanmaya muhtaç kelime veya kelime gruplarının araştırılması ile daha güvenilir daha doğru bir çalışma oluşturulması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Arat, Reşit Rahmeti. **Kutadgu Bilig I. Metin**. Ankara: TDK, 1947.

_____. **Kutadgu Bilig II. Çeviri**. Ankara: TTK, 1959.

_____. **Eski Türk Şiiri**. Ankara: TTK, 1965.

_____. **Kutadgu Bilig III. İndeks**. yayına haz. Kemal Eraslan, O. Sertkaya, Nuri Yüce. İstanbul: TKAE, 1979.

Ayazlı, Özlem. “Mahāyāna Budizmine Ait Sayı ve Zamanla İlgili Bazı Terimler”. **Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 6/ 1 Winter (2011): 635-641.

_____. “Karakuş”. **Av ve Avcılık Kitabı**. Ed. Emine Gürsoy Naskali, Hilal Oytun Altun. İstanbul: Kitabevi, 2008: 89-103.

_____. **Altun Yaruk Sudur VI. Kitap, Karşılaştırmalı Metin Yayını**. Ankara: TDK, 2012.

Bang, Willi, Annemarie von Gabain. “Uigurische Studien”. **UJb** (1930): 635-641.

Bunno, Katō, Miyasaka Kōjirō, Tamura Yoshirō. **The Threefold Lotus Sutra: The Sutra of Innumerable Meanings; The Sutra of the Lotus Flower of the Wonderful Law; The Sutra of Meditation on the Bodhisattva Universal Virtue**. New York Tokyo: Weatherhill & Kōsei Publishing, 1975.

Clauson, Sir Gerard. **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**. London: Oxford University Press, 1972.

Çağatay, Saadet. **Altun Yaruk’tan İki Parça**. Ankara: 1945.

Edgerton, Franklin. **Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary**. c II. New Haven: 1953.

Elverskog, Johan. **Uygur Buddhist Literature (Silk Road Studies I)**. Brepols: Turnhout, 1997.

Erdal, Marcel. **Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon**. C. I-II. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1991.

_____. **A Grammar of Old Turkic**. Leiden: Brill, 2004.

Fedakar, Durdu. "Das Alttürkische in sogdischer Schrift Textmaterial und Orthographie (Teil II)". **UAJb Neue Folge** 13. (1994): 133-157.

_____. "Das Alttürkische in sogdischer Schrift Textmaterial und Orthographie (Teil II)". **UAJb Neue Folge** 13. (1994): Facsimiles 148-149.

Gabain, Annemarie von. **Eski Türkçenin Grameri**. çev. Mehmet Akalın. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, 1988.

Giles, Herbert A. **A Chinese- English Dictionary**. c. I-II. 2 bs. Shanghai: Che'n Wen Publishing Company, 1912.

Grønbech, Kaare. **Türkçenin Yapısı**. çev. Mehmet Akalın. Ankara: TDK, 2000.

Hamilton, James Russell. **Budacı İyi ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası Kalyāṇamkara ve Pāpaṃkara**. Ankara: Simurg, 1998.

_____. **Manuscripts ouïgours du IXe-Xe siècle de Touen- Houang**. vol. I. nr. 3. Paris: Peeters, 1986: 27-31.

_____. **Manuscripts ouïgours du IXe-Xe siècle de Touen- Houang**. Facsimiles: vol. II. nr. 3. Paris: Peeters, 1986: 273-274.

Hanede, Toru. **Fragment of Samantamukha Chapter of the Uygur Saddharmapūṇḍarīka Sūtra [In Japanese]**. Kyoto: 1958: 143- 147.

Hôbôgirin. **Dictionnaire encyclopédique du bouddhisme d'après les sources chinoises et japonaises**. Publié par l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres. Institut de France avec le patronage de l'Académie du Japon et le concours de l'École Française d'Extrême Orient et de la Maison Franco- japonaise de Tōkyō, I- VII (1929- 1994), Répertoire du Canon bouddhique sino-japonais, 1978.

Hurvitz, Leon. **Scripture of the Lotus Blossom of the Fine Dharma**. New York: Columbia University Press, 1976.

Japanese- English Buddhist Dictionary. Tokyo: 1979.

Kara, Georg, Peter Zieme. **Fragmente tantrischer Werke in uigurischer Übersetzung: Berliner Turfantexte VII**. Berlin: Akademie Verlag, 1976.

_____. **Die uigurischen Übersetzungen des Guruyogas Tiefer Weg von Sa-skya Paṇḍita und der Manjuśrīnāmasaṃgīti: Berliner Turfantexte VIII**. Berlin: Akademie Verlag, 1977.

Kâşgarlı Mahmud. **Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I**. çev. Besim Atalay. Ankara: TDK, 1939.

_____. **Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi II**. çev. Besim Atalay. Ankara: TDK, 1940.

_____. **Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi III.** çev. Besim Atalay. Ankara: TDK, 1941.

_____. **Divanü Lûgat-it-Türk Dizini İndeks IV.** çev. Besim Atalay. Ankara: TDK, 1943.

Kudara, Kōgi und Klaus Röhrborn. “Zwei verirrte Blätter des uigurischen Goldglanz- Sūtra im Etnografiska Museum”. **ZDMG** 132. Stockholm: 1982: 336-343.

Laut, Jens Peter. “Zwei Fragmente eines Höllenskapitels der uigurischen Daśakarmapathāvadānamālā”. **UAJb Neue Folge** 4. (1984):118-133.

Lessing, Ferdinand D. **Mongolian- English Dictionary.** Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1960.

Li, Yong- Song. **Türk Dillerinde Sontakılar.** İstanbul: 2004.

Mackerras, Colin. “Uygurlar”. **Erken İç Asya Tarihi.** der. Denis Sinor. çev. Şinasi Tekin. İstanbul: İletişim yayınları, 2002: 425-449.

Mathews, Robert Henry. **Mathews’ Chinese- English Dictionary.** Massachusetts: Revised American Edition with Revised English Index, 1975.

Matsui, Dai. “Notes on the Old Uighur Wall Inscriptions in the Dunhuang Caves”. **Studies in the Humanities.** Hirosaki: 29-50.

Müller, Friedrich W. K. **Uigurica II,** APAW Nr. 3. Berlin: 1910: 72-78.

Nadelyayev, V. M., D. M. Nasilov, A. M. Şçerbak, E. R. Tenişev. **Drevnetyurskiy slovar’.** Leningrad: 1969.

Nakamura, Hajime. **Bukkyōgo dai jiten (Dictionary of Buddhist technical terms).** I- II. Tokyo: Tokyo, 1975.

Nobel, Johannes. **Erklärendes Wörterbuch Zum Chinesischen Buddhismus Chinesisch- Sanskrit- Deutsch.** Leiden: E. J. Brill.

Oda, Juten. “A Fragment of the Uighur Avalokiteśvara-Sūtra with Notes”. **Turfan, Khaton und Dunhuang.** yay. R. E. Emmerick, Werner Sundermann, Ingrid Warnke and Peter Zieme. Berlin: Akademie Verlag, 1996: 229-238.

_____. “A Fragment of the Uighur Avalokiteśvara-Sūtra with Notes”, **Turfan, Khaton und Dunhuang.** yay. R.E. Emmerick, Werner Sundermann, Ingrid Warnke and Zieme, Peter. Berlin: Akademie Verlag, 1996: Facsimiles: 239-242.

Ölmez, Mehmet. **Altun Yaruk III. Kitap (=5. Bölüm).** Ankara: 1991.

_____. “Kurzer Überblick über die Buddhistische- Übersetzungsliteratur in Alttürkisch: Eski Türk Budist Çeviri Edebiyatına Kısa Bir Bakış”. **Çağdaş Türk**

- Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önberk Armağanı.** Ankara: 1997: 225-256.
- _____. “Eski Uygurca *odug sak* İkilemesi Üzerine”. **TDA** 8. Ankara: 1998a: 35-37.
- _____. “Tibet Budhizmine Ait Eski Uygurca Bahşı Ögdisi”. **Bahşı Ögdisi: 60. Doğum Yılı Dolayısıyla, Klaus Röhrborn Armağanı, Festschrift für Klaus Röhrborn anlässlich seines 60. Geburtstags.** yay. Jens Peter Laut, Mehmet Ölmez. Freiburg/ İstanbul: 1988b: 261-293.
- _____. **Tuwinischer Wortschatz mit alttürkischen und mongolischen Parallelen, Tuvacanın Sözvarlığı Eski Türkçe ve Moğolca Denkleriyle.** Wiesbaden: 2007.
- Ölmez, Zuhâl. “Kutadgu Bilig’de İkilemeler I”. **TDA** 7. Ankara: 1997: 19-40.
- _____. “Kutadgu Bilig’de İkilemeler II”. **Bahşı Ögdisi: 60. Doğum Yılı Dolayısıyla, Klaus Röhrborn Armağanı, Festschrift für Klaus Röhrborn anlässlich seines 60. Geburtstags.** yay. Jens Peter Laut, Mehmet Ölmez. Freiburg/ İstanbul: 1988: 235- 260.
- Pulleybank, Edwin G. **Lexicon of Reconstruced Pronunciation in Early Middle Chinese, Late Middle Chinese and Early Mandarin.** Vancouver: 1991.
- Radloff, Wilhelm. **Kuan-ši-im Pusar, Eine türkische Übersetzung des XXV. Kapitels der chinesischen Ausgabe des Saddharmapuṇḍarīka.** (Reprint) Tokyo: Meicho- Fukyu- Kai The Association for Publishing Academic Masterpieces, 1911.
- Räsänen, Martti. **Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen.** Helsinki: 1969.
- Röhrborn, Klaus. **Eine uigurische Totenmese. Text, Übersetzung, Kommentar. Berliner Turfantexte II.** Berlin: Akademie Verlag, 1971.
- _____. **Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien: a –ärñäk 1-6.** Wiesbaden: 1977-1996.
- _____. “Zur Frages des Transponierenden Lesens von chinesischen Texten in spätuigurischer Zeit”. **CAJ** 29. (1985): 85-97.
- _____. “Zur Darstellung der Gutturale in den indischen Fremdwörtern des Uigurischen”. **CAJ** 32. (1988): 232-243.
- _____. **Xuanzang Leben und Werk, Teil 3: Die alttürkische Xuanzang-Biographie VII: Nach der Handschrift von Leningrad, Paris und Peking sowie nach dem Transkript von Annemarie von Gabain.** Wiesbaden: 1991.

_____. “Syntaktische Restrukturierung von Nominalgruppen im Alttürkischen (am Beispiel von atü. *elig han* und *el han*).” **UAJb Neue Folge** 16. (1999-2000): 211-216.

_____. **Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der vorislamische türkischen Texte aus Zentralasien: I. Verben, Band 1: ab-äzüglä-.** Stuttgart: Neubearbeitung, 2010.

_____. und Osman Sertkaya. “Die alttürkische Inschrift am Tor-Stüpa von Chüyung-kuan”. **ZDMG** 130. s. 2. (1980): 304-339.

Schneider, Verlag Lambert. **Lotos-Sūtra Sūtra von der Lotosblume des wunderbaren Gesetzes.** 1992.

Semet, Ablet. **Xuanzangs Leben und Werk, Teil 8: Lexikalische Untersuchungen zur uigurischen Xuanzang- Biographie.** Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2005.

Sertkaya, Osman Fikri. “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış”, **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı I (Eski Türk Şiiri)**. s. 409. Ocak 1986: 43-80.

_____. “Türkolojide Eleştiri Sorunları Üzerine”. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1985.** (1989): 137-189.

_____. Rysbek, Alimov. **Eski Türklerde Para, Göktürklerde, Uygurlarda, Türgişlerde.** İstanbul: 2006.

Shogaito, Masahiro. **Studies in the Uighur Version of the Abhidharmakosabhaşa- tika Tattvartha Volume II Text, Translation, Commentary and Glossary.** Kyoto: Shokado, 1993.

Soothill, William Edward ve Lewis Hodous. **A Dictionary of Chinese Buddhist Terms, “with Sanskrit and English Equivalents and a Sanskrit- Pali Index”.** London: Hodous, 1937.

Sumi, Tōkan. **Kuan-si-im Puser.** Kariya: 1977 (W. Radloff *A Note on the Uighur Text of Chinese Translation XXV. Kuan-si-im Puser of Saddharmapuṇḍarīka-sūtra.* St. Pétersburg: 1911).

Takakusu Junjirō 高楠 順次郎, Watanabe Kaigyoku 渡辺海旭, **Taishō shinshū daizōkyō** 大正新脩大藏經 Tokyo: 1924-1935.

Tekin, Şinasi. **Uygurca Metinler I- Kuanşi İm Puser (Ses İşiten İlah) Vap hua ki athg nom çeçeki sudur (saddharmapuṇḍarika-sūtra).** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları Araştırmaları Serisi Edebiyat Filoloji 2, 1960.

_____. “Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller- Vezinler)”. **Türk Kültürü Araştırmaları.** s. 2 (1965): 26-68.

- _____. **Maitrisimit nom bitig, Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vaibhāṣika-Schule: Berliner Turfantexte IX.** Berlin: Akademie Verlag, 1980b.
- Tekin, Talat. “İslam Öncesi Türk Şiiri”. **Türk Dili, Türk Şiiri Özel sayısı 1 (Eski Türk Şiiri)**. s. 409 (Ocak 1986): 3-42.
- _____. **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler.** Ankara: Simurg yayınları, 1995.
- _____. **Orhon Yazıtları. Kül Tegin, Bilge Kağan, Tunyukuk.** İstanbul: 2003.
- Tezcan, Semih. **Das uigurische Insadi-Sūtra, Berliner TurfanTexte III.** Berlin: Akademie Verlag, 1974.
- _____. “Kutadgu Bilig Dizini Üzerine”. **Belleten** c. XLV/2. s. 178 (1981): 23-78.
- Wilkens, Jens. **Die drei Körper des Buddha (trikāya), Ein Beitrag zum Verständnis einer zentralen Lehre des Mahāyāna-Buddhismus, Berliner TurfanTexte XXI.** Turnhout: 2001.
- _____. **Das Buch von der Sündeltilgung (2 vols): Edition des alttürkisch-buddhistischen Kṣanti Kılğuluk Nom Bitig, Berliner Turfantexte XXV.** Turnhout: 2007.
- Tsugunari, Kubo, Yuyama Akira. **The Lotus Sutra.** 2 bs. Berkeley, California: Numata Center for Buddhist Translation and Research, 2007.
- Williams, Monier. **A Sanskrit- English Dictionary.** Oxford: 1899.
- Wogihara, U. **Sanskrit- Chinese- Japanese Dictionary.** Tokyo: 2005.
- Zieme, Peter. “Kaşgari ve Türkçe Turfan Metinleri”, **Bilimsel Bildiriler 1972. Türk Dil Kurumu’nun 40. ve Divan-ü Lugati’t-Türk’ün 900. Yıldönümleri Dolayısıyla Düzenlenen I. Türk Dili Bilimsel Kurultayında Sunulan Bildiriler (Ankara, 27-29 Eylül 1972).** Ankara: TDK, 1975: 463-474.
- _____. **Fragmente tantrischer Werke in uigurischer Übersetzung, Berliner TurfanTexte VII.** Berlin: Akademie Verlag, 1976b.
- _____. **Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren Berliner TurfanTexte XIII.** Berlin: Akademie Verlag, 1985: 121-126.
- _____. “Zwei neue alttürkische Saddharmapuṇḍarīka-Fragmente”. **Altorientalische Forschungen.** 16. 2. 1989: 370-379, Fascimiles: XX- XXII.
- _____. **Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang.** Budapest: Studien zur alttürkischen Dichtung Akadémiai Kiadó, Bibliotheca Oientalis Hungarica XXXIII, 1991.

- _____. “Alttürkische Halsketten und Andere Schmucke”. **Beläk Bitig**. (1995): 233-246.
- _____. **Altun Yaruk Sudur, Vorworte und das erste Buch: Berliner Turfantexte XVIII**. Turnhout: Brepols, 1996.
- _____. “Tibetisch Ga-nim-du = Sklave des Avalokiteṣvara”. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997**. (2000): 245-250.
- _____. “Uighur Versions of the Lotus Sutra with Special Reference to Avalokiteśvara’s Transformation Bodies”. 2005.
- _____. **Magische Texte des uigurischen Buddhismus: Berliner TurfanTexte XXIII**. Turnhout: Brepols, 2005.

Ek 1a. Radloff Yayımının Fotokopisi

186

50
 55
 60

65
 70
 75

170
 175
 180

136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647

Ek 1b. Çince Metnin Fotokopisi

T0262_.09.0056c02: 13妙法蓮華經觀世音菩薩普門品第二十五

T0262_.09.0056c03: 爾時**14**無盡意菩薩即從座起。偏袒右肩合

T0262_.09.0056c04: 掌向佛而作是言。**15**世尊觀世音菩薩以何

T0262_.09.0056c05: 因緣名觀世音。佛告無盡意菩薩。善男子。

T0262_.09.0056c06: 若有無量百千萬億衆生受諸苦惱。聞是

T0262_.09.0056c07: 觀世音菩薩。一心稱名。觀世音菩薩即時觀

T0262_.09.0056c08: 其音聲皆得解脫。若有持是觀世音菩薩

T0262_.09.0056c09: 名者。設入大火火不能燒。由是菩薩威神

T0262_.09.0056c10: 力故。若爲大水所漂。稱其名號即得淺

T0262_.09.0056c11: 處。若有百千萬億衆生。爲求金銀琉璃**16**車

T0262_.09.0056c12: 馬瑙珊瑚虎珀眞珠。等入於大海假

T0262_.09.0056c13: 使黑風吹其船舫。**17**飄墮羅刹鬼國。其中若

T0262_.09.0056c14: **18**有乃至一人。稱觀世音菩薩名者。是諸人

T0262_.09.0056c15: 等。皆得解脫羅刹之難。以是因緣名觀世

T0262_.09.0056c16: 音。若復有人。臨當被害。稱觀世音菩薩

T0262_.09.0056c17: 名者。彼所執刀杖。尋段段壞。而得解脫。若

T0262_.09.0056c18: 三千大千國土滿中夜叉羅刹。欲來惱人。

T0262_.09.0056c19: 聞其稱觀世音菩薩名者。是諸惡鬼。尚不

T0262_.09.0056c20: 能以惡眼視之。況復加害。設復有人。

T0262_.09.0056c21: 若有罪若無罪。杻械枷**19**鎖檢繫其身。稱

T0262_.09.0056c22: 觀世音菩薩名者。皆悉斷壞即得解脫。若三

T0262_.09.0056c23: 千大千國土滿中**20**怨賊。有一商主將諸商

T0262_.09.0056c24: 人。齎持重寶經過**21**嶮路。其中一人作是唱

T0262_.09.0056c25: 言。諸善男子勿得恐怖。汝等。應當一心稱

T0262_.09.0056c26: 觀世音菩薩**22**名號。是菩薩能以無畏施於

T0262_.09.0056c27: 衆生。汝等。若稱名者。於此*怨賊當得

T0262_.09.0056c28: 解脫。衆商人聞俱發聲言南無觀世音菩薩。

T0262_.09.0056c29: 稱其名故即得解脫。無盡意。觀世音菩薩

T0262_.09.0057a01: 摩訶薩。威神之力巍巍如是。若有衆生多
T0262_.09.0057a02: 於婬欲。常念恭敬觀世音菩薩。便得離欲。
T0262_.09.0057a03: 若多*瞋恚。常念恭敬觀世音菩薩。便得離
T0262_.09.0057a04: *瞋。若多愚癡。常念恭敬觀世音菩薩。便
T0262_.09.0057a05: 得離癡。無盡意。 **Müller s. 14 → U II** 觀世音菩薩。有如是等
T0262_.09.0057a06: 大威神力多所饒益。是故衆生常應心念。
T0262_.09.0057a07: 若有女人設欲求男。禮拜供養觀世音菩
T0262_.09.0057a08: 薩。便生福德智慧之男。設欲求女。便生端
T0262_.09.0057a09: 正有相之女。宿¹殖德本衆人愛敬。無盡意。
T0262_.09.0057a10: 觀世音菩薩。有如是力。若有衆生。恭敬
T0262_.09.0057a11: 禮拜觀世音菩薩。福不唐捐。是故衆生。皆
T0262_.09.0057a12: 應受持觀世音菩薩名號。無盡意。若有人
T0262_.09.0057a13: 受持六十二億恒河沙菩薩名字。復盡形供
T0262_.09.0057a14: 養飲食衣服臥²具醫藥。於汝³意云何。是
T0262_.09.0057a15: 善男子善女人功德多不。無盡意言。甚多世
T0262_.09.0057a16: 尊。佛言。若復有人受持觀世音菩薩名號。
T0262_.09.0057a17: 乃至一時禮拜供養。是二人福正等無異。於
T0262_.09.0057a18: 百千萬億劫不可窮盡。無盡意。受持觀世
T0262_.09.0057a19: 音菩薩名號。得如是無量無邊福德之利」
T0262_.09.0057a20: 無盡意菩薩白佛言。世尊。觀世音菩薩。云
T0262_.09.0057a21: 何遊此娑婆世界。云何而爲衆生說法。方
T0262_.09.0057a22: 便之力。其事云何。佛告無盡意菩薩。善男
T0262_.09.0057a23: 子。若有國土衆生應以佛身得度者。觀世
T0262_.09.0057a24: 音菩薩。即現佛身而爲說法。應以辟支佛
T0262_.09.0057a25: 身得度者。即現辟支佛身而爲說法。應
T0262_.09.0057a26: 以聲聞身得度者。即現聲聞身而爲說法。
T0262_.09.0057a27: 應以梵王身得度者。即現梵王身而爲說
T0262_.09.0057a28: 法。應以帝釋身得度者。即現帝釋身而
T0262_.09.0057a29: 爲說法。應以自在天身得度者。即現自

T0262_.09.0057b01: 在天身而爲說法。應以大自在天身得度
T0262_.09.0057b02: 者。即現大自在天身而爲說法。應以天大
T0262_.09.0057b03: 將軍身得度者。即現天大將軍身而爲說
T0262_.09.0057b04: 法。應以毘沙門身得度者。即現毘沙門
T0262_.09.0057b05: 身而爲說法。應以小王身得度者。即現小
T0262_.09.0057b06: 王身而爲說法。應以長者身得度者。即
T0262_.09.0057b07: 現長者身而爲說法。應以居士身得度者。
T0262_.09.0057b08: 即現居士身而爲說法。應以宰官身得度
T0262_.09.0057b09: 者。即現宰官身而爲說法。應以婆羅門身
T0262_.09.0057b10: 得度者。即現婆羅門身而爲說法。應以比
T0262_.09.0057b11: 丘比丘尼優婆塞優婆夷身得度者。即現比
T0262_.09.0057b12: 丘比丘尼優婆塞優婆夷身而爲說法。應
T0262_.09.0057b13: 以長者居士宰官婆羅門婦女身得度者。即
T0262_.09.0057b14: 現婦女身而爲說法。應以童男童女身得
T0262_.09.0057b15: 度者。即現童男童女身而爲說法。應以
T0262_.09.0057b16: 天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那羅摩睺
T0262_.09.0057b17: 羅伽人非人等身得度者。即皆現之而爲說
T0262_.09.0057b18: 法。應以⁴執金剛⁵身得度者。即現⁶執金
T0262_.09.0057b19: 剛*身而爲說法。無盡意。是觀世音菩薩。成
T0262_.09.0057b20: 就如是功德。以種種形遊諸國土度脫衆
T0262_.09.0057b21: 生。是故汝等。應當一心供養觀世音菩薩。
T0262_.09.0057b22: 是觀世音菩薩摩訶薩。於怖畏急難之中能
T0262_.09.0057b23: 施無畏。是故此娑婆世界。皆號之爲⁷施無
T0262_.09.0057b24: 畏者。無盡意⁸菩薩白佛言。世尊。我今當供
T0262_.09.0057b25: 養觀世音菩薩。即解⁹頸衆寶珠瓔珞。價直
T0262_.09.0057b26: 百千兩金。而以與之。作是言。仁者。受此
T0262_.09.0057b27: 法施珍寶瓔珞。時觀世音菩薩不肯受之。無
T0262_.09.0057b28: 盡意復白觀世音菩薩言。仁者。愍我等故
T0262_.09.0057b29: 受此瓔珞

T0262_.09.0057c01: 爾時佛告觀世音菩薩。當愍此無盡意菩薩
T0262_.09.0057c02: 及四衆天龍夜叉乾闥婆阿修羅迦樓羅緊那
T0262_.09.0057c03: 羅摩睺羅伽人非人等故。受是瓔珞。即時觀
T0262_.09.0057c04: 世音菩薩愍諸四衆及於天龍人非人等。受
T0262_.09.0057c05: 其瓔珞。分作二分。一分奉釋迦牟尼佛。一
T0262_.09.0057c06: 分奉多寶佛塔。無盡意。觀世音菩薩。有如
T0262_.09.0057c07: 是自在神力。遊於娑婆世界。爾時無盡意菩
T0262_.09.0057c08: 薩。以偈問曰
T0262_.09.0057c09: 世尊妙相具 我今重問彼
T0262_.09.0057c10: 佛子何因緣 名爲觀世音
T0262_.09.0057c11: 具足妙相尊 偈答無盡意
T0262_.09.0057c12: 汝聽觀音行 善應諸方所
T0262_.09.0057c13: 弘誓深如海 歷劫不思議
T0262_.09.0057c14: 侍多千億佛 發大清淨願
T0262_.09.0057c15: 我爲汝略說 聞名及見身
T0262_.09.0057c16: 心念不空過 能滅諸有苦
T0262_.09.0057c17: 假使興害意 推落大火坑
T0262_.09.0057c18: 念彼觀音力 火坑變成池
T0262_.09.0057c19: 或漂流巨海 龍魚諸鬼難
T0262_.09.0057c20: 念彼觀音力 波浪不能沒
T0262_.09.0057c21: 或在須彌峯 爲人所推墮
T0262_.09.0057c22: 念彼觀音力 如**10**日虛空住
T0262_.09.0057c23: 或被惡人逐 墮落金剛山
T0262_.09.0057c24: 念彼觀音力 不能損一毛
T0262_.09.0057c25: 或值怨賊繞 各執刀加害
T0262_.09.0057c26: 念彼觀音力 咸即起慈心
T0262_.09.0057c27: 或遭王難苦 臨**11**刑欲**12**壽終
T0262_.09.0057c28: 念彼觀音力 刀尋段段壞
T0262_.09.0057c29: 或囚禁枷鎖 手足被杻械

T0262_.09.0058a01:	念彼觀音力	釋然得解脫
T0262_.09.0058a02:	呪詛諸毒藥	所欲害身者
T0262_.09.0058a03:	念彼觀音力	1 還著於本人
T0262_.09.0058a04:	或遇惡羅 2 刹	毒龍諸鬼等
T0262_.09.0058a05:	念彼觀音力	時悉不敢害
T0262_.09.0058a06:	若惡獸圍遶	利牙爪可怖
T0262_.09.0058a07:	念彼觀音力	疾走無邊方
T0262_.09.0058a08:	虵蛇及蝮 3 蠍	氣毒煙火 4 燃
T0262_.09.0058a09:	念彼觀音力	尋聲自迴去
T0262_.09.0058a10:	雲雷鼓掣電	降雹澍大雨
T0262_.09.0058a11:	念彼觀音力	應時得消散
T0262_.09.0058a12:	衆生被困厄	無量苦逼身
T0262_.09.0058a13:	觀音妙智力	能救世間苦
T0262_.09.0058a14:	具足神通力	廣修智方便
T0262_.09.0058a15:	十方諸國土	無刹不現身
T0262_.09.0058a16:	種種諸惡趣	地獄鬼畜生
T0262_.09.0058a17:	生老病死苦	以漸悉令滅
T0262_.09.0058a18:	眞觀清淨觀	廣大智慧觀
T0262_.09.0058a19:	悲觀及慈觀	5 常願常瞻仰
T0262_.09.0058a20:	無垢清淨光	慧日破諸＊闇
T0262_.09.0058a21:	能伏災風火	普明照世間
T0262_.09.0058a22:	悲體戒雷震	慈 6 意妙大雲
T0262_.09.0058a23:	澍甘露法雨	滅除煩惱 7 焰
T0262_.09.0058a24:	諍訟經官處	怖畏軍陣中
T0262_.09.0058a25:	念彼觀音力	衆怨悉退散
T0262_.09.0058a26:	妙音觀世音	梵音海潮音
T0262_.09.0058a27:	勝彼世間音	是故須常念
T0262_.09.0058a28:	念念勿生疑	觀世音淨聖
T0262_.09.0058a29:	於苦惱死厄	能爲作依怙

T0262_.09.0058b01: 具一切8功德 慈眼視衆生
T0262_.09.0058b02: 福聚海無量 是故應頂禮
T0262_.09.0058b03: 爾時持地菩薩即從座起。前白佛言。世尊。
T0262_.09.0058b04: 若有衆生。聞是觀世音菩薩品自在之業普
T0262_.09.0058b05: 門示現神通力者。當知是人功德不少。佛
T0262_.09.0058b06: 說是普門品時。衆中八萬四千衆生。皆發
T0262_.09.0058b07: 無等等阿耨多羅三藐三菩提心

ÖZGEÇMİŞ

Adı : Ceyda

Soyadı : Özcan

Unvanı : Yüksek Lisans Öğrencisi

Doğum Yeri : Fatih (İstanbul), 14.05.1987

Mail : yildizlipekiyi_87@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2011 (Derecesi: Türk Dili ve Edebiyatı bölüm birincisi, Fen-Edebiyat Fakültesi fakülte ikincisi).

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler

Özcan, Ceyda. “Kutadgu Bilig”. **III. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi TUDOK**. İstanbul Üniversitesi: 2010.

Özcan, Ceyda. “Eski Uygurca Kuanşi im Pusar’ın Yeniden Yayımı ve Teklifler”. **Türk Dilinin ve Edebiyatının Bugünkü Sorunları ve Çözümleri II. Uluslararası Sempozyumu TUDES**. Yıldız Teknik Üniversitesi: 2013.